

BP
[Signature]

S-A LUAT ACT

în sesiunea Biroului Permanent
al Camerei Deputaților
din data de 19.12.2018
Nr. 1794

ROMANIA

Avocatul Poporului

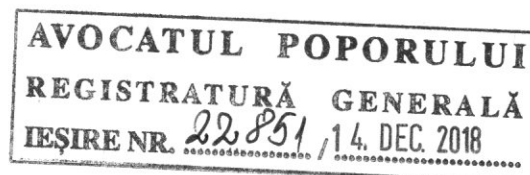
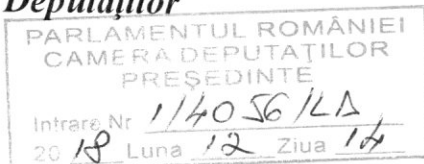

Str. George Vraca nr. 8, Sector 1, București

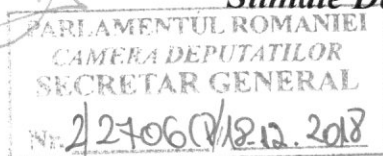
Telefon +40-21-312.71.01 Fax: +40-21-312.49.21 Internet: <http://www.avpoporului.ro> E-mail: avp@avp.ro

Domnului Nicolae-Liviu DRAGNEA,
Președintele Camerei Deputaților

BT
[Signature]

Stimate Domnule Președinte al Camerei Deputaților,

În îndeplinirea atribuțiilor constituționale și în temeiul art. 29 alin. (2) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, Avocatul Poporului a întocmit **Raportul Special privind respectarea drepturilor persoanelor persecutate din motive politice de către dictatura instaurată în România în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, pe care îl înaintăm alăturat.**

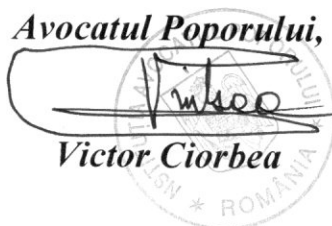
Supunem atenției Dumneavoastră acest raport, cu rugămintea de a aprecia asupra măsurilor ce se impun, referitor la situația descrisă.

Vă rog să primiți, Stimate Domnule Președinte, asigurarea înaltei mele considerații.

Avocatul Poporului,

[Signature]

Victor Ciorbea

București, 14 decembrie 2018

RAPORT SPECIAL

**privind respectarea drepturilor persoanelor persecutate
din motive politice de către dictatura instaurată în România
în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989**

2018

INSTITUȚIA AVOCATUL POPORULUI

RAPORT SPECIAL

**PRIVIND RESPECTAREA DREPTURILOR PERSOANELOR
PERSECUTATE DIN MOTIVE POLITICE DE CĂTRE
DICTATURA INSTAURATĂ ÎN ROMÂNIA ÎN PERIOADA 6
MARTIE 1945-22 DECEMBRIE 1989**

București, 2018

Autori: doamna Ecaterina Mirea, adjunct al Avocatului Poporului, doamna Dáné Erzsébet, fost adjunct al Avocatului Poporului, domnul Molnár Zsolt, adjunct al Avocatului Poporului și domnul Marius-Florin Ghilezan

Au contribuit:

- domnul Dorel Bahrin, doamna Monica Iulia Acatrinei, doamna Dorina Elena David, doamna Luiza Portase-Necula, doamna Roxana Denis Gavrilă, consilieri în cadrul Domeniului Drepturile omului, egalitate de șanse între bărbați și femei, culte religioase și minorități naționale;

- domnul Corneliu Sicoe, domnul Andrei Tudor Răutu, domnul Noni-Emil Iordache, domnul Cătălin Șerban, consilieri în cadrul Cabinetului Avocatului Poporului;

**Coordonator,
Domnul Victor CIORBEA,
AVOCATUL POPORULUI**

Ținem să mulțumim în mod deosebit pentru sprijinul acordat: domnului Octav Bjoza, președintele Asociației Foștilor Deținuți Politici din România și Victime ale Dictaturii din România (AFDPR), Subsecretar de Stat în Guvernul României – Departamentul Luptători în Rezistența Anticomunistă; domnului Aurel Marian, președintele Asociației Naționale a Refugiaților de dincolo de Prut și Nistru (A.N.R.P.N.), domnului Aurel Vainer, Președintele Federației Comunităților Evreiești din România (F.C.E.R.) și conducerii celorlalte asociații privind apărarea drepturilor persoanelor deportate în străinătate ori foștilor prizonieri de război, sau persecutate pe motive etnice și religioase.

Totodată, mulțumim Birourilor teritoriale ale Avocatului Poporului pentru cazuistica pusă la dispoziție

Cuprins

Precizări preliminare, scopul și sursele Raportului special.....	7
Capitolul 1. SCURTĂ PREZENTARE A REGIMULUI OPRESIV COMUNIST DIN PERIOADA 1945–1989.....	12
1.1 Aspecte referitoare la Gulagul sovietic.....	12
1.2. Gulagul românesc. Închisorile politice și lagărele de muncă din România comunistă. Date statistice.....	15
1.3. Tipuri de închisori comuniste din România și prezentarea unora dintre acestea	19
1.4. Represaliile asupra studențimii române – 1956.....	37
1.5. Măsurile administrative cu caracter politic	43
1.6 Regimul aplicat foștilor refugiați de dincolo de Nistru și de Prut.....	43
1.7 Deportarea sașilor și șvabilor din Transilvania și Banat în URSS	46
1.8 Detașamentele de muncă - stagiul militar în detașamentele de muncă, din cadrul Direcției Generale a Serviciului Muncii, din perioada 14 ianuarie 1950 – 28 februarie 1961	48
1.9 Deportării în Bărăgan.....	49
1.9.1 Mărturiile deportaților în Bărăgan.....	50
Capitolul 2. CELE MAI IMPORTANTE PERSONALITĂȚI UCISE ÎN TEMNIȚELE COMUNISTE.....	52
Iuliu Maniu.....	52
Ion Mihalache	55
Gheorghe Brătianu	57
Constantin Titel Petrescu	58
Ion Flueraș	61
Iosif Jumanca	65
Gheorghe Ene-Filipescu	68
Generalul Nicolae Ciupercă.....	69
Victor Rădulescu Pogoneanu.....	70
Sass Kálmán.....	72
Capitolul 3. CELE MAI IMPORTANTE PERSONALITĂȚI CARE AU SUPRAVIEȚUIT ÎNCHISORILOR COMUNISTE	74

Seniorul Corneliu Coposu.....	74
Ion Diaconescu.....	78
Radu Câmpeanu.....	80
Cardinalul Iuliu Hossu.....	82
Părintele Arsenie Boca.....	83
Constantin Ticu Dumitrescu.....	84
Elisabeta Rizea.....	86
Wilhelm Filderman.....	87
Márton Áron.....	88
Remus Radina.....	90
Ion Radu.....	93
Ilie Lazăr.....	95
Alte mărturii din temnița comunistă.....	96
Capitolul 4. CADRUL LEGAL	117
4.1. Decretul-lege nr. 118 din 30 martie 1990.....	117
4.2. Principalele drepturi prevăzute de Decretul-lege nr. 118/1990.....	120
4.2.1. Principalele drepturi ale persoanelor persecutate, din motive politice, de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945	120
4.2.2. Principalele drepturi ale urmașilor celor decedați.....	123
4.2.3. Autorități publice implicate în aplicarea Decretului Lege nr. 118/1990, cu modificările și completările ulterioare.....	124
4.3. Legea nr. 221 din 2 iunie 2009.....	126
4.3.1. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62 din 30 iunie 2010 pentru modificarea și completarea Legii nr. 221/2009.....	128
4.4. Principalele drepturi prevăzute de Legea nr. 221/2009.....	136
4.4.1. Principalele drepturi ale persoanelor condamnate politic sau asupra cărora s-au luat măsuri cu caracter administrativ în perioada 6 martie 1945 – 22 decembrie 1989	136
4.4.2. Principalele drepturi ale altor categorii de persoane	139
4.4.3. Autorități publice implicate în aplicarea Legii nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989.....	139
4.5. Legea nr. 189 din 2 noiembrie 2000.....	139

4.6. Legea nr. 309 din 22 mai 2002	142
4.7. Codul Fiscal (Legea nr. 227/2015) - modul în care a influențat în mod negativ unele drepturi ale beneficiarilor Decretul-lege nr. 118/2010.....	143
4.8. Legislația în domeniul retrocedării - modul în care a influențat în mod negativ unele drepturi ale beneficiarilor Decretul-lege nr. 118/2010.....	147
Capitolul 5. CAZUISTICA INSTITUȚIEI AVOCATUL POPORULUI.	151
5.1. Disfuncționalități administrative	151
5.2. Cazuistică.....	152
Capitolul 6. REVENDICĂRI ALE PERSOANELOR PERSECUTATE DIN MOTIVE POLITICE.....	170
6.1 Revendicări ale foștilor deținuți politici	170
6.2 Revendicări ale refugiaților de dincolo de Prut și Nistru	193
Capitolul 7. DEMERSURI ALE INSTITUȚIEI AVOCATUL POPORULUI.....	198
Capitolul 8. CONCLUZII	215
Capitolul 9. PROPUNERI PRIVIND ÎMBUNĂTĂȚIREA CADRULUI LEGISLATIV ȘI A ACTIVITĂȚII ADMINISTRAȚIEI PUBLICE ÎN MATERIE.....	224
9.1 Propuneri care vizează legislația în materie	224
9.2 Propuneri privind îmbunătățirea activității administrației publice locale și centrale	239
Bibliografie selectivă	241
Abrevieri	244

Precizări preliminare, scopul și sursele Raportului special

În calitate de apărător al drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, Avocatul Poporului consideră că recunoștința pe care poporul român o datorează persoanelor care au fost persecutate din motive politice, curajul și sacrificiul acestora, trebuie să se reflecte și în modul în care instituțiile statului se raportează la această categorie specială de persoane, pe care legiuitorul român trebuie să o protejeze.

Prezentul Raport special își propune, pe de o parte, să aducă în atenția societății dificultățile pe care le întâmpină persoanele care au fost persecutate din motive politice și urmașii acestora, pe de altă parte, să contribuie, prin recomandările propuse, la crearea unui cadru legislativ și administrativ coerent, menit să asigure respectarea efectivă a drepturilor și libertăților prevăzute în Constituția României.

Nu în ultimul rând, prin acest Raport special **se prezintă în sinteză și doar cu titlu de exemplu**, suferințele sociale, morale și materiale ale unor persoane ca urmare a persecuțiilor politice la care au fost supuse de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 martie 1945.

În temeiul art. 29 alin. (2) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, de câte ori constată, cu prilejul cercetărilor întreprinse, lacune în legislație sau cazuri grave de corupție ori de nerespectare a legilor țării, Avocatul Poporului prezintă președinților celor două Camere ale Parlamentului sau, după caz, Prim-ministrului României, un raport cu cele constatate.

În acest context, Avocatul Poporului și-a propus să identifice și să facă demersuri pentru soluționarea dificultăților de natură legală și administrativă a persoanelor persecutate din motive politice și a urmașilor acestora, generate de încălcarea drepturilor acestei categorii de persoane de către autoritățile

administrației publice, de proceduri administrative greoaie sau reglementări legale ambigue, care permit interpretări în defavoarea celor care ar trebui să beneficieze de protecție specială.

Nu în ultimul rând, prezentul Raport special are scopul de a evidenția lacunele legislative create în urma declarării ca neconstituționale a dispozițiilor art. 5 alin. (1) lit. a), teza întâi, din Legea nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989.

În egală măsură, ne-au preocupat efectele actelor normative emise în materia dreptului de proprietate și propunerea de completare a art. 33 și/sau a art. 34 din Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, în sensul stabilirii unui regim prioritar de soluționare a cererilor respectiv a dosarelor persoanelor vizate de Decretul Lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

În acest sens, apreciem ca fiind de interes Rezoluțiile Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, respectiv Rezoluția nr. 1096/1996 (*Măsurile de eliminare a moștenirii fostelor sisteme totalitare comuniste*) și Rezoluția nr. 1481/ 2006 (*Necesitatea condamnării internaționale a crimelor comise de regimul comunist*). Potrivit acestor acte cu caracter de recomandare pentru statele membre ale Consiliului Europei¹, **este necesar ca persoanele nevinovate, care au fost persecutate pentru fapte considerate legale într-o societate democratică, să fie reabilitate, să le fie restituite proprietățile confiscate (sau să primească unele compensații, dacă restituirea nu mai este**

¹ România a aderat la Statutul Consiliului Europei prin Legea nr. 64/1993 pentru aderarea României la Statutul Consiliului Europei, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I. nr. 238 din 4 octombrie 1993.

posibilă) și, atâta timp cât victimele regimului comunist sau familiile lor mai sunt în viață, să poată primi reparații pentru daunele morale suferite.

Reiterăm, cu această ocazie, faptul că, prin Raportul special al Avocatului Poporului, transmis președinților celor două Camere ale Parlamentului, precum și Prim-ministrului României în anul 2012, s-a prezentat legiuitorului român necesitatea respectării recomandărilor amintite mai sus și acordarea reparațiilor cuvenite acestei categorii de persoane.

Tot în anul 2012, luând act de sesizarea Parlamentului de către Curtea Constituțională, Avocatul Poporului a propus ca soluție pentru rezolvarea acestei situații, finalizarea procedurilor parlamentare în cazul Proiectului de Lege privind regimul juridic al drepturilor cuvenite victimelor regimului totalitar comunist, PL-x nr. 244/09.05.2011, desigur, într-o formulare care să răspundă atât deciziilor Curții Constituționale, cât și exigențelor impuse de art. 138 alin. (5) din Constituție.

Prin același Raport, Avocatul Poporului a mai propus, ca art. 5 alin. (1) lit. a), teza întâi din Legea nr. 221/2009, să aibă următorul conținut:

(1) Orice persoană care a suferit condamnări cu caracter politic în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989 sau care a făcut obiectul unor măsuri administrative cu caracter politic, precum și, după decesul acestei persoane, soțul sau descendenții acesteia până la gradul al II-lea inclusiv poate solicita instanței prevăzute la art. 4 alin. (4), în termen de 3 ani de la data intrării în vigoare a prezentelor dispoziții, obligarea statului la: a) acordarea de compensații bănești pentru prejudiciile morale cauzate de condamnările cu caracter politic sau de măsurile administrative cu caracter politic. Pentru sume mai mari de 50 000 de lei, plata se face în tranșe egale, în termen de 5 ani de la pronunțarea hotărârii judecătorești definitive și irevocabile.

În altă ordine de idei, am considerat necesară prezentarea dimensiunii istorice a reparației care se cere făcută acestei categorii aparte de persoane, date fiind ororile îndurate de foștii deținuți politici.

Cu titlu de exemplu și fără a se considera părtinitoare cazurile prezentate, pentru a realiza tratamentul abominabil la care au fost supuși și caracterul imperativ al restaurării drepturilor acestei categorii speciale de persoane, subiect al prezentului Raport special, am socotit oportun să includem istorii personale ale câtorva dintre victimele terorii și abuzurilor regimului comunist, care au sesizat Avocatul Poporului și care sunt recunoscute ca mari personalități ale acestei țări.

Subliniem că acest capitol al Raportului special nu-și propune să constituie un studiu istoric, instituția Avocatul Poporului neînțelegând să se substituie, în demersul său, rolului istoricilor ori academicienilor, ci doar să ofere o perspectivă asupra suferințelor îndurate de persoanele persecutate din motive politice și de urmașii acestora.

În acest sens, pentru a reda cât mai clar suferințele foștilor deținuți politici, au fost realizate mai multe interviuri cu unii dintre supraviețuitorii terorii comuniste, interviuri pe care le-am inclus în primul capitol, alături de prezentarea unor personalități care, la momentul redactării Raportului special, nu mai erau în viață.

În vederea întocmirii acestui Raport special s-au analizat modificările legislative apărute după intrarea în vigoare a Decretului-lege nr. 118/1990, încălcările repetate ale drepturilor persoanelor persecutate din motive politice și ale urmașilor acestora, precum și Recomandările Consiliului Europei, privind actele de reparații materiale și morale necesare pe care țările europene trebuie să le promoveze pentru această categorie de cetățeni, care a suferit privațiuni de libertate în anii dictaturii.

Ca sursă de documentare s-au folosit arhivele IICCMER, cărți din Biblioteca Memorialului Sighet, colecția ziarelor **România liberă**, **Dreptatea**, **Evenimentul zilei**, din perioada 1990-2018, arhivele CNSAS, mărturiile scrise ale supraviețuitorilor gulagului comunist.

Pentru redarea cât mai fidelă a nemulțumirilor fostelor persoanele persecutate din motive politice, Avocatul Poporului, prin experți de specialitate, a realizat zeci de interviuri cu persoane beneficiare ale Decretului-lege nr. 118/1990.

Pentru că internetul e un izvor nesecat de povestiri despre suferință, o serie de limbaje specifice detenției au fost folosite de redactorii prezentului Raport special. Diferitele cazuri, prezentate în Raportul special, demonstrează că regimul totalitar nu a făcut abstracție de religie, etnie sau orientare politică atunci când i-au judecat pe contestatarii regimului și i-au condamnat pe nedrept la ani grei de temniță pentru că s-au opus dictaturii.

Acest Raport special se dorește a fi și un elogiu adus frunțașilor Marii Uniri de la 1918, fiecare dintre promotorii aceluia eveniment unic din istoria națională având un spațiu memorialistic, pentru a arăta destinul unor mari patrioți, astfel ca ororile să nu se mai repete niciodată, dar și un act de memorialistică, pentru cinstirea vizionarilor înaintași, care au părăsit această lume.

De Centenar, gândurile echipei care a întocmit prezentul Raport special se îndreaptă spre cei care au realizat România Mare.

Capitolul 1. SCURTĂ PREZENTARE A REGIMULUI OPRESIV COMUNIST DIN PERIOADA 1945–1989

1.1 Aspecte referitoare la Gulagul sovietic

Pentru a putea înțelege suferința și umilința pe care foștii deținuți politici le-au trăit de-a lungul vieții, adesea curmată în gulagul românesc, trebuie să întoarcem filele zbuciumatului secol XX și să privim evenimentele istorice care au influențat, în mod dramatic, soarta poporului român.

Spectrul Primului Război Mondial a aruncat o pată întunecată asupra viitorului lumii moderne. Odată cu declanșarea crizelor economice și sociale, regimurile dictatoriale au profitat de contextul geo-politic și economico-social al societății. Aceste regimuri au apărut pe fondul nemulțumirilor populare născute din oprimările pe care le suferiseră, în special, muncitorimea și țărănimea. Puternic ideologizante, puterile totalitare au condus țările în dezacord cu nevoile reale ale oamenilor. Au existat și voci contestatare. Majoritatea acestora a fost reprimată violent. Împotriva disidenților, s-a inventat un sistem care să inducă teama și să-i dezarmeze pe cei care ar fi încercat să se mai opună noii orânduiri.

Astfel a apărut Gulagul, acea rețea de lagăre și colonii de muncă forțată ce se întindea *de-a lungul și de-a latul Uniunii Sovietice, de la insulele împrăștiate în Marea Albă până la țărmurile Mării Negre, de la Cercul Polar până în câmpiile Asiei Centrale, de la Murmansk la Vorkuta și Kazahstan*, așa cum a fost descris în cartea „Gulagul”² a jurnalistei și scriitoarei Anne Applebaum, distinsă cu Premiul Pulitzer pentru contribuția la cunoașterea regimurilor comuniste din Europa de Est.

Scopul acestor închisori-lagăr era de a-i izola pe cei declarați suspecți, de a-i elimina pe așa-zii dușmani ai statului și ai orânduiri, dar și de a oferi mână

² Anne Applebaum, *Gulagul. O istorie*. Editura Humanitas, București, 2011, p.123.

de lucru ieftină pentru economia unei țări uriașe, cum era Rusia sovietică. Oamenii erau sacrificați fără niciun pic de milă. Acest cuvânt nu a existat în vocabularul vreunui dictator. Iosif Vissarionovici Stalin, ca Adolf Hitler, a fost catalogat de istorici ca fiind unul dintre cei mai mari călăi ai umanității.

Cel care a menționat pentru prima dată cuvântul **lagăr** a fost Lev Davidovici Troțki, el cerând ca prizonierii să fie duși într-o închisoare în aer liber. Maxima amplitudine a sistemului concentraționar a avut loc odată cu apariția poliției secrete CEKA (sau VECEKA – Comisia extraordinară pe întreaga Rusie pentru combaterea contrarevoluției și sabotajului), organizatoarea fostelor lagăre, unde erau închiși prizonierii germani pe care Troțki³ i-a eliberat deoarece încheiase un tratat cu Germania. Acesta a fost momentul definitoriu al începutului *arhipelagului Gulag*⁴, descris de Alexandr Soljenițin. Vladimir Ilici Lenin a dat un decret prin care CEKA a fost plasată în afara sistemului judiciar și a tuturor normelor de drept, permițându-i-se să aibă propriile tribunale secrete, organizând, astfel, așa-numita *Teroare Roșie*.

Prin lagăr de concentrare s-a înțeles un loc unde burghezia rurală și urbană putea fi pusă să facă muncile cele mai degradante, în spatele frontului. Vladimir Ilici Lenin a preluat ideea dând ordin ca *preoții, chiaburii și albgardiștii, precum și indivizii care nu inspiră încredere să fie cu toții închiși în lagăre de concentrare situate în afara orașelor*, după cum spune scriitorul Paul Johnson, în cartea sa „Stalin”⁵.

Întreg aparatul terorii sovietice, alcătuit din poliție secretă, închisori și lagăre de concentrare, asasinate în masă, exista înainte de Stalin, în perioada lui Lenin. Acesta ceruse, încă din 1918, ca elementele care nu inspiră încredere să fie închise în lagăre situate în afara orașelor mari. Printre acestea se numărau aristocrați, negustori și alte persoane catalogate drept posibili dușmani ai poporului. Închisorile erau locuri insalubre, închise, neacoperite, care

³ Lev Davidovici Troțki, *Terrorisme et communisme (Anti - Kautski)*, Paris, 1920, ediția 1, p.53

⁴ Alexandr Soljenițin, *Arhipelagul Gulag*, Editura Univers, 2012, p.6.

⁵ Paul Johnson, *Stalin*, Editura Humanitas, București, 2014, p.42.

adăposteau de cele mai multe ori un număr mult prea mare de persoane. Din cauza lipsei de hrană și a igienei necorespunzătoare se murea masiv. Oamenii contractau diverse boli, cele mai comune fiind tifosul și dizenteria.

Într-o accepțiune mai largă, gulag a ajuns să semnifice însuși sistemul sovietic de represiune, cu întregul său șir de metode; deținuții l-au numit cândva **mașina de tocat**: arestările, interogatoriile, transportul în vagoane pentru vite, neîncălzite, munca silnică, destrămarea familiilor, anii petrecuți în exil, morțile inutile și premature.

Odată cu venirea la putere a lui Stalin, lagărele au început să joace un rol central în economia sovietică.

Ele furnizau o treime din producția de aur a țării, o mare parte din cea de cărbune și cherestea și o parte însemnată din producția de alte bunuri. De-a lungul existenței Uniunii Sovietice au fost înființate 476 de complexe concentraționare, numărând mii de unități, fiecare dintre ele reținând în permanență între câteva sute și mai multe mii de deținuți. Arestații lucrau în aproape toate domeniile: exploatarea forestieră, minerit, construcții, industrie și agricultură, proiectarea avioanelor și a pieselor de artilerie - trăind efectiv într-un stat în stat, poate chiar într-o civilizație distinctă.⁶

Gulagul avea propriile legi, propriile obiceiuri, propriile principii morale și chiar propriul dialect. Și-a creat o literatură proprie, cu o galerie distinctă de ticăloși și eroi, lăsându-și amprenta asupra tuturor celor care au trecut pe acolo, fie prizonieri, fie gardieni.⁷

Între 1946 și 1949, deținuții au construit 7.000 de km de drumuri în zonele cele mai aspre ale țării. Lagărele au furnizat și soldați pentru armata sovietică, sute de mii de deținuți aflați în lagărele de concentrare fiind trimise pe front.

„*Arhipelagul Gulag*” este un nume metaforic (care îi aparține Soljenițin)

⁶ Theodor Parapiru, Expresii celebre. *Arhipelagul Gulag*, în revista culturală Axis Libri An II, nr.5, decembrie 2009, p.6.

⁷ *Ibidem*, p.7.

în definirea unui spațiu al recluziunii, al suferinței copleșitoare, al terorii permanente și al exterminării sistematice, în care drepturile omului nu există.⁸

Istoricii au făcut diverse calcule pentru a putea oferi cifre cât mai exacte în ceea ce privește numărul deținuților care au trecut prin lagărele sovietice. Potrivit unor estimări, până la moartea lui Stalin, peste 18 milioane de oameni trecuseră prin acest univers concentraționar, iar șase milioane au fost trimise în exil, deportate în deșerturile Kazahstanului sau în pădurile siberiene.

Robert Conquest, cercetător la Institutul Hoover, Universitatea Stanford, după consultarea mai multor surse documentare, prezintă următoarele cifre: **arestați (1937-1938) – cca. 7 milioane, executați – cca. 1 milion, morți în lagăre – cca. 2 milioane și în lagăre, la sfârșitul anului 1938, cca. 8 milioane.**

În 1946, Gulagul mai număra 1.6 milioane de deținuți, lagărele speciale fiind populate cu prizonierii antisovietici, care nu mai ajungeau acasă la expirarea pedepsei, ci erau exilați.⁹ Abia în 1987, Mihail Gorbaciov a desființat lagărele de deținuți politici.

Prin apariția la Paris, în 1973, a cărții lui Soljenițin, *Arhipelagul Gulag*, întreaga lume a aflat despre măsurile represive din lagărele sovietice.

1.2. Gulagul românesc. Închisorile politice și lagărele de muncă din România comunistă. Date statistice.

În anul 1945, rețeaua penitenciarelor din România număra 74 de închisori și avea o capacitate de aproximativ 15.000 de locuri, care a crescut constant prin ordine succesive pentru a putea să-i cazeze pe toți *dușmanii poporului*¹⁰.

Potrivit IICCMER, în timpul regimului comunist, în România, au existat 44 de penitenciare principale și 72 de lagăre de muncă forțată pentru deținuții politici.¹¹ Acestea erau coordonate de Direcția Generală a Penitenciarelor. Harta

⁸ <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/arhipelagul-gulag>.

⁹ Robert Conquest, *Marea teroare. Procesul comunismului*, Editura Humanitas, București, 1998, p.574.

¹⁰ Mihnea Berindei *Istoria comunismului din Romania vol. II: Documente Nicolae Ceausescu (1965-1971)*, Editura Polirom, București, 2012, p.92.

unităților din sistemul concentraționar, publicată în *Addenda* alcătuită de Fundația Academia Civică pentru ediția în limba română a „Cărții negre a comunismului”, pentru perioada 1945-1989, prezintă 240 unități de detenție, între care 44 de penitenciare, 61 de locuri de anchetă, depozit și surghiun, 72 de lagăre de muncă forțată, 63 de centre de deportare și domiciliu obligatorii, 10 azile psihiatrice cu caracter politic, 93 de locuri de asasinat, gropi comune¹². Aceeași statistică vorbește și despre 100 de sedii regionale, raionale/județene, unde se desfășurau anchetele Securității, rezultând 450 de locuri de detenție sau reprimare. Harta este expusă la intrarea în Memorialul de la Sighet, și a fost completată cu încă aproape 20 de locuri rezultate din investigațiile de istorie orală, din observațiile vizitatorilor Memorialului, din cercetări.¹³

Și în ceea ce privește numărul deținuților, există mai multe variante. Asociația Foștilor Deținuți Politici din România precizează că prin închisorile, lagărele și alte locuri de detenție și deportare au trecut în jur de 2.000.000 de deținuți politici. Declarația a fost făcută chiar de președintele de atunci al Asociației Foștilor Deținuți Politici din România, Constantin Ticu Dumitrescu.¹⁴

Printre deținuții politici aruncați după gratii a fost și toată elita României – demnitari, lideri politici, președinți ai partidelor istorice, toți generalii Armatei Române și toată conducerea armatei, o parte dintre jurnaliști, scriitori, oameni de cultură, studenți, prelați. Preoții au fost urmăriți în mod deosebit pentru că nu voiau să se „înroleze” într-un partid ateu. Așa se face că mii de preoți ortodocși, catolici, romano-catolici etc. au fost arestați, torturați, duși la muncă silnică, deoarece au ales să lupte, până la moarte, pentru credința în Dumnezeu. Pentru mulți dintre ei, cuvintele Apostolului Pavel au fost autentic trăite: „*Căci pentru mine a trăi este Hristos și a muri este un câștig*” (Epistola Apostolului Pavel

¹¹ *Raportul Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România*, 2006, p.232

¹² Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc, *Sistemul penitenciar din România - 1945-1989*, p.1.

¹³ *Raportul Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România*, 2006, p.210 - https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/RAPORT%20FINAL_%20CADCR.pdf.

¹⁴ *Raportul Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România*, 2006, p.216.

către Filipeni - Cap. 1:21).

Din păcate, numărul muzeelor care evocă teroarea comunistă este mic, deși au trecut 29 de ani de când România este o țară liberă și democratică. Bunăoară, niciunul dintre zecile de lagăre ale morții de pe traseul Canalul Dunăre – Marea Neagră – Balta Brăilei – Delta Dunării nu a rămas în picioare pentru a deveni muzeu și mărturie peste timp a crimelor și ororilor comuniste. Asociația Foștilor Deținuți Politici din România a primit un spațiu în Muzeul destinat ororilor comuniste din Republica Moldova, dar nu are un sprijin logistic din partea autorităților române.

România este totuși țara care a avut o închisoare pentru deținuții politici minori, unde au ajuns inclusiv elevi de 9 ani, și o temniță unde s-a pus la cale un fenomen de spălare a creierelor tinerilor fără corespondent în lume.

Milioanele de români catalogați ca „dușmani ai poporului” au fost, așadar, încarcerați, mulți uciși, iar familiile lor hărțuite, batjocorite și supuse unui tratament poreclit „regim special”. Abuzurile nu au cunoscut limite: intelectuali de marcă ai țării au fost dați afară din facultăți pentru că erau cu „origine nesănătoasă” și trimiși în posturi de muncitori necalificați; preoții, fie au fost lichidați, fie deportați în lagăre de concentrare; profesori, medici, politicieni sau țărani s-au trezit peste noapte arestați, supuși torturilor Securității și trimiși în închisoare. După modelul lui Anton Makarenko, Securitatea a pus la cale și a aplicat un plan diabolic pentru lichidarea rezistenței morale a deținuților politici.

Regimul de înfometare și de teroare urmărea transformarea „dușmanilor poporului” sau a „bandiților”, cum erau numiți de gardieni, în „omul nou”. În închisorile comuniste, deținuții erau supuși celor mai cumplite suplicii, unor torturi neîntrerupte, atât fizice, cât și psihice, torționarii urmărind convertirea lor la ideologia comunistă.

Sub presiunea internațională, temnițele comuniste și-au deschis porțile în vara anului 1964. Vinovați de „uneltire contra ordinii sociale”, foștii deținuți

politici au suferit, însă, și după „marea eliberare”, fiind periodic chemați la Securitate, bătuți, urmăriți și amenințați. După eliberarea deținuților politici din 1964, Securitatea a declanșat o acțiune amplă de supraveghere informativă la nivel național. Suspecții puteau fi nu doar foștii deținuți politici, ci și persoane fără antecedente politice, dar care erau considerate „cu potențial ostil” sau persoane care interacționau cu foștii deținuți politici. În acest sens, după 1964, represiunea comunistă împotriva opozanților regimului s-a adaptat la noile realități, utilizând instrumente mai rafinate de reprimare a acestora: impunerea domiciliului obligatoriu, supravegherea foștilor deținuți politici, utilizarea spitalelor de psihiatrie ca locuri de reclusiune, arestarea și anchetarea sub pretextul unor delikte de drept comun etc. Chiar dacă oficial, după acest an nu au mai existat deținuți politici, realitatea era alta, așa cum, de altfel, o dovedește cazul Gheorghe Ursu, omorât de Securitate în noiembrie 1985.

Prin instituirea acestui regim diabolic, statul totalitar a încălcat flagrant dispozițiile Declarației Universale a Drepturilor Omului adoptată de Adunarea Generală a ONU la 10 octombrie 1948, precum și prevederile a numeroase alte tratate, convenții și reglementări internaționale în materie.

Cerințele moralei sociale impuneau ca după conflagrația mondială să se adopte unele măsuri reparatorii pentru victimele politicilor represive ale statelor beligerante. Reparațiile morale și materiale s-au acordat doar în țările vestice, nu și în cele estice, aflate în sfera de influență sovietică.

În Europa au fost două mari exoduri în timpul celei de-a doua conflagrații mondiale și după terminarea războiului:

1. Refugiul germanilor din Polonia și Germania de Est în spațiul occidental
2. Refugiul a peste un milion de români din zonele ocupate după Pactul Ribbentrop-Molotov.

În cazul germanilor, conform Bundesgesetzblatt (Monitorul Oficial, din 22.05.1953), prin *Legea privind problemele exilaților și refugiaților – Legea federală-BVFG*, s-au dat compensații materiale celor refugiați.

Între anii 1944-1946, în urma deciziei Comandamentului Aliat, au fost arestate în jur de 100.000 de persoane „născute în URSS” și trimise peste Prut, conform unui studiu făcut de Asociația Națională a Refugiaților de dincolo de Prut și Nistru.¹⁵

1.3. Tipuri de închisori comuniste din România și prezentarea unora dintre acestea

Închisorile de exterminare a elitei politice și intelectuale: Aiud, Sighet, Râmnicu Sărat, Pitești, Galați, Craiova, Brașov, Oradea.

Penitenciarele reeducării: Pitești, Gherla, Târgu Ocna, Târgșor, Brașov, Ocnele Mari, Peninsula, Suceava.

Lagăre de muncă: Canalul Dunăre – Marea Neagră (Peninsula, Poarta Alba, Salcia, Periprava, Constanța, Midia, Capul Midia, Cernavodă), coloniile de muncă din Balta Brăilei.

Închisori de triaj și tranzit: Jilava, Văcărești.

Închisori de anchetă: Rahova, Malmaison, Uranus.

Închisori pentru femei: Mărgineni, Mislea, Miercurea Ciuc, Dumbrăveni.

Penitenciare pentru minori: Târgșor, Mărgineni, Cluj.

Penitenciare-Spital: Târgu Ocna și Văcărești.

Penitenciarul Sighet

Construită în 1897 de autoritățile austro-ungare, închisoarea de la Sighet urma să devină locul de detenție a peste 200 de deținuți, opozanți ai regimului comunist. În această închisoare au fost, practic, decimați membri ai elitei politice a României și alte personalități marcante.

¹⁵ A se vedea: *Proiect de Propunere legislativă* privind modificarea Legii nr. 189/2000 privind aprobarea O.G. nr. 105/1999 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945.

În 5-6 mai 1950, au fost aduși la penitenciarul Sighet aproximativ o sută de demnitari din întreaga țară - foști miniștri, academicieni, economiști, militari, istorici, ziariști, politicieni, unii dintre ei condamnați la pedepse grele, alții nici măcar judecați. Majoritatea avea peste 60 de ani, unul împlinise chiar 93 de ani. Între octombrie și noiembrie 1950, au fost transportați la Sighet și 45-50 de episcopi, preoți greco-catolici și romano-catolici, iar în august 1951 a fost transferat lotul PNT - condamnați în noiembrie 1947 la pedepse „draconice”¹⁶.

Printre cei încarcerați la Sighet s-au numărat: Iuliu Maniu (președinte al Partidului Național Țărănesc, fost prim-ministru, cu un rol hotărâtor în realizarea Marii Uniri de la 1918, decedat în penitenciar în 1953); Corneliu Coposu (secretar al lui Iuliu Maniu, apoi secretar general adjunct al Partidului Național Țărănesc, arestat în 1947, eliberat în 1962 din închisoare și în 1964 trimis în domiciliul forțat, președintele PNȚCD, după 1989); Gheorghe I. Brătianu (istoric și om politic, profesor universitar, membru al Academiei Române, ucis la Sighet în 1953); Constantin Argetoianu (fost președinte al Consiliului de Miniștri, ministru de Justiție, ministru de Finanțe, ministru de Interne, care a murit în închisoare în 1952); Ion Bălan (episcop greco-catolic de Lugoj); Sebastian Bornemisa (gazetar, ministru secretar de stat la Cultură între 1937 - 1938, fost primar al Clujului și al Orăștiei, mort în 1953); Constantin I.C.(Dinu) Brătianu (istoric, profesor universitar); Dimitrie Burileanu (fost guvernator al Băncii Naționale, care a murit în închisoare); Ion Cămărășescu (fost ministru de Interne, mort în închisoare); Arlette Coposu (soția lui Corneliu Coposu, funcționară la Ministerul de Externe, arestată în 1950, eliberată în 1964, murind de cancer la scurt timp de la eliberare); Anton Durcovici (episcop romano-catolic de Iași, lăsat să moară de foame în închisoare); episcopul romano-catolic Marton Áron, episcopul greco-catolic Alexandru Todea, Aurel Baciș și mulți alții.

¹⁶ Asociația Foștilor Deținuți Politici din România, *Album Memorial*, Editura Ziua, 2004, p.8.

Penitenciarul era considerat „unitate de muncă specială”, cunoscut sub numele de „colonia Dunărea”, dar în realitate era un loc de exterminare pentru elita țării și în același timp un loc sigur, de unde nu se putea fugi, frontiera Uniunii Sovietice fiind situată la mai puțin de doi kilometri. Metodele de tortură erau de neimaginat. Cei considerați foarte periculoși erau duși la „neagra”, o celulă de tip carceră, fără lumină, unde erau ținuți zile întregi, izolați, legați cu lanțuri la picioare pentru a nu se sinucide. Erau scoși din carceră leșinați, după mai multe zile în care stăteau nemâncați și fără apă.¹⁷

Din păcate, mulți dintre deținuții politici de la Sighet au pierit între zidurile temniței, iar trupurile neînsuflețite au fost aruncate la groapa comună. Din acest motiv, nici până astăzi nu s-au putut identifica și recupera osemintele marelui om de stat Iuliu Maniu.

În 1992 a apărut pentru prima dată ideea Memorialului Victimelor Comunismului și al Rezistenței¹⁸ (fondatori scriitorii Ana Blandiana și Romulus Rusan) și a fost finalizat în următorul deceniu, împreună cu o prestigioasă echipă de istorici, arhitecți, constructori și designeri. Primii bani au sosit din donații ale românilor din exil și apoi de la Consiliul Europei. Este cel mai important memorial din Europa Centrală și de Est, în cadrul acestuia desfășurându-se, anual, conferințe, școli de vară, reuniuni interne și internaționale și are numeroși vizitatori din țară și din străinătate.

Închisoarea Râmnicu Sărat

Rămâne în istorie ca una dintre cele mai odioase închisori comuniste. După 1945, aici au fost închiși membri ai guvernului Ion Antonescu, generali ai armatei, fruntași ai PNT. Dintre ei îi amintim pe Ion Mihalache, Corneliu Coposu, Ion Diaconescu, generalul Dumitru Dobre, generalul Constantin

¹⁷ <https://ziarulexclusiv.ro/2015/11/08/memorialul-sighet-strigatul-martirilor-care-dezvaluie-istoria-adevarata-a-romaniei-ultimei-jumatati-de-secol-xx/>

¹⁸ Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței este format dintr-un muzeu situat în fosta închisoare politică din Sighetu Marmăției (Memorialul Sighet) și un Centru Internațional de Studii asupra Comunismului, cu sediul în București

Pantazi, generalul Gheorghe Jienescu, contraamiralul Horia Măcelariu, Ion Petrovici, Victor Pogoneanu. La Râmnicu Sărat, Alexandru Nicolski, cel mai crunt torționar al tuturor închisorilor, a organizat, încă din 1948, teroarea și regimul de detenție.

Corneliu Coposu și Ion Diaconescu au stat șapte ani la izolare totală, la Râmnicu Sărat. Când au fost eliberați și duși în domiciliul forțat nu mai puteau articula niciun cuvânt.

Condițiile de detenție sunt relatate de Corneliu Coposu într-unul dintre interviurile de după 1989.

Fiecare deținut fiind singur în celulă nu avea deloc lumină naturală... ferăstruica celulei era în permanență oblonită pe dinafară, ca să nu se poată vedea cerul. De altfel, geamul era și de neatins la înălțimea la care era situat. În afară de opt ore destinate somnului, în timpul zilei trebuia să stai în picioare, sau pe tinetă. Nu aveai dreptul să te așezi pe pat, nu aveai cu cine să vorbești. Râmnicu Sărat era nu numai cea mai dură pușcărie, dar și un fel de închisoare experimentală, liceu de aplicație pentru viitoarele cadre. Pentru menținerea ordinii, aplicau ca metodă de disciplină bătaia. Intrau în celulă cinci-șase gardieni, gealați înalți cu bastoane și băteau toți deținuții pe rând, fără nici o justificare, până cădeau jos. Toți deținuții, indiferent de vârstă și starea sănătății, erau bătuți metodic. Regimul acesta nu l-a ocolit nici pe Mihalache la 82 de ani; nu fusese scutit de bătaie nici Pogoneanu, fost director în Ministerul de Externe care, paralizat pe jumătate, nu putea sta în picioare, era bătut în pat, culcat.¹⁹

După decesul lui Corneliu Coposu, foștii deținuți politici, în frunte cu Ion Diaconescu, dar și surorile Seniorului²⁰, au luptat pentru transformarea închisorii în Memorial, ca mărturie a terorii sistemului represiv care a decimat elita politică și intelectuală românească, prin cele mai barbare metode.

¹⁹ Cicerone Ionițiu, *Râmnicu Sărat – cea mai odioasă închisoare*, Revista Memoria, august 1991, p.54 (http://revista.memoria.ro/?location=view_article&id=824).

²⁰ Petre Țuțea „i-a conferit” lui Corneliu Coposu „titlul” de Senior.

Prin H.G. nr. 549/2007 privind înscrierea unui imobil în inventarul centralizat al bunurilor din domeniul public al statului și transmiterea acestuia din domeniul public al statului și din administrarea Ministerului Culturii și Cultelor în administrarea Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului în România, fosta închisoare de la Râmnicu Sărat a fost trecută din administrarea Ministerului Culturii și Patrimoniului Național în administrarea Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului în România (devenit ulterior Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc), cu scopul organizării unui Memorial al Victimelor Comunismului. Astfel, eforturile Institutului s-au concentrat în ultimii ani în direcția unei campanii de promovare și strângere de fonduri pentru organizarea Memorialului.

În 2012 s-a făcut un prim pas spre restaurarea monumentului, prin includerea acestuia în Planul Național de Restaurare, program derulat de către Ministerul Culturii și Patrimoniului Național, prin Institutul Național al Patrimoniului.²¹

Acesta reprezintă unul dintre cele mai importante proiecte educaționale ale IICCMER adresate mediului universitar, unde se organizează anual și o universitate de vară.

IICCMER și autoritățile din Parchet și Justiție au contribuit la sensibilizarea opiniei publice privind cazul fostului comandant al închisorii de la Râmnicu Sărat, Alexandru Vișinescu, care a fost condamnat definitiv la 20 de ani de închisoare.

Alexandru Vișinescu a fost primul torționar trimis în judecată pentru crime împotriva umanității. Anchetatorii au susținut, în dosarul pe care l-au trimis instanței de judecată, faptul că, în perioada 1956-1963, când a condus Penitenciarul Râmnicu Sărat, Alexandru Vișinescu i-a supus pe deținuții politici la rele tratamente, bătăi și alte violențe, i-a lipsit de hrană, medicamente și

²¹ <http://memorialulramnicusarat.ro/argument>.

asistență medicală. Procurorii au susținut că 12 deținuți politici au murit în închisoarea condusă de acesta. Zeci de supraviețuitori și de rude ale deținuților politici au depus mărturii în instanță împotriva sa, în procesul care a început în anul 2014.

Alături de Alexandru Vișinescu, istoricii au identificat alte 35 de persoane ale căror nume se leagă de moartea a zeci de deținuți politici.

Penitenciarul Pitești

A fost construit în perioada 1937-1941 și era cel mai modern spațiu de detenție din țară la acea vreme. Situată în extremitatea nordică a orașului, clădirea structurată pe patru niveluri, avea o capacitate proiectată de 700-800 de locuri. În primii ani de funcționare, închisoarea a adăpostit deținuți de drept comun, aflați în arest preventiv. Din 1942, au început să sosească și câțiva elevi minori, arestați pentru participarea la rebeliunea legionară din ianuarie 1941, fiind, practic, primii deținuți politici din Pitești²². Numărul celor închiși din motive politice a crescut semnificativ după 23 august 1944: politicieni membri ai PNT și PNL, regaliști, legionari, foști polițiști sau jandarmi.

Închisoarea, supranumită *bestiarul gulagului românesc*²³, este cunoscută pentru acțiunile violente din perioada noiembrie 1949-mai 1951, când mai mulți studenți au murit în urma tratamentului inuman, bestial, la care au fost supuși. Aici, torționarul Eugen Țurcanu a experimentat cele mai sinistre metode de tortură, care l-au făcut pe Alexandr Soljenițin, cel mai cunoscut disident rus, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură în 1970, să spună că experimentul de la Pitești reprezintă „**cea mai teribilă barbarie a lumii contemporane**”.

„Fenomenul Pitești” a reprezentat un experiment de reeducare unic în lume și a constatat în distrugerea psihică și fizică a individului. Unul dintre cei mai temuți torționari, care a pus în aplicare tehnici de tortură nemaiîntâlnite

²² <http://www.fenomenulpitesti.ro/istoric-3>.

²³ denumită astfel de Cicerone Ionițoiu.

până atunci, a fost Eugen Țurcanu, fost student din Iași, obligat să-și schilodească prietenii și colegii de temniță. A pus bazele Organizației Deținuților cu Convingeri Comuniste²⁴.

Metodele sale de tortură implicau loviturile sub stern, strânsul de beregată cu mâna, celebrele bățai la rotisor, lovitul cu capul de perete, priponirea individului în jug, bățai cu scândura de la pat, curele, apoi lovituri cu palme, pumnul și piciorul, care se aplicau la tălpi, fese, pe mușchii posteriori ai picioarelor, la palme, peste față.

Țurcanu obișnuia să scoată măselele și dinții din gură prin lovirea cu vârful bocancului, în manieră rugbistică, prin fixarea capului celui ales. Fostul său rival, Alexandru Bogdanovici, a fost cel care a îndurat cel mai mult această tortură, el murind în urma agresiunilor fizice pe 15 aprilie 1950, fără niciun dinte în gură.²⁵

Tortura continua zi și noapte, indiferent dacă era vorba despre somn, mâncare, interogatorii. De pildă, deținuților li se turna mâncarea fierbinte pe gât, erau obligați să se:

așeze în patru labe, cu mâinile la spate, și să se folosească doar de gură, ba uneori să și guițe ca porcii. Scoaterea „la program” (adică la toaletă) se făcea în grabă maximă, o dată pe zi, iar cine nu apuca să își facă nevoile era nevoit să și le facă mai târziu în celulă, în gamelele din care mânca, fără să aibă dreptul să le arunce ori să spele gamela, astfel că unii deținuți își îngurgitau fecalele de bună voie, pentru a putea primi mâncare.(...) Schingiuirile durau între câteva zile și câteva luni...²⁶

Cu toate acestea, puțini au cedat, chiar dacă e de neimaginat acest lucru. Iată doar un exemplu de cât au putut să îndure, fără să cedeze, tinerii torturați la

²⁴ Dumitru Șandru, Gheorghe Onișoiu, *Începuturile represiunii în România*, în Arhivele Totalitarismului, Anul VI, nr. 21/1998, p.93, director Radu Ciuceanu, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, Academia Română.

²⁵ <http://www.fenomenulpitesti.ro/istoric-3>.

²⁶ <http://www.fenomenulpitesti.ro/istoric-2>.

Pitești.

Una dintre victimele torturate cu săptămânile a recurs la o altă stratagemă: legat de mâini și de picioare la un loc și învârtit într-o „vârtelniță” improvizată până amețea, băgat apoi cu capul în WC și trezit din leșin cu apă rece, călcat în picioare și lovit la spate și tălpi timp de zece zile, așezat pe jos, i s-au pus în spate alți deținuți, până la douăzeci; spânzurat de picioare, cu capul în jos și bătut la picioare până i s-a rupt laba piciorului stâng, Mihai Timaru a țipat în cele din urmă agresorilor să se oprească, fiindcă va vorbi. I s-a dat hârtie, însă el a denunțat toți activiștii partidului comunist din județul Vrancea (de unde era originar) pe care îi știa. Minciuna a fost descoperită peste câteva zile, astfel că a fost și mai crunt torturat în săptămânile care au urmat.²⁷

Alte exemple de torturi:

- a) În noaptea Paștelui, deținuții care refuzau să-și facă „autodemascarea” totală în fața organelor de anchetă erau împărțasiți cu materii fecale;
- b) Cei bănuți că nu colaborează erau „botezați” de torționari, fiind băgați cu capul în tinetele pline cu urină;
- c) Deținuții erau forțați să îl scuipe în gură pe șeful lor de luptă anticomunistă, pentru a-l face să se răzbune, „demascându-l”;
- d) În ziua de Crăciun, un deținut oarecare era obligat, sub amenințarea bătailor, să se așeze pe tinetă cu mâinile răstignite, pentru a simboliza nașterea lui Isus; ceilalți deținuți politici erau forțați să se așeze în genunchi și să i se închine.

Penitenciarul Pitești a funcționat până în 1977. După 1990, clădirea s-a privatizat și s-a împărțit între mai multe firme de construcții. Astăzi, doar o mică parte din ea mai aduce aminte de fosta închisoare.

Penitenciarul de la Aiud

Se distinge între temnițele Gulagului românesc prin faptul că a *adăpostit*

²⁷ <http://www.fenomenulpitesti.ro/istoric-3>.

*nu doar până în 1964, ci până în anul 1989, deținuți ale căror infracțiuni erau definite politic*²⁸.

Penitenciarul datează din secolul al XVII-lea, când a funcționat ca o închisoare-tribunal și a fost, de-a lungul perioadei comuniste, epicentrul sistemului represiv din România comunistă, fiind, alături de cele de la Jilava și Gherla, prin numărul și importanța deținuților, închisoare de categoria I.

Spre deosebire de celelalte închisori, cea din Aiud și-a păstrat caracterul de spațiu de pedepsire, reeducare și izolare de-a lungul întregii epoci comuniste. Cei ajunși la Aiud între anii 1945-1989 au fost considerați ca fiind cei mai periculoși dintre deținuții politici. Legionari, foști demnitari, reprezentanți de marcă ai elitelor politice, sociale, culturale, economice și-au pierdut viața în condiții subumane.

Dacă în Evul Mediu, cel care tortura, trăgea pe rug sau omora din cruzime era denumit călău, preluând vechile practici, noul gardian al fricii poartă numele de torționar. Mai mulți la un loc au reprezentat brațul înarmat ale partidului și al Securității. Erau de o ferocitate rar întâlnită.

Conform relatărilor supraviețuitorilor, deținuții erau dezbrăcați și atârnați de o grindă și bătuți de o femeie, cu o biciușcă. Loviturile erau aplicate de sus în jos, întâi pe față, pe gât, pe umeri, pe mâinile sângerânde, pe piept, insistându-se apoi cu loviturile în zona organului genital.

În penitenciarul de la Aiud au fost închiși nu numai oameni politici, ci și numeroase personalități ale vieții culturale, printre care Mircea Vulcănescu, Virgil Gafencu, Nichifor Crainic, Sandu Tudor sau Radu Gyr. Supranumit și „*poetul temnițelor*”, Radu Gyr a fost supus unui regim de detenție de o duritate ieșită din comun. Un alt intelectual important întemnițat la Aiud, fost șef de serviciu și apoi director în Ministerul Economiei Naționale în cadrul Guvernului Național-Legionar, Petre Țuțea era imaginea simbol a ceea ce comuniștii

²⁸ <https://www.historia.ro/sectiune/actualitate/articol/mormintele-a-patru-fosti-detinuti-politici-dezgropate-la-rapa-robilor-din-aiud>.

înțelegeau prin dușman al poporului. De aceea, s-a încercat, în zadar însă, reeducarea lui prin metode crunte de tortură fizică și psihică.

Statistic, în perioada studiată, a fost înregistrat un număr de 563 de decese. Conform actelor nominale de deces aflate la Primăria Aiud, în perioada 1945-1947, 149 de persoane au decedat în Penitenciarul Aiud, jumătate dintre aceștia fiind acuzați de delikte politice, iar între 1948–1964 au mai murit 437 de persoane, însă, după unele estimări neoficiale, cifra ar fi de circa 700²⁹.

Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc a demarat o campanie de săpături la Râpa Robilor, din Aiud, unde au fost descoperite rămășițele unor foști deținuți politici de la închisoarea din Aiud, îngropați de către securitatea comunistă.

Penitenciarul Gherla

A funcționat ca un institut de prevenție în perioada interbelică, comuniștii transformându-l în locul de ispășire a pedepselor pentru condamnații politici.

La mijlocul anului 1950, la Gherla se aflau circa 1.600 de deținuți, din care 104 de drept comun, 1.186 de condamnați politic și 304 arestați de către Direcția Generală a Securității Poporului. „*Gherla a fost iadul*”, spun foștii deținuți politici, supraviețuitori ai torturilor și reeducării de la Gherla. Aici le-a fost dat să cunoască o adevărată echipă a morții: Goiciu, Istrate, frații Șomlea, Cârciu. Istrate Constantin Teodor a fost comandant la Gherla și șef al plutonului de execuție. Sadismul directorului de atunci al închisorii a fost reliefat în lucrarea „*Gherla*,” scrisă de Paul Goma, în 1976, fiind mai apoi zugrăvit și de alți supraviețuitori.

Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc a solicitat Parchetului Înaltei Curți de Casație și Justiție, în 2014, începerea urmăririi penale în cazul lui Constantin Istrate (88 de ani), fost

²⁹ <https://www.historia.ro/sectiune/actualitate/articol/mormintele-a-patru-fosti-detinuti-politici-dezgropate-la-rapa-robilor-din-aiud>.

loctiitor al comandantului de la Penitenciarul Gherla, pentru săvârșirea de infracțiuni contra umanității.

Potrivit IICCMER, foștii deținuți politici au declarat că Istrate a fost unul dintre cei mai cruzi torționari din penitenciarele comuniste, prin duritatea regimului de detenție aplicat, făcându-se vinovat de decesul a 217 deținuți, dintre care 216 numai la Penitenciarul Gherla.

IICCMER prezintă și mărturia cutremurătoare a medicului Gheorghe Cornea despre cum deținuții politici erau aduși în saci și descărcați dintr-un camion, unii ajungând morți.

Eram doi medici, eu și unu' Maier, din Târgu Mureș. El era, de fapt, student. El era cu patul încolo, spre geam. Zic: "Mă Maier, ia uită-te tu ce se întâmplă în curtea aia, mă!". Se auzeau vaiete, zgomot de motor, zgomote. Ăla se uită și zice: 'Nu știu ce descarcă dintr-un camion. Niște saci. Îi aruncă jos. Mă, dar sacii ăia sunt vii, parcă mârâie ceva!'. Erau niște oameni... Se deschide ușa la celulă: 'Cornea și Maier, îmbrăcați-vă și ieșiți afară!'. Ne ducem jos. Istrate: 'Puneți mâna pe ei și vedeți-le pulsul! Care-s morți îi lăsați aicea, grămadă, care-s vii luați-i în brațe și îi duceți sus, în cameră!'. Nu știam cine sunt ăștia. Pun mâna pe puls, pun mâna la gât, nimic. Erau înghețați, morți. Unii erau mai pe picioarele lor, unii trebuiau duși în spate. Și i-am cărat în spate.³⁰

Istrate e cunoscut ca fiind torționarul lui Paul Goma și a lui Octav Bjoza.

Penitenciarul Târgu Ocna

În Penitenciarul Târgu Ocna, potrivit Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc, numai în perioada 1950-1954 au decedat 54 de deținuți politici, însă până în 1964, numărul a crescut considerabil³¹. Trupurile neînsufletețe au fost îngropate fără sicriu, lângă

³⁰https://adevarul.ro/cultura/istorie/marturiidespre-tortionarul-constantin-istrate-puscaria-gherla-dadea-ciocanul-talpi-dai-toporul-lemne-1_53bbb9dc0d133766a83dbec5/index.html.

³¹ <https://www.historia.ro/sectiune/actualitate/articol/iicmer-deschide-un-santier-arheologic-pentru-cautarea-detinutilor-politici-decedati-in-penitenciarul-de-la-targu-ocna>.

penitenciar, fără să fie marcate de cruci. Printre cei îngropați la Târgu Ocna a fost și Valeriu Gafencu, numit de toți cei care l-au cunoscut Sfântul Închisorilor, titlu care a apărut în cărțile scrise de monahul Nicolae Steinhardt.

În perioada comunistă, la penitenciarul de la Târgu Ocna au fost aduse persoanele bolnave de TBC, acesta fiind caracterizat în literatura de specialitate drept o adevărată Bastilie sanitară a României comuniste³².

În urma investigațiilor de teren desfășurate în mai multe rânduri de IICCMER, a fost identificat locul unde au fost înhumați foștii deținuți politici, decedați în închisoarea de la Târgu Ocna. Locul se află undeva în apropierea penitenciarului, în cimitirul de lângă biserica ortodoxă cu hramul Sfinții Împărați Constantin și Elena, din Parohia Poieni. Prima intervenție arheologică în acest loc a avut loc în septembrie 2011.

Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc, în parteneriat cu Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei din Cluj-Napoca (MNIT), a organizat de atunci campanii de investigații arheologice în Târgu Ocna, în vederea identificării și deshumării, pe cale arheologică, a osemintelor foștilor deținuți politici.

Penitenciarul Suceava

Locul de detenție a tinerilor țărâniști și liberali din Moldova, care s-au opus comunizării forțate a României, a fost transformat în Palat de Justiție. De altfel, pe placa memorială de pe Palatul de Justiție scrie: *Aici, în această clădire, au fost schingiuiți și martirizați unii dintre cei mai buni fii ai neamului românesc care s-au jertfit pentru libertate luptând împotriva comunismului*³³.

În închisoarea de la Suceava, erau închiși, în 1948, în jur de 600-700 de tineri. Mulți dintre ei erau studenți la facultăți ale Universității din Iași: Litere,

³² http://www.tgocna.ro/istoria-penitenciarului-targu-ocna-sanatoriul-tbc-targu-ocna-03-iulie-1851/#.W_vZLegzbIU

³³ https://adevarul.ro/locale/suceava/povestea-palatului-justitie-suceava-fosta-inchisoare-fost-schingiuiti-martirizati-luptatori-anticomunisti-1_54edda26448e03c0fd9c06/index.html

Drept, Medicină, Agronomie. La Suceava și-au făcut „ucenicia”, torționarii Alexandru Bogdanovici și Eugen Țurcanu, iar prin metodele de tortură aplicate au început procesul reeducării deținuților politici. Tehnicile experimentate la Suceava au dus ulterior la apariția „Fenomenului Pitești” („Experimentul Pitești 1949-1951”³⁴) – cea mai sumbră pagină a regimului concentraționar din România. În Penitenciarul Suceava se efectuau anchetele Securității, care, de regulă, durau în jur de un an, după care deținuții erau trimiși în alte închisori.

Metodele de tortură de la Suceava - printre cele mai abominabile – au testat rezistența omului. Deținuții politici erau bătuți cu vâna de bou, cu cravașa, biciul și ciomagul. Torționarii îi legau de mâini și de picioare și îi suspendau pe o capră de lemn. Apoi îi roteau, iar tălpile și fesele le erau supuse loviturilor cu ciomagul, loviturile fiind resimțite până în ceafă, potrivit mărturiilor celor care au supraviețuit ororilor. La început, anchetatorii îi băteau și la pielea goală, apoi, din cauza multitudinii rănilor, puneau peste ei un cearșaf ud, pentru ca tortura să poată fi reluată.

Conform cercetărilor efectuate de dr. Radu Florin Bruja, unul dintre specialiștii suceveni în istorie recentă, în curtea penitenciarului au existat cel puțin cinci gropi comune ale deținuților morți în timpul anchetelor, una dintre ele chiar în curtea interioară a fostei închisori, undeva la 10-15 metri în spatele celor trei statui care dau supranumele parcului (*Trei Bărboși*).

Fortul 13 Jilava

La sugestia regelui Carol I, în jurul Bucureștiului a fost ridicat, între anii 1870 și 1890, un sistem de apărare împotriva unui eventual atac otoman format din 18 forturi. Proiectul a fost elaborat de generalul belgian Henry Alexis Brialmont și de căpitanul de geniu Ioan Clucer³⁵.

Între 1907 și 1948, Fortul 13 Jilava a funcționat ca închisoare militară în

³⁴ <http://www.experimentulpitesti.org/public/experimentul-pitesti/>

³⁵ <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/centura-de-fortificatii-din-jurul-capitalei-istoria-celei-mai-negre-zile-a-bucurestiului>.

subordinea Statului Major al Armatei. În perioada 1948-1964, la Penitenciarul Jilava era adusă majoritatea deținuților politici, fiind un loc de tranzit spre alte închisori. Afluxul mare de deținuți a transformat penitenciarul într-un centru al lumii concentraționare.

Potrivit Administrației Naționale a Penitenciarelor, la sosirea în penitenciarul Jilava, deținuții erau obligați să treacă printr-un „tunel” format din gardieni așezați pe două rânduri, înarmați cu bâte, cozi de topoare și cazmale, mături, vine de bou și bastoane de cauciuc, care loveau din toate direcțiile. În timpul acestei treceri, gardienii îi băteau pe deținuți în cap și în alte părți ale corpului, astfel încât nici un deținut nu scăpa nelovit³⁶.

De altfel, în intervalul 1948-1964, regimul de detenție de la Jilava a fost unul de exterminare a deținuților politici, prin bătăi, tortură și înfometarea celor închiși, se arată într-un material de pe pagina oficială de internet a Administrației Naționale a Penitenciarelor.

Fortul 13 Jilava a devenit Memorial și poate fi vizitat, deși se află într-o stare deplorabilă. Cu toate că a fost tranzitată de sute de personalități și a fost una dintre cele mai sinistre temnițe, constituind memoria națiunii, până în prezent s-au făcut pași timizi pentru consolidarea clădirii monument istoric. Mai mult, vizitarea Fortului 13 se poate face doar în condiții speciale, neexistând o intrare separată de penitenciarul de drept comun de astăzi. În ultimii ani, mii de elevi au fost aduși să viziteze Fortul 13 Jilava, cei mai mulți însoțiți de președintele AFDPR, Octav Bjoza.

Dintre personalitățile care au trecut pe la Jilava amintim pe Corneliu Coposu, Monseniorul Vladimir Ghica, Constantin Argetoianu sau Petre Țuțea.

Închisoarea de la Târgșor

În perioada 1948-1952, la Târgșor, județul Prahova, a funcționat singura pușcărie pentru copii din lume. Sute de minori au fost aduși la Târgșor, după ce

³⁶ <http://anp.gov.ro/penitenciarul-bucuresti-jilava/fortul-13-jilava/>.

autoritățile comuniste i-au identificat ca fiind dușmani ai poporului, în ciuda vârstei fragede. Printre deținuții aduși la Târgșor se numărau minori care fuseseră prinși împărțind manifeste sau ajutând, în diverse alte feluri, pe cei care se opuneau comuniștilor. Mulți dintre tineri începuseră să se organizeze în mișcări de rezistență.

Târgșor a funcționat ca „închisoarea copiilor”³⁷ între 1948-1952, iar după aceea au fost aduși deținuți politici adulți. Supraviețuitorii au relatat, în memoriile lor de după 1989, un dialog între Alexandru Nicolski și cel mai mic dintre copiii care se aflau în acel moment în temniță, în vârstă de 12 ani, care l-a înfruntat pe torționarul Securității fără nicio urmă de spaimă. Dimpotrivă, i-a spus că, deși are 12 ani, face politică de un an, dar este politica dragostei de neam și de țară.

În prezent, la Târgșor funcționează cel mai mare penitenciar pentru femei din România.

Închisoarea de anchetă Malmaison

În secolul al XIX-lea, în locul respectiv, funcționa principala cazarmă a trupelor de cavalerie menite să apere Bucureștiul, iar în perioada comunistă, în această temniță, au fost încarcerați liderii politici din perioada interbelică.

Primii care au fost aduși la Malmaison au fost liderii PNT, toată conducerea partidului, cunoscutul „Lot Tămădău”, arestată în 1947, după ce unii au căzut în capcana comuniștilor, fiind prinși încercând să plece din țară cu un avion. Iuliu Maniu, Ion Mihalache, Nicolae Penescu și Corneliu Coposu sunt printre cei care au fost anchetați cu duritate la Malmaison.³⁸

Aici, prin bunăvoința unui gardian, a avut loc, la sfârșitul anului 1947, ultima întâlnire dintre Iuliu Maniu și Corneliu Coposu, relatată chiar de Senior într-unul din interviurile de după 1989. Marele lider politic i-a spus lui Corneliu

³⁷ <https://www.crestinortodox.ro/religie/targsor-inchisoarea-copiilor-126259.html>.

³⁸ http://www.cnsas.ro/documente/caiete/Caiete_CNSAS_nr_19_2017.pdf

Coposu că e datoria lui să salveze partidul și țara, după ce va ieși din pușcărie. Corneliu Coposu a declarat că a luat această ultimă discuție ca pe un testament politic pe care i l-a lăsat Iuliu Maniu.

Securitatea a încercat să șteargă urmele acelui loc sinistru, transformat, în mod ironic, în grădiniță, iar celularul a redevenit cazarmă.

Lagărul de muncă de la Periprava

Aflată în cel mai estic punct din România, pe brațul Chilia, Periprava este un sat de pescari din Tulcea, unde astăzi trăiesc mai puțin de 60 de familii.

În urmă cu 50 de ani, la Periprava s-a înființat unul dintre cele mai sinistre lagăre de muncă forțată, unde deținuții politici au fost supuși unui regim al terorii de o cruzime inimaginabilă. Mulți dintre ei nu au supraviețuit. Au fost perioade în care, la Periprava, în fiecare noapte, mureau doi sau trei deținuți.

Conform rapoartelor IICCMER, informațiile documentare, precum și numeroasele mărturii, provenite de la foștii deținuți politici, arată faptul că decesele au fost cauzate de înfometare, de frigul din sezonul rece, de lipsa apei potabile și a asistenței medicale, de accidente survenite în condiții de muncă istovitoare și de regimul de detenție pe care mulți l-au îndurat în lagărele și închisorile unde au fost încarcerați anterior. Unii dintre deținuți au fost împușcați în diferite împrejurări, alții au fost bătuți sălbatic de către gardieni.³⁹

Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc a organizat în perioada 17-27 iulie 2017, a patra campanie de investigații arheologice în localitatea Periprava pentru a descoperi și recupera rămășițele pământești ale deținuților politici decedați în fosta colonie penitenciară.

În acest loc, în perioada anilor 1959-1964, au fost înhumați mulți deținuți politici decedați în colonia de muncă.

³⁹<https://www.iiccr.ro/o-noua-campanie-de-investigatii-arheologice-pentru-cautarea-si-descoperirea-mormintelor-detinutilor-politici-morti-lagarul-de-munca-de-la-periprava-jud-tulcea/>

Colonia de muncă a fost condusă de Ion Fecior, Nicolae Cristea și Dumitru Condurache. În ultimii ani, IICCMER a strâns dovezi care atestă faptul că, sub conducerea lui Ion Fecior, la Periprava au murit 103 deținuți politici. Conducerea IICCMER a descoperit că, în 1959, a murit un deținut la trei zile. Cel mai tânăr decedat avea 19 ani, iar cel mai bătrân 71 de ani.

În martie 2017, torționarul Ion Fecior a fost condamnat la 20 de ani de închisoare și obligat să plătească daune morale de 310.000 euro unora dintre supraviețuitorii atrocităților petrecute la Periprava.⁴⁰ Sentința a fost dată de judecătoria Înaltei Curți de Casație și Justiție care l-au găsit vinovat de infracțiuni contra umanității. Ion Fecior, fostul comandant al închisorii Periprava, se face vinovat de moartea a 103 deținuți politici.

Pe lângă cei 103 oameni uciși prin tortură la Periprava, alții au supraviețuit miraculos bățăilor, tratamentului inuman și înfometării.

Ion Fecior este al doilea torționar român care ajunge în închisoare, după Alexandru Vișinescu, condamnat de aceeași instanță la 20 de ani de detenție.

IICCMER a identificat peste 50 de supraviețuitori ai Coloniei de muncă de la Periprava, dintre care 21 de foști deținuți politici au depus mărturie împotriva torționarului Fecior.⁴¹

Lagărele de muncă de la Canal

Pentru regimul comunist, Canalul a reprezentat o altă metodă preferată de exterminare a adversarilor politici. Începând din luna mai a anului 1950, de-a lungul celor 65 de kilometri dintre Constanța și Cernavodă, la recomandarea lui Stalin, guvernul lui Gheorghe Gheorghiu Dej a creat 12 lagăre de exterminare prin muncă forțată, unde și-au găsit sfârșitul mulți deținuți politici. Potrivit IICCMER, în 1952, deținuții reprezentau 82,5% din forța de muncă de la Canal.

⁴⁰ <https://stirileprotv.ro/stiri/actualitate/tortionarul-ion-fecior-primeste-miercuri-decizia-definitiva-fostul-comandant-de-la-periprava-risca-20-de-ani-de-inchisoare.html>

⁴¹ https://adevarul.ro/news/eveniment/tortionarul-ion-fecior-scapa-acuzatia-genocid-insa-cercetat-infracțiuni-comunitatii-risca-inchisoarea-viata-1_5358afab0d133766a80b4da7/index.html

Lăgărele de muncă forțată Canalul Dunăre – Marea Neagră, așa cum reies din *Dicționarul Penitenciarelor din România Comunistă (1945-1967)*, realizat sub egida Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului în România, sunt următoarele:⁴²

- Columbia (Cernavodă), cu un efectiv cuprins între 1.200 și 8.000 de deținuți;
- Saligny, cu un efectiv cuprins între 2.000 și 8.000 de deținuți (majoritatea femei);
- Kilometrul 5, cu circa 2.000 de deținuți;
- Kilometrul 31, cu un efectiv de 1.500 de deținuți;
- Poarta Albă, cu un efectiv cuprins între 10.000 și 12.000 de deținuți;
- Galeș (sau Coasta Galeș), cu un efectiv de 3.000 de deținuți;
- Noua Culme (Culmea 9 cum apare în documente), cu un efectiv cuprins între 2.000 și 7.500 de deținuți;
- Tașaul, cu un efectiv de 1.500 de deținuți;
- Peninsula (Valea Neagră), cu un efectiv cuprins între 6.000 și 8.500 de deținuți;
- Capul Midia, cu un efectiv cuprins între 500 și 2.500 de deținuți.

Pe lângă acestea mai erau două lagăre speciale: Eforie (300 de deținuți) și Constanța (Stadion, 400 de deținuți) și lagăre auxiliare: Seimeni, Saligny, Medgidia, Basarabi sau Năvodari.

Nu există o cifră oficială privind numărul deținuților politici care au murit la Canal nici până în acest moment. Mai mulți foști deținuți politici au studiat, în ultimii ani, registrele de stare civilă în încercarea de a avea o cifră cât mai apropiată de realitate. O anchetă a Securității, din 1967, arată că pentru 1.034 de persoane decedate nu a fost întocmit niciun fel de act și nu au fost trecute în registrul de stare civilă, ca atare, este greu de precizat care este cifra reală, vehiculându-se mai multe variante.

⁴² Andrei Muraru, *Dicționarul Penitenciarelor din România Comunistă (1945-1967)*, Editura Polirom, București, 2008, p.98.

Deținuții politici erau luați din închisorile comuniste și transportați pe șantierele de la Canal, în trenuri de tip „marfar”, unde intrau uneori și câte patruzeci de bărbați într-un vagon. Fiecare avea de dislocat doi metri pătrați de rocă pe zi, indiferent de anotimp, lucrând doar cu sape și târnăcoape. Corneliu Coposu, Radu Câmpeanu, Șerban Ghica și alți fruntași ai partidelor politice au muncit ani de zile la Canal. Corneliu Coposu avea să-și amintească „norocul” de a fi scăpat de prăbușirea unui mal, soldată cu morți și răniți.

Valea Neagră reprezintă traducerea din limba turcă a termenului *Kara Su*, vale care traversa Dobrogea de la Est la Vest⁴³. Atunci când ploua, valea se umplea cu o apă tulbure, plină de mocirlă, care se vărsa în Dunăre, lângă Cernavodă. Pe acest traiect, a început construcția Canalului Dunăre – Marea Neagră. Deținuții aduși la Canal cu trenul erau debarcați în halta Dorobanțu, după care erau repartizați în lagărele din Dobrogea.

Lagărul Poarta Albă era situat aproximativ la jumătatea distanței dintre Dunăre și Marea Neagră, fiind centrul de tranzit din care se făceau repartizările către celelalte lagăre din zonă. De regulă, la Poarta Albă rămâneau condamnații care primiseră pedepse sub 5 ani, în timp ce aceia care aveau condamnări de la 5 la 10 ani erau trimiși la Peninsula.

1.4. Represaliile asupra studențimii române – 1956

Contextul istoric

Mișcările studențești anticomuniste din Timișoara s-au declanșat și s-au desfășurat în timpul și în contextul creat de Revoluția anticomunistă din Ungaria. Au fost și alte încercări, în București, Iași, dar regimul totalitar le-a reprimat încă din primele momente.

Mișcarea studențească din Timișoara și-a fixat ca principale obiective: solidaritatea cu tineretul universitar maghiar, promotor al Revoluției din

⁴³ <https://www.zf.ro/ziarul-de-duminica/reeducarea-in-romania-comunista-ii-de-mircea-stanescu-9901708>

Ungaria și condamnarea sistemului comunist din România vinovat de complicitate la subjugarea țării de către URSS, guvernare prin teroare și crimă, anularea drepturilor fundamentale ale omului, dezastrul economic și social, degradarea învățământului românesc și a întregului sistem educațional⁴⁴.

Principalele acțiuni, așa cum ne-au fost prezentate de președintele Asociației Foștilor Deținuți Politici din România, filiala Timișoara, domnul Teodor Stanca, și cum sunt regăsite și pe pagina de internet a asociației, sunt următoarele:

a) **Perioada 23-26 octombrie 1956** - urmărirea evoluției Revoluției din Ungaria, perceperea stării de spirit a populației și receptarea mesajului acesteia privind implicarea studențimii într-o acțiune similară celei din Ungaria și

b) **27 octombrie 1956** - boicotarea ședințelor pe grupe de studenți, în cadrul cărora reprezentanții puterii, prelucrând Circulara nr. 22 a CC a PMR, au prezentat într-o lumină falsă evenimentele din Ungaria, scoțând în evidență teama puterii privind o eventuală extindere a acestora și în țara noastră.

Studenții au reacționat la încercarea oficialilor de a manipula populația prin manifestații de stradă, în urma cărora au apărut primele condamnări ale regimului comunist exprimate public. Astfel, studenților le-a venit ideea organizării unei mari adunări pentru clarificarea adevărului privind situația din Ungaria și a motivelor reale ale declanșării Revoluției, motive ce se regăseau și în societatea românească⁴⁵.

În **28-29 octombrie 1956**, la Politehnica din Timișoara, s-a constituit grupul de inițiativă pentru organizarea și coordonarea unor acțiuni menite a da semnalul luptei împotriva regimului comunist, la care să se poată alătura și alte categorii ale populației din Timișoara. Grupul era format din studenți din anii terminali ai Facultății de Mecanică, printre care remarcându-se Aurel Baghiu,

⁴⁴ <http://afdpr.ro/informativ/miscarile-studentesti-anticomuniste-din-centrul-universitar-timisoara-octombrie-1956>

⁴⁵ Dumitru Șandru, Gheorghe Onișoru, *Demascări, teroare și distrugerea demnității*, în Arhivele Totalitarismului, Anul VI, nr. 21/1998, director Radu Ciucianu, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, Academia Română, p.93.

Caius Muțiu, Teodor Stanca, Frederick Bart, Heinrich Drobnt, Rusu Valentin, Nagy Ladislau s.a.m.d. Grupul de inițiativă a stabilit ca debutul acțiunilor să se organizeze, în 30 octombrie, ora 14.00, la Facultatea de Mecanică, o mare adunare cu studenții din întreg centrul universitar, la care să fie invitați rectorii institutelor de învățământ din Timișoara și reprezentanți ai puterii centrale, prezenți la Timișoara pentru supravegherea stării de spirit din zonă, pentru un dialog cu studenții. Pentru zilele următoare, în funcție de reacția puterii, se prevedeau și alte forme de luptă, cea mai previzibilă fiind o demonstrație de stradă.

În dimineața zilei de **30 octombrie 1956**, începând cu ora 09.00, grupul de inițiativă, prin oameni de legătură, a mobilizat tinerimea pentru adunarea studențească de la Facultatea de Mecanică cu începere de la ora 14.00. La acea adunare fost invitat rectorul Institutului Politehnic, decanii facultăților și ministrul adjunct al învățământului, prezent la Timișoara. S-a redactat „Memoriul” din partea studenților, care cuprindea principalele probleme și revendicări.

La ora 14.00, în amfiteatrul Facultății de Mecanică a început adunarea studențească. Din toate colțurile Timișoarei, sute de studenți au sosit în locul prestabilit. În scurt timp, amfiteatrul a devenit neîncăpător. Întreaga asistență s-a deplasat la cantina studențească din apropiere. În mai puțin de o oră, în sală s-au adunat în jur de 2.000 de studenți, profesori, cetățeni dornici de a vedea ce se întâmplă acolo. La întâlnirea cu studenții s-a prezentat rectorul Politehnicii, Alexandru Rogojan, ministrul adjunct al Învățământului, Coriolan Drăgulescu, alți reprezentanți ai conducerii facultăților și ai puterii politice locale. În timpul dezbaterilor au apărut trimișii CC ai PMR, Petre Lupu și Ilie Verdeț. Între 14.00 și 18.00, în cadrul adunării, reprezentanții puterii politice au fost supuși unui adevărat tir de acuze din partea studenților, privind dezastrul economic și social în care a fost aruncată România de către regimul comunist, la îndemnul „stăpânilor” de la Moscova. Sub avalanșa de întrebări și acuze, reprezentantul

CC al PMR le-a promis studenților că cererile lor vor fi aduse la cunoștința Comitetului Central, invocând un răgaz de trei zile pentru a formula răspunsurile cuvenite, care vor fi rediscutate într-o adunare organizată în același loc și în aceeași componentă. Totodată, el a promis studenților că nimeni nu va avea de suferit pentru problemele discutate. După părăsirea sălii de către autorități, studenții au continuat dezbaterile citindu-se „Memoriul” pregătit anterior, care a fost aprobat și completat de către cei prezenți.

S-a format un Comitet Studențesc, format din câte un reprezentant de la fiecare facultate. A doua zi acesta urma să prezinte „Memoriul” autorităților locale și presei, pentru publicare și eventual, transmiterea acestuia agențiilor de presă internaționale. S-a decis ca în cazul în care se vor opera arestări, studenții să declanșeze greva și să protesteze pentru eliberarea celor arestați.

În timpul adunării, principalele sloganuri au fost: „Afară rușii din țară!”, „Ce caută rușii la uraniul și petrolul nostru?”, „Vrem libertate! Ne-am săturat de robie”, „Unde sunt libertățile prevăzute în Constituție?”.⁴⁶

În același timp cu desfășurarea ședinței, organele de represiune au intrat în dispozitivul de luptă. Trupele de securitate, poliție și armată au înconjurat întreaga zonă, iar la 21.00, s-a trecut la represalii. Studenții din căminul de lângă Facultatea de Mecanică au fost readuși cu forța în sala cantinei. Au fost arestați pe loc șase studenți (cei care au luat, printre primii, cuvântul la adunare) și duși la Securitate, ceilalți prezenți fiind urcați în camioane și transportați, sub escorta armatei, în localitatea Becicherecul Mic (la cca. 18 km de Timișoara) într-o tabără militară.

La **31 octombrie 1956**, în centrul Timișoarei s-a organizat o demonstrație de stradă în sprijinul celor arestați în noaptea anterioară. Coloana de demonstranți (800-1.000 de participanți), formată din studenți care, din diverse motive nu au fost prezenți la adunarea din ziua anterioară (cei mai mulți

⁴⁶ Recurs la istorie - 47 de ani de la miscarile studentesti anticomuniste din Timișoara, octombrie 1956 (http://www.observatorul.com/articles_main.asp?action=articleviewdetail&ID=778=).

aparținând Institutului Agronomic), a pornit de la Institutul de Agronomie spre centrul orașului, cerând eliberarea celor arestați. În fața Catedralei, coloana a fost înconjurată de trupe de intervenție militare și de securitate. S-au tras focuri de avertisment. Studenții au fost îmbarcați în camioane și transportați în aceeași localitate, Becicherecul Mic.

Au avut loc altercații între studentele de la căminul din apropierea Catedralei și soldații care le-au sechestrat în cămin, mai ales în momentul în care coloana de demonstranți a ajuns în preajma acestuia. Studentele au aruncat cu tot felul de obiecte în soldați și au strigat sloganuri anticomuniste, cerând eliberarea colegilor arestați. Studenții de la Medicină au refuzat să dialogheze cu reprezentanții oficialităților, declarând greva foamei și baricadându-se în cămin. Începând din noaptea de 30 spre 31 octombrie, au fost evacuate și alte cămine studențești cu destinația Becicherecu Mic, iar studentele au fost transportate sub escortă în cazarma grănicerilor de pe Calea Lipovei.

Întreg orașul a intrat într-o adevărată blocadă. Pe străzi patrulau tancuri și care blindate. Facultățile au fost închise și înconjurate de armată, la fel și căminele studențești. Peste tot s-a declanșat vânătoarea studenților, pe străzi, în autogări și în gări.

Pe lângă Comitetul Regional PMR s-a constituit un comandament politico-militar format din prim-secretarul Regiunii, Martin Isac, șeful Securității Banat, colonelul Vasile Negrea, generalul Marcu Stan, comandantul trupelor de grăniceri, alți activiști de partid și comandanți militari. Demnă de luat în seamă este participarea în acest comandament a înalților demnitari comuniști Alexandru Moghioroș, Ilie Verdeț și Ion Cârcei. Rolul comandamentului era de a lua măsuri drastice de reprimare a mișcărilor studențești.

Perioada 1-4 noiembrie 1956

În 1 noiembrie 1956, s-a forțat evacuarea studenților din căminul Institutului de Medicină, baricadați din ziua anterioară. Organele de represiune

au intervenit în forță. S-au tras focuri de armă în zidurile clădirii. În final, și acești studenți au fost evacuați și transportați în aceeași tabără militară de la Becicherecu Mic. În perioada 31 octombrie - 04 noiembrie 1956, în tabăra de la Becicherecu Mic, peste 2.000 de studenți au fost reținuți fără drept de apărare. Dintre aceștia, 800-900 au fost supuși unor anchete și operațiuni de triere pentru depistarea celor care au luat cuvântul la adunare sau care au avut un anumit rol în organizarea acțiunilor studențești și a demonstrației de stradă. A fost reținut un nou lot de 24 de studenți.

S-au făcut pregătiri pentru reluarea studiilor, condiția obligatorie pentru a fi admiși în facultate fiind semnarea unor declarații de desolidarizare cu organizatorii demonstrațiilor. Semnarea se făcea cu dificultate. Unii studenți au refuzat.

În 04 noiembrie 1956, prin invadarea Ungariei de trupele sovietice, Revoluția maghiară era înecată în sânge. O nouă speranță a țărilor subjugate Uniunii Sovietice s-a năruit.

Urmări și represalii

Studenții arestați și duși la Securitate au suferit lungi anchete în regim de urgență și trimiși în judecată în două loturi:

- primul lot - compus din șapte studenți și un asistent universitar - a fost judecat în zilele de 15- 16 noiembrie 1956;

- al doilea lot - format din 20 de studenți - a fost judecat în zilele de 12-13 decembrie 1956.

Cuantumul de pedepse a fost între 6 luni și 8 ani. Cu opt ani de închisoare au fost pedepsiți cei trei principali organizatori: Caius Muțiu, Teodor Stanca și Aurel Baghiu. Mulți studenți au fost exmatriculați. Din păcate, numărul exact al acestora nu este cunoscut. Exmatriculările au continuat și în anul următor și chiar și în 1958. Numărul celor sancționați a ajuns la aproximativ 250 de persoane.

În institutele de învățământ superior s-a instalat, pentru o lungă perioadă de timp, un adevărat regim de teroare. Multe cadre didactice, găsite vinovate de comportamentul studenților, au fost sancționate și chiar eliminate din învățământul superior.

1.5. Măsuri administrative cu caracter politic

Comuniștii au urmărit nu numai să schimbe administrația statului, ci și să impună un model de societate, în care „omul nou” era cel eliberat de constrângerile memoriei și a dorinței de libertate. Noul partid conducător și-a înlăturat întreaga opoziție politică. Împotriva conducătorilor, care n-au dorit să dezerteze din credințele lor ideologice, s-au impus măsuri administrative și coercitive prin intermediul Ministerului de Interne.

1.6 Regimul aplicat foștilor refugiați de dincolo de Nistru și de Prut

Între 1944 și 1946, în urma deciziei Comandamentului Aliat, au fost arestate în jur de 100.000 de persoane „născute în URSS” și trimise peste Prut, conform studiului făcut de Asociației Naționale a Refugiaților de dincolo de Prut și Nistru. În noaptea de 12/13 septembrie 1944, s-a semnat la Moscova Convenția de Armistițiu cu Aliații. *Punctul 5 al Convenției prevedea „repatrierea” cetățenilor sovietici (basarabeni și bucovineni).* Așa s-a ajuns să-i fie propus tânărului jurist, de doar 28 de ani, Alexandru Danielopol negocierea acestui punct. Trebuie menționat faptul că, prin *basarabeni*, rușii vizau atât cetățenii din republica (nou creată) autonomă RSSA Moldovenească, „creată” în 1924, cât și cetățenii din teritoriile între Prut și Nistru (Basarabia), teritorii trecute în componența URSS, prin Protocolul Adițional Secret (ruso-german) de tip imperialist - Pactul Molotov-Ribbentrop, privitor la sferele de influență și dominație în Est-Europa, semnat între Uniunea Sovietică și Germania nazistă, la 23 august 1939.

Pe 12 octombrie 1924, Uniunea Sovietică a înființat o republică autonomă, R.S.S.A. Moldovenească, în componența R.S.S. Ucrainene, pe o parte din teritoriul dintre râurile Nistru și Bug, republică în cadrul căreia românii (sau moldovenii, conform terminologiei oficiale sovietice) constituiau circa 40% din populație. Acest lucru s-a fost făcut în speranța determinării românilor basarabeni să se rupă de România.⁴⁷

Partea română a reușit totuși, cu toate opreliștile, să intre în posesia dreptului sovietic, iar Danielopol a găsit o chichiță în textul de lege sovietic prin care să-i salveze pe basarabeni. În textul decretului Sovietului Suprem din 8 martie 1941 scria: „*Toate persoanele care la data de 7 noiembrie 1917 aveau calitatea de supuși ai fostului imperiu rus și care la data de 28 iunie 1940 au trăit pe teritoriul Basarabiei, precum și copiii lor...*”. Aceasta conjuncție „și” a fost salvarea potrivit istoricului Florian Bichir⁴⁸. Din 400.000 de persoane, cât estimau să repatrieze rușii, au putut să ducă în URSS, arestând între 60.000 și 100.000 de români. Aceștia au fost condamnați și duși la muncă forțată în minele de cupru, nichel, uraniu etc., în exploatările din taga, alții chiar dincolo de cercul polar. Aproximativ 300.000 de persoane au putut fi fost salvate prin prestația tânărului jurist Danielopol.

Apoi, după moartea lui Stalin, în 1953, dar mai precis după tratativele din 9-13 septembrie 1955, dintre cancelarul vest german Konrad Adenauer și noul conducător al URSS, Nikita Hrușciov, situația prizonierilor și deportaților (indiferent de naționalitate) a început să se îmbunătățească și, pe măsură ce se refăceau, erau repatriați.⁴⁹

La o primă evaluare numerică, apreciată ca fiind incompletă, cercetătorul Adrian Brișcă, a constatat că, loturile de cetățeni români repatriați, după detenția din URSS, au sosit în România în perioada 1 decembrie 1955- februarie 1957.

⁴⁷ Nistor Ion, *Vechimea așezărilor românești dincolo de Nistru*. Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională. București, 1939, p.22.

⁴⁸ <https://bisericasecreta.wordpress.com/2007/09/30/cum-ne-batem-joc-de-istorie/>

⁴⁹ Adrian Brișcă, *Cetățeni români reveniți în țară, după detenția în URSS*, Arhivele Totalitarismului Anul VI, nr.21/1998, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, p.134.

Cerințele moralei sociale impuneau ca după conflagrația mondială să se adopte unele măsuri reparatorii pentru victimele politicilor represive ale statelor beligerante. Reparațiile morale și materiale s-au acordat doar în țările „vestice,” nu și în cele „estice”, aflate în sfera de influență sovietică.

În Europa au fost două mari exoduri în timpul celei de-a doua conflagrații mondiale și după terminarea războiului:

1. Refugiul germanilor din Polonia și Germania de Est în spațiul occidental. În cazul germanilor au fost acordate compensații materiale substanțiale celor refugiați⁵⁰.

2. Refugiul a peste un milion de români din zonele ocupate după Pactul Ribbentrop-Molotov, incluzând și populația românească care s-a retras din URSS o dată cu retragerea armatei române de pe Frontul de Est.

Aurel Marian, la 84 de ani, tot mai caută dreptatea refugiaților

Aurel Marian este președintele Asociației Naționale a Refugiaților de dincolo de Prut și Nistru. De zeci de ani se luptă pentru nedreptățile făcute refugiaților și urmașilor acestora de către stat, care ar fi trebuit să acorde compensații juste celor care au suferit. Tatăl său era primar în suburbiile Odessei între 1941-1943. În 1944, el, tatăl, împreună cu restul familiei, s-au refugiat în Banat, mai precis în comuna Jebel din Județul Timiș. Au locuit puțin în acea zonă. Tatăl, a încercat să fugă cu soția și copilul în străinătate, prin Gara de Nord din București. L-au prins și l-au arestat. Zece ani nimeni n-a a știut nimic despre el. Aurel Marian a plecat împreună cu bunica la Anina, unde aceasta s-a angajat ca guvernantă, deși era absolventă de Sorbona.

Cu greu și-a urmat școala. Având „origini nesănătoase”, Aurel Marian a muncit mai mult pe șantiere, la întreținerea căii ferate, la curățat canale, ziua și noaptea. De la 16 ani a lucrat la birourile minelor de cărbune Sovrom din Anina.

⁵⁰ Ottmar Trușcă, *Un veac frământat. Germanii din România după 1918*, Editura ISPMN, Cluj-Napoca, 2018, p.309-310.

La 18 ani a reușit să intre la Facultatea de Electrotehnică la fără frecvență.

În timpul unei sesiuni, a fost chemat la Comisariatul din Oravița. În spatele lui s-au închis ușile, l-au urcat într-un tren și s-a „trezit” la Penitenciarul Jilava. Acolo a primit normă de lucru: săpat pământul, 5mc pe zi. A fost nevoit să-și întrerupă studiile. Cu cinci ani întârziere, s-a reînscris la facultate, dar a trebuit să susțină un nou examen. După zece ani, tatăl său a revenit din gulag.

Trecut prin combinatul de cauciuc Progresul, unde a muncit în canalul colector, în cele din urmă Aurel Marian a reușit să ajungă la Fabrica de Automatizări și Calculatoare. Nefiind membru de partid și cu „probleme” la dosarul de cadre, nu i s-a aprobat inițial cererea privind admiterea la doctorat, „așteptând” cca. 7 ani. Abia în anul 1982 a fost admis la doctorat, iar diploma de doctor a obținut-o doar în anul 1992.

1.7 Deportarea sașilor și șvabilor din Transilvania și Banat în URSS

Peste 50.000 de sași și șvabi din Transilvania și Banat au fost deportați în Rusia, după cel de-al Doilea Război Mondial, potrivit datelor culese de revista Historia. Aproape zece mii dintre aceștia au murit în lagărele rusești, conform sursei citate. Mulți etnici germani, supraviețuitori ai gulagului, care au plecat în occident, au fost despăgubiți de guvernele federale care s-au succedat în Germania. Nu și de România⁵¹.

Total a început la 13 ianuarie 1945 (cu patru luni înainte de încheierea armistițiului din 9 mai 1945). Guvernului Nicolae Rădescu, puterea de ocupație sovietică i-a impus emiterea Ordinului nr. 031/6 ianuarie 1945, de deportare a etnicilor germani, atât femei, cât și bărbați, cu toate că în Convenția de Armistițiu, negociată și semnată în 12 septembrie 1944 la Moscova cu Puterile Aliate, nu se prevedea acest aspect cu caracter „compensatoriu”.

⁵¹ <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/calvarul-sasilor-din-transilvania-deportati-in-lagarele-din-rusia-povestea-unor-supravietuitori-din-cugir-si-sebes>

Conducerea acțiunii de mobilizare i-a fost încredințată NKVD⁵²-ului condus de Beria, *Comisar al Poporului pentru Afaceri Interne*. Cetățenii mobilizați urmau să fie folosiți la muncă în conformitate cu instrucțiunile date de *Înaltul Comandament*, la ordinul expres al lui Stalin, din decembrie 1944.

Guvernul României din acea perioadă, condus de un militar de carieră, generalul Nicolae Rădescu, a încercat să se opună măsurii ordonată de sovietici. De asemenea, ministrul Afacerilor Externe, Constantin Vișoianu, a inițiat o serie lungă de demersuri diplomatice pe lângă guvernele Marii Britanii și al Statelor Unite, dar fără succes.

La 12 ianuarie 1945, Burton Y. Berry, reprezentantul politic al SUA la București, l-a informat pe Vișoianu că guvernul Statelor Unite nu a fost înștiințat de către guvernul sovietic de intenția acestuia de a ridica cetățeni români de origine germană și că dezaprobă această măsură, dar că „recunoaște dreptul comandamentului sovietic de a asigura liniștea și securitatea liniilor sale de comunicații în spatele frontului”, deși „socotește că măsura deportării depășește aceste necesități”.

Într-o notă personală, publicată de Hannelore Baier, la Școala de vară a Memorialului Sighet din 2011, adresată la 18 ianuarie 1945 ministrului de Externe al Marii Britanii Anthony Eden, Winston Churchill comentează: „*Why are we making a fuss about the Russian deportations in Roumania of Saxons and others? It was understood that the Russians were to work their will in this sphere. Anyhow we cannot prevent them*” (De ce facem atâta zarvă despre deportările rusești din România ale unor sași și ale altor populații? Înțelegerea a fost că rușii vor putea să-și impună voința în această zonă. Oricum nu îi putem opri)⁵³.

⁵² În limba rusă: Народный комиссариат внутренних дел (Comisariatul Poporului pentru Afaceri Interne) - miliția politică a Uniunii Sovietice și predecesoarea KGB-ului.

⁵³ citat din Hannelore Baier, *Deportarea etnicilor germani din România la munca de reconstrucție în URSS*, (Școala Memoriei), Fundația Academia Civică, 2012.

La 13 ianuarie 1945 guvernul Rădescu i-a adresat generalului Vinogradov o notă în care protesta împotriva „mobilizării pentru lucru în URSS a unor categorii de locuitori ai României de origine germană”, precizând că „este datoria guvernului român de a veghea asupra intereselor tuturor supușilor săi, indiferent de originea lor etnică, motiv pentru care acesta atrage atenția asupra „dureroasei strămutări în mijlocul iernii a unei întregi populațiuni la o atât de mare depărtare” și asupra „suferințelor unor familii”.

Tribunalul Internațional de la Nurnberg nu a făcut referiri la acest abuz.

O parte din cetățenii români de etnie germană au obținut despăgubiri, unele chiar substanțiale, prin decizii ale instanțelor de judecată (a se vedea Dosarul nr.907/83/2010⁵⁴).

1.8 Detașamentele de muncă - stagiul militar în detașamentele de muncă, din cadrul Direcției Generale a Serviciului Muncii, din perioada 14 ianuarie 1950 – 28 februarie 1961

Ca urmare a Tratatului de Pace de la Paris de după cel De-al Doilea Război Mondial, țara noastră a intrat în tabăra învingătorilor. Negociatorii ne-au refuzat statutul de țară cobeligerantă. A trebuit să ne diminuăm forțele militare. Cu recomandări de la Moscova, s-au înființat primele unități de muncă, numite detașamente de muncă patriotică.

Prin Decretul nr. 2 al Consiliului de Stat din 14 ianuarie 1950 s-a înființat Serviciul Muncii/DGSM, fiind trecut în organigramă în subordinea Ministerului Construcțiilor. Prin nou înființata autoritate, conducerea de partid și de stat a urmărit să atragă forță de muncă tânără, fără a fi plătită. Singurul avantaj al efectuării taberei de muncă era scutirea de armată a participanților la muncile de pe Valea Jiului și de la Salva Vișeu. Tinerii munceau la construcția de căi ferare, drumuri și poduri. Ce pedepsiți ajungeau în minele de uraniu. Fiii de preoți, de foști industriași și foști negustori erau tratați cu maximă duritate.

⁵⁴ <https://legeaz.net/spete-civil/deportare-pe-criteriul-etnic-legea-391-2010>.

1.9 Deportații în Bărăgan

Noaptea de Rusalii, dintre 17-18 iunie 1951, a schimbat viața a zeci de mii de români din județele Timiș, Caraș-Severin și Mehedinți. Peste 40.000 de persoane din aproape 300 de localități, din apropierea frontierei cu Iugoslavia, au fost deportate în Bărăgan.

Țăranii s-au împotrivit colectivizării. Regimul comunist îi considera dușmani ai poporului și le spunea chiaburi. Erau de fapt țărani înstăriți cu mai multe hectare de pământ și animale în gospodării.

În noaptea respectivă au fost luați din căminele lor și duși la gară. Au putut lua la ei doar strictul necesar. Timp de mai multe zile au călătorit ca animalele în așa-zisele bou-vagon. Deportații au fost coborâți în mijlocul câmpului, unde fiecărei familii i s-a repartizat un lot de pământ pentru construirea unui bordei. Și așa a început coșmarul celor dezrădăcinați. Supraviețuitorii își amintesc de iarna din 1952, care a fost cea mai cumplită pentru copii și bătrâni. Au locuit, aproape cinci ani, în bordeie, în condiții insalubre, printre râme și gândaci care ieșeau din pământ.

Normative totalitare

În contextul încordării relațiilor dintre România și Iugoslavia, țara vecină fiind exclusă în 1948 de către sovietici din Internaționala Socialistă, granița dintre cele două țări a devenit o zonă sensibilă pentru guvernul comunist de la București. Etniile prezente aici, în special în Banatul de câmpie, erau considerate drept *elemente cu un factor ridicat de risc*.

Urmând modelul sovietic, în 26 octombrie 1950, a fost emis HCM nr. 1.154, modificat prin HCM nr. 344 din 15 martie 1951, care reglementa parțial problema stabilirii domiciliului obligatoriu pentru unele categorii de persoane, autorizându-se în acest sens Ministerul Afacerilor Interne să pună în executare hotărârea⁵⁵.

⁵⁵ <https://www.banatulazi.ro/cea-mai-criminala-deportare-a-romanilor-in-romania-igienizarea-banatului-video/>

În document se prevedea că „Ministerul de Interne va putea, pe cale de decizie, să dispună mutarea din centrele aglomerate a oricăror persoane care nu-și justifică prezența în acele centre, precum și mutarea din orice localitate a celor care, prin manifestările față de poporul muncitor dăunează construirii socialismului în Republica Populară Română. Celor în cauză li se va putea stabili domiciliul obligator în orice localitate”.

Această Hotărâre a Consiliului de Miniștri, care contravine Cartei Universale a Drepturilor Omului, a creat cadrul prielnic desfășurării acțiunilor de deportare săvârșite anterior, dar fără o normă juridică. Aceasta a fost a doua mare deportare din istoria contemporană a României, după deportările din ianuarie 1945, când 70.000 de etnici germani au fost trimiși în Uniunea Sovietică.

1.9.1 Mărturiile deportaților în Bărăgan

Sebastian Bratan era un copil de un an și jumătate când a fost deportat. El nu-și mai amintește deplasarea cu bou-vagonul. Din perioada deportării, ține minte doar că îi era foarte foame. Și își mai amintește cum părinții săi au construit un bordei să se poată adăposti peste iarnă și să nu mai fie biciuiți de ploii. Epidemia de rabie nu l-a ocolit, mai ales că era subalimentat. Părinții îi aduceau de la ferma în care munciau resturi de mâncare și pâine neagră ca o lipie. Nu își aduce aminte să se fi bucurat de jucării. La întoarcere, după patru ani, a locuit cu familia într-un grajd de 3x3 m, la o mătușă, care s-a îndurat să-i primească, în ciuda amenințărilor brigadierilor. În casa lor s-a mutat noul sediu al CAP. În 1957, a început la Dudești, județul Timiș, școala. Aici nu i-a fost ușor din cauza stigmatizării. Nici dascălii și nici colegii nu i-au fost prieteni. Tot timpul vieții a trăit sub stigmatul deportării, fiind persecutat și ultragiat pentru o vină pe care nu o avea. Era permanent urmărit de Securitate din cauza *originii nesănătoase*. În momentul realizării interviului avea o pensie de 1.800 de lei și nu a reușit nici până acum să-și recupereze proprietățile în justiție. Nu crede că

cineva mai poate face dreptate în țara aceasta și că doar credința în Dumnezeu mai poate izbăvi poporul român.

Ecaterina Tuturilov avea 9 ani, în 1951, când ai săi au fost deportați. A mers timp de o săptămână, împreună cu familia sa, într-un vagon de marfă. Au fost depozitați de tot avutul lor - casă, grădină, cotețe de păsări, căruță, plug, precum și un cazan de fiert țuică. Au dus cu ei doar câteva animale.

Își amintește cum au locuit într-o colibă de stuf, apoi s-au mutat în bordei, unde noaptea mișunau printre ei șoareci și gândaci. În anul următor, bunicii și părinții au construit o casuță formată dintr-o cameră și o bucătărie. Șapte persoane locuiau într-un spațiu de câțiva zeci de metri. Mâncau fierturi primite de la cazanul fermei, acolo unde munceau părinții. Sufereau de frig și de umezeală, nu dețineau haine groase, adaptate iernilor geroase din Bărăgan, iar dacă se îmbolnăveau, nu aveau niciun medicament la dispoziție. În plus, cărau apa de la kilometri.

Are amintiri foarte triste. Copilăria petrecută departe de casă a marcat-o întreaga viață. Când s-au întors au găsit gospodăria distrusă, mai avea doar pereți. Din mobila lăsată nu au mai găsit nimic, nici măcar un scaun. Viața au reînceput-o de la zero. Au muncit pe unde au apucat pentru a-și reface gospodăria distrusă. Și ea și părinții și bunicii ei au trudit la o fermă departe de sat. Plecau luni și se întorceau sâmbătă.

Până în decembrie 1989, au îndurat privațiuni, batjocura cadrelor de partid și umiliința profesorilor. În momentul realizării interviului, conform prevederilor legii, avea 1.894 lei, în care se includea și pensia de la locul de muncă. A fost de părere că aceste despăgubiri nu pot înlocui privațiunile copilăriei. Au fost deportați fără a avea vreo vină, nu au încălcat nicio lege a statului român, chiar comunist fiind.

Se considera o supraviețuitoare pentru a povesti copiilor și nepoților atrocitățile comuniste. Celor tineri de azi nu le vine să creadă că cineva a putut suferi atât de mult fără să aibă nicio vină.

Capitolul 2. CELE MAI IMPORTANTE PERSONALITĂȚI UCISE ÎN TEMNIȚELE COMUNISTE

Două milioane de români au suferit în Gulagul comunist românesc, în diverse feluri - temniță grea, lagăre de muncă, domiciliu forțat, anchete ale Securității, colectivizare etc.; printre aceștia au fost oameni politici, oameni de cultură, jurnaliști, țărani, studenți, prelați, ofițeri ai Armatei Române, dar și oameni simpli.

Vizați au fost mai ales cei care puteau să le strice planurile comuniștilor, care puteau mobiliza masele, cei care erau repere ale societății. Așa se face că prima categorie urmărită și persecutată a fost elita României. În decurs de câțiva ani, România a fost decapitată de ce avea mai valoros - foști prim-miniștri, miniștri, istorici dintre cei mai buni, generali ai Armatei Române, toți au fost aruncați după gratii, unii mai tineri și mai puternici, supraviețuind, alții nu. Paginile care urmează prezintă, pe scurt, biografia unor astfel de personalități, pentru a ne ajuta să înțelegem mai bine ce s-a întâmplat în România, după 1947.

Iuliu Maniu, unul dintre artizanii Marii Uniri, aruncat la groapa comună

Una dintre cele mai revoltătoare, rușinoase și zguduitoare file din istoria României este arestarea și, după câțiva ani, asasinarea **Sfinxului de la Bădăcin**⁵⁶. Așa i se spunea lui Iuliu Maniu, om de stat cum rar se mai naște, un politician care a pus credința, onoarea și patria mai presus de viața personală, devenind reper de moralitate și de cinste pentru tinerii care se înghesuiau să-l cunoască. Biografia lui Iuliu Maniu este impresionantă - alături de Regele Ferdinand și de Ionel Brătianu, a realizat Marea Unire și a creat statul național

⁵⁶ Petru Mureș, *Iuliu Maniu (1873-1955) - Domnul "Nu" - "Sfinxul de la Bădăcin"*, articol postat în data de 16. 03. 2016 în ziarul online *Tribuna* (<http://www.tribuna.ro/stiri/special/iuliu-maniu-1873-1955-domnul-nu--sfinxul-de-la-badacin-115039.html>)

modern, a fost prim-ministru al României, membru în parlamentele din București și din Budapesta, avocat al Mitropoliei Greco-Catolice din Blaj, șef al PNT, șef al Consiliului Dirigent al Transilvaniei. Cu toate acestea, comuniștii nu s-au sfiit să-l condamne la ani grei de temniță, deși avea 74 de ani. A fost asasinat pe 5 februarie 1953, la 80 de ani, în temnița Sighetul Marmăției, trupul său fiind dus, în acea noapte, cu o căruță și aruncat la groapa comună. Din păcate, nici până azi nu s-au găsit osemintele acestui mare român, iar Casa Memorială Iuliu Maniu nu a fost restaurată pe deplin.

Iuliu Maniu s-a născut în anul 1873 în satul sălăjean Bădăcin, într-o familie de patrioți. Tatăl său, Ioan Maniu, era nepot al lui Simion Bărnuțiu, iar mama sa, Clara, fiica vicarului greco-catolic al Silvaniei, Demetriu Coroianu. Iuliu Maniu a urmat cursurile școlii primare din Blaj, apoi pe cele ale Liceului Calvin din Zalău; a studiat dreptul la Cluj, Budapesta și Viena, devenind Doctor în Drept, la fel ca tatăl său. Întors la Blaj, a devenit avocatul Mitropoliei Române Unite cu Roma, Greco-Catolică.

În 1906, el a fost ales deputat în Parlamentul din Budapesta din partea circumscripției Vințu de Jos, județul Alba, reprezentând nu numai pe români, ci și pe celelalte minorități - slovacă și sârbă. S-a remarcat în Parlamentul de la Budapesta, încă de la început, prin curajul său și prin discursurile critice la adresa politicilor promovate de statul maghiar în Transilvania.

Apoi, la doar 24 de ani, Maniu a făcut parte din conducerea Partidului Național Român și a fost președinte al Societății Academice „Petru Maior.”

După izbucnirea Primului Război Mondial, Iuliu Maniu a fost trimis pe front ca soldat în armata imperială, după ce a refuzat să semneze un angajament de credință față de Austro-Ungaria. În cei trei ani pe front, Iuliu Maniu a ținut legătura cu patrioții din țară, organizându-se pentru eliberarea Transilvaniei și unirea cu țara.

Aflat la Viena, la sfârșitul războiului, a reușit să mențină ordinea într-un

oraș aflat în degringoladă, a organizat și condus Armata Română, care număra în jur de 60 de mii de soldați în afara țării, a pus capăt tratativelor cu Ungaria și s-a numărat printre organizatorii Marii Adunări Naționale de la 1 Decembrie 1918, de la Alba Iulia.

Iuliu Maniu a făcut parte din conducerea Marii Adunări Naționale, fiind ales președintele Consiliului Dirigent al Transilvaniei, care urma să gestioneze administrația provinciei până la deplina sa integrare administrativă în Regatul României, deținând și portofoliul de ministru de interne.

După marea Unire de la 1918, Iuliu Maniu a fost de trei ori prim-ministru al României (noiembrie 1928-iunie 1930, iunie 1930-octombrie 1930 și octombrie 1932-ianuarie 1933), și președinte al Partidului Național Țărănesc (rezultat în urma fuziunii Partidului Național Român cu Partidul Țărănesc).

Evocăm un episod, prezentat de revista online a Centrului de Studii în Istorie Contemporană, care vorbește de la sine despre cum gândea și simțea Iuliu Maniu. Iată cum avea să-și amintească Iuliu Maniu, într-un articol publicat în ziarul Dreptatea, pe 18 noiembrie 1938, ca urmare a trecerii ilegale a frontierei României, ocazie cu care vizitase Bucureștiul, unde ascultase, pentru prima dată, Imnul regal român:

Când am trecut – destul de tânăr – pentru prima oară Carpații și am ascultat pentru întâia dată imnul regal român, m-a cuprins o emoție de nedescris. L-am ascultat cu capul descoperit și cu lacrimi de sfântă emoție în ochi. Melodia mi s-a părut ca venită din cer, iar textul de un sens adânc cutremurător, care trecea de la ureche prin intelect până la ultima celulă a nervilor.

Venirea comuniștilor la putere a însemnat exterminarea elitei românești și sfârșitul democrației. Fostul prim-ministru al României Mari a fost arestat după „înscenarea de la Tămădău”, alături de alți frunțași țărăniști, printre care Ion Mihalache, Ilie Lazăr, Nicolae Carandino, Corneliu Coposu. Pe 11 noiembrie 1947, Iuliu Maniu a fost condamnat la „temniță grea pe viață”, trimis la Galați,

iar mai apoi la Sighet, acolo unde mai erau închiși și alți foști demnitari și intelectuali, precum Constantin Argetoianu, Ion Gigurtu, Gheorghe Brătianu, Simion Mehedinți.

Potrivit martorilor care au supraviețuit temniței de la Sighet, Iuliu Maniu era, la sfârșitul vieții, pe jumătate paralizat, lăsat să moară de foame și de boală, fără îngrijire medicală și subnutrit. În 5 februarie 1953, Iuliu Maniu s-a stins, fiind, practic, asasinat prin tratamentul la care a fost supus. Potrivit arhivelor, tortionarul Vasile Ciolpan ar fi comunicat, la București, că „*În celula nr...s-a stins lumina*”. Foștii lui colegi de temniță își amintesc că, deși conducerea închisorii a vrut să păstreze secretă moartea marelui politician, vestea s-a dus în toate celulele, iar noaptea, au auzit, mai întâi, zgomotul făcut de sacul în care fusese pus trupul lui Iuliu Maniu și care era târât pe scări, apoi hurelul roților de la căruța cu care l-au dus la groapa comună și pe care n-aveau să-l uite niciodată. Murise un erou. Un erou al acestei țări, al națiunii române⁵⁷.

Este regretabil faptul că lui Iuliu Maniu nu i s-a identificat nici până astăzi mormântul.

Ion Mihalache - modelul de cooperare

Ion Mihalache, o fire vulcanică, un mare apărător al cauzei țărănești, s-a sfârșit în închisoarea de la Râmnicu Sărat, la vârsta de 81 de ani. N-a mai prins amnistia deținuților politici.

Puțină lume știe că fiul de țăran din Topoloveni, născut în 1882 într-o familie săracă, a fost arestat în 1907 în timpul răscoalelor țărănești și că a fost decorat de însuși Regele Ferdinand cu cel mai înalt ordin militar românesc, Ordinul „Mihai Viteazu.”

După începerea reformei agrare și dispariția Partidului Conservator, a înființat Partidul Țărănesc. După Marea Unire, pe care o celebrăm astăzi, în 1926, formațiunea sa a fuzionat cu Partidul Național din Transilvania, formând

⁵⁷ <https://ro.historylapse.org/lichidarea-partidelor-politice-istorice>

Partidul Național Țărănesc. În alegerile din 10 noiembrie 1928, PNȚ a obținut 77,76%, formând guvernul. A fost de trei ori ministru al agriculturii. Prima oară în guvernul Vaida Voevod (16 decembrie 1919-12 martie 1920), apoi în cabinetul condus de Iuliu Maniu și Gh. Mironescu. Între 1930-1933 a primit portofoliul Ministerului de Externe. În 1941, a solicitat să fie mobilizat pe front la vârsta de 58 de ani și a luptat până la Nistru pentru eliberarea Basarabiei.

Înainte de primele forme de organizare cooperatistă din Franța anilor '30, Ion Mihalache a înființat obștea satului din Topoloveni, pe modelul asocierilor în vederea desfacerii comune a produselor agricole. În alt context, modelul său de organizare economică ar fi fost un concept de cercetare. Pentru a ne face o idee asupra a ceea ce a însemnat cooperația pentru dezvoltarea economică a României interbelice, consemnăm că doar în județul Ialomița existau 109 bănci cooperatiste, în timpul mandatului său. Ion Mihalache a fost și unul dintre precursorii doctrinei economice corporatiste⁵⁸.

În Camerele Parlamentului, Iuliu Maniu apărea îmbrăcat ca un „nobil de viță veche”, pe când Ion Mihalache se îmbrăca în straie de țăran. La prima sa investire a venit îmbrăcat în cămașă și ițari. Sfătuit de Virgil Madgearu, dus în Europa de Nicolae Titulescu, un om care a învățat permanent (manualele de economie nu-i lipseau). Deși îmbrăcat la Paris în costum de „vicleim”, n-a scăpat de porecla de „le paysan du Danube”.

Ion Mihalache a fost învățător. A luptat întreaga viață pentru cauza țăărănească și pentru buna funcționare a Partidului Național Țărănesc. A fost cel mai loial colaborator al lui Iuliu Maniu. Prin înscenarea de la Tămădău din vara anului 1947 a fost arestat. Și-a sfârșit destinul în închisoarea de decimare a elitelor politice de la Râmnicu Sărat.

Unul dintre martorii audiați în procesul fostului comandant de penitenciar Alexandru Vișinescu a declarat în fața instanțelor de judecată, conform

⁵⁸ <https://www.activenews.ro/prima-pagina/134-de-ani-de-la-nasterea-lui-Ion-Mihalache-fondatorul-Partidului-Taranesc.-Doctrina-sa-economica-a-fost-ADOPTATA-de-Occident-si-respinsa-in-Romania-98530>

„România liberă”⁵⁹ că, potrivit unui deținut, acesta a făcut găuri în pereții celulei sale și a putut vedea cum șeful pușcării de la Râmnicu Sărat a înfipt baioneta în inima fostului ministru Ion Mihalache, pentru a se asigura că a murit.

Gheorghe Brătianu, un mare istoric, mort în condiții misterioase

În noaptea de 7 spre 8 mai 1950, la 52 de ani, istoricul Gheorghe I. Brătianu, fiul lui Ionel I.C. Brătianu și al prințesei Maria-Moruzi Cuza, s-a sfârșit la închisoarea de la Sighet, în condiții misterioase. Cardinalul Todea avea să mărturisească, după o vreme, că torționarii i-ar fi cerut să renunțe la afirmațiile sale că Basarabia și Bucovina de Nord sunt ținuturi românești. Colegii de detenție au mărturisit că fiul marelui om politic a fost bătut de un gardian și că moartea ar fi fost provocată de loviturile administrate repetat. Episodul a fost prezentat de Maria G. Brătianu⁶⁰.

Trupul i-a fost aruncat la groapa comună din cimitirul de la Sighet. La aproape două decenii de la ciudata sa moarte, în 1971, Elena, fiica sa a reușit să-l reînhumeze în cavoul Brătienilor de la Florica, din județul Argeș. În ciuda insistențelor sale, însă n-a reușit să elucideze misterul morții unui om deosebit.

Gheorghe I. Brătianu ar fi putut fugi în Occident. Comuniștii i-au și propus ceva în acest sens, în anul 1947. Fiind membru al Academiei Române, licențiat al Sorbonei, fiu al celui mai performant prim-ministru al României, profesor universitar al Universității din București, dar mare adversar al Uniunii Sovietice, un germanofil notoriu, acesta ar fi replicat: „*Vedeți vreun Brătianu dezertor?*”

Gheorghe I. Brătianu a publicat prima sa lucrare de istorie la 16 ani. La 26 era deja profesor universitar. A inventat conceptul geopolitic de „Marea Neagră - spațiu de securitate al mai multor țări”, fiind unul dintre primii care a

⁵⁹ România liberă: *Martor: Vișinescu, cu baioneta în inima lui Ion Mihalache*, 8 ianuarie 2015, semnat de David Simion.

⁶⁰ Maria G. Brătianu, *Gheorghe I. Brătianu, Enigma morții sale*, Editura Fundația Academia Civică, 2003.

susținut că România trebuie să evalueze avantajul de a avea ieșire la mare.

A susținut permanent continuitatea poporului român în actualul spațiu carpato-danubiano-pontic.

Constantin Titel Petrescu – un intelectual de stânga care s-a opus regimului instaurat după anul 1945

Constantin Titel Petrescu (născut la 5 februarie 1888 și decedat la 2 septembrie 1957) a fost un politician român, lider al PSD din România.

După ce a terminat studiile la liceul bucureștean „Sf. Sava”, în 1903, s-a înscris la Facultatea de Litere, secția filosofie. Atras de doctrina social-democrată a devenit un fervent apărător al acesteia, stârnind o mișcare în rândurile studenților, care îl urmau, dar și reacția puțin amicală a profesorilor conservatori, fiind amenințat cu excluderea din Facultate de mai multe ori. Luându-și licența în Drept, a audiat prelegerile Universității Sorbona de la Paris, specializându-se în domeniul penal, după care a revenit la București și s-a înscris, în 1911, în Baroul de Ilfov, ca avocat pledant.

Constantin Titel Petrescu a fost un precursor al mișcării mondiale pentru apărarea drepturilor omului. De altfel, el a susținut, fără întrerupere, ca publicist, în zeci de articole, cerința respectării libertății individuale, proprietății, dreptul la viață, muncă și asociere, ca piloni ai democrației. În anul 1923, a inițiat chiar constituirea „Ligii Drepturilor Omului”, la care au aderat mari personalități politice și culturale ale țării, printre care Grigore Iunian, Virgil Madgearu, Dem Dobrescu, Radu Rosetti, Constantin Mille, dr. N. Lupu, C. Rădulescu Motru, Victor Eftimiu. Liga a promovat numeroase acțiuni, a lansat apeluri și manifeste.

Ca reprezentant al social-democraților din România, Constantin Titel Petrescu a fost prezent la congresele internaționale, printre care cele de la Paris, Bruxelles și Viena, unde cuvântările sale au produs o vie impresie. Constantin A susținut și necesitatea autonomiei național-culturale, prevăzută de altfel în

documentele Marii Unirii din 1918, ca și cerința descentralizării administrative, desființarea armatei permanente alcătuită din recruți neinstruiți și înlocuirea acesteia cu trupe profesioniste, în timp de pace, reforma justiției și abolirea pedepsei capitale, întreținerea de către stat a tinerilor talentați, garantarea internațională a drepturilor omului, scutirea de impozit a salariilor mici etc.

Scos în afara legii, în timpul domniei regelui Carol al II-lea, care a desființat toate partidele, creând partidul unic, intitulat “Frontul Renașterii Naționale – FRN”, PSD a continuat să existe, grupat în jurul ziarului “*Lumea Nouă*”, al cărui director era Constantin Titel Petrescu.

Fruntașii PSD - partid reînființat după 1945 și îndeosebi Constantin Titel Petrescu nu au ezitat să se opună încercărilor repetate ale conducătorilor PCR, mulți veniți de la Moscova, de a desființa social-democrația, fluturând ideea realizării partidului unic muncitoresc. Drept urmare, CC al PSD a votat la 25 octombrie 1945 o rezoluție în care consemna refuzul partidului de a adera la ideea susținută de PCR⁶¹, textul încheind-se: „*CC al PSD îndeamnă organizațiile sale să continue, cu toate puterile, munca de întărire și de afirmare a partidului*”.

După Congresul din 10 martie 1946, fracțiunea din PSD condusă de Rădăceanu - Voitec s-a desprins din Partidului Social Democrat (care a fost redenumit de Constantin Titel Petrescu, Partidului Social-Democrat Independent – PSDI, pentru a se delimita de fracțiunea Rădăceanu - Voitec). Noul PSD a trecut la o campanie de excludere a membrilor partidului care își manifestau acum deziluzia și împotrivirea față de fracționarea nou creată.

În timp ce PSDI își urma drumul său firesc, sub președinția lui Constantin Titel Petrescu, gruparea Rădăceanu - Voitec a mers mai departe pe calea comunizării, organizând un Congres de “unificare” cu PCR, ținut la începutul lunii octombrie 1947. La 20 februarie 1948 s-a semnat actul de deces al grupării Rădăceanu - Voitec, a doua zi având loc Congresul de “unificare” a PSD cu

⁶¹ Partidul Comunist din România înființat în 1921.

PCR, noul partid luând numele de Partidul Muncitoresc Român (PMR), a cărui conducere era în proporție uriașă cea a fostului partid comunist.

PSDI nu a renunțat nici o clipă la doctrina și programul său politic inspirat de tezele președintelui său, Constantin Titel Petrescu.

După falsificarea alegerilor din toamna anului 1946, protestele și un apel semnat de Constantin Titel Petrescu, Iuliu Maniu și Dinu Brătianu, au fost adresate Națiunilor Unite care reclama fraudarea alegerilor de către comuniști. Urmarea a fost un uriaș val de represiuni, de abuzuri, percheziții, devastări și închideri de sedii ale PSDI. La începutul lunii mai 1947 au început arestările în rândul membrilor PSDI de către Siguranță, pentru că au refuzat fuziunea cu Partidul Comunist Român. Constantin Titel Petrescu a fost arestat în noaptea de 5 spre 6 mai 1948.

Rând pe rând, au fost târați în temnițele comuniste aproape toți foștii conducători politici și sindicali social-democrați din București și din țară. Mulți au pierit în temniță, printre aceștia fiind eroii naționali precum Iosif Jumanca, Ion Flueraș și George Grigorovici, care au luptat pentru înfăptuirea României Mari, precum și pe Ene Filipescu și Ilie Predaru fruntași ai partidului.

Condamnat la muncă silnică pe viață, pentru „înantă trădare”, Constantin Titel Petrescu a fost purtat din temniță în temniță, supus la torturi, înfometat și distrus fizic⁶². Anul 1955 a reprezentat cel mai chinuitor pentru liderul social-democrat. Sleit de puteri, grav bolnav, Constantin Titel Petrescu se afla în pragul morții. În această stare a fost adus de la închisoarea din Sighet la Securitatea din București în februarie 1955, unde i s-a cerut să semneze o scrisoare contrafăcută ce urma să fie publicată în ziarul comunist „Scînteia”, drept preț al eliberării sale. Cu demnitate a refuzat să semneze textul. Drept urmare, a fost retrimis la Sighet, unde a fost supus unor noi maltratări.

Apoi, tot în 1955, au reușit să-l șantajeze înainte de eliberarea din închisoare. A iscălit declarația recunoscând realizările regimului, pentru a ușura

⁶² <http://www.memorialsighet.ro/constantin-titel-petrescu/>

eliberarea prietenilor săi. Eliberarea s-ar fi făcut însă și fără această declarație, deoarece liderul laburist din Anglia, Gaistkell, intervenise pentru ei. După ce a fost pus în libertate, Constantin Titel Petrescu și-a petrecut restul zilelor în spital, bolnav de scorbut și TBC, stingându-se din viață la 2 septembrie 1957. A fost înmormântat la Cimitirul Bellu din Capitală.

Ion Flueraș – tâmplarul unionist

Ion Flueraș s-a născut în Arad, comuna Chereluș, la 2 noiembrie 1882.

Odată cu terminarea uceniciei, în 1901, a fost primit într-un atelier de tâmplărie din Arad. Ajuns în oraș, ia contact cu ideologiile politice. A considerat că trebuie să se implice activ în viața politică, dorind să lupte pentru ca neamul românesc să obțină Unirea. În același an s-a înscris în Partidul Socialist Democrat. În scurtă vreme a devenit unul dintre principalii militanți ai PSD în Arad; în același timp și-a început activitatea editorială, devenind colaborator al numeroaselor publicații muncitorești și al ziarului „Adevărul” de la Budapesta, organul Secției Române a PSD din Ungaria. Între anii 1905 și 1918 a locuit la Budapesta, unde a condus resortul propagandă și presă al PSDU și a devenit redactorul responsabil al ziarului „Adevărul”.

În octombrie 1918, PSDU, Secția Română, l-a însărcinat cu misiunea de a realiza o apropiere de Partidul Național Român, în vederea unei colaborări care să aibă ca rezultat final Marea Unire. Ion Flueraș s-a achitat exemplar de misiune: cele două partide vor constitui Consiliul Național Român Central, format din câte 6 reprezentanți din partea fiecărui partid. Unul din cei 6 reprezentanți PSD era Ion Flueraș.⁶³

Și-a adus contribuția la definitivarea Rezoluției Marii Adunări Naționale din 1 Decembrie 1918. În cadrul Adunării a fost ales vicepreședinte al acesteia, ar apoi în Consiliul Dirigent, ca șef al Resortului Ocrotirii Sociale și Igienă. Tot

⁶³ <https://www.activenews.ro/cultura-istorie/Sinaxarul-demnitatii-romanesti.-7-iunie-1953-Ion-Flueras-143798>

la Alba Iulia, este ales secretar general al PSD, chiar de 1 decembrie 1918.

În anul 1920 a făcut parte din delegația României la Conferința de Pace de la Paris; în 1924, a participat la Conferința Internațională a muncii de la Geneva, apoi la Londra, unde a prezentat adeziunea Federației Social Democrate Române la Internaționala Socialistă a Muncii. Între anii 1921-1926, a ocupat postul de redactor responsabil al gazetei *Tribuna socialistă* din Cluj.

Din 1922 s-a stabilit la București, lucrând în cadrul Ministerului Muncii, la resortul Ocrotiri Sociale, până în 1938, când, odată cu dictatura regală, a activat în cadrul breslelor muncitorești.

În august 1929 a fost trimis la Moscova, ca reprezentant al Partidului Socialist din Transilvania și Banat, în vederea participării la lucrările celui de al II-lea Congres al Internaționalei a III-a și a discutării problemei afilierii la Internaționala a III-a a viitorului preconizat Partid Comunist în România. Nu a fost însă primit la lucrările Congresului pentru că Buharin (ideologul partidului bolșevic rus) îl acuza de faptul că participase la guvernarea României ca membru al Consiliului Dirigent al Transilvaniei. Ioan Flueraș și-a apărât poziția, dar sovieticii l-au catalogat ca având un comportament rușinos. Totodată, Buharin a hotărât excluderea lui din partid. Lucru care nu s-a întâmplat.⁶⁴

Ca urmare a raportului lui Ion Flueraș, majoritatea socialiștilor transilvăneni s-au pronunțat în favoarea menținerii programului din 1919. Ei au fost principalii inițiatori ai moțiunii „de dreapta”, supusă dezbaterii Consiliului General al PSD, în februarie 1921, și s-au retras din partid în urma respingerii moțiunii. Adepții grupării socialiste de stânga au participat la Congresul General din mai 1921, care a dus la înființarea Partidul Comunist din România.

Între 1927 și 1932, a participat activ la viața politică a țării, candidând pe lista de deputați, fiind ales în trei rânduri: 1928, 1931, 1932. În parlament, Ion Flueraș a fost un permanent și ferm apărător al celor de jos, cu prioritate al

⁶⁴ <https://www.hotnews.ro/stiri-arhiva-1017022-serial-sfintii-inchisorilor-ion-flueras-drumul-unui-militant-stanga-catre-dumnezeu.htm>

țăranimii. După septembrie 1944 a participat la reorganizarea PSD, alături de Constantin Titel Petrescu, Lothar Rădăceanu, Ștefan Voitec, dar nu a acceptat colaborarea cu PCR, militând ferm pentru păstrarea identității PSD.

Chiar dacă poziția sa a fost fermă în ceea ce-i privește pe sovietici, reprezentanții acestora au încercat să îl atragă de partea lor în mai multe ocazii. Însuși Petru Groza i-a oferit, în 1945, postul de Ministru al Muncii în Guvernul de la 6 martie. Ion Flueraș a răspuns negativ, exprimându-și încă o dată refuzul de a accepta ocupația sovietică, pe care o numea dictatură.

Ion Flueraș locuia în București împreună cu soția sa, Ileana. Aveau un atelier de tâmplărie în preajma cartierului Izvor. Acolo se întâlneau cei din formația lui Mircea Ștefanovici, „*Tinerimea Liberă*” (o asociație de tineri cu orientare de stânga, studenți la Politehnică, ce militau în special pentru dreptul la libertatea presei). În 1945 membrii acestei asociații, care, de altfel, funcționa legal, sunt arestați. O dată cu ei a fost ridicat și Ion Flueraș, care nu aparținea „*Tinerimii Libere*”, dar era acuzat că i-a susținut și găzduit. După trei luni de anchete și detenție la Jilava, Flueraș a fost eliberat.

După Congresul PSD din 10 martie 1946, în care s-a hotărât candidatura în alegerile parlamentare de la 19 noiembrie 1946, pe listă comună cu PCR, s-a format Partidul Social Democrat Independent (desprins din PSD), sub președinția lui Titel Petrescu, la care a aderat și Ion Flueraș, unde a mai activat până în toamna anului 1948, când a fost arestat.

Reținut pentru convingerile sale politice și pentru loialitatea exemplară față de socialismul promovat de Constantin Titel Petrescu, lui Ion Flueraș i s-au adus acuzații de crimă de înaltă trădare, fiind condamnat, la 16 iunie 1949, la 15 ani temniță grea și plata unei amenzi de 5.000 lei. Își ispășește pedeapsa în temnița de la Gherla. Pentru că era prea bătrân și bolnav pentru a lucra în ateliere, era folosit la diverse munci ca măturat, spălat toalete etc.

Datorită acestor munci a dobândit o oarecare mobilitate în interiorul temniței, având posibilitatea de a se strecura din când în când într-unul dintre

corpurile închisorii, unde erau depozitate icoanele și celelalte obiecte rămase de la fosta capelă. Cei care l-au cunoscut pe Flueraș înainte de 1948 mărturisesc că era un om extraordinar, de o cinste și demnitate rar întâlnite, iar în temniță sufletul lui s-a deschis total către Dumnezeu și a descoperit *Adevărul și Calea*⁶⁵.

Ion Flueraș a fost asasinat pe 7 iunie 1953, de criminalii Juberian și Reck, tortionari în reeducarea de la Gherla. Alt fost deținut politic își amintește circumstanțele în care a fost ucis:

Pe cunoscutul social democrat Ion Flueraș, Reck l-a scos la corvoadă în curtea fabricii, pentru curățenie, dându-i în primire closetele. L-am auzit comentând satisfăcut acest fapt:

- Lasă-l, o viață întreagă a fost sluga burgheziei, acum să-i curețe closetele.

Dar batjocura nu a fost suficientă. Într-o zi, bătrânul om politic a fost chemat la anchetă, în față, la birourile închisorii. După ce a revenit în camera sa de la parter, unde stăteau „inapții”, o cameră mare, plină de bătrâni, zeci de neputincioși, folosiți însă la diferite corvezi, la scurtă vreme a fost scos din nou din cameră, de data asta dus însă numai la biroul organizatoric al deținuților, de vizavi de camera bătrânilor. Acolo îl așteptau Reck și Juberian. Ce s-a întâmplat acolo, nu știu. Bătrânul nu a mai putut povesti, căci a fost readus în cameră într-o pătură și la scurtă vreme a murit, dacă nu chiar în ziua aceea. În noaptea care a urmat, în fabrică au apărut manifeste scrise cu creionul pe hârtie de caiet de matematică: „*Călăii Reck și Juberian, asasinii lui Ion Flueraș, vor plăti pentru crima lor*”⁶⁶.

Trupul bătrânului luptător pentru Unire a fost rapid pregătit pentru ultimul drum de către gardienii și deținuții de la Gherla:

Mortul era pus pe o targă și transportat într-o cameră de la parterul zărcii. Acolo îl dezbrăcam în pielea goală și îl întindeam pe cimentul gol, tot sub supravegherea atentă a gardianului (ca nu cumva să transmitem vreun mesaj

⁶⁵ <https://www.activenews.ro/cultura-istorie/Sinaxarul-demnitatii-romanesti.-7-iunie-1953-Ion-Flueras-143798>

⁶⁶ Ioan Munteanu, *La pas prin reeducările de la Pitești, Gherla, Aiud*, Editura Majadahonda, București, 1997, p.25

celor din lumea cealaltă)... Morții se îngropau pe malul Someșului. De la etaj, prin crăpăturile jaluzelelor vedeam cum deținuții de drept comun săpau groapa. Morții erau aruncați în pielea goală în această groapă, de pe o targă. Când cadavrele cădeau în groapa plină cu apă din infiltrații, cioclii săreau în lături ca să nu-i stropească. Apoi aruncau pământ sau balast, sub greutatea căruia trupurile erau ținute pe veci în acel loc⁶⁷.

Cauza oficială a morții lui Ion Flueraș a fost „apoplexie”. Pe de altă parte, o altă versiune e că a fost ucis în iunie 1953, bătut cu saci de nisip, la Gherla, într-o celulă de la parterul închisorii; după ce a fost maltratat, a fost târât pe scări. Asasinii au fost tot deținuți, studenți legionari, cărora li se dăduse mână liberă în închisoare, cu condiția de a ucide în bătaie anumite persoane semnalate de administrația închisorii, se arăta într-o notă a unui grec național-țărănist care făcuse închisoare alături de Flueraș și fusese eliberat adresată lui Eftimie Gherman, fost social-democrat plecat la Paris.

Ion Flueraș a fost aruncat în gropile comune de la Gherla, unde se găsesc și astăzi oasele sale și ale altor sute de morți - deținuți politici uciși pentru că au refuzat să își trădeze credința și neamul românesc.

O stradă din Arad îi poartă astăzi numele, iar în 2007 a fost dezvelit, la Alba Iulia, bustul lui Ion Flueraș, amplasat în zona Muzeului Unirii.

Iosif Jumanca – băănățeanul care a făcut distincție clară între social-democrație și comunism

Iosif Jumanca (Folea, 23 decembrie 1893 – Gherla, 26 iunie 1950) a fost un politician roman social-democrat, născut la Folea, județul Timiș, pe acea vreme în Imperiul austro-ungar. În 1903 a devenit membru fondator al secțiunii române a Partidului Social Democrat Maghiar, devenită mai târziu Partidul Social Democrat din Transilvania și Banat⁶⁸. În urma Marii Uniri, la congresul

⁶⁷ Octavian Voinea, *Masacrarea studențimii române în închisorile de la Pitești, Gherla și Aiud* (Mărturii redactate de Gheorghe Andreica), Editura Majadahonda 1996, p.57.

⁶⁸ Daniel Lăcătuș, *Fețele durerii. Apel la memorie*, Vol. I, Ed. StudIS, Iași, 2018, p.37.

din octombrie 1920 socialiștii din Transilvania, Banat și Bucovina au fost absorbiți în Partidul Socialist Român. Opt persoane din aceste provincii au ajuns în conducere, printre care și Iosif Jumanca. Ca urmare a raportului făcut de Ion Flueraș după vizita de la Moscova la Comintern, în februarie 1921, social democrații din Transilvania, Banat și Bucovina au decis să respingă evoluțiile Rusiei sovietice și să se despartă de noua conducere pro-moscovită a partidului socialist, iar Iosif Jumanca a fost ales în conducerea provizorie. S-a format o Federație a partidelor socialiste, în conducerea căreia Iosif Jumanca s-a alăturat lui Ion Flueraș, Gheorghe Grigorovici, Ilie Moscovici și Constantin-Titel Petrescu. Iosif Jumanca a fost ales în comitetele de conducere al noului Partid Social Democrat Roman la congresele din mai 1927, 1930, 1933, 1936. A ajuns deputat social democrat în Camera Deputaților în 1928 și 1931. Între 1932 și 1933, a fost membru al Consiliului Municipal Cluj.

La Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, Iosif Jumanca a avut onoarea să ia cuvântul în fața celor peste o sută de mii de români, alături de oratorii Vasile Goldiș și Iuliu Maniu: *Social-democrația nu-i identică cu lipsa simțului național. Noi nu zicem că „ubi bene ibi patria”; dimpotrivă, zicem că, unde ți-e patria, acolo trebuie să-ți cauți de ea! ...*. „Noi, muncitorii români, ne simțim una cu întreg neamul românesc.”⁶⁹

A doua zi, 2 decembrie 1918, Iosif Jumanca a fost ales în Marele Sfat Național (Parlamentul), și desemnat în Consiliul Dirigent (Guvernul provizoriu de tranziție), titular la Resortul (Ministerul) Industriei.

Iosif Jumanca a fost ales senator din partea Camerelor de muncă, la Circumscripția IV Cluj, în ziua de 29 noiembrie 1933, pentru legislatura 1934-37. Odată instaurată dictatura regală (10 februarie 1938), Iosif Jumanca s-a plasat în gruparea liderilor social-democrați care și-au dat adeziunea pentru structurile noului regim politic, în ideea de a contribui, din interiorul sistemului,

⁶⁹ http://www.diacaf.com/m/cultura/serial-generatia-marii-uniri-episodul-7-iosif-jumanca-fruntas_72703568.html

la îmbunătățirea situației clasei muncitoare, dar și conștienți de necesitatea închegării unui front național, în fața primejdiilor interne (recrudescența mișcărilor de extrema dreaptă) și externe (revizionismul propovăduitor al dezmembrării țării).⁷⁰

Știam mai de mult, că există numeroși jandarmi rurali și sergenți de poliție, care nu au învățat încă să facă distincție între Partidul Social Democrat și Partidul Comunist.” /.../ “Noi suntem împotriva oricărei dictaturi, deci și așa zisei dictaturi a proletariatului și dorim ca marile transformări sociale care se impun lumii moderne, să se producă pe calea evoluției pașnice și legale. Acest punct de vedere ne desparte hotărâtor de comuniști, care urmăresc instituirea dictaturii și cred, ca și fasciștii și hitleriștii, în facultățile creatoare ale violențe. /.../ În primul rând nu înțeleg de ce tocmai muncitorii ar trebui să rămână la rolul de paria și să nu aspire a participa și ei la conducerea treburilor publice. În al doilea rând, exemplele din Franța, Belgia, Cehoslovacia, Suedia, Danemarca, Norvegia, etc., unde Guvernele sunt formate azi fie numai din partide muncitorești, fie de coaliție între partidele burgheze și muncitorești, dovedesc în modul cel mai strălucit calitățile de guvernare ale clasei muncitoare. Nu mă îndoiesc că toți patrioții români doresc țării noastre starea înfloritoare de cultură și civilizație a acestor țări guvernate de proletariat.⁷¹

Iosif Jumanca a fost un aliat fidel al lui Titel Petrescu, pe care l-a urmat în PSDI, după sciziunea dintre social democrații pro și anti-comuniști, în martie 1946. A fost arestat, împreună cu ceilalți lideri PSDI, în urma congresului de unificare a mișcării muncitorești sub titulatura de Partidul Muncitoresc Român⁷², din februarie 1948. Conform martorilor, Iosif Jumanca a fost asasinat prin tortură în cadrul campaniei de reeducare la închisoarea Gherla, iar trupul său neînsuflețit a fost transportat la închisoarea Văcărești pentru a ascunde indiciile crimei politice.

⁷⁰ https://adevarul.ro/cultura/istorie/serial-generatia-marii-uniri-episodul-7-iosif-jumanca-fruntas-psd-ist-unionist-executat-comunisti-1_5ae46b41df52022f7556c696/index.html

⁷¹ Din discursul lui Iosif Jumanca în Senatul României, ca răspuns la mesajul Tronului în anul 1936.

⁷² A activat sub această titulatură până în iulie 1965 când și-a schimbat denumirea în Partidul Comunist Român (PCR).

Gheorghe Ene-Filipescu, ateu convins, l-a descoperit pe Dumnezeu în temnițele comuniste

Gheorghe T. Ene-Filipescu s-a născut la 23 aprilie 1884, în orașul Oltenița, județul Călărași, și a murit la 21 august 1952. Gheorghe Ene-Filipescu a făcut parte dintre numeroșii social-democrați considerați indezirabili de către comuniști, și care, prin urmare, au fost întemnițați împreună cu reprezentanții PNT și PNL, și ei opunându-se cu vehemență dictaturii. Foarte mulți dintre ei au murit în pușcăriile comuniste, pentru simplul motiv că nu au acceptat ingerințele impuse de oamenii Moscovei. În vara lui 1949, Securitatea i-a arestat pe toți social-democrații de vază. Ene-Filipescu, ca fruntaș al partidului, a fost reținut, judecat, condamnat, torturat și asasinat în temniță, la fel ca ceilalți social democrați care luptaseră pentru înfăptuirea României Mari: Iosif Jumanca, Ion Flueraș și George Grigorovici.

După 1945, i s-a alăturat lui Constantin Titel Petrescu și a făcut parte din Comitetul de Conducere (alături de Ion Flueraș, Grigore Grigorovici și alții) al PSDI. În 1949, i s-a naționalizat magazinul (era cizmar de lux⁷³) și a fost arestat la 13 iunie, în cadrul acțiunii de lichidare a mișcării socialiste a lui Titel Petrescu.

Gheorghe Ene-Filipescu a fost condamnat în ianuarie 1952 la 15 ani de temniță grea, sub acuzația de „crimă de înaltă trădare”. În timpul detenției de la Jilava a contractat TBC, pentru care a fost mutat la penitenciarul-spital Văcărești (iunie 1951), apoi la Târgu Ocna (din 17 februarie 1952). Când ajunsese la Târgu Ocna, Gheorghe Ene Filipescu se afla într-o stare avansată a bolii, fiind introdus direct în camera 4, cea a muribunzilor. Sosise acolo cu o zi înaintea decesului lui Valeriu Gafencu. Probabil va fi auzit de modelul de viețuire creștină, de altfel de notorietate în rândurile tebeciștilor, și va fi

⁷³ La lansarea cărții „Ofrande,” a Corneliiei Pillat, criticul Dan C. Mihăilescu a decupat extrem de interesant profilul a două lumi: una a Filipeștilor plecați la 1900 din Oltenița cu o traistă pentru a face cizme de lux la București, fiind vorba despre Gheorghe T. Ene-Filipescu, tatăl autoarei, și alta a Brătienilor de la Florica.

beneficiat de îngrijirea medicilor și deținuților care se dedicau în veritabile acte de filantropie creștină. Probabil că acestea au fost motivele care l-au convins că în fața morții căutarea ajutorului divin este singura cale pentru dobândirea vieții veșnice. Aflat în ultima fază a bolii, Gheorghe Ene Filipescu avea să fie asistat spiritual de către neobositul preot Viorel Todea din Arieșeni, județul Alba. Despre ultimele clipe din viața militantului social-democrat găsim în „Jurnalul fericirii” al lui Nicolae Steinhardt, conform mărturiei date de însuși preotul Todea în penitenciarul Gherla (a doua detenție):

La Târgu Ocna, spital TBC al deținuților politici până în 1956, Filipescu își proclamase convingerile socialiste și atee într-o cameră de tineret legionar. (...) I-a fost din ce în ce mai rău - boala evolua repede - și a pățimit (răsuflarea devenise chinuitoare) până la moarte. (...) Înainte de a-și da sufletul - cu greu, fiindcă orice respirație ajunsese spasm - Gheorghe Ene Filipescu l-a îmbrățișat pe cel care îndeosebi i se devotase, apoi pe toți ceilalți, s-a putut spovedi părintelui Todea și s-a stins împărtășit. După câteva săptămâni a încetat din viață și băiatul care-l îngrijise filial.⁷⁴

Generalul Nicolae Ciupercă, cel care a eliberat Basarabia, mort în temnița comunistă

Generalul Nicolae Ciupercă s-a născut pe 20 aprilie 1882, la Râmnicu Sărat, și a decedat pe 25 mai 1950, în temnița comunistă. El este cel care a eliberat Basarabia, în 1941, dar care a intrat în dizgrația comuniștilor și a fost aruncat în pușcărie, alături de alți generali ai Armatei Române⁷⁵.

Generalul Nicolae Ciupercă a terminat Școala Militară de Ofițeri Activi de Infanterie din București ca șef de promoție, cu gradul de sublocotenent, iar în 1913, a absolvit cu brio cursurile Școlii Superioare de Război din Paris.

⁷⁴ <http://ziarulillumina.ro/marturii-de-spiritualitate-crestina-in-temnita-comunista-convertirea-unui-ateu-106691.html>

⁷⁵ Potrivit AFDPR, 46 de generali ai Armatei Române au fost arestați și aruncați în temnițele comuniste.

A participat la Războiul de Întregire Națională ca maior și ca șef al Biroului operații al Armatei a II-a condusă de generalul Averescu.

În 1939 a fost numit ministru al Apărării Naționale, inspector general al Armatei, iar în anul 1940 a devenit comandantul Armatei a IV-a și comandant al Armatei a II-a. În anul 1941, în calitate de comandant al Armatei a IV-a, a participat la eliberarea Basarabiei. Și-a dat demisia în același an, în semn de protest față de continuarea războiului dincolo de Nistru.

Pentru faptele sale, Nicolae Ciupercă a fost decorat cu numeroase ordine și medalii, printre care Steaua României cu Spade în Gradul de Cavaler și Coroana României în Gradul de Ofițer, în 1917, Ordinul „Mihai Viteazul, Coroana României cu Spade în Grad de Mare Cruce cu Panglici de Virtute Militară”, Ordinul Polonia Restituta în Gradul de Comandor.

După 1945, a sprijinit lupta anticomunistă. E arestat în septembrie 1948, pentru „*complot și uneltire contra ordinii sociale*” și încarcerat la Penitenciarul Jilava, decedând în Spitalul Central nr. 1 al Penitenciarului Văcărești.

Victor Rădulescu Pogoneanu – un diplomat martir

Victor Rădulescu Pogoneanu s-a născut în 1910, într-o familie de intelectuali. Anglofil convins, licențiat în drept, filosofie și sociologie, a rămas toată viața un adept al democrației parlamentare de inspirație anglo-saxonă. A intrat de tânăr în Ministerul de Externe, încă din 1934.

Victor Rădulescu Pogoneanu, diplomat de carieră, implicat activ în tratativele cu Aliații pentru armistițiu, a fost arestat în Procesul Maniu și condamnat la 25 de ani de temniță grea și cinci ani degradare civică pentru „*complot prin trădare și insurecție*.” S-a sfârșit din viață, în 1962, în temniță, din cauza unor lungi și grele suferințe. Pe patul de moarte, Mihai Ralea, un ideolog comunist, responsabil cu cele mai grele răstălmăciri istorice, i-ar fi promis că-l eliberează din închisoare și-l va ajuta chiar să ajungă la un spital din străinătate dacă va colabora. A răspuns ferm că el nu este de vânzare.

Pe vremea celui de-al Doilea Război Mondial, ca director a Direcției Cabinetului și Cifrului în timpul pregătirii loviturii de stat de la 23 august 1944, a contribuit la eforturile diplomatice care au dus la ieșirea României din războiul alături de Hitler. Împreună cu Grigore Niculescu-Buzești și Camil Demetrescu a participat la organizarea tehnică a negocierilor secrete cu Aliații și cu Uniunea Sovietică.⁷⁶

Sarcinile sale legate de contactele cu Aliații au fost foarte dificile. Când a devenit urgentă schimbarea poziției României, a cerut audiență la Regele Mihai și la Regina Mamă, pentru a susține opinia lui Grigore Niculescu-Buzești, potrivit căreia armistițiul trebuie să fie încheiat atunci când va apărea momentul potrivit, chiar fără Ion Antonescu, pe care îl bănuia că nu va accepta până la urmă să facă pasul decisiv pentru ruperea alianței cu Hitler.

După 23 august 1944, Victor Rădulescu Pogoneanu a rămas un colaborator al lui Grigore Niculescu-Buzești. Alături de liderii partidelor istorice, a informat aliații de încălcările legii care au însoțit ocuparea țării de către comuniști. A avut contacte cu reprezentanți ai Aliaților la București, între care maiorul Hall și locotenentul Hamilton. În arhiva sa din comuna Potigrafu s-a descoperit un protocol de colaborare cu ofițerii americani pentru desantul Armatei SUA.

În 1947 a fost arestat în Procesul Maniu și condamnat la 25 de ani de temniță grea și cinci ani degradare civică pentru „*complot prin trădare și insurecție*”. La fel ca Radu Niculescu-Buzești și Camil Demetrescu a avut o atitudine fermă și demnă la proces. A rămas solidar cu Iuliu Maniu.

După proces a fost dus la închisoarea Galați, apoi la Sighet, Malmaison și Văcărești. A fost anchetat și în Procesul Pătrășcanu. A murit în luna martie 1962 la spitalul închisorii Văcărești.

⁷⁶<http://inliniedreapta.net/victor-radulescu-pogoneanu-unul-din-cei-mai-impresionanti-eroi-romaniei/>

Sass Kálmán, preotul executat

Sass Kálmán⁷⁷ a fost preot reformat, scriitor ecleziastic, editor. A suferit o condamnare politică, fiind executat. A făcut parte din „Grupul din Valea lui Mihai,” cunoscut sub numele de „Gruparea Sass Kálmán.” S-a născut pe 17 aprilie 1904 în Galoș Petreu. Tatăl său, Sass Károly, mic moșier, a murit la Doberdo în 1915.

A studiat în gimnaziile piariste din Maramureș, iar ulterior la Carei, absolvind, în 1928, Institutul Teologic Protestant din Cluj, unde a dobândit diploma de preot reformat. Vorbea fluent germană și franceză. După un scurt timp, petrecut între 1928 și 1931 la biserica din Domănești, a primit o bursă de studii postuniversitare la Basel și Zurich. Aceste studii, în viziunea regimului totalitar, au devenit capete de acuzare și au fost folosite împotriva sa de către Securitate. A venit acasă, unde a slujit ca preot în 1932 la Tileagd, respectiv în 1937 la Valea lui Mihai. Și-a întemeiat o familie și a avut cinci copii.

A înființat o bibliotecă în cadrul congregației, a inițiat o mișcare a iubitorilor de artă, a urgentat construirea noii școli reformate din Valea lui Mihai, s-a ocupat de cercetarea istoriei locale.

În 1935, a creat și scris un catehism reformat pentru uz personal, o imprimerie proprie, cât și o gazetă numită „Mesaj,” lansată în 1944, odată cu înrolarea tinerilor, pentru enoriașii din Valea lui Mihai. În momentul arestării, în 1957, i s-au furat informațiile adunate despre revoluția maghiară din 1848–1849, respectiv cele grupate pentru o viitoare biografie a lui Petőfi Sándor.

Prima dată a fost arestat în 1939, fiind acuzat de înaltă trădare, fără a avea dreptul la un proces. Expulzat din România, s-a stabilit în Ungaria, la Budapesta. În urma unui proces la Viena, în 1940, s-a putut întoarce pe meleagurile unde slujea, la Valea lui Mihai. El i-a înmormântat pe acei parașutiști ruși și maghiari care au căzut în zona Valea lui Mihai și au murit, sub focurile deschise de trupele maghiare și germane. În urma accidentului l-a

⁷⁷ <http://lexikon.kriterion.ro/szavak/3918/>

ascuns pe singurul supraviețuitor, Fischer József. În iulie 1947, l-au arestat din nou în baza unor dovezi fabricate. Toată activitatea sa umanistă a fost folosită de justiția comunistă împotriva sa. În primăvara lui 1948 a fost eliberat.

E arestat din nou pe 19 februarie 1957, tot la Valea lui Mihai. Una dintre dovezile principale a „trădării sale de țară” a fost o notă a lui Maléter Pál, comandantul escadronului care l-a ocrotit pe Fischer József și a știut despre fapta lui Sass Kálmán și care a devenit în toamna anului 1956 ministrul apărării în cadrul Guvernului Nagy Imre, guvern răsturnat prin invazia sovietică.

Tribunalul Militar Cluj i-a condamnat pe cei 31 de membri ai Grupării Sass Kálmán. Pe 6 octombrie 1958, au fost condamnați la moarte Sass Kálmán, dr. Hollós István, fost judecător de tribunal militar în grad de căpitan, și Balaskó Vilmos, preot reformat la Olosig. Grație fratelui influent, condamnarea lui Balaskó a fost transformată în închisoare pe viață, Sass și dr. Hollós au fost executați prin împușcare, pe 02 decembrie 1958, în închisoarea din Gherla. Doi fii ai lui Sass Kálmán au fost închiși în temnițe pe baza unor probe fabricate. Familia sa a fost deportată în Bărăgan, de unde s-a putut întoarce abia după nouă ani, când i s-a comunicat faptul că tatăl lor a fost executat.

Capitolul 3. CELE MAI IMPORTANTE PERSONALITĂȚI CARE AU SUPRAVIEȚUIT ÎNCHISORILOR COMUNISTE

Mulți deținuți politici au fost tineri în momentul areștării. Astfel au rezistat condițiilor precare și agresiunilor din închisori. Unii dintre aceștia au refuzat să colaboreze cu sistemul comunist și după eliberare. Au muncit pe șantiere, diplomele nefiindu-le recunoscute.

Seniorul Corneliu Coposu, deținut politic 17 ani și jumătate

Corneliu Coposu a supraviețuit închisorilor comuniste după 17 ani și jumătate de detenție abuzivă. Bătut, torturat, „pus la rotisor”, obligat să muncească 12 ore pe zi la Canal, opt ani de izolare totală, uitând să vorbească, nu și-a urât tortionarii și nu a avut nici cel mai mic gând de răzbunare. A fost arestat împreună cu întreaga conducere a PNȚ în ceea ce s-a numit „Înscenarea de la Tămădău”.

A fost mutat de 21 de ori în diferite închisori și lagăre de muncă forțată: încarcerat în beciurile Ministerului de Interne, închisoarea Malmaison, apoi dus la Penitenciarul Pitești, Penitenciarul Văcărești, Penitenciarul din Craiova, Penitenciarele Jilava, Bragadiru, în Unitatea de muncă nr.1 Cap Midia, de fapt Canalul Dunăre–Marea Neagră, lagărul de triere din Ghencea, București și muncă forțată la ferma Bragadiru, Unitatea Militară nr 4, Ocnele Mari, din nou, penitenciarele Văcărești, Poarta Albă, Constanța, Sighetul Marmăției, iar Jilava, Penitenciarul Râmnicu Sărat, Gherla, unde a stat mulți ani în zarcă (o cameră fără geamuri și cu o înălțime de 1,5 m), Penitenciarul Aiud și din nou Penitenciarul Râmnicu Sărat. A fost deportat la Rubla, în Bărăgan, unde era „cazat” și Ion Diaconescu.

În 1956 i s-a înscenat un proces pentru *înaltă trădare a clasei muncitoare*

și pentru „*crimă contra reformelor sociale*”. A fost condamnat la muncă silnică pe viață. Între 1954 și 1962, a stat închis într-un regim sever de izolare, la Penitenciarul Râmnicu Sărat. În anul 1964, a fost eliberat odată cu amnistia generală și s-a reîntâlnit cu soția sa Arlette care, la rândul ei, a cunoscut ororile comuniste. Avea 32 de kilograme la eliberare, la o înălțime de peste 1,80.⁷⁸

Într-un interviu televizat, el a vorbit, după 1989, despre întâlnirea cu torționarul său, Alexandru Vișinescu, pe Calea Victoriei, în Capitală.

Am întâlnit pe un torționar, cu un grad mare, colonel de securitate care personal, cu mâna lui, m-a chinuit cu bățai, cu saci de nisip, cearceafuri ude în baie, încercând să mă transforme într-un martor mincinos, împotriva lui Lucrețiu Pătrășcanu. Lucru pe care l-am refuzat cu îndârjire, cu toate chinurile prin care am trecut. Pe acest om, l-am întâlnit după revoluție, trăiește foarte bine, are o pensie mare. Fiind o figură ușor de reținut, când m-a văzut a încercat să treacă pe trotuarul celalalt și l-am oprit. (...) Cât de mic era, atât de afurisit era (....) l-am spus: dacă cumva, cândva ți se va face un proces pentru crimele pe care le-ai făcut personal, te rog să mă chemi de martor. Pentru că eu voi depune mărturie că nu ești apt de închisoare. Pentru că un subom care s-a putut preta la ceea ce ai făcut dumneata înseamnă că nu are răspundere psihică și ca urmare ești de internat în casa de nebuni, nu de băgat în pușcărie⁷⁹.

Deși au fost supuși unui regim de exterminare inuman, nici Corneliu Coposu, nici alți foști deținuți politici nu au vrut să se răzbune după Revoluție., așa cum o declară în cadrul interviului acordat Fundației Anastasia⁸⁰.

Nu am nicio ranchiună și nicio ură față de cei care s-au pretat la crimele oribile în cei cincizeci de ani de comunism. Consider că oamenii care au ajuns să se degradeze până la a chinui pe semenul lor fără niciun fel de justificare și-

⁷⁸ <http://www.corneliu-coposu.ro/despre-noi/corneliu-coposu/>

⁷⁹ <https://www.aktual24.ro/corneliu-coposu-despre-tortionarul-visinescu-m-a-batut-cu-saci-de-nisip/>

⁸⁰ <https://www.curentul.info/special/104-ani-de-la-nasterea-seniorului-corneliu-coposu/>

au pierdut calitatea de om și ar fi o onoare pentru ei să păstrezi împotriva lor sentimente de inamiciție. Trebuie iertați. Ca tâlharul de pe Cruce.

Ceea ce a surprins pe toată lumea a fost și faptul că întrebat cum ar proceda dacă ar mai fi pus în aceeași situație, Corneliu Coposu nu a ezitat nicio secundă în a răspunde:

Mi-am făcut un examen de conștiință. Am trecut în revistă toate suferințele și mizeriile prin care am trecut de-a lungul pușcăriilor, a anilor de detenție, a persecuțiilor post-penitenciare. Dacă ar fi să aleg, aş opta pentru același destin. Cred că destinele noastre sunt scrise dinainte. Eu nu sunt fatalist, dar, dacă mi s-ar ridica în față aceleași alternative, ceea ce aş alege ar fi tot trecutul pe care l-am trăit și pe care l-aș repeta cu seninătate⁸¹.

Corneliu Coposu a fost secretarul particular al lui Iuliu Maniu. A studiat la Colegiul din Blaj, urmând facultatea la Cluj. Născut într-o familie de preoți greco-catolici, și-a dedicat întreaga activitate politică principiilor creștine. Între 1944 și 1947, a publicat articole și comentarii la ziarul „Dreptatea”. A scris o istorie a secuilor, dar documentul a fost sustras de Securitate și apoi distrus. În timpul regimului comunist, a încercat să convingă istoricii despre justetea Actului de la 23 august 1944 și despre rolul Regelui. A muncit pe șantier, refuzând un serviciu conform pregătirilor sale universitare, oferit de puterea comunistă. La pensionare, colegii săi de muncă i-au făcut cadou trei role de stofă de costume. Le-a cerut să le ducă înapoi la magazin și să-și ia banii pentru că marfa e prea scumpă pentru banii câștigați de muncitori. „*Partidul v-a dezbrăcat, clasa muncitoare vă îmbracă*”, ar fi spus șeful echipei la eveniment.

Permanent urmărit de Securitate, dosarul său de la CNSAS a adunat peste 60.000 de file. Era chemat lunar să dea declarații la Miliție. Activitatea sa clandestină părea „dușmănoasă” regimului totalitar.

În decembrie 1989, a fost în Piața Revoluției, încă din timpul Baricadei.

⁸¹ Marius Ghilezan, *Corneliu Coposu, 163 de vorbe memorabile*, Editura Vremea, 2015, p.32.

Nu și-a ridicat niciodată certificatul de revoluționar. După izgonirea soților Ceaușescu, a încercat să intre în studioul 5 al TVR pentru a anunța reînființarea partidului. Povestea mereu că un revoluționar cu brasardă tricoloră era permanent cu ochii pe el și insista să nu fie lăsat să intre. În studio trona Silviu Brucan, adversarul său ideologic și publicistic, omul care a cerut condamnarea la moarte a lui Iuliu Maniu în paginile ziarului „Scînteia.”

Seniorul a afiliat, chiar în clandestinitate, PNT la Internaționala Creștin-Democrată, încă din 1987. După revoluție a reînființat, împreună cu Ion Diaconescu și alți supraviețuitori ai comunismului, Partidul Național Țărănesc (PNT), adăugând particula CD, devenind astfel Partidul Național Țărănesc Creștin Democrat (PNTCD). A promovat principiile moralei creștine, a patriotismului luminat și dreptății sociale.

Fidel credinței sale în valorile capitalismului creștin, s-a luptat în Parlament pentru legile proprietății, pentru retrocedarea caselor și a terenurilor confiscate de regimul comunist.

Considera că intrarea în Uniunea Europeană și aderarea la Alianța Nord Atlantică reprezintă țintele majore ale activității politice a generației sale. Unionist convins, a afirmat de nenumărate ori că „*reunificarea Basarabiei cu țara mamă*” reprezintă un Decalog pentru generațiile care vor urma.

Încă din 1990, a fost omagiat în Congresul conservatorilor britanici⁸², bucurându-se de aprecierile doamnei Margaret Thatcher, de susținerea creștin democrațiilor europeni. A afiliat partidul la Partidul Popular European, formațiune care a militat pentru intrarea României în Uniunea Europeană.

Regalist convins, fiind apropiat al Regelui Mihai, a considerat că restaurarea Monarhiei ne-ar fi ridicat pe o treaptă europeană foarte înaltă, de unde nu ne-am mai fi dat jos.

Un conservator de bună condiție, considera că principiile nu se negociază,

⁸² Congresul Partidului Conservator Britanic, 11 octombrie 1990
(<https://www.youtube.com/watch?v=8FMhoRe2v5o>)

iar compromisurile sunt necesare în politică, dar să nu fie compromițătoare.

Dându-și seama că blocul FSN⁸³ e prea solid, a înființat Convenția Democratică Română (CDR⁸⁴), un conglomerat de partide și de asociații, care a reușit să câștige în 1996 alegerile prezidențiale și parlamentare, după plecarea sa la cele veșnice.

Seniorul a crezut în valorile dreptei autentice românești. A promovat toleranța față de minorități. A iubit enorm Timișoara, unde spunea că trebuie să meargă pentru a „lua puteri”. A inventat termenul de criptocomunism (comunism ascuns). Nu a avut dușmani, doar adversari, cum avea să mărturisească. A încercat să aducă eleganța în viața politică. A promovat, alături de Ion Rațiu, ideile parlamentarismului democratic.

A trecut la cele veșnice în 11 noiembrie 1995. În Piața Palatului Regal au fost zeci de mii de români. Nu i s-au făcut funerarii naționale. Regelui Mihai, prietenul său apropiat, autoritățile de la București nu i-au dat voie să participe la evenimentul de despărțire.

Ion Diaconescu, „singurul speaker adevărat”

Ion Diaconescu a fost unul dintre cei mai longevivi fruntași țărăniști, deși a suferit de temniță grea, fiind încarcerat între 1947 și 1964 la Râmnicu Sărat, Aiud, Baia Sprie, Nistru. După eliberare, a fost deportat la Rubla în Bărăgan. Victimă a torționarului Vișinescu, a încercat de multe ori să-și scuze agresorul care l-a bătut și umilit: „*Așa au fost oamenii de atunci.*” A trăit 94 de ani.

După dispariția lui Corneliu Coposu, a preluat conducerea partidului pentru o perioadă de cinci ani. „*Când compar pușcăria în care ne-au chinuit pe noi cu cele actuale, astea de azi sunt un fel de pension. Pușcăriile comuniste au*

⁸³ Frontul Salvării Naționale (FSN) a fost o formațiune politică, înregistrată în registrul partidelor politice pe 6 februarie 1990, urmare a transformării în partid politic a Consiliului Frontului Salvării Naționale, organ provizoriu al puterii de stat rezultat după revoluția română din 1989.

⁸⁴ Convenția Democrată Română a fost o alianță politică și electorală formată în 1991 de partidele care, la fondarea convenției, reprezentau opoziția față de guvernarea Frontului Salvării Naționale.

fost chinurile de pe lume,” avea să recunoască liderul țărănist după prăbușirea regimului comunist.

Dacă ar exista un premiu pentru fidelitate și consecvență politică, Ion Diaconescu, nepot al lui Ion Mihalache, ar urca sigur pe podium.

Înainte de a fi arestat de Securitate, în 1 decembrie 1947, a lucrat ca inginer în Ministerul Economiei Naționale. Ca lider al organizației de tineret a PNT, a suferit de pe urma convingerilor sale politice. În universul concentraționar, i-a cunoscut pe Mircea Vulcănescu, pe Ion Petrovici și pe viitorul coleg de partid Valentin Gabrielescu. A supraviețuit timp de doi ani, între septembrie 1953 și martie 1955, regimului de teroare din Zarca Aiudului. A stat la izolare timp de cinci ani, pentru că a participat la o grevă de 23 de zile a deținuților.

Revenit în București în 1964, și-a găsit greu de lucru. Nu i s-a mai recunoscut diploma de inginer politehnist. A lucrat ca tehnician la Ascensorul București, până la revoluția din 1989.

La primele alegeri libere, din 20 mai 1990, Diaconescu a candidat pe listele PNȚCD la București și a obținut unul dintre cele 12 mandate de deputat ale partidului său, care a adunat doar 2,56% din voturi. De la tribuna Camerei Deputaților, a cerut de nenumărate ori reforma morală, condamnarea comunismului, restaurarea monarhiei, trecerea rapidă la economia de piață.

În timp ce a condus partidul aflat la guvernare, Ion Diaconescu a reușit să promoveze cele mai radicale reforme: privatizări de succes, retrocedarea proprietăților confiscate de comuniști, începerea procesului de deconspirare a Securității ca poliție politică. A orientat politica majorității parlamentare spre NATO și UE.

În 1998, Ion Diaconescu a publicat, la editura Nemira, primul său volum de memorii, intitulat „*Temnița - destinul generației noastre*”.

După pierderea alegerilor din anul 2000, s-a retras din funcția de președinte al PNȚCD.

Este înmormântat la cimitirul Bellu din București. A fost decorat *post mortem* cu Ordinul Național Steaua României în grad de Ofițer de către președintele statului. Personalitatea sa a fost evocată într-o ședință specială a Camerei Deputaților, în 17 octombrie 2011, la care au luat cuvântul atât foști parteneri, cât și foști adversari politici. Deputatul Árpád Márton l-a denumit, cu această ocazie, „singurul speaker adevărat” dintre toți președinții Camerei.

Radu Câmpeanu, primul președinte PNL de după 1989, opt ani și jumătate de temniță grea

Liberalul Radu Anton Câmpeanu s-a născut la 28 februarie 1922, în București. A fost președintele Tineretului Universitar Național Liberal și conducătorul comitetului studentesc de organizare a ultimei mari manifestări anticomuniste de la 8 noiembrie 1945, în calitate de student la Științe Economice din București, după ce anterior terminase Facultatea de Drept, specializarea drept constituțional. A fost unul dintre organizatorii primei manifestații anticomuniste din ziua de 8 noiembrie 1945. Mai mult, Radu Câmpeanu provenea dintr-o familie de vechi liberali, tatăl lui fiind chiar prefect liberal al județului Dâmbovița, ceea ce îl făcea vinovat din start în ochii regimului totalitar. Ca atare, Radu Câmpeanu a devenit deținut politic, la fel ca toți colegii lui de facultate și de partid. A stat în pușcărie din 1947 până în 1956.

A refuzat să relateze torturile la care a fost supus în temnițele comuniste. Într-un interviu pentru ziarul Adevărul, Radu Câmpeanu a spus doar că Securitatea l-a arestat și l-a anchetat, l-a înnebunit, l-a persecutat și l-a ținut opt ani și jumătate în pușcărie.

După eliberarea din detenție, a lucrat în construcții la Întreprinderea Drumuri și Poduri București și a reușit să plece din țară în urma demersurilor familiei sale din Franța și Elveția. A obținut azil politic în 1973 și a locuit la Paris, de unde s-a întors în țară imediat după Revoluția din 1989.

La Paris, a fondat, în 1978, și a condus Asociația Foștilor Deținuți Politici

din România, a fost vicepreședinte al Asociației Internaționale „Solidaritatea europeană”, formată din dizidenți din țările comuniste din Europa, aflați în exil în Franța. Tot în 1978, s-a aflat printre fondatorii Consiliului Național Român.

Radu Câmpeanu a militat pentru drepturile românilor, a dezvăluit abuzurile regimului comunist din România, fiind unul dintre cei mai activi dizidenți români aflați în exil. A editat la Paris „Buletinul Internațional pentru Românii din Exil”, una dintre cele mai importante publicații ale exilului românesc, care a găzduit texte ale unor personalități marcante. De asemenea, era fondator al *Clubului de gândire liberală*⁸⁵.

A fost una dintre vocile cele mai iubite de la radio Europa Liberă, BBC și Radio Univers din Paris, unde a fost colaborator pe toată perioada exilului. L-a avut, în exil, coleg de luptă anticomunistă pe un alt lider politic marcant al României post-decembriste, Ion Rațiu, care a militat și s-a luptat de la Londra pentru drepturile românilor.

S-a întors în țară pe 5 ianuarie 1990, iar a doua zi a reînființat Partidul Național Liberal, pe care l-a condus până în 1993.

A candidat la președinția României, din partea PNL, la alegerile din 20 mai 1990, situându-se al doilea după Ion Iliescu. A fost ales senator liberal de București până în 2008, perioadă în care a fost și vicepreședinte al Senatului.

I s-a conferit Ordinul Național „Serviciul Credincios”, în grad de Cavaler, de către Președinția României, pe 5 decembrie 2002.

În 2008, Radu Câmpeanu a anunțat că a decis să renunțe la Parlament și își va scrie memoriile.

S-a stins din viață la 94 de ani, pe 19 octombrie 2016, rămânând în memoria colectivă ca fiind primul președinte al PNL de după 1989 și cel care a reluat tradiția liberală după prăbușirea comunismului.

⁸⁵ <http://www.rador.ro/2016/10/19/portret-seniorul-liberal-radu-campeanu-ne-a-parasit-la-varsta-de-94-de-ani/>

Cardinalul Iuliu Hossu: „Lupta mea s-a sfârșit, a voastră continuă”

Iuliu Hossu, primul cardinal al românilor, cel care a citit Proclamația Unirii Ardealului cu România în 1918, a fost aruncat în temnițele comuniste, la fel ca toți cei care s-au opus regimului totalitar.

Episcopul greco-catolic Iuliu Hossu s-a născut la 30 ianuarie 1885, în comuna Milaș, care făcea parte din comitatul Cluj, acum în județul Bistrița-Năsăud. În 1904 și-a început studiile teologice, în 1906 a primit titlul de doctor în filosofie, iar în 1910 cel de doctor în teologie.

În anul 1914, în timpul Primului Război Mondial, Iuliu Hossu a fost preot militar în armata austro-ungară, iar în 1917, deși era încă pe front, a fost numit episcop al Episcopiei de Gherla. La 1 decembrie 1918, la vârsta de 32 de ani, a dat citire Declarației (*Rezoluțiunii Adunării Naționale*) de la Alba Iulia⁸⁶, în fața celor 100.000 de participanți. La final, episcopul greco-catolic Iuliu Hossu s-a îmbrățișat cu episcopul ortodox Miron Cristea, ca un gest simbolic, spunând următoarea frază, rămasă în memoria colectivă ca un îndemn la unitate: ***„Pe cum ne vedeți azi îmbrățișați frățește, așa să rămână îmbrățișați pe veci toți frații români!”***

Episcopul Iuliu Hossu, alături de viitorul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române Miron Cristea, de Alexandru Vaida-Voievod și de Vasile Goldiș, a dus Declarația de Unire în Parlamentul României, locul spre care s-au îndreptat toate drumurile românilor ardeleni. Și tot Iuliu Hossu a fost cel care i-a înmănat Actul Unirii Regelui Ferdinand I al Românilor.

După 1918, Iuliu Hossu a devenit episcop de Cluj și senator de drept. În anul 1940, când cei mai mulți părăseau Clujul din cauza ocupației horthyste, episcopul Iuliu Hossu a rămas, a condamnat violențele împotriva românilor, deportarea evreilor și s-a luptat pentru drepturile acestora.

După 1948, s-a opus prigoanei comuniste împotriva greco-catolicilor și a

⁸⁶ https://adevarul.ro/locale/alba-iulia/foto-manuscris--s-a-hotarat-alba-iulia-1-decembrie-1918-s-au-implinit-nazuintele-romanilor-ardelenia-1_547ad5e8a0eb96501e381b5a/index.html

fost arestat la domiciliu și apoi întemnițat la Sighet și Curtea de Argeș. În cele din urmă, a avut domiciliu forțat la Mănăstirea Căldărușani, în regim de izolare, și a murit în 1970, la Spitalul Colentina. Ultimele sale cuvinte ar fi fost: „*Lupta mea s-a sfârșit, a voastră continuă.*”⁸⁷

În 1969, Sanctitatea Sa Papa Paul al VI-lea l-a invitat la Roma pentru a-l unge cardinal. Deși Iuliu Hossu a refuzat, Papa, ca să-l protejeze, l-a numit cardinal în secret - *in pectore*, aflându-se despre această ridicare în rang, la trei ani după moartea sa.

Părintele Arsenie Boca, martir al Gulagului comunist

Născut pe 29 septembrie 1910, în localitatea Vața de Sus, județul Hunedoara, și decedat pe 28 noiembrie 1989, înainte de Revoluția pe care a prevăzut-o, cunoscut acum de o țară întreagă, părintele Arsenie Boca este unul din martirii Gulagului comunist, trimis la Canal, închis la Jilava, București, Timișoara, Brașov și Oradea. Arsenie Boca a fost urmărit și hărțuit de Securitate toată viața sa, chiar și pe patul de moarte.

A urmat Academia Teologică de la Sibiu și Academia de Belle-Arte din București, iar în paralel a frecventat cursuri de medicină. A stat la Muntele Athos patru luni și la întoarcere a intrat în monahism la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, unde a fost preot și stareț până în noiembrie 1948, când a fost transferat la Mănăstirea Prislop din județul Hunedoara.

Harul său a făcut ca mii de credincioși să-l caute la Prislop. În 1959, comuniștii i-au interzis activitățile preoțești. Din acel moment, a lucrat la Atelierele Patriarhiei Române din București, iar după pensionare, din 1967, a pictat biserica ortodoxă Sfântul Nicolae din Drăgănescu, din județul Giurgiu.

La terminarea lucrării s-a retras la Sinaia, acolo unde a și închis ochii, la vârsta de 79 de ani. A fost înmormântat însă la Mănăstirea Prislop, așa cum și-a

⁸⁷ <http://www.e-communio.ro/stire7929-lupta-mea-s-a-sfar-it-a-voastra-continua-48-de-ani-de-la-moartea-cardinalului-iuliu-hossu>

dorit, mormântul devenind unul din cele mai importante locuri de pelerinaj din țară. În ultimii ani, sute de mii de oameni au mers în pelerinaj la mormântul celui numit și „Sfântul Ardealului”.

A fost anchetat, arestat și torturat de mai multe ori în decursul timpului, începând cu 1945, apoi în 1948, 1950, 1951, 1953, 1955, 1956.

În ultimii ani, pe baza mărturiilor credincioșilor și a documentelor din arhivele CNSAS, s-au scris nenumărate cărți despre părintele Arsenie Boca, despre viața sa, temnița comunistă, urmărirea permanentă a Securității. Există foarte multe mărturii despre minunile pe care părintele Arsenie Boca le-a făcut, inclusiv în temnița comunistă. Fostul deținut politic, Dan Lucinescu, a relatat într-una din cărțile sale⁸⁸, dispariția acestuia din celula în care era închis, spre disperarea gardienilor și a Securității, care nu-și explicau oare cum era posibil ca, în spatele ușii grele de metal, celula să fie goală. Alte mărturii îl plasează pe acesta la înmormântarea mamei sale, deși în acea perioadă era în detenție.

Arsenie Boca, este considerat unul dintre cei mai mari duhovnici români, dovadă amploarea pelerinajelor de la mormântul său și lucrările pe care le-a lăsat moștenire. Mulți și-au schimbat viața după întâlnirea cu părintele Arsenie Boca, iar astăzi monahismul, pildele și rugăciunile lui sunt cunoscute de milioane de credincioși.

Așa se face că Biserica Ortodoxă Română a anunțat că a început procesul de canonizare al părintelui Arsenie Boca, cerut, de altfel, în ultimii ani și de către credincioși, pentru care acesta este deja un sfânt.

Constantin Ticu Dumitrescu, primul președinte al AFDPR

Constantin-Grigore Dumitrescu, cunoscut ca Constantin Ticu Dumitrescu, născut pe 27 mai 1928, în Ciumați, județul Prahova și decedat pe 05 decembrie 2008, la București, a fost unul dintre cei mai loiali colaboratori ai lui Corneliu Coposu, fiind senator PNȚCD, președinte al Asociației Foștilor

⁸⁸ Dan Lucinescu, *Părintele Arsenie Boca, un sfânt al zilelor noastre*, Ed. SIAJ, București, 2009, p.29.

Deținuți Politici din România, președinte al Uniunii Internaționale a Foștilor Deținuți Politici (1991-1999) și membru al Consiliului Național de Studiere a Arhivelor Securității (CNSAS), din 2006 până la moarte, adică în 2008.

Arestat în repetate rânduri de Siguranță și apoi de Jandarmeria comunistă, pe când era elev al „Liceului Sfinții Petru și Pavel”, eliminat din facultate, devenit fugar, reîntemnițat și condamnat la 23 de ani de muncă silnică pentru crimă de uneltire, trecând prin mai multe închisori și lagăre de muncă, a fost eliberat în 1964, odată cu grațierea unei părți a deținuților politici din România.

A lucrat pe mai multe șantiere ale țării ca muncitor. În timpul Revoluției din decembrie 1989, a intrat în sediul CC al PCR. Nu și-a revendicat niciodată certificatul de revoluționar.

După evenimentele din martie 1990, de la Târgu-Mureș, și-a dat seama că se constituiau premisele fondării unui partid naționalist și a susținut încă de la început formarea Alianței Civice. Cerea la toate mitingurile AC, la care participau 200.000-300.000 de români, începerea procesului comunismului. Avea verb și cuvânt angajant. Electriza mulțimile prin fraze simple. Nu menaja pe nimeni din conducerea statului de atunci.

A studiat în arhivele STASI documente ale fostei poliții politice, fiind instruit în activitatea de cercetare și de legiferare de celebrul pastor Joachim Gauck⁸⁹, cel ce avea să devină președinte al Germaniei. Și-a constituit o echipă de juriști și a încheiat un colectiv bun de organizare. A ridicat sute de troițe în țară în amintirea celor uciși de regimul comunist.

Constantin Ticu Dumitrescu s-a luptat, încă din 1990, pentru drepturile foștilor deținuți politici, cerând publicarea listelor foștilor informatori. A promovat legea deconspirării Securității, ca poliție politică. A susținut legea lustrației. Încă de la înființare, a activat ca membru al Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România la Raportul care avea să ducă

⁸⁹ La 3 octombrie 1990, pastorul Joachim Gauck a fost desemnat Comisarul federal pentru arhivele Stasi - poliția secretă a fostei RDG. El a ocupat acest post timp de 10 ani, devenind reprezentantul eforturilor germane vizând cercetarea și demascarea fostei dictaturi comuniste din RDG.

la condamnarea comunismului. Recunoscut ca luptător devotat pentru dreptate, adevăr, onoare și cinste, a coordonat o campanie de convingere a parlamentarilor europeni că regimul comunist este unul criminal.

Când mulți încercau demitizarea anticomunismului, asociindu-l curentelor radicale, Ticu Dumitrescu a acuzat fostul regim autocratic, bazat pe domnia minciunii, a resentimentului social, a urii instituționalizate, a urei generalizate. S-a sfârșit după o lungă și grea suferință. Dar marea sa neîmpăcare era că securiștii i-au răs în nas. Testamentul său nescris e ca o poruncă pentru multe generații: „*Deconspirați-i pe securiști!*”.

Este autorul unei istorii a Gulagului românesc, „*Mărturie și document*”, volum apărut la editura Polirom, cu puțin înainte de moartea sa.

Elisabeta Rizea, eroina de la Nucșoara

Elisabeta Rizea sau „Eroina de la Nucșoara” s-a născut pe 28 iunie 1912, în Domnești, județul Argeș. A rămas în memoria colectivă ca un simbol dârz, onest și loial al rezistenței.

Moartea bunicului său Gheorghe Șuța, fost țăranist, ucis de Securitate în 1948, a marcat-o profund. A ajutat ofițerii armatei regale, fugiți în Munții Făgărașului, conduși de col. Gheorghe Arsenescu și lt. Toma Arnăuțoiu. Pe vremea când românii știau doar despre „bandiții din munți,” eroina din Nucșoara își împlinea destinul. Grupul purta numele de „Haiducii Muscelului”, conform documentelor din arhivele Securității. Pe urmele ei au fost trimise de divizii de securiști.

Povestea sa și a celor care s-au jertfit împotriva regimului de ocupație a fost aflată prima dată în 1992, când a acordat un interviu Luciei Hossu-Longin pentru serialul „Memorialul durerii”. A fost vizitată la Nucșoara de fostul președinte Emil Constantinescu și de familia regală. Cu Regele Mihai se cunoscuse și în copilărie, când acesta participase la o șezătoare în sat.

Când m-a bătut cel mai rău Cârnu, m-a dus la miliție, într-o cameră. A tras o masă. Avea un cârlig mare la mijloc acolo. Și a tras Cârnu un scaun lângă masă, m-a legat cu mâinile la spate după spătar, cu frânghie, așa, după aia a suț scaunul pe alt scaun și a urcat scaunele pe masă și mi-a legat coada acolo sus în cârlig. Și era un lanț și a băgat lanțul aici, după frânghie, cum eram legată la mâini. Și mi-a fost frică (...) și stam și țipam și spuneam: «Domnule, împușcați-mă, tăiați-mi capu', scoateți-mi ochii, tăiați-mi limba, nu știu de ei, nu mă întrebați, că nu știu!». Când m-a urcat de tot acolo, mi-a dat drumul la coadă, mi-a dezlegat părul și m-a lăsat numa-n mâini. Da' păi tot nu i-am vândut... Și după aia m-a dat jos, m-a dezlegat la mâini, era o căldare de apă pă sobă acolo și a muiat un sac în apă, l-a stors, mi-a luat fota aia după mine și-a pus sacul așa, peste mine. Și a băgat pe mâna dreaptă un d-ăla dă cauciuc, așa, cu șnur, și m-a făcut toată numai dungi groase cât mâna. Zece zile am stat în spital numa-n frunte și genunchi.⁹⁰

După apariția la televizor a eroinei, fiul căpitanului Cârnu ar fi venit la poarta ei la Nucșoara și i-ar fi spus: „Tata s-a spânzurat!”. Spunea despre comuniștii care au chinuit-o: „*Eu îi iert dacă Dumnezeu îi iartă!*” Rămâne celebră în memoria românilor rugăciunea sa făcută în gând, cu semnul crucii făcut cu limba în cerul gurii: „*Ajută-mă, Doamne, să nu spun nimic!*”⁹¹

S-a stins din viață în 2003, la Nucșoara, județul Argeș. Casa ei este în prezent în ruină.

Wilhelm Filderman – conducătorul laic al comunității evreiești

Wilhelm Filderman nu a fost niciodată pe placul autorităților totalitare. Fiind dintr-o familie bogată, a fost considerat de către comuniști, mult timp, membru al reacțiunii, pe linia „Maniu-Brătianu-Rădescu-Filderman”.

În 1909, alături de alții, fonda *Uniunea Evreilor Pământeni*. A participat la Conferința de Pace de la Paris (1919-1920), unde și-a adus un rol grăitor în

⁹⁰ <http://www.cuvantul-ortodox.ro/recomandari/elisabeta-rizea-memorialul-durerii/>

⁹¹ <https://cultural.bzi.ro/elisabeta-rizea-simbolul-femeii-romance-care-a-luptat-impotriva-comunismului-20371>

respectarea și legiferarea drepturilor minorităților.

În perioada interbelică, ca avocat de succes, a fost ales deputat în legislatura 1927-1928. Între cele două războaie mondiale a fost conducătorul laic al obștii evreiești. A fost președintele Federației Uniunii Comunităților din România și reprezentant al evreilor în Parlamentul român.

Pentru că, după instaurarea guvernului Goga-Cuza, s-a opus prigonirii evreilor și impunerii impozitului de patru miliarde lei populației evreiești și așa sărăcită prin legile de românizare, Ion Antonescu, deși prieten cu el din liceu, a ordonat personal deportarea lui în Transnistria. După trei luni (mai-august 1943) a revenit în țară. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial i-a cerut lui Ion Antonescu să elibereze evreii din lagăre. Cu sprijinul Reginei Maria, a reușit ca o parte să fie salvată de deportare.

Nefiind pe placul noilor autorități comuniste instalate după căderea guvernului Rădescu a fost arestat de câteva ori pentru „*acțiuni dușmănoase și de colaborare cu regimul Antonescu*”, în condițiile în care era o persoană deportată. A jucat un rol important în lovitura de stat de la 23 august 1944. În 1945, a fost arestat de mai multe ori. În 1948 a reușit să plece din țară, fiind judecat și condamnat în contumacie, în anul 1950. Domiciliat la Paris, a obținut, în 1955, și cetățenie americană. A fost reabilitat de către regimul comunist de la București în 1968. Wilhelm Filderman s-a stins din viață la Paris, în 1963.

Márton Áron – episcopul Romano-catolic care a supraviețuit terorii

Márton Áron (1896-1980) a fost arestat în 1949.

În tinerețe a urmat cursurile Institutului Teologic Romano-Catolic din Alba Iulia, imediat după Unire, și a fost hirotonisit, în 1924, de episcopul Majláth Gusztáv Károly. A funcționat ca preot-ajutor la Ditrău și Gheorgheni, profesor de religie la Gheorgheni și Târgu-Mureș, preot la Turnu Roșu, capelan al catedralei și arhivar episcopal la Alba Iulia, secretar episcopal, director al Ligii Romano-Catolice a Națiunilor din Transilvania, canonic, paroh al bisericii

Sfântu Mihail din Cluj, administrator apostolic al Episcopiei de Alba Iulia, episcop romano-catolic de Alba Iulia, administrator apostolic al Episcopiei de Satu Mare-Oradea.

Judecătorii Tribunalului Militar București, în 1951, au dat sentința de condamnare a lui Márton Áron la zece ani de temniță grea și cinci ani degradare civică pentru „crima” de complot. De asemenea, s-a decis confiscarea averii și obligația de a plăti o sumă de bani cu titlu de cheltuieli de judecată. A trecut prin închisorile: Jilava, Aiud, Sighet, MAI București și Malmaison⁹².

La 03 ianuarie 1955, Prezidiul Marii Adunări Naționale a decis suspendarea executării pedepsei și punerea în libertate. Cu toate acestea, nu i s-a permis să revină imediat la Alba Iulia și a fost obligat de autoritățile comuniste să stea trei luni în incinta Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București. În toată această perioadă, comuniștii au încercat să-l determine să accepte o colaborare cu regimul. Nu a acceptat. Totuși, i s-a permis să revină la Alba Iulia, la 24 martie 1955, și să-și reia activitatea. A fost urmărit de serviciile de informații din România (Siguranță și Securitate) din momentul în care a ajuns în fruntea Episcopiei de Alba Iulia și până la trecerea la cele veșnice, o dovadă în acest sens fiind cele 236 volume ale dosarelor de urmărire informativă aflate în arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității din București.

În 1957, i s-a fixat domiciliul obligatoriu pe perioada de trei ani la Alba Iulia, pe motiv că a continuat să aibă o „activitate dușmănoasă și după eliberare” și că ar exercita o „influență negativă în rândul populației de naționalitate maghiară.” În 1960, domiciliul obligatoriu a fost prelungit cu încă cinci ani.

Prezidiul Permanent al CC al PCR a hotărât abia în 1967 ca „organele de stat să ia măsuri pentru a i se ridica domiciliul obligatoriu episcopului romano-catolic Márton Áron”. Din 1976, episcopul Márton Áron s-a confruntat cu probleme de sănătate tot mai grave, pe fundalul unor boli mai vechi contactate în detenție. Starea de sănătate a episcopului l-a determinat pe Papa Paul al VI-

⁹² http://www.cnsas.ro/documente/caiete/Caiete_CNSAS_nr_11-12_2013.pdf

lea să numească un episcop auxiliar (Jakab Antal). În 1980, Márton Áron s-a retras din rangul de Episcop de Alba Iulia, devenind Episcop emerit.

Papa Ioan Paul al II-lea l-a caracterizat pe slujitorul lui Dumnezeu Márton Áron „*Integerrimus Domini famulus*”, cel mai integru slujitor al Domnului, în telegrama trimisă cu ocazia acceptării demisiei sale, la 29 martie 1980.

Remus Radina, un martir al neamului românesc

Viața lui Remus Radina ilustrează perfect ororile trăite de poporul român începând cu cel de-al Doilea Război Mondial. Remus Radina s-a născut în anul 1924, la Craiova și a absolvit cu brio, în 1944, Școala de Ofițeri de Cavalerie din Târgoviște. Proaspătul absolvent, a fost trimis în Germania unde a refuzat să rămână, în semn de protest față de dictatura nazistă și față de lipsa de respect și de considerație cu care erau tratați ofițerii români. Doi ani mai târziu, în 1946, în România ocupată de sovietici, era primul ofițer român care demisiona din armată, în semn de protest față de falsificarea alegerilor din noiembrie 1946. Controlul politic pe care comuniștii începuseră să-l exercite în armată devenise, pentru el, de asemenea, insuportabil.

În căutarea libertății, ca mulți alți tineri în acei ani, a trecut clandestin frontiera, în 1948, în Iugoslavia. Prins, a cunoscut pentru prima dată temnița comunistă. După 10 luni de detenție, a fost extrădat în România, unde l-au condamnat la 5 ani de închisoare, pe care i-a executat în lagărele de muncă forțată de la Canalul Dunăre–Marea Neagră.

A protestat împotriva condițiilor inumane de detenție, a făcut numeroase greve ale foamei, și-a ajutat cu multă dăruire colegii de suferință. Aceste detalii importante sunt dezvăluite de Alexandru Herlea, cu care Remus Radina a împărțit aceleași barăci, în lagărele de la Peninsula (Valea Neagră) și Poarta Albă, cât și de către bunul său prieten și camarad de luptă, Cicerone Ionițoiu.

„*Totul despre mine, nimic despre alții!*” era deviza acestuia în timpul anchetelor de la Securitate.

Eliberat în 1954, Remus Radina a continuat, cu același curaj și cu dârzenie, lupta împotriva dictaturii comuniste și a ocupației sovietice, pentru libertatea poporului român și a țării. În octombrie 1956, a redactat un manifest în care cerea eliberarea deținuților politici și retragerea trupelor sovietice din România, pe care l-a afișat în locuri publice. În luna decembrie a aceluiași an, a depus la ambasada SUA aceste documente și a trecut din nou, clandestin, frontiera în Iugoslavia. Prins de sârbi, a fost extrădat și condamnat la 10 ani de închisoare. A trecut prin închisorile Jilava și Gherla, unde a luptat, cu același curaj care îl caracteriza, împotriva regimului de exterminare la care erau supuși deținuții. A făcut, iarăși, numeroase greve ale foamei, fiind hrănit forțat, torturat în mod bestial. A fost închis la „neagra”. Grav bolnav, a fost eliberat din închisoare, în noiembrie 1960, și următorii trei ani i-a petrecut în spitale⁹³.

După ieșirea din închisoare, a încercat să găsească cele mai potrivite căi pentru denunțarea realităților din țară.

În anii '70, în noile condiții create de Conferința pentru Securitate și Cooperare Europeană de la Helsinki, lupta lui pentru drepturile deținuților politici și dreptul de liberă circulație a persoanelor s-a intensificat. A reușit să obțină un pașaport și a ajuns, în luna mai a anului 1978, la Paris. A redactat celebrul document acuzator „*Testamentul din Morgă*”, document care a fost transmis de radio „Europa Liberă” și care va fi publicat, ulterior, la editura Ion Dumitru, din München, cu o prefață de Eugen Ionescu, în care acesta scrie:

Remus Radina, unul dintre eroii sau sfinții epocii noastre. Un martir voluntar, care nu renunță nici la credința sa, nici la ceea ce îi dictează conștiința. De fiecare dată când mă aflu în fața unui asemenea document, mă întreb cu îndoială și cu teamă: eu însumi, într-o situație asemănătoare, aș rezista? Mă înclin în fața curajului lui Remus Radina și-l invidiez de a fi îndrăznit totul.

⁹³ Cicerone Ionițoiu, *Genocidul din România - Repere în procesul comunismului*, Apologeticum, 2006, ediție electronică.

Numit de prof. univ. Alexandru Herlea *martir al neamului românesc*, consecvent cu sine însuși, s-a întors în țară, în decembrie 1978. Va fi condamnat la 16 luni de închisoare, pe care însă nu le va executa, ca urmare a protestelor din străinătate. Revine în Franța, în mai 1980, unde obține azil politic și continuă să acționeze cu aceeași pasiune pentru ca marile valori de libertate, democrație, drepturile omului, să se afirme în exilul românesc și să pătrundă în țară. A militat pentru ca adevărata istorie a României să fie cunoscută.

În 1981, ia inițiativa comemorării de Înălțare (Ziua Eroilor) a soldaților români morți în Alsacia (Franța) în Primul Război Mondial. Ceremonia s-a desfășurat anual la cimitirul militar român de la Soultzmatt, una dintre primele comemorări bucurându-se de participarea Majestății Sale Regelui Mihai I și a Reginei Ana. A înființat, împreună cu Cicerone Ionițoiu, „Asociația Deținuților Politici Anticomuniști” și a participat la numeroasele acțiuni de la Paris îndreptate împotriva demolării bisericilor și a „sistematizării” satelor. A fost nelipsit la manifestațiile anticomuniste, precum cele de susținere a protestelor brașovenilor din noiembrie 1987.

Tot împreună cu Cicerone Ionițoiu, a avut inițiativa ridicării, în cimitirul din Montmartre, a unui monument funerar în memoria victimelor dictaturii comuniste din România, pe care scrie: „*Morți pentru Dumnezeu și Democrație*”⁹⁴. Monumentul s-a sfințit cu ocazia vizitei la Paris a lui Corneliu Coposu, în februarie 1990. În ultimele două decenii, Remus Radina a continuat să fie activ pentru a denunța impostura așa-zisei revoluții din decembrie 1989 și monopolizarea adevăratei puteri de către fostele structuri: Securitatea și nomenclatura. Și-a mobilizat ultimele energii pentru a se opune încercărilor Bucureștiului de a prelua controlul bisericii ortodoxe din Paris și a scos, cu ajutorul lui Ilie Mihalcea, care îl secunda, o nouă ediție, lărgită, a cărții

⁹⁴ <https://alexandruherlea.wordpress.com/2014/01/30/ionitoiu-ianuarie-2014/>

„*Testamentul din Morgă*”⁹⁵. A refuzat distincția pe care i-a oferit-o președintele Ion Iliescu prin intermediul Ambasadei României de la Paris.

A trecut la cele veșnice în 7 mai 2012, la Paris, fiind înmormântat în cimitirul Montmartre, chiar lângă monumentul victimelor dictaturii comuniste din România, la data de 10 Mai 2012 - zi simbol pentru România.

Remus Radina este și va rămâne un simbol al adevăratei Români: cea atașată valorilor europene și conștientă, în același timp, de identitatea ei, identitate pe care știe s-o afirme. Pentru aceste valori și pentru afirmarea acestei identități a înțeleș Remus Radina să se sacrifice.⁹⁶

Ion Radu, un adolescent aruncat în pușcărie

Ion Radu avea 12 ani când Securitatea l-a arestat, pe motiv că la sfârșitul liceului a înființat alături de alți colegi organizația „Legiunea Albastră”, la sugestia unui bătrân care i-a povestit că organizația cu același nume a luptat împotriva comuniștilor, în timpul războiului civil din Spania. Le-a venit ideea de a ataca Fortul Bragadiru. Și-au anulat în ultimul moment acțiunea, totuși, poliția secretă a aflat de intențiile lor. *Eram în stare să mor pentru țară crezând că fac un bine omorând răul*, spunea Ion Radu. Și pentru asta a fost anchetat, bătut, torturat, dus la munci inumane, înfometat, încât nu-și dorea decât să moară, să-și pună capăt zilelor.

De ce a făcut închisoare? Explică tot el: *„din patriotism! În trecut, oamenii se jertfeau pentru țară, era ceva normal să-și dea viața pentru ea. Acum constat cu mâhnire că acest sentiment se diminuează. Trebuie să nu uităm că pe acest pământ nu suntem veșnici și să avem ce să lăsăm generațiile viitoare”*.⁹⁷

⁹⁵ Remus Radina, *Testamentul din Morgă*, Editura Tinerama, București, 1991.

⁹⁶ Alexandru Herlea, „*Cuvânt la despărțirea de Remus Radina*”, *Jurnalul Literar*, seria nouă, an XXIII, nr. 13-18, iulie-septembrie 2012, p.27.

⁹⁷ <http://www.ziuanews.ro/dezvaluiri-investigatii/odiseea-lui-ion-radu-12-temni-e-politice-in-12-ani-105854>

Între 1951 și 1963 a trecut prin ororile minelor de plumb, prin beciurile de la Jilava, prin penitenciarele Oradea, Aiud, Lugoj, Baia Mare și Gherla, din lagărele de muncă de la Salcia, Stoenеști, Periprava și Strâmba.

Într-o noapte de la începutul lunii august 1951, s-a trezit cu mai mulți milițieni care loveau ușa apartamentul său cu pumnii și picioarele. După luni de anchete la Rahova și Jilava, a fost condamnat la zece ani de închisoare și muncă silnică. La Rahova, deși era aproape un copil, a fost bătut în mod repetat, izbit la nimereală cu picioarele și amenințat: „*Noi putem să te omorâm, bă, banditule! Nu vei ieși întreg de aici!*”. La un moment dat a vrut să se sinucidă, pentru a scăpa de chinuri. Ajunsese, conform mărturiilor, un schelet ambulant. În cei 12 ani de detenție, nu s-a culcat niciodată sătul.

Cea mai mare parte din perioada detenției a petrecut-o la munca silnică în mina de plumb de la Baia-Sprie, de unde a fost transferat la mina de la Cavnic. Apoi din nou Jilava, lagărul Stoenеști, lagărul Strâmba, Gherla. La Stoenеști, deținuților slăbiți și bătrâni, care nu puteau sub nici o formă realiza norma, li se ordona să își dea pantalonii jos și să se întindă pe burtă. Securiștii le puneau un cearșaf ud pe fese și, în timp ce doi țineau deținutul de mâini, al treilea îl lovea peste fund cu pulanul.

În pușcărie l-a salvat un profesor care l-a învățat engleza, iar la rândul lui i-a învățat pe alți deținuți. După eliberare, s-a dovedit că așa își va câștiga pâinea. La 86 de ani traducea romanul „Time of Hope” de C.P. Snow, „*în primul rând, pentru mesajul din titlu - nu este fascinantă ideea unui timp al speranței?*”⁹⁸

Sfatul domnului profesor Ion Radu, fost deținut politic, pentru cei tineri este să încerci din răspuțeri, aici, pe pământ, să lași în urmă ceva de care să nu-ți fie rușine, să poți părăsi această viață liniștit și mulțumit că ți-ai făcut datoria de bun creștin.

⁹⁸ <http://www.ziuanews.ro/dezvaluiri-investigatii/odiseea-lui-ion-radu-12-temni-e-politice-in-12-ani-105854>.

Ilie Lazăr, un mare patriot din Maramureș

Descendent a șapte familii de preoți, Ilie Lazăr, născut în comuna Giulești județul Maramureș, la 12 decembrie 1895, a organizat gărzile patriotice din zonă și a fost desemnat de semnatarii Declarației de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918 să ducă documentul la București. De tânăr s-a remarcat ca mare patriot. Ca ofițer a înălțat drapelul românesc pe Primăria din Cernăuți.

Școala primară și primele clase de liceu le-a făcut la Sighet. Apoi, la Liceul din Lugoj, unde l-a avut coleg pe Traian Grozăvescu, mai târziu, prim solist al Operei din Viena. A absolvit facultatea de Drept de la Viena. De mic a fost urmărit de către autoritățile maghiare pentru că „dorea să agite pe români, ca să se răscoale ca în 1848”⁹⁹. Ostașilor austro-ungari le-a cultivat sentimente patriotice și le-a înșuflețit voința de redobândire a identității naționale.

Fiind reprezentantul circumscripției Șugatag, l-a însoțit și protejat pe drumul spre Alba-Iulia pe marele intelectual Gheorghe Pop de Băsești. Însărcinat să ducă la București documentul Marii Uniri a fost primit de prim-ministrul Ionel Brătianu și de generalul Prezan. După anul 1918, a organizat administrația românească în județul Satu-Mare.

În 14 iulie 1947, a căzut, alături de alți fruntași ai PNT în cursa întinsă de poliția secretă a lui Teohari Georgescu, în celebrul caz rămas în istorie sub numele de „înscenarea de la Tămădău”¹⁰⁰. Comuniștii au acuza conducerea PNT că dorește să fugă din țară, pe acest motiv au început lungi procese.

În „Dosarul Maniu”, pe 12 noiembrie 1947, Ilie Lazăr a fost condamnat la 12 ani de temniță grea, pe motiv de „înaltă trădare” și obligat la plata a 50.000 de lei cheltuieli de judecată. 12 ani a stat închis, apoi i s-a strămutat pedeapsa pentru încă trei ani în lagărele de muncă din Culmea și Periprava. A fost eliberat printre ultimii, pe 09 mai 1964, adică după 17 ani de închisoare politică.

⁹⁹ <http://www.infootopeni.ro/prin-otopeni/orasul-otopeni.html?start=140>.

¹⁰⁰ https://adevarul.ro/locale/alba-iulia/Inscenarea-tamadau-grosolania-folosita-comunisti-desfiintarea-pnT-arestarea-liderilor-taranisti-1_5616750ef5eaafab2c7169c6/index.html

S-a stins din viață la 81 de ani, la 6 noiembrie 1976. Bunul său prieten, Corneliu Coposu, n-a fost lăsat să participe la înmormântare. Securitatea se temea că se vor întruni mai mulți frunțași țărâniști. Viitorul lider al PNȚCD i-a transmis o telegramă fiicei sale, prin care își exprima îndurerarea pentru dispariția unui „exemplu de loialitate.”

Documentele despre urmărirea liberalului *Caius Petric* rămase încă secrete

Caius Petric a fost acuzat de crimă, de „uneltire împotriva regimului popular”. A fost închis la 21 de ani, deținut între 1949-1955, la Timișoara, apoi Pitești, urmând după aceea ani de temniță grea la Târgșor, Canal și Aiud, de unde a fost eliberat. A fost coleg de temniță cu Radu Gyr, cu Nicolae Mărgineanu (profesor universitar la Facultatea de Filosofie din Cluj), cu alți mari luptători anti-comuniști. La Canal l-a cunoscut și pe Radu Câmpeanu.

În 1977 a fost anchetat de Securitatea Reșița, mai exact, de col. David Ioan, care l-a anchetat și pe scriitorul Paul Goma. Deși a făcut demersuri să-și vadă dosarul la CNSAS, fiica sa nu a primit documentele, fiind încă secretizate. În schimb, fiica sa a găsit la CNSAS mii de alte pagini de urmărire (din alte dosare).

Părinții săi, Miron Petric și Iconia Petric, preot și învățătoare, au suferit și ei, fiind anchetați la rândul lor.

Alte mărturii din temnița comunistă

Nicolae Chiselef s-a născut în 1929 la Constanța și a fost arestat în noiembrie 1950 când era student, în anul III la Facultatea de Chimie. Avea 21 de ani și făcea parte din „*Mișcarea de Rezistență din România*”¹⁰¹, alături luptători anticomuniști, de studenți și chiar și de elevi. A fost condamnat la șase

¹⁰¹ Un document german din Arhiva politică a Ministerului Federal de Externe din Bonn, din aprilie 1953, intitulat „Mișcarea de rezistență din România”, precizează cauzele pentru care mișcarea de rezistență antisovietică și anticomunistă s-a răspândit cu ușurință pe întregul cuprins al teritoriului României, după semnarea armistițiului între România și URSS, în septembrie 1944. Se apreciază că, în primul rând, opinia publică din România a fost întotdeauna anticomunistă. (<https://www.artemis.ro/istorie/2859-miscarea-de-rezistenta-din-romania-3.html>)

ani de temniță din care a ispășit patru ani și jumătate la Gherla. Își amintea cu groază cum Alexandru Popa (cunoscut și ca Popa „Țanu”), „marele tartor”, responsabil cu reeducarea din penitenciar, îi ducea la camerele de tortură numerele 99 și 101, unde erau supuși la suplicii îngrozitoare. Carcera și „neagra” ajunseseră să fie ceva obișnuit. În toamna anului 1954, s-a îmbolnăvit de tuberculoză, dar nu a avut parte de niciun tratament medical. Spune că s-a vindecat prin rugăciune, pentru că speranța nu și-a pierdut-o niciodată.

A fost eliberat după șase ani, dar, din cauza dosarului, viața nu a fost ușoară nici după aceea. Era permanent urmărit, iar accesul la facultate l-a primit abia după ce o mătușă de-a scriitorului Cezar Petrescu, Suzana Gâdea, a cerut o audiență la ministrul educației și învățământului. I s-a aprobat doar la „fără frecvență”. A lucrat la o fabrică de conserve unde a realizat o serie de invenții și a reușit să-și încheie școala.

Nicolae Chiselef avea vârstă de 87 de ani „când l-am intervievat”¹⁰². Era nemulțumit de faptul că toți care au fost directori de penitenciare, care aveau retribuții speciale, au ajuns să aibă după 1989 pensii foarte mari, spre deosebire de cei care au fost torturați de aceștia, adică de deținuții politici. Deși nu a urmărit să obțină despăgubiri pentru nedreptățile suferite, i-ar fi plăcut să trăiască vremea când vinovații sunt pedepsiți. Fostul deținut politic era de părere că revoluționarii de azi nu trebuie răsplătiți mai generos decât alții, pentru că nu și-au îndeplinit obiectivul: răsturnarea comunismului. Doar răniții și urmașii victimelor ar fi trebuit să primească indemnizații compensatorii.

George Cușa, la 91 de ani, spunea că trăiește pentru a mărturisi suferințele de la Gherla, Pitești, Jilava și Aiud. A fost condamnat la 21 de ani de închisoare, în timp ce era student la Litere în București și la Medicină, din care a fost încarcerat unsprezece ani și trei luni pentru că nu a vrut să denunțe

¹⁰² Interviu realizat de Marius Ghilezan, pentru ziarul România Liberă, și postat pe 12.09. 2016 (actualizat) sub titlul „Dreptate, pe priciul tehnocrat, ochii triști vor să te vadă” (<https://romanialibera.ro/opinii/comentarii/dreptate--pe-priul-tehnocrat--ochii-tristi-vor-sa-te-vada-427721>)

activitatea anticomunistă din comuna sa natală. Între anii 1948-1953 și anii 1958-1964 a fost înțemnițat de două ori. A trecut prin două „reeducări,” inclusiv cea de la Pitești care își propusese masacrarea studențimii române.

După ce a ieșit din închisoare în anul 1953 a vrut să-și reia studiile, dar nu a fost lăsat. „Cum îndrăznești să ceri să-ți continui studiile când ai făcut o facultate burgheză,” i s-a replicat.

În schimb, i s-a propus să devină informator. Însă i-a refuzat chiar în sediul Securității, deși sora lui mai era încă în pușcărie. Soția l-a sfătuit să nu cedeze și să nu facă niciun compromis, pentru că ea îl va aștepta chiar dacă va fi închis a treia oară. După 1989 a aflat că pe urmele sale erau șaisprezece ofițeri și șaptesprezece informatori din satul său. Însă, niciunul din cei din urmă nu a scris ceva rău despre el.

Mirel Stănescu a mărturisit că la „*Capul Midia s-a mâncat carne de om*”. A fost arestat la 16 ani pentru „*crima de ostilitate față de regimul democrației populare și pentru acte pregătitoare de trecere a frontierei*.” A fost anchetat trei luni, iar Judecătoria Constanța l-a condamnat la trei ani de închisoare. A trecut prin închisorile de la Jilava, Ocnele Mari, Periprava (unde a cunoscut bătăile torționarului Ion Ficior), Gherla.

La Cluj a cunoscut torturile torționarului Liviu Borcea, fost locotenent major de Securitate, cu patru clase, pe care-l consideră „*un mare ticălos*”.

Când a împlinit 18 ani, la Gherla, a cunoscut bestialitatea lui Petrache Goiciu, torționarul care l-a zidit de viu pe unul dintre tineri. Era scos, alături de alți deținuți, în curtea închisorii unde existau mai multe țarcuri de lemn în formă de cerc, fiind obligat de gardieni să umble cu capul în jos ca să nu comunice unii cu alții. A stat la izolare totală, într-un spațiu care era de trei metri pătrați cu apă pe jos, doar pentru că gardienii au găsit asupra sa un blacheu de la un bocanc. În timpul izolării, a primit mâncare o dată la trei zile. La Jilava, împreună cu ceilalți deținuți, era pus să alerge pe culoarele stropite cu apă de gardiencele, care îi loveau la fel de crunt ca bărbații. „*Ce te uiți, mă banditule,*

dacă nu iei bătaie nu ești pușcăriaș?”, le spuneau gardiencele. La Ocnele Mari, împreună cu o serie de deținuți de etnie maghiară, a săpat cu o tinetă un tunel pentru a evada. Gardienii i-au descoperit și i-au snopit în bătaie.

Mirel Stănescu confirmă că, din ceea ce a trăit pe propria piele, lagărele de muncă erau destinate exterminării fizice a opozanților regimului comunist.

La lagărul de muncă silnică Periprava, a fost încarcerat pe un șlep împreună cu alți cinci sute de deținuți. Erau puși să taie stuful cu târpanele (o unealtă asemănătoare cu coasa, folosită la tăiatul stufului și al cânepii). Fiecare trebuia să adune douăzeci de baloți de stuf. La un moment dat, Coheci, unul dintre supraveghetori, l-a pus să taie stuful cu dinții. Locurile de muncă erau la șapte-opt kilometri. Munceau zece-douăsprezece ore pe zi. Din cauză că a băut apă din Dunăre, s-a trezit cu o dizenterie cu sânge. La infirmerie, însă, singurul tratament era o sticlă de spirt¹⁰³.

A avut ocazia ca, după atâta timp, să vadă condamnarea la 20 de ani de închisoare a lui Ion Ficior, pentru torturarea a 107 deținuți la Periprava, proces la care a participat în calitate de martor al atrocităților torționarului.

Mihail Giuran a povestit că la Gherla a văzut un „morman de morți”. Acesta a fost, pentru regimul totalitar, un „bandit”, un „dușman al poporului”. Încarcerat din 1950 până în 1964, în închisorile comuniste Gherla, Aiud, Periprava, Craiova, Galați, și condamnat la muncă silnică pentru „uneltire împotriva orânduirii sociale”, a supraviețuit ororilor pentru a mărturisi și a ajuta prin acte de caritate nou-născuții din Slatina.

„Împotrivist din fire”, nu concepea ca cineva să-i facă o nedreptate, ba mai mult să-l facă informator. Avea 20 de ani când a fost condamnat cu „articolul cel mai grav, 209, uneltire împotriva orânduirii sociale” și trimis la închisoare. A stat în celulă cu poetul Radu Gyr la Aiud.

¹⁰³https://adevarul.ro/locale/constant/ultimul-martor-procesul-tortionarului-ion-ficior-mirel-stanescu-detinutii-bolnavi-er-au-obligati-sa-si-faca-nevoile-ei-mars-munca-lagar-1_56fbd9735ab6550cb864cc4d/index.html

A trecut prin treisprezece închisori, dar cele mai groaznice au fost, conform mărturiilor sale, cele de la Aiud, Gherla și Craiova. A îndurat bătaii, torturi, umilințe. Odată, a stat mai multe zile închis într-o încăpere fără aerisire cu câteva sute de deținuți. A doua zi cei care nu au rezistat atmosferei asfixiante au fost duși cu pătura în curtea închisorii. Atunci a văzut un morman de cadavre. El spune că foștii torționari condamnați acum „sunt domni la închisoare” și „trăiesc în temnițe mai bine decât alții în libertate”¹⁰⁴.

Mihail Giuran a fost una dintre miile de victime ale lui Ion Ficior, când lucra la secția grind a lagărului de muncă de la Periprava. „Nici nu aveai curajul să ridici ochii la el, pentru că te bătea cu mare poftă. Era un criminal”.

Fire rebelă, a fost băgat la „neagra” de nenumărate ori. Odată, în camera de izolare, unde era permanent semi-întuneric, Mihai Giuran a descoperit pe un perete un citat din Shakespeare, fapt ce i-a mângâiat sufletul: *Fii tare cât se poate, căci tot în zi sfârșește și cea mai lungă noapte!*

Cu lacrimi în ochi, cu voce joasă, uneori abia șoptită, își amintea întoarcerea acasă, de Paști: tatăl nu l-a recunoscut, iar mama vitregă i-a spus să plece. Intrase în pușcărie cu peste 90 de kg și a ieșit ca un strigoi, cu ochii ieșiți din orbite. După eliberare, Mihail Giuran a fost ajutat de un prieten englez să plece din țară, în anii '70. Conform documentelor obținute de el de la CNSAS, a fost urmărit de fosta Securitate, fiind suspectat de spionaj, informatorii susținând că era agent CIA, datorită contactelor sale cu un profesor american.

În 2002, Mihail Giuran a donat sute de volume în limba engleză Bibliotecii Județene „Ion Minulescu” din Slatina, pentru a ajuta la înființarea unei secții de limba engleză în cadrul acestei biblioteci publice, și mai multe incubatoare ale spitalului din Slatina¹⁰⁵ și a ajutat copii nevoiași din Curtișoara.

¹⁰⁴ Reportaj, Agerpres, postat pe 02. 10. 2016 cu titlul: *Un octogenar din Slatina, persecutat de regimul comunist, ajută copiii aflați în dificultate* (<https://www1.agerpres.ro/romania-colorata/2016/09/02/reportaj-un-octogenar-din-slatina-persecutat-de-regimul-comunist-ajuta-copiii-aflati-in-dificultate-09-04-36>)

¹⁰⁵ <http://www.marturisitorii.ro/2016/09/04/nobletea-unui-coleg-de-celula-cu-radu-gyr-mihai-giuran-si-a-donat-toata-agoniseala-pentru-salvarea-copiilor-prematuri-din-slatina-foto-video/>

Paul Andreescu, supraviețuitorul de pe *Bacul morții*, căruia i se datorează Monumentul de la Poarta Albă, actualul președinte al AFDPR-Constanța, a fost arestat la 17 ani, 3 luni și 18 zile. Era unul dintre inițiatorii *Organizației de Tineret Contrarevoluționare*, cu principala misiune de a provoca tulburări, la fel ca în Ungaria, și de a-i dezarma pe ostașii și ofițerii sovietici.

Condamnat la cinci ani cu executare, a trecut prin cele mai cumplite locuri de exterminare. A muncit la stuf în Delta Dunării, la câțiva kilometri de granița cu URSS, fiind închis pe o barjă, cu alte sute de deținuți. Avea să afle mai târziu că a trecut și el pe la Periprava.

A cunoscut frigul și foametea. Târziu și-a dat seama că supraviețuia unui lagăr de exterminare. „Oricare dintre paznicii noștri avea drept de viață și de moarte asupra noastră”, afirma acesta. Gardienii îi puneau să facă 25 de baloți de stuf pe zi, ceea ce era peste puterea unor subnutriți. „*Stuful era înalt și des ca peria. Jos erau locuri înghețate, dar și smâncuri cu apă dezghețată, în care intram cu picioarele. Spicele de stuf aveau promoroacă, toată cădea pe mantalele noastre, trebuia să ne luăm măsuri de precauție, altfel nu rezistam nici 10 zile*”.¹⁰⁶ Cine nu făcea norma primea 25 de ciomege peste fese.

Construcția plutitoare pe care au supraviețuit au numit-o „bacul morții”. Lagărul era o îngrădire dreptunghiulară cu sârmă ghimpată, pe trei rânduri, la distanță de un metru față de celălalt gard, pământul fiind arat pentru a nu se vedea nicio urmă umană. Pentru că românul face haz de necaz, Paul Andreescu își amintește cum la Gherla gardianul le-a ordonat să se încoloneze câte doi. Mereu rămânea unul singur. Apoi, a ordonat pe de „trei”. Omul era disperat. A mai încercat, „pe de patru”. Tot nu ieșea. A încercat unul dintre deținuți să-i explice că brigada lor e fără soț: „*Bandit, când vorbești cu mine să taci!*”.

Pentru Paul Andreescu au urmat și alte închisori: Jilava, Gherla, unde a cunoscut și el bătăile lui Goiciu. S-a reîntors la Strâmba, tot în Dobrogea, într-un lagăr de muncă din Insula Mare a Brăilei.

¹⁰⁶Paul Andreescu, *Culorile suferinței*, Vol .I, Ed. Stef, Iași, 2013, p.28

În temniță, torturile începeau dimineața la 5 și se terminau seara, la 10 când, în sfârșit, deținuților li se permitea să se întindă în pat. Cine era prins stând întins înainte de această oră, era bătut crunt, iar tehnicile de tortură erau studiate de medici, astfel încât să nu ucidă instant și să nu ducă la sângerarea trupului, declară Paul Andreescu, una dintre puținele victime care a fost despăgubită de stat pentru anii de chinuri, înfometare și privațiuni de libertate.

Pe ascuns, deținuții țineau prelegeri în celule și învățau unul de la altul limbi străine, istoria literaturii, artă sau matematică. Se juca și șah. Tabla era făcută dintr-o bucată de cârpă iar piesele, din rația zilnică din pâine. Toate aceste amintiri ascunse în sertarele trecutului au fost așternute de Paul Andreescu pe hârtie în cartea intitulată *Culorile suferinței*.

După cinci ani de lagăr, în 1962, Paul Andreescu a fost trimis la Rubla, într-un sat de deportați, unde l-a întâlnit și pe Corneliu Coposu. A stat acolo doi ani, cu domiciliu forțat. A trebuit să-și ia viața de la capăt.

În timpul interviului era nemulțumit că foștii deținuți politici nu sunt recompensați așa cum prevăd normele juridice. „Mi-am chinuit tinerețea pentru a ajunge într-un sistem care respectă legea, dar legea nu e aplicabilă oricui”, a spus președintele AFDPR, filiala Constanța, Paul Andreescu.

S-a declarat mulțumit că la Poarta Albă a reușit să ridice un monument dedicat victimelor de la Canal.

Printre cei care au suferit în temnițele comuniste se numără numeroși preoți, ortodocși, greco-catolici, luterani, neoprotestanți. Comunismul a însemnat distrugerea individului ca persoană și distrugerea ideii de om creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Era nevoie de un „om nou”, un robot care să se plieze pe sistemul comunist, o ființă fără identitate, fără opinii sau idealuri, bun doar de pus la muncă.

Transilvăneanul Moyses Márton și-a dat foc la fel ca Jan Palach¹⁰⁷.

S-a născut pe 20 aprilie 1941, la Sfântu Gheorghe, unde tatăl său Moyses Frigyes era funcționar, iar mama sa, Péterfi Piroska, casnică. Împreună cu alți prieteni a trecut clandestin granița de vest pentru a se alătura rezistenței maghiare împotriva ocupantului sovietic.

A terminat școala primară în Aita Mare, satul natal al mamei, studiile liceale le-a finalizat la Baraolt, iar în 1959 a susținut examenul de bacalaureat la Gimnaziul Bolyai Farkas din Târgu Mureș. Timp de un an a lucrat în calitate de muncitor la Fabrica de textile Gheorghe Doja din Sfântu Gheorghe.

În perioada octombrie-noiembrie 1956, și-a manifestat public susținerea față de revoluția maghiară și lupta pentru libérate, prin scris. De mic a scris poezii, iar în 1960 și-a început studiile în cadrul Universității Babeș-Bolyai, Facultatea de Filozofie, secția Limbă și literatură maghiară. A fost revoltat de excesele regimului stalinist și a protestat împotriva abuzurilor dictaturii.

În noiembrie 1956, în urma ocupării Ungariei de către sovietici, Moyses Márton împreună cu trei colegi de liceu din Baraolt (Bíró Benjamin, Józsa Árpád Csaba și Kovács János), s-a hotărât să treacă fraudulos granița româno-maghiară, pentru a se alătura tinerilor budapestani care au transformat lupta pentru libertate în revoluție. Au călătorit cu trenul până la Oradea și de acolo la Curtuișeni, unde în noaptea de 12 spre 13 noiembrie 1956 s-au împărțit în două grupuri. Bíró Benjamin și Józsa Árpád Csaba au reușit să treacă granița, în timp ce Moyses Márton și Kovács János s-au pierdut și s-au întors acasă. Bíró și Józsa au fost găzduiți de familii din Debrecen, dar cu ajutorul Securității nou reformate—AVH, (Autoritatea pentru Securitatea Statului 1948-1956) i-a identificat și, pe 15 martie 1957, i-a predat autorităților române din Oradea, iar

¹⁰⁷ Pe 16 ianuarie 1969, Jan Palach, student, a turnat benzină pe hainele sale în piața principală din Praga, și s-a ars grav. El s-a opus, prin acest gest, intrării trupelor sovietice în Praga și dictaturii comuniste.

Tribunalul Militar i-a condamnat la câte trei ani de închisoare pentru trecere frauduloasă a frontierei.

În 22 noiembrie 1960, Securitatea l-a arestat. Tribunalul Militar Cluj l-a condamnat în primă instanță la șapte ani de închisoare, interzicerea drepturilor și confiscarea întregii averi. În urma apelului, aceeași instanță l-a condamnat la executarea a doi ani de închisoare politică, de unde s-a eliberat pe 22 noiembrie 1962 după executarea integrală a pedepsei.

După eliberare nu a putut să-și continue studiile universitare, lucrând ca zilier sub supravegherea poliției în cadrul Cooperativei Agricole Aita Mare. În vederea absolvirii liceului de matematică la seral și-a căutat un loc de muncă la stat, însă încercările sale au eșuat.

Încă din tinerețe s-a remarcat ca un talent deosebit în culegerea folclorului, în formularea de concepte sociale și politice, matematice, fizico-atomice, dar a dovedit și un interes deosebit față de alte invenții. Le-a trimis diferitelor instituții, redacțiilor române sau sovietice, dar au fost fie ignorate, fie tratate cu superficialitate. În februarie 1970, și-a găsit loc de muncă la stat în cadrul Fabricii de cărămidă din Brașov, însă din motive necunoscute până în ziua de azi, pe 13 februarie 1970, în fața sediului partidului din Brașov, s-a stropit cu benzină și și-a dat foc. Din scrisoarea de adio găsită ulterior se înțelege că gestul extrem era un act de revoltă față de neputința/indiferența organelor partidului comunist față de abuzurile Securității. Pe 15 martie 1970, a decedat datorită rănilor provocate de arsuri.

Amintirea sa este păstrată prin amplasarea: pe casa natală a unei plăci comemorative semi-relief, a unui grup statuar în curtea Liceului Szabó Dávid din Baraolt, înfățișându-i pe cei patru „evadați”, respectiv a unui monument comun dedicat lui și altor persoane care și-au dat foc în 1969: cehul Jan Palach și budapestanul Bauer Sándor.

Cicerone Ionițoiu, un mărturisitor al calvarului comunist

„*Tranzacții nu fac cu mișelia*” a fost crezul lui Cicerone Ionițoiu în închisorile comuniste, care considera că „*Un neam care nu ține cont de trecut și-l uită, încet-încet, dispare.*”

Am făcut totul pentru a argumenta genocidul la care a fost supus poporul român de către regimul comunist.

Uităm prea ușor că noi am fost ocupați de sovietici până în 1958. Poporul român n-a vrut comunismul.

Eram plin de sânge, mă băteau ăia de la NKVD și eu îmi spuneam că va trece și că n-o să închid ochii până nu spun tot ce am trăit, până nu spun tot ce s-a întâmplat în România. Mă juca Nikolski în picioare și striga: „Vă facem noi istoria, să n-o mai schimbe nimeni!”. Eu, în gând, ziceam că voi scăpa și voi spune adevărul... La NKVD (ulterior KGB), m-a bătut căpitanul Petrov. M-a jucat în picioare până am rămas o masă de carne însângerată și inconștientă... Cel mai greu mi-a fost la NKVD.¹⁰⁸

Când l-am cunoscut prima oară pe domnul Cicerone Ionițoiu nu mai știu. L-am cunoscut parcă dintotdeauna. Aerul său blând și pașnic, aseasonat veșnic cu un zâmbet, nu se schimba nici în pragul celor mai aprinse dispute. Aș spune acum, când încă nu realizez că nu o să îl mai pot vedea, că a avut ceea ce, de multe ori, foștii deținuți politici numesc puterea de a ierta și datoria de a nu uita. La el nu au fost doar simple cuvinte. Domnul Ionițoiu a renunțat poate cu greu la dorința de a-i vedea pedepsiți de Justiție pe aceia care au distrus nu numai tinerețea sa, ci și destinul unei întregi generații și, în cele din urmă, trecutul și viitorul unei națiuni. În 2008, citindu-i în manuscris memoriile, pe care am avut marea onoare de a le prefăța, mi-am dat seama că istoria nu este doar interpretarea corectă și onestă a trecutului, ci tocmai puterea de a face un salt - o desprindere de sine. Am intitulat atunci acele rânduri <<Spovedania unui neînvins>>, parafrazând în oglindă cartea lui Panait Istrati. Acum,

¹⁰⁸ citate din: Cicerone Ionițiu, *Genocidul din România - Repere în procesul comunismului*, Apologeticum, 2006 ediție electronică (www.procesulcomunismului.com)

memoriile sale au de-a dreptul o valoare testamentară”, relatează istoricul Marius Oprea.¹⁰⁹

Cicerone Ionițoiu a fost unul dintre cei mai cunoscuți supraviețuitori ai Gulagului românesc. S-a născut în anul 1924 la Craiova, iar în 1943 a devenit student al Facultății de Istorie a Universității București. Prima dată a fost arestat în 1945, la vârsta de 21 de ani. A fost condamnat pentru că a făcut parte din conducerea Tineretului Universitar Național Țărănesc (TUNT) a Partidului Național Țărănesc, fiind unul dintre liderii acestei organizații din București.

Cicerone Ionițoiu a ales acest partid după ce a fost puternic impresionat de personalitatea și de un discurs al lui Iuliu Maniu. Apoi a început calvarul, fiind arestat, anchetat, eliberat, și apoi din nou arestat de câteva ori până în 1964. În cei peste 10 ani de temniță grea, a trecut prin închisorile Văcărești, Peninsula (Valea Neagră), Poarta Albă, Jilava, Oradea, Aiud. După zece ani de neacceptare a abuzurilor din temnițele și lagărele regimului comunist, Cicerone Ionițoiu a ieșit decis să istorisească adevărul despre genocidul la care au fost supuși românii.

Cicerone Ionițoiu este printre cei mai de seamă autori care a descris temnițele române sub teroarea comunistă. După ce a ajuns la Paris, în 1979 (la intervenția personală a Majestății Sale Regele Mihai I pe lângă autoritățile occidentale, precum și a Președintelui Franței, Valéry Giscard d'Estaing, direct la Nicolae Ceaușescu), Ionițoiu a scris și a publicat cărți valoroase despre ce s-a întâmplat în România comunistă: „Morminte fără cruce”, în trei volume, „Cartea neagră a României”, „Persecuția Bisericii din România”, „Rezistența armată împotriva comunismului”, 10 volume sub titlul „Victimele terorii comuniste”, iar ulterior „Din țara sârmelor ghimpate”.¹¹⁰

¹⁰⁹ Marius Oprea, *Testamentul unui neînvingător*, Observator Cultural, 29.01.2014

¹¹⁰ <http://epochtimes-romania.com/news/cicerone-ioanitoiu-cutremuratoare-dezvaluiri-din-temnitele-comuniste---211322>

În Franța, contribuie din plin la reorganizarea PNT în exil, al cărui secretar general va fi timp de mai mulți ani până în 1990. Păstrează o permanentă comunicare cu marele său prieten rămas în țară, Corneliu Coposu. Alături de alți români patrioți aflați în exil are o activitate susținută în cadrul asociației „La Maison Roumaine” de la Paris, de afirmare a adevăratelor valori naționale. Editează, timp de câțiva ani, cu modestele resurse financiare proprii, un ziar românesc „Lupta Română”, care ajunge obiect de studiu în birourile Securității din România. După 22 decembrie 1989, a venit în țară cu primul avion, aducând diverse ajutoare colectate în Franța, precum și o importantă contribuție financiară, care ajută la achitarea taxei de reînscrisere a PNT ca partid politic (aproximativ 100.000 lei în ianuarie 1990).

Atât în închisoare, cât și după ce a plecat din țară, nu a renunțat să-și ajute colegii de suferință și să facă cunoscute fapte și oameni care au făcut cinste unei generații lovite crunt. Cicerone Ionițoiu a adunat date și documente despre 150.000 de deținuți din România stalinistă, pentru fiecare victimă existând o probă a suferințelor îndurate. *„Am făcut totul pentru a argumenta genocidul la care a fost supus poporul român de către regimul comunist”*, spunea fostul deținut politic național-țărănist. În operele document despre Gulagul românesc sunt înfățișate pagini cutremurătoare despre suferință, tortură, trădare, însă și despre iubire, răbdare, solidaritate și curaj.

Alături de mulți deținuți politici care au luptat și suferit în vremurile acelea de restriște, a încercat să se opună și a crezut în democrație, în valorile sale, opozante regimului comunist.

„Copiilor” din România și din întreaga lume, care ar putea crede că poate exista un comunism cu față umană, Cicerone Ionițoiu le-ar spune așa: *„Comunismul e cel mai criminal regim, ei tovarășii de drum și-i omoară, îi*

mănâncă. Nu există încredere între doi membri de partid, unul pe altul se sapă.”¹¹¹

A încetat din viață la 26 ianuarie 2014, după o îndelungată suferință, la puțină vreme după plecarea camaradului său de viață și de crezuri românești – Remus Radina. Este înmormântat la Paris.

Octav Bjoza – luptător până la moarte pentru cauza deținuților politici

Dincolo de liberali, țărăniști sau legionari, există o categorie aparte de foști deținuți politici, condamnați pentru că au refuzat să se închine unui regim, declarat târziu, criminal și ilegal. Istoria lui Octav Bjoza, președintele de astăzi al Asociației Foștilor Deținuți Politici, începe în anii liceului, când, înșuflețit de revolta studenților anticomuniști din Budapesta, a decis să transforme un cenacul literar într-o organizație de luptă împotriva sistemului. Așa se face că în 1956, la doar 19 ani, Octav Bjoza, student la Facultatea de Geografie-Geologie din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, a simțit pe pielea sa forța regimului totalitar în beciurile Securității din Iași, București și Brașov. În loc de examene, a trecut prin interogatorii violente, iar profesorii universitari i-au fost înlocuiți cu torționari.

Organizația „*Garda Tineretului Român*”, înființată împreună cu alți paisprezece elevi, pornită dintr-un cerc literar al șaguniștilor, a avut ca scop lupta împotriva puterii comuniste. Aveau chiar și un jurământ, un crez al mișcării anticomuniste.

Subsemnatul, în fața poporului meu copleșit de ruși, jur să-mi închin întreaga activitate și voință pentru eliberarea poporului meu de sub ocupație rusească, pentru triumful adevărului și al libertății și redarea demnității naționale poporului român. Pentru a realiza acest scop nobil, nu voi precupeți

¹¹¹<http://epochtimes-romania.com/news/cicerone-ioanitoiu-cutremuratoare-dezvaluiri-din-temnitele-comuniste---211322>

niciun efort și la nevoie îmi voi sacrifica chiar și viața. Dumnezeu să ne ajute.¹¹²

Cei cincisprezece și-au spus *Garda Tineretului Român*, însă mișcarea lor nu avea nicio legătură cu Garda de Fier. Tinerii membri ai organizației, majoritatea studenți, au fost arestați pe 25 iunie 1958. *Inculpatul, împreună cu alți 14 inculpați s-au constituit și au activat în cadrul organizației subversive Garda Tineretului Român din Brașov, care avea drept scop înlăturarea pe calea violenței a regimului democrat popular din țara noastră*, scria în decizia de încătușare a studentului Octav Bjoza. La Securitatea din București a fost anchetat de căpitanul Gheorghe Enoiu, pentru ca mai apoi să fie transferat în arestul Securității din Brașov, unde i-a avut anchetatori pe maiorul Stelian Alexandrescu și locotenentul major Traian Urzică.

Procesul membrilor *Gărzii Tineretului Român* a fost primul mare dosar politic al perioadei, după celebrul proces al studenților de la Timișoara. Însă dacă tinerii conduși de Teodor Stanca în octombrie 1956 au primit condamnări de 7-8 ani de pușcărie, la momentul sentinței lui Octav Bjoza, statul înăsprise deja pedepsele. Iar prin Decretul nr. 318/1958 pentru modificarea Codului penal și a Codului de procedură penală, pedepsele pentru infracțiuni contra regimului erau dublate sau chiar triplate. Astfel, se explică de ce completul de judecată, după un proces care a durat de la 7.00 la 23.00, a stabilit ca tinerii de 17-19 ani să primească în total 232 de ani de muncă silnică și 150 de ani de degradare din drepturile civice.

Și așa a început calvarul tânărului student. Acum, Octav Bjoza spune că în închisorile comuniste a uitat să plângă. Ultimele lacrimi vărsate pe care și le amintește au fost în anul în care iubita sa împlinea 20 de ani.

Octav Bjoza spune că a avut două surse de putere în fața ororilor din închisoare, gândul la iubita lui și credința în Dumnezeu¹¹³. S-a agățat de ambele,

¹¹² <http://www.gazetademaramures.ro/eroii-rezistentei-anticomuniste-garda-tineretului-roman-7373>

cu toată puterea pe care un tânăr athletic, ajuns prin înfometare la doar 50 de kilograme, o mai avea. Bătăile crunte din pușcăriile comuniste depășesc orice imaginație prin violența și inventivitatea macabră a gardienilor. Loviturile administrate de „celebrul” torționar Constantin Istrate cu greu pot fi uitate. Octav Bjoza spune că o bătaie cu ciocanul la tălpi l-a făcut să meargă târâș timp de patruzeci de zile. Nici măcar torționarului nu i-a fost ușor să lovească puternic, cu acel ciocan de lemn, un trup care nu răspundea la durere.

Te punea pe burtă, iar el se dădea în spate și cu ciocanul cu care bătea în gratii îți dădea peste picioare. Nu era un ciocan metalic, era un cilindru de stejar lung de vreo douăzeci de centimetri, cu un diametru de 12–15 cm și o coadă de un metru de salcâm, ca să nu se rupă. Se dădea înapoi și te lovea. De regulă ți se administrau cinci, zece lovituri. Mie mi-a tras douăzeci și cinci de lovituri. Curgea apa pe el. După primele lovituri, erai ca și anesteziat. Trupul se contracta și aveam senzația că mă ridicam de la pardoseală în aer și parcă aveam o fracțiune de secundă de levitație. Patruzeci de zile nu am putut să pun picioarele pe pardoseală, a trebuit să merg în genunchi și în mâini.

În cele paisprezece temnițe comuniste, Octav Bjoza i-a întâlnit pe mulți dintre torționarii deveniți cunoscuți după 1989. Ioan Ficior, de exemplu, fostul comandant al lagărului de muncă de la Periprava.

Octav Bjoza, care declară că „nu a avut plăcerea” să fie lovit de Ioan Ficior, a fost martorul unor scene de o cruzime greu de imaginat. Obligați să planteze ceapă pe câmpurile de la Periprava, câțiva deținuți, printre care și Octav Bjoza, și-au umplut buzunarele cu arpagic ca să le ducă și celor bolnavi, însă i-a surprins un gardian. Însuși comandatul lagărului, Ioan Ficior, a vrut să le ofere o lecție, așa că au fost obligați să mănânce, fiecare, câte un kilogram și jumătate de arpagic. Doar el și un alt coleg deținut au reușit să îndeplinească ordinul gardianului, cel de-al treilea nu a reușit. Ioan Ficior l-a lovit cu pumnul

¹¹³ <https://www.hotnews.ro/stiri-cultura-6851498-interviu-bjoza-octav-presedinte-afdpr-spus-unui-parlamentar-voi-sunt-demnitatile-dar-noi-demnitatea.htm>

în tâmplă, iar apoi, după ce a leșinat, a început să îl calce cu cizmele pe cap până când, își amintește Octav Bjoza, nici ochii, nici nasul nu i se mai distingeau pe chip. Capul deținutului era doar o bila neagră, plină de sânge.

Octav Bjoza își amintește că pentru gardienii de la Periprava sau din orice alte temnițe comuniste, orice gest, cuvânt sau atitudine putea fi un pretext suficient pentru o bătaie la limita înconștienței.

În 1962, când lucra la îndiguirea Bălții Brăilei, gardienii inventaseră un sistem prin care încercau să-i întoarcă pe unii deținuți împotriva altora. Echipele de patruzeci și unu de deținuți aveau un *brigadier*, ales dintre cei dispuși să colaboreze cu regimul. *Îl alegeau pe cel mai ticălos dintre ei*¹¹⁴, iar la finalul zilei, în poarta închisorii, gardienii aflau de la brigadier cine nu a reușit să își îndeplinească norma de muncă. Pentru cei mai în vârstă, bolnavi și înfometați, normele de muncă, impuse de conducerea închisorii erau de multe ori imposibil de realizat. Însă gardienii le aplicau, fără să țină cont de nicio justificare, pedeapsa stabilită. În poarta închisorii, de față cu toți ceilalți deținuți, cei indicați de brigadier erau bătuți până își pierdeau cunoștința. Se întâmpla de multe ori ca cei tineri să-i salveze pe cei mai în vârstă de la bătăile zilnice. „*Noi, cei mai tineri, acceptam să spunem că munca noastră de peste zi a fost a bătrânilor și a bolnavilor și rămâneam noi să fim bătuți*”, spune Octav Bjoza.

Calvarul a continuat până pe 23 iunie 1962, când, după anii de la Codlea, Gherla, Galați, Brăila, Văcărești și Jilava, din lagărele de muncă din Balta Brăilei de la Strâmba, Stoieniști și Salcia, din Delta Dunării, la Bacul „4” și Periprava – Secția Grindu, Octav Bjoza era eliberat. După eliberare, Octav Bjoza și-a îndeplinit o promisiune nespusă față de colegii săi din temnițe. A mers în fiecare colț al țării, acolo unde memorase adresele celor alături de care a fost închis, a vorbit cu familiile lor și le-a spus de ce medicamente au nevoie foștii lui colegi de închisoare. Multora le-a salvat astfel viața.

¹¹⁴ <https://www.hotnews.ro/stiri-cultura-6851498-interviu-bjoza-octav-presedinte-afdpr-spus-unui-parlamentar-voi-sunt-demnitatile-dar-noi-demnitatea.htm>

Nici comuniștii și nici grelele încercări ale sorții nu i-au înfrânt spiritul anticomunist lui Octav Bjoza. A crezut în două persoane: Corneliu Coposu și Constantin Ticu Dumitrescu. Pe primul l-a susținut până la capăt, acceptând să se înscrie în Partidul Național Țărănesc Creștin și Democrat. Alături de cel de-al doilea a înființat Asociația Foștilor Deținuți Politici, al cărui președinte a fost ales după moartea lui Ticu Dumitrescu.

De atunci, a străbătut întreaga țară, a vizitat fiecare comună în care memoria sa enciclopedică păstrase amintirea unui coleg deținut. A înființat chiar și un muzeu al perioadei petrecute după gratii, acasă, în Brașov.

S-a luptat pentru fiecare coleg de suferință, individual și pentru foștii deținuți, în general. A văzut trecând deceniile de nepăsare ale diferitelor puteri, până când, abia după 26 de ani de la căderea comunismului, în memoria foștilor deținuți politici s-a ridicat un monument, pe locul fostei statui a lui V. I. Lenin din București.

Teodor Stanca, liderul mișcării studențești din Timișoara

Teodor Stanca s-a născut în 1933, în comuna Coroi, jud. Arad. Ca student la Politehnica din Timișoara, a fost liderul mișcărilor studențești din octombrie 1956. Arestat în 30 octombrie 1956 și condamnat la 8 ani închisoare pentru „agitație publică”, a trecut prin închisorile Timișoara, Gherla, coloniile de muncă Salcia, Giurgeni și Periprava, fiind eliberat în 03 februarie 1963, în urma unui decret de grațiere.

După 1989, a fost membru în Parlamentul României și secretar de stat din partea PNȚCD în Guvernul instalat în 1996, dar și lider marcant al Asociației Foștilor Deținuți Politici.

Regretul lui Teodor Stanca este că nu s-a dorit niciodată, după Revoluția din 1989, ca cei care au participat la crimele comunismului să fie judecați.

Acum, 26 de ani mai târziu, prea puțini torționari mai sunt în viață. I-am avut la dispoziție, după Revoluție, pe toți cei care au contribuit la crimele comunismului. În perioada de după Revoluție, aproape toți directorii de închisori, de la Gherla, Aiud, Râmnicu Sărat, Sighet erau încă în viață. Și în mod firesc trebuiau fi aduși măcar în atenția publică, dacă nu și în fața justiției. Ei au fost menajați, pentru că după Revoluție a venit un regim care i-a protejat.¹¹⁵

George Cucu – un highjacker

George Cucu avea 83 de ani în momentul interviului. Trăiește în Statele Unite ale Americii. Modul în care a reușit să plece e demn de filme de acțiune. S-a născut la București, dar a copilărit la Chiajna. A rămas orfan de la vârsta de zece ani. A absolvit Școala Militară, specialitatea aviație. Când a terminat studiile a fost repartizat la Aeroportul Otopeni, având meseria de pilot.

La 21 de ani a intrat în conflict cu autoritățile aeronautice. La acea vreme, aeroporturile din România, aflate sub ocupație sovietică, aveau consilieri ruși. După incident, împreună cu alți patru prieteni, a plecat cu un avion din baza militară spre Iugoslavia.

„Am fost un highjacker” (pirat al aerului),” mărturisea raportorilor. Însă, avioanele sovietice i-au doborât, prin apropierea comunei Balș. El a supraviețuit, cu picioarele rupte. L-au arestat pentru „a scoate spionul din el”. Nu au reușit să obțină nicio informație. L-au judecat și l-au condamnat la muncă silnică pe viață pentru infracțiunea de „întăită trădare în favoarea imperialiștilor anglo-americani și a lacheilor titoiști”.

La Gherla i-a stat alături părintelui Ioan de la Vladimirești, ctitor al mănăstirii de la Recea. Acesta a fost arestat pentru că a spovedit partizani din grupul lui Toma Arnăuțoiu din Munții Făgărașului. Justiția comunistă l-a

¹¹⁵ <https://www.rfi.ro/presa-romaneasca-69821-adevarul-securistii-dorm-linistiti-cu-toate-crimele-la-care-au-fost-partasi>

condamnat pentru vina de a nu fi denunțat locul în care se aflau cei din rezistența din munți.

A trecut prin multe în anii de detenție, dar își amintește un episod extrem de dureros, când primise misiunea, din partea colegilor de celulă, să supravegheze vizeta din ușa de tablă pentru ca părintele să poată oficia liturghia. Pentru că l-au prins în acțiune, a primit ca pedeapsă șaptezeci de lovituri. Bolnav de pneumonie, s-a vindecat mai mult cu ajutorul lui Dumnezeu.

A fost deținut în aproape toate marile închisori. A executat zece ani și trei luni. A beneficiat de decretul de amnistie al guvernului Gheorghe Gheorghiu Dej, la 4 august 1964, fiind unul dintre ultimii deținuți eliberați.

După ce a ieșit din închisoare, în 1966, s-a căsătorit cu Viorica, care i-a dăruit o fată și un băiat. Singurul lui gând a fost însă să-și ia familia și să emigreze în America. Așa că a depus mai multe cereri de emigrare la Ambasada SUA și i-a trimis o scrisoare președintelui american Jimmy Carter prin poșta română. După două luni, s-a trezit acasă cu un individ de la Serviciul Pașapoarte cu „formularele mari” care i-a spus sec „*puteți emigra!*”. Au plecat doar cu o plapumă și patru perne. La Viena au așteptat opt luni documentele de emigrare.

Avocatul Mișu Benvenisti nu și-a mai găsit dreptatea

Mișu Benvenisti, la 18 ani, ca elev de liceu, s-a înscris în 1918, în organizația sionistă Hatalmid. Ca student, a devenit membru al organizației studenților sioniști Hasmonea. Din 1922, a devenit președintele Asociației Tineretului Sionist din România. În 1936 a ajuns vicepreședinte al Partidului Evreiesc. În anii războiului a colaborat cu centrala Evreilor. În 1941, arestat pentru că a luptat pentru eliberarea evreilor din lagăre. A fost eliberat datorită eforturilor conjugate ale dr. Fielderman și ale ambasadorului Elveției, De Weck.

În anii de după abdicarea Regelui, Securitatea l-a supus la grele anchete, acuzându-l că în calitate de președinte al organizației sioniste a colaborat cu regimul Antonescu cu privire la zisul împrumut acordat de guvern populației

evreiești în perioada 1941-1943. *Nu am întreprins, nici personal, nici în numele organizației sioniste, niciun fel de acțiuni care ar fi fost favorabile regimului antonescian*, ar fi spus el franc anchetatorilor.

Anchetatorii de la Securitate încercau să exploateze disensiunile dintre conducătorii sioniști, dintre Zissu și Benveniști, dintre Zissu și Cohen, dintre Cohen și Benveniști. Totul a început în 19 septembrie 1950, când conducătorii organizațiilor sioniste au fost chemați de către Teohari Georgescu și adjunctul acestuia, Marin Jianu, pentru a fi anunțați că organizațiile sioniste au fost interzise de către regimul comunist.

În ianuarie 1952 i se cere să semneze un document prin care să menționeze că nu a fost obligat prin tortură să declare anumite lucruri. Mișu Benvenisti a murit în 1977.

Abraham Leiba Zissu, deținut sub două dictaturi

Personalitate polivalentă¹¹⁶ (militant sionist, om de afaceri, finanțator cultural, jurnalist, scriitor), Abraham Leiba Zissu a marcat prin activitatea sa istoria evreilor din România. A fost un doctrinar intransigent, care a deranjat atât „dreapta legionară”, cât și „stânga comunistă”. A scris mai multe cărți.

Prin activitatea sionistă și controversile cu guvernarea Antonescu, a fost un „obiectiv” constant al Siguranței, mai întâi și apoi al securității, pentru a-l supraveghea și reține. I s-a pus anatema de „simpatizant comunist.” Culmea, acuzația de simpatii comuniste nu l-a ajutat după instaurarea regimului de ocupație. A avut mai mereu o atitudine anti-stalinistă, criticând marxismul din perspectivă religioasă.

Comuniștii au pus la cale “Procesul sioniștilor,” mulți lideri fiind acuzați de spionaj pentru o putere străină. Evreii erau văzuți drept cosmopoliți de către

¹¹⁶ <https://www.encyclopedia.com/religion/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/zissu-abraham-leib>

autoritățile comuniste. De multe ori, evreii erau tratați la fel cu legionarii prin închisori, susțin surse din comunitatea evreiască.

La intervenția lui conducătorului URSS Nikita Hrușciiov, A.L Zissu a fost eliberat din „pușcăria” numită România și lăsat să plece în Israel, unde a și murit rapid, pe 6 septembrie 1956.

Capitolul 4. CADRUL LEGAL

4.1. Decretul-lege nr. 118 din 30 martie 1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, cu modificările și completările ulterioare

Prin apariția Decretului-Lege nr. 118/1990, legiuitorul a urmărit să stabilească anumite reglementări cu caracter reparatoriu pentru persoanele care au suferit atât din punct de vedere social, cât și moral și material, ca urmare a persecuțiilor politice la care au fost supuși de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 martie 1945.

Alături de persoanele care au suferit în mod direct, au avut de suferit și urmașii acestora și/sau soțul/soția acestora, prin extinderea efectelor asupra lor.

Legiuitorul român a acordat atenție acestei categorii speciale de persoane, prin instituirea unor dispoziții legale care să stabilească acordarea unor drepturi și beneficii echitabile pentru suferințele cauzate, așa cum s-a precizat în expunerea de motive, decretul-lege suferind, de-a lungul timpului, numeroase modificări, completări și republicări, astfel :

- Republicat în temeiul art. II din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 59/2008 pentru modificarea Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 366 din 13 mai 2008, aprobată prin Legea nr. 271/2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 768 din 14 noiembrie 2008, dându-se textelor o nouă numerotare.
- Decretul-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie

1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri a mai fost republicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 118 din 18 martie 1998, iar ulterior a mai fost modificat și completat prin:

- Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 9/1999 pentru modificarea Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 70 din 22 februarie 1999, aprobată cu completări prin Legea nr. 18/2000, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 106 din 10 martie 2000;
- Ordonanța Guvernului nr. 73/1999 privind impozitul pe venit, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 419 din 31 august 1999, respinsă prin Legea nr. 206/2002, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 275 din 24 aprilie 2002, abrogată prin Ordonanța Guvernului nr. 7/2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 435 din 3 august 2001;
- Ordonanța Guvernului nr. 105/1999 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 426 din 31 august 1999, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 189/2000, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 553 din 8 noiembrie 2000;
- Ordonanța Guvernului nr. 119/2000 pentru modificarea Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 425 din 1 septembrie 2000, respinsă prin Legea nr. 292/2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 309 din 11 iunie 2001;

- Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 173/2000 pentru modificarea Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 533 din 30 octombrie 2000, aprobată cu modificări prin Legea nr. 563/2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 688 din 30 octombrie 2001;
- Legea nr. 232/2006 pentru modificarea Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 508 din 13 iunie 2006;
- Legea nr. 349/2006 pentru completarea Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 640 din 25 iulie 2006;
- Legea nr. 19/2007 pentru modificarea și completarea Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 33 din 17 ianuarie 2007;
- Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 6/2008 pentru modificarea și completarea Legii recunoștinței față de eroii-martiri și luptătorii care au contribuit la victoria Revoluției române din decembrie 1989 nr. 341/2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 123 din 15 februarie 2008, aprobată prin Legea nr. 184/2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 362 din 29 mai 2009;
- Publicat în Monitorul Oficial cu numărul 631 din 23 septembrie 2009;

- *) În anul 2013 indemnizațiile prevăzute de Decretul-lege nr. 118/1990 se mențin în plată la nivelul acordat pentru luna decembrie 2012 (la 13-dec-2012 - a se vedea referințe de aplicare din Art. 10, litera A. din capitolul II din Ordonanța de urgență nr. 84/2012);

- *) În anul 2014 indemnizațiile se mențin în plată la nivelul acordat pentru luna decembrie 2013. (la 15-nov-2013 - a se vedea referințe de aplicare din Art. 14, litera A. din capitolul I din Ordonanța urgență nr. 103/2013).

4.2. Principalele drepturi prevăzute de Decretul-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, cu modificările și completările ulterioare

4.2.1. Principalele drepturi ale persoanelor persecutate, din motive politice, de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945:

Constituie vechime în muncă și se ia în considerare la stabilirea pensiei și a celorlalte drepturi ce se acordă în funcție de vechimea în muncă, timpul cât o persoană, după data de 6 martie 1945, pe motive politice:

- a executat o pedeapsă privativă de libertate, în baza unei hotărâri judecătorești rămase definitive sau a fost lipsită de libertate, în baza unui mandat de arestare preventivă pentru infracțiuni politice;

- a fost privată de libertate, în locuri de deținere, în baza unor măsuri administrative sau pentru cercetări, de către organele de represiune;

- a fost internată în spitale de psihiatrie;

- a avut stabilit domiciliu obligatoriu;

- a fost strămutată într-o altă localitate.

De aceleași drepturi beneficiază și persoana care:

- a fost deportată în străinătate după 23 august 1944;

- a fost constituită în prizonier, de către partea sovietică, după data de 23 august 1944 ori, fiind constituită ca atare înainte de această dată, a fost reținută în captivitate, după încheierea armistițiului.

Fiecare an de detenție sau internare, pentru situațiile prevăzute mai sus, se consideră vechime în muncă de un an și șase luni.

Perioadele prevăzute pentru persoanele care au avut stabilit domiciliu obligatoriu sau au fost strămutate într-o altă localitate constituie vechime în muncă, dacă persoanele în cauză fac dovada că nu au putut să se încadreze în muncă în funcții pentru care aveau pregătirea profesională.

Se consideră vechime în muncă și perioada în care o persoana, alta decât cea deportată sau constituită prizonier de război, nu s-a putut încadra ca urmare a unei invalidități de gradul I sau II survenite în timpul în care s-a aflat în acea situație sau, ulterior, dacă dovedește că aceasta s-a produs din cauza ori în legătură cu persecuția la care a fost supusă.

Perioadele stabilite în condițiile de mai sus, constituie și vechime neîntreruptă în muncă și în aceeași unitate și intră în calculul acestor vechimi.

Persoanele prevăzute mai sus, încadrate în baza unui contract individual de muncă sau a unui raport de serviciu, pot continua activitatea după îndeplinirea condițiilor de pensionare pentru limita de vârstă prevăzută de lege, pentru o perioadă de timp egală cu cea în care persoana respectivă a fost privată de libertate, cu acordul angajatorului.

Persoanele care au executat o pedeapsă privativă de libertate, în baza unei hotărâri judecătorești rămase definitive sau au fost lipsite de libertate, în baza unui mandat de arestare preventivă pentru infracțiuni politice, au fost private de libertate, în locuri de deținere, în baza unor măsuri administrative sau pentru cercetări de către organele de represiune, au fost strămutate într-o altă localitate, au fost deportate în străinătate după 23 august 1944 sau au fost constituite în prizonieri, de către partea sovietică, după data de 23 august 1944 ori, fiind constituite prizonieri înainte de această dată, au fost reținute în captivitate după

încheierea armistițiului, au dreptul la o **indemnizație lunară de 400 de lei pentru fiecare an de detenție, strămutare în alte localități, deportare în străinătate sau prizonierat, indiferent dacă sunt sau nu sunt pensionate.**

Persoanele care au fost internate abuziv în spitalele de psihiatrie sau au avut domiciliu obligatoriu au dreptul la o **indemnizație lunară de 200 lei pentru fiecare an petrecut în situațiile de mai sus.**

În funcție de evoluția prețurilor și a tarifelor, indemnizațiile prevăzute mai sus, se actualizează prin hotărâre a Guvernului, o dată cu indexările aplicate pensiilor și celorlalte drepturi de asigurări sociale de stat [art. 4 alin. (3) din Decretul-lege nr. 118/1990].

Persoanele aflate în una dintre situațiile prevăzute mai sus **beneficiază de asistență medicală și medicamente, în mod gratuit și prioritar**, atât în tratament ambulatoriu, cât și pe timpul spitalizărilor.

Persoanele aflate în una dintre situațiile prevăzute mai sus **beneficiază de transport urban gratuit cu mijloacele de transport în comun aparținând societăților cu capital de stat sau privat** (autobuz, troleibuz, tramvai, metrou); în cazul societăților cu capital privat, costul abonamentelor de transport se decontează integral de la bugetul local al unității administrativ-teritoriale în a cărei rază domiciliază beneficiarul.

Persoanele aflate în una dintre situațiile prevăzute mai sus **beneficiază de douăsprezece călătorii gratuite, anual, pe calea ferată română**, cu clasa I, pe toate categoriile de trenuri de persoane, cu mijloace de transport auto sau cu mijloace de transport fluviale, după caz, la alegere, folosirea acestora fiind posibilă și de către însoțitori, membri de familie, în cadrul numărului de călătorii stabilit pentru titular.

Persoanele aflate în una dintre situațiile prevăzute mai sus **au dreptul la un bilet pe an, gratuit, pentru tratament într-o stațiune balneoclimaterică.**

În cadrul numărului de călătorii stabilit, titularii le pot folosi și pentru însoțitori. Tichetele de călătorie gratuite pot fi ridicate și utilizate și de către

soțul/soția sau de către alte persoane mandatate de titulari să le reprezinte interesele, pe bază de împuternicire cu dată certă, însoțită de o copie a actului de identitate al titularului tichetului, nefiind necesară prezența titularului la momentul realizării călătoriei.

Persoanele aflate în una dintre situațiile prevăzute mai sus **beneficiază de scutire de la plata taxelor de abonament pentru radio și televizor.**

Persoanele aflate în una dintre situațiile prevăzute mai sus **au prioritate la instalarea unui post telefonic, precum și scutire de plata taxei de abonament.**

Persoanele aflate în una dintre situațiile prevăzute mai sus **pot solicita acordarea, cu titlu gratuit, a unui loc de veci.**

Persoanele aflate în una dintre situațiile prevăzute mai sus **au prioritate la repartizarea de către consiliile locale a unei locuințe din fondul locativ de stat.**

Persoanele aflate în una dintre situațiile prevăzute mai sus **au prioritate la acordarea, prin unitățile CEC Bank, de credite avantajoase pentru cumpărarea, construirea sau repararea de locuințe proprietate personală;** acordarea creditului se va face în condițiile prevăzute de Legea locuinței nr. 114/1996, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

Persoanele care dovedesc, prin hotărâre judecătorească de constatare, că nu au putut să-și exercite profesia sau, după caz, ocupația pe perioada în care au fost persecutate sau urmărite din motive politice **beneficiază de vechime în muncă pe perioada în care s-au aflat în atare situație.**

4.2.2. Principalele drepturi ale urmașilor celor decedați:

Urmașii celor decedați **au dreptul la pensie de urmaș în condițiile legii,** cu luarea în calcul a vechimilor stabilite potrivit Decretului-lege nr.118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate, din motive politice, de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor

deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Soțul/Soția celui decedat, din categoria celor dispăruți sau exterminați în timpul detenției, internați abuziv în spitale de psihiatrie, deportați, prizonieri sau cărora li s-a stabilit domiciliu obligatoriu, **are dreptul la o indemnizație lunară de 400 lei neimpozabilă, dacă ulterior nu s-a recăsătorit.**

De aceleași drepturi beneficiază soțul (soția) celui decedat după ieșirea din închisoare, din spitalul de psihiatrie, după întoarcerea din strămutare, din deportare, din prizonierat sau după încetarea măsurii de stabilire a domiciliului obligatoriu, dacă ulterior nu s-a recăsătorit.

Beneficiază de indemnizația de 400 lei și soțul (soția) celui decedat în condițiile în care, din motive de supraviețuire, a fost nevoit (nevoită) să divorțeze de cel închis, internat abuziv în spitale de psihiatrie, deportat, prizonier, strămutat sau căruia i s-a stabilit domiciliu obligatoriu, dacă nu s-a recăsătorit și dacă poate face dovada că a conviețuit cu victima până la decesul acesteia.

4.2.3. Autorități publice implicate în aplicarea Decretului Lege nr. 118/1990, cu modificările și completările ulterioare

Pentru punerea în aplicare a dispozițiilor legale privind persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, sunt constituite atribuții în sarcina mai multor autorități publice, astfel:

- a) Casa Națională de Pensii Publice și casele teritoriale de pensii;
- b) Ministerul Afacerilor Interne;
- c) Ministerul Finanțelor Publice;
- d) Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice;
- e) Ministerul Transporturilor;
- f) Casele de asigurări de sănătate județene;

g) Consiliile locale;

h) Consiliile județene.

Secretariatul de stat pentru recunoașterea meritelor luptătorilor împotriva regimului comunist instaurat în România în perioada 1945-1989, funcționează în baza Hotărârii Guvernului nr. 563/2014 privind organizarea și funcționarea Secretariatului de stat pentru recunoașterea meritelor luptătorilor împotriva regimului comunist instaurat în România în perioada 1945-1989 republicată, ca organ de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului, care asigură și coordonează la nivel central aplicarea reglementărilor legale în vigoare referitoare la revoluționarii din decembrie 1989, la luptătorii în rezistența anticomunistă, respectiv la foștii deținuți politici, precum și la persoanele care și-au jertfit viața sau au avut de suferit în urma revoltei muncitorești anticomuniste de la Brașov din noiembrie 1987.

Categoriile de persoane prevăzute mai sus, sunt cele la care se referă prevederile Legii recunoștinței pentru victoria Revoluției Române din Decembrie 1989, pentru revolta muncitorească anticomunistă de la Brașov din noiembrie 1987 și pentru revolta muncitorească anticomunistă din Valea Jiului-Lupeni - august 1977 nr. 341/2004, cu modificările și completările ulterioare, ale Legii nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, cu modificările și completările ulterioare, și ale Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Secretariatul de stat pentru recunoașterea meritelor luptătorilor împotriva regimului comunist instaurat în România în perioada 1945-1989 exercită funcția de autoritate de stat, prin care avizează, coordonează, monitorizează și controlează aplicarea și respectarea reglementărilor legale de către instituțiile

publice centrale și locale și de alte persoane juridice a drepturilor acordate revoluționarilor din decembrie 1989, luptătorilor în rezistența anticomunistă, respectiv foștilor deținuți politici, precum și persoanelor care și-au jertfit viața sau au avut de suferit în urma revoltei muncitorești anticomuniste de la Brașov din noiembrie 1987.

4.3. Legea nr. 221 din 2 iunie 2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989, cu modificările și completările ulterioare

Legea nr. 221/2009 face parte din categoria actelor normative prin care s-au legiferat măsurile reparatorii care se acordă persoanelor privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora.

Deși intenția legiuitorului a fost stabilirea unor norme legale care să prevadă reparații pentru suferințele cauzate de regimul comunist din perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989, Legea nr. 221/2009 a fost deosebit de contestată atât de autorități cât și de persoane fizice.

Textul care a suportat însă cele mai multe critici a fost art. 5 alin. (1) lit. a) teza întâi din lege, declarat la sfârșitul anului 2010, neconstituțional, de instanța de contencios constituțional.

Inițial, prin art. 5 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 221/2009, s-a stabilit acordarea de despăgubiri pentru prejudiciul moral suferit, **fără instituirea vreunei limite a cuantumului despăgubirilor**, ținându-se seama numai de măsurile reparatorii deja acordate în temeiul Decretului-lege nr. 118/1990 și al Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 214/1999, privind acordarea calității de luptător în rezistența anticomunistă persoanelor condamnate pentru infracțiuni săvârșite din motive politice persoanelor împotriva cărora au fost dispuse, din motive politice, măsuri administrative abuzive, precum și persoanelor care au participat la acțiuni de împotrivire cu arme și de răsturnare prin forță a

regimului comunist instaurat în România, cu modificările și completările ulterioare.

Așa cum am arătat mai sus, în forma sa inițială, Legea nr. 221/2009 **nu limita cuantumul despăgubirii**. Conform art. 5 alin. (1) lit. a): *Orice persoană care a suferit condamnări cu caracter politic în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989 sau care a făcut obiectul unor măsuri administrative cu caracter politic, precum și, după decesul acestei persoane, soțul sau descendenții acesteia până la gradul al II-lea inclusiv pot solicita instanței de judecată, în termen de 3 ani de la data intrării în vigoare a prezentei legi, obligarea statului la acordarea unor despăgubiri pentru prejudiciul moral suferit prin condamnare. La stabilirea cuantumului despăgubirilor se va ține seama și de măsurile reparatorii deja acordate persoanelor în cauză în temeiul Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, cu modificările și completările ulterioare, și al Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 214/1999, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 568/2001, cu modificările și completările ulterioare.*

De asemenea, din legea menționată reies următoarele:

- *înlătură de drept toate efectele hotărârilor judecătorești de condamnare cu caracter politic pronunțate între 1945–1989 și efectele măsurilor administrative cu același caracter (...) - art. (2)*

- *consacră imprescriptibilitatea constatării caracterului politic al acelor hotărâri, recunoaște sacrificiul împins la extrem al luptătorilor anticomuniști (...) - art. (4)*

- *îndreptățește persoanele condamnate politic sau supuse unor măsuri represive cu caracter politic, care au suferit prejudicii ca urmare a acestora, să solicite, pe cale judecătorească, recunoașterea caracterului politic al hotărârilor judecătorești, respectiv al măsurilor administrative asimilate acestora,*

și acordarea cu titlu compensatoriu de despăgubiri morale și materiale”.- art. 1 alin. (4).

În prezent, potrivit art. 5 alin. (1) lit. b) și c) din Legea nr. 221/2009, orice persoană care a suferit condamnări cu caracter politic, în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, sau care a făcut obiectul unor măsuri administrative cu caracter politic, precum și, după decesul acestei persoane, soțul sau descendenții acesteia până la gradul al II-lea inclusiv pot solicita instanței de judecată, în termen de 3 ani de la data intrării în vigoare a legii, obligarea statului la:

- **acordarea de despăgubiri reprezentând echivalentul valorii bunurilor confiscate prin hotărâre de condamnare sau ca efect al măsurii administrative, dacă bunurile respective nu i-au fost restituite sau nu a obținut despăgubiri prin echivalent, în condițiile Legii nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989, republicată, cu modificările și completările ulterioare, sau ale Legii nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente, cu modificările și completările ulterioare;**

- **repunerea în drepturi, în cazul în care, prin hotărârea judecătorească de condamnare, s-a dispus decăderea din drepturi sau degradarea militară.**

4.3.1. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62 din 30 iunie 2010 pentru modificarea și completarea Legii nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, și pentru suspendarea aplicării unor dispoziții din titlul VII al Legii nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente

Apariția Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 62/2010 a fost justificată de guvernarea de la acea dată (Guvernul Emil Boc și Președintele Traian Băsescu) de **necesitatea reglementării unor criterii echitabile de acordare a despăgubirilor privind condamnările cu caracter politic, pronunțate în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, luând în considerare dificultatea de evaluare a prejudiciului moral suferit.** De asemenea, “era necesară menținerea echilibrului bugetar,” or, în baza Legii nr. 221/2009, aceasta era amenințată, de punerea în executare a unor hotărâri judecătorești definitive și irevocabile, de acordare a unor despăgubiri bănești, al căror quantum nu putea fi estimat.

Art. 1 pct. 1 a stabilit plafoane maxime a quantumului despăgubirilor acordate pentru prejudiciul moral suferit. Astfel:

“I. Legea nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 396 din 11 iunie 2009, se modifică și se completează după cum urmează:

1. La articolul 5 alineatul (1), litera a) se modifică și va avea următorul cuprins:

“a) acordarea unor despăgubiri pentru prejudiciul moral suferit prin condamnare în quantum de până la:

- 1. 10.000 de euro pentru persoana care a suferit condamnarea cu caracter politic în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989 sau care a făcut obiectul unor măsuri administrative cu caracter politic;*
- 2. 5.000 de euro pentru soțul/soția și descendenții de gradul I;*
- 3. 2.500 de euro pentru descendenții de gradul al II-lea;”*

Avocatul Poporului a sesizat direct instanța de contencios constituțional cu privire la neconstituționalitatea art. I pct. 1 și art. II din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 62/2010. Excepția de neconstituționalitate a fost invocată în temeiul art. 146 lit. d) din Constituție, al art. 13 lit. f) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției

Avocatului Poporului și al art. 11 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale.

În motivarea sa, Avocatul Poporului a susținut faptul că, *prin stabilirea unei limite a cuantumului despăgubirilor în cazul persoanelor ale căror procese sau cereri, formulate în temeiul Legii nr. 221/2009, nu au fost soluționate prin pronunțarea unei hotărâri judecătorești definitive, se instituie un tratament juridic diferit față de persoanele care dețin deja o hotărâre judecătorească definitivă, pronunțată în urma soluționării unui proces sau a unei cereri formulate tot în temeiul Legii nr. 221/2009.*

Cu alte cuvinte, se putea ajunge în cazul, inechitabil desigur, în care persoane aflate în aceeași situație, care au început în același timp procedura legală de obținere a despăgubirilor pentru prejudiciul moral suferit prin condamnare, să beneficieze de un tratament juridic diferit, constând în acordarea unei despăgubiri într-un cuantum nelimitat pentru cel căruia i-a fost soluționată cererea, și într-un cuantum limitat, potrivit Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 62/2010, pentru cel căruia, din motive independente de voința sau acțiunea sa, instanțele nu i-au soluționat încă cererea.

Instituirea unui tratament distinct între persoanele îndreptățite la despăgubiri pentru condamnări politice, în funcție de momentul în care instanța de judecată a pronunțat hotărârea definitivă, nu avea o justificare obiectivă și rezonabilă.

În opinia Avocatului Poporului, *materia despăgubirilor acordate prin legi cu caracter reparatoriu, limitele valorii acestor despăgubiri și criteriile de care trebuie să se țină seama în aprecierea lor, sunt stabilite în mod suveran de legiuitor, având în vedere posibilitățile economice și financiare existente, dar cu respectarea principiului egalității cetățenilor în fața legii și a autorităților.*

Prin excepția formulată, Avocatul Poporului a mai arătat că dispozițiile legale instituie o inechitate (diferență de tratament), fără a avea la bază o

motivare temeinică, obiectivă și rațională, deși Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 62/2010 este motivată în preambulul ei de „urgența și necesitatea reglementării unor măsuri pentru instituirea unui regim echitabil în acordarea despăgubirilor privind condamnările cu caracter politic, pronunțate în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989”.

Prin Decizia nr. 1354 din 20 octombrie 2010 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. I pct. 1 și art. II din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62/2010 pentru modificarea și completarea Legii nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, și pentru suspendarea aplicării unor dispoziții din titlul VII al Legii nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente, **Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. I pct. 1 și art. II din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62/2010 pentru modificarea și completarea Legii nr. 221/2009.**

În motivarea deciziei menționate, Curtea Constituțională a reținut în esență, următoarele:

- prin adoptarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 62/2010 se creează premisele unei discriminări între persoane, care, deși se găsesc în situații obiectiv identice, beneficiază de un tratament juridic diferit, ceea ce contravine prevederilor art. 16 alin. (1) din Legea fundamentală.

- prevederile legale criticate încalcă și principiul neretroactivității, consacrat de art. 15 alin. (2) din Constituție, în sensul că se aplică inclusiv situațiilor în care există o hotărâre judecătorească pronunțată în primă instanță, care, deși nedefinitivă, poate fi legală și temeinică prin raportare la legislația aflată în vigoare la data pronunțării acesteia. Astfel, la data introducerii cererii de chemare în judecată, sub imperiul Legii nr. 221/2009, nemodificată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62/2010, s-a născut un drept la acțiune pentru a solicita despăgubiri neplafonate sub aspectul

întinderii, iar Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62/2010 nu constituie norme de procedură pentru a se invoca principiul aplicării sale imediate, ci este un act normativ care cuprinde dispoziții de drept material, astfel că legea aflată în vigoare la data formulării cererii de chemare în judecată este aplicabilă pe tot parcursul procesului, în sensul aplicării principiului neretroactivității este și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (Hotărârea din 8 martie 2006 privind Cauza Blečić v. Croația, paragraful 81).

- dispozițiile art. I pct. 1 și art. II ale Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 62/2010 pentru modificarea și completarea Legii nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945- 22 decembrie 1989, și pentru suspendarea aplicării unor dispoziții din titlul VII al Legii nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente înfrâng și prevederile art. 115 alin. (6) din Constituție, deoarece afectează un drept fundamental - egalitatea în drepturi a cetățenilor, consfințit în prevederile constituționale ale art. 16 alin. (1), drept care a fost respectat cu prilejul instituirii unor măsuri similare cu caracter reparator, astfel cum au fost recunoscute și prin Decretul-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri.

- nerespectarea acestor norme constituționale atrage și înfrângerea prevederilor constituționale ale art. 1 alin. (5), potrivit cărora "în România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie".

Prin **Deciziile nr. 1358/2010 și nr. 1360/2010**, Curtea Constituțională a constatat că prevederile art. 5 alin. (1) lit. a) teza întâi din Legea nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, cu modificările și completările ulterioare, **sunt neconstituționale**.

Astfel, Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 1358 din 21 octombrie 2010 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 5 alin. (1) lit. a) teza întâi din Legea nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, **a constatat că prevederile art. 5 alin. (1) lit. a) teza întâi din Legea nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, cu modificările și completările ulterioare, sunt neconstituționale.**

Din considerentele deciziei amintite, reiese că *având în vedere că dispozițiile art. 5 alin. (1)¹ din Legea nr. 221/2009, introduse prin art. I pct. 2 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62/2010, fac trimitere în mod expres la prevederile alin. (1) din același articol, Curtea constată că trimiterile la lit. a) a alin. (1) al art. 5 din lege rămân fără obiect, prin declararea art. 5 alin. (1) lit. a) teza întâi din Legea nr. 221/2009 ca fiind neconstituțional.*

În motivarea deciziei, Curtea a reținut următoarele:

În domeniul acordării de despăgubiri pentru daunele morale persoanelor persecutate din motive politice în perioada comunistă - există reglementări paralele, și anume, pe de o parte, Decretul-lege nr.118/1990, republicat, și Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 214/1999, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 568/2001, cu modificările și completările ulterioare, iar, pe de altă parte, Legea nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989 – care ar contravine prevederilor Legii nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative – republicată.(...)

Despăgubirile pentru daunele morale suferite în perioada comunistă trebuie să fie drepte, echitabile, rezonabile și proporționale cu gravitatea și suferințele produse prin aceste condamnări sau măsuri administrative. Or,

despăgubirile prevăzute de dispozițiile de lege criticate, având același scop ca și indemnizația prevăzută de art. 4 din Decretul-lege nr. 118/1990, nu pot fi considerate drepte, echitabile și rezonabile. Pe de altă parte, prin introducerea posibilității moștenitorilor de gradul II de a beneficia de despăgubiri pentru daune morale suferite de persoanele persecutate de regimul comunist, legiuitorul s-a îndepărtat de la principiile care guvernează acordarea acestor despăgubiri, și anume cel al echității și dreptății. Astfel, prin prevederea de lege criticată se diluează scopul pentru care au fost introduse aceste despăgubiri, întrucât nu se poate considera că moștenitorii de gradul II au aceeași îndreptățire la despăgubiri pentru daune morale suferite în perioada comunistă de predecesorul lor, ca și acesta din urmă.

Totodată, prin Decizia nr. 1360 din 21 octombrie 2010 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 5 alin. (1) lit. a) teza întâi din Legea nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989, Curtea Constituțională a constatat că reglementarea criticată nu respectă regulile de tehnică legislativă, bazându-se doar pe afirmația din expunerea de motive a Legii nr. 221/2009, în sensul că “pot exista situații în care măsurile reparatorii cu caracter pecuniar prevăzute de către Decretul-lege nr. 118/1990 să nu fie suficiente în raport cu suferința deosebită.” Așa cum a arătat Curtea Constituțională, “*aceste despăgubiri sunt menite a produce satisfacția morală a recunoașterii faptelor nelegale, a încălcărilor drepturilor omului, comise în perioada comunistă, iar nu a compensa în bani suferința persoanelor persecutate. Prin urmare, reglementarea criticată nu a fost temeinic fundamentată.*”

“Totodată, textul de lege criticat, astfel cum este redactat, fiind prea vag, încalcă și regulile referitoare la precizia și claritatea normei juridice. Astfel, lipsa de claritate și previzibilitate a dispozițiilor art. 5 alin. (1) lit. a) referitoare la acordarea despăgubirilor din Legea nr. 221/2009 a condus la aplicarea

incoerentă a acestora, instanțele de judecată acordând despăgubiri în valoare de până la 600.000 euro, ceea ce reprezintă o aplicare excesivă și nerezonabilă. Chiar dacă prin art. 1 pct. 2 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62/2010 s-au introdus niște criterii minime de acordare a despăgubirilor, și anume durata pedepsei privative de libertate, perioada de timp scursă de la condamnare și consecințele negative produse în plan fizic, psihic și social, precum și măsurile reparatorii deja acordate în temeiul Decretului-lege nr. 118/1990 și Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 214/1999, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 568/2001, cu modificările și completările ulterioare, Curtea constată că acestea sunt insuficiente pentru a putea caracteriza norma legală ca fiind clară și previzibilă. Principiul legalității presupune, de asemenea, existența unor norme de drept intern suficient de accesibile, precise și previzibile în aplicarea lor, astfel cum reiese și din jurisprudența constantă a Curții Europene a Drepturilor Omului (Hotărârea din 5 ianuarie 2000 în Cauza Beyeler contra Italiei, Hotărârea din 23 noiembrie 2000 în Cauza Ex-Regele Greciei și alții contra Greciei, Hotărârea din 8 iulie 2008 în Cauza Fener Rum Patrikligi contra Turciei).”

Ulterior, prin Decizia nr. 12 din 19 septembrie 2011, Înalta Curte de Casație și Justiție, ca urmare a recursului în interesul legii, declarat de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Colegiul de conducere al Curții de Apel București și Colegiul de conducere al Curții de Apel Galați, privind soluționarea acțiunilor întemeiate pe dispozițiile art. 5 alin. (1) din Legea nr. 221/2009, a stabilit, că, *urmare a deciziilor Curții Constituționale nr. 1358/2010 și nr. 1360/2010, dispozițiile art. 5 alin. (1) lit. a) teza I din Legea nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora și-au încetat efectele și nu mai pot constitui temei juridic pentru cauzele nesoluționate definitiv la data publicării deciziilor instanței de contencios constituțional în Monitorul Oficial.*

Printr-o altă decizie, și anume **Decizia nr. 6/2013, Înalta Curte de Casație și Justiție**, a admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă ÎCCJ, stabilind că: *„În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 5 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 221/2009, stabilește că pot fi acordate despăgubiri materiale numai pentru aceleași categorii de bunuri care fac obiectul actelor normative speciale de reparație, respectiv Legea nr. 10/2001, republicată, cu modificările și completările ulterioare și Legea nr. 247/2005, cu modificările și completările ulterioare, sub imperiul cărora partea interesată să nu fi obținut deja o reparație.*

4.4. Principalele drepturi prevăzute de Legea nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989

4.4.1. Principalele drepturi ale persoanelor condamnate politic sau asupra cărora s-au luat măsuri cu caracter administrativ în perioada 6 martie 1945 – 22 decembrie 1989:

Persoanele condamnate penal în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989, pentru alte fapte decât cele prevăzute la art. 1 alin. (2) [(art. 185-187, 190, 191, 193¹, 194, 194¹-194⁴, 196¹, 197, 207-209, 209¹-209⁴, 210-218, 218¹, 219-222, 224, 225, 227, 227¹, 228, 228¹, 229, 230, 231¹, 258-261, 267, 268⁷, 268⁸, 268¹², 268¹⁴, 268²⁹, 268³⁰, art. 284 ultimul alineat, art. 323-329, 349, 350 și 5786 din Codul penal din 1936, republicat în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 48 din 2 februarie 1948, cu modificările și completările ulterioare; Legea nr. 190/1947 pentru portul și vânzarea armelor de foc, publicată în Monitorul Oficial nr. 134 din 16 iunie 1947; Decretul nr. 212/1948 pentru completarea pedepselor privind unele infracțiuni ce interesează siguranța interioară și exterioară a Republicii Populare Române, publicat în Monitorul Oficial nr. 196 din 25 august 1948; art. 4 și 5 din Decretul nr.

83/1949 pentru completarea unor dispozițiuni din Legea nr. 187/1945, publicat în Buletinul Oficial nr. 1 din 2 martie 1949; art. 2 lit. a), b), d) și e), art. 3 lit. a), b), f), g) și h) și art. 4 din Decretul nr. 183/1949 pentru sancționarea infracțiunilor economice, publicat în Buletinul Oficial nr. 25 din 30 aprilie 1949; Legea nr. 16/1949 pentru sancționarea unor crime care primejduiesc securitatea Statului și propășirea economiei naționale, publicată în Monitorul Oficial nr. 12 din 15 ianuarie 1949; Decretul nr. 163/1950 pentru deținerea, portul și vânzarea armelor și munițiilor, precum și transportul explosivilor, publicat în Buletinul Oficial nr. 54 din 26 iunie 1950; Decretul nr. 199/1950 pentru modificarea Legii nr. 16/1949 pentru sancționarea unor crime care primejduiesc securitatea Statului și propășirea economiei naționale, publicat în Buletinul Oficial nr. 68 din 12 august 1950; art. 166 alin. 2, art. 237 și art. 238 din Codul penal din 1968, publicat în Buletinul Oficial nr. 79 bis din 21 iunie 1968] pot solicita instanței de judecată să constate caracterul politic al condamnării lor.

Persoanele care au făcut obiectul unor măsuri administrative, altele decât cele prevăzute la art. 3 (Constituie măsură administrativă cu caracter politic orice măsură luată de organele fostei miliții sau securități, având ca obiect dislocarea și stabilirea de domiciliu obligatoriu, internarea în unități și colonii de muncă, stabilirea de loc de muncă obligatoriu, dacă au fost întemeiate pe unul sau mai multe dintre următoarele acte normative: Decretul nr.6 din 14 ianuarie 1950, Decretul nr. 60 din 10 martie 1950, Decretul nr. 257 din 3 iulie 1952, Decretul nr. 258 din 22 august 1952, Decretul nr. 77 din 11 martie 1954 și Decretul nr. 89 din 17 februarie 1958; Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 2/1950, Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 1154 din 26 octombrie 1950, Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 344 din 15 martie 1951, Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 326/1951, Hotărârea Consiliului de Miniștri nr.1554 din 22 august 1952, Hotărârea Consiliului de Miniștri nr.337 din 11 martie 1954, Hotărârea Consiliului de Miniștri nr.237 din 12 februarie

1957, Hotărârea Consiliului de Miniștri nr.282 din 5 martie 1958 și Hotărârea Consiliului de Miniștri nr.1108 din 2 august 1960; Ordinul nr.100/Cabinet din 3 aprilie 1950 al Direcțiunii Generale a Securității Poporului; Ordinul nr.5/Cabinet/1948, Ordinul nr.26500/Cabinet/1948, Ordinul nr.490/Cabinet/1952 și Ordinul nr.8/20/Cabinet/1952 ale Ministerului Afacerilor Interne; deciziile nr.200/1951, nr.239/1952 și nr.744/1952 ale Ministerului Afacerilor Interne; Ordinul nr.838 din 4 decembrie 1952 al Ministerului Securității Statului) pot, de asemenea, solicita instanței de judecată să constate caracterul politic al acestora.

Instanța de judecată este obligată să ia toate măsurile pentru obținerea sau, după caz, reconstituirea dosarului în care a fost pronunțată hotărârea de condamnare, inclusiv prin solicitarea punctului de vedere al Asociației Foștilor Deținuți Politici din România. Cererea este imprescriptibilă, fiind scutită de taxa de timbru, iar competența de soluționare aparține tribunalului, secția civilă, în circumscripția căruia domiciliază persoana interesată.

Persoana care a suferit condamnări cu caracter politic în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989 sau care a făcut obiectul unor măsuri administrative cu caracter politic, precum și, după decesul acestei persoane, soțul sau descendenții acesteia până la gradul al II-lea inclusiv pot solicita instanței, în termen de 3 ani de la data intrării în vigoare a legii, obligarea statului:

- la acordarea de despăgubiri reprezentând echivalentul valorii bunurilor confiscate prin hotărâre de condamnare sau ca efect al măsurii administrative, dacă bunurile respective nu i-au fost restituite sau nu a obținut despăgubiri prin echivalent în condițiile Legii nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989, republicată, cu modificările și completările ulterioare, sau ale Legii nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente, cu modificările și completările ulterioare.

- repunerea în drepturi, în cazul în care prin hotărârea judecătorească de condamnare s-a dispus decăderea din drepturi sau degradarea militară.

4.4.2. Principalele drepturi ale altor categorii de persoane

Cererea de chemare în judecată poate fi introdusă și după decesul persoanei condamnate politic și administrativ în perioada 6 martie 1945 – 22 decembrie 1989, de orice persoană fizică sau juridică interesată sau, din oficiu, de parchetul de pe lângă tribunalul în circumscripția căruia domiciliază persoana interesată.

4.4.3. Autorități publice implicate în aplicarea Legii nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989

Pentru punerea în aplicare a dispozițiilor legale privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989 sunt constituite atribuții în sarcina mai multor autorități publice și organizații, după cum urmează:

- Tribunalul, secția civilă, în circumscripția căruia domiciliază persoana interesată;
- Ministerul Finanțelor Publice;
- Asociația Foștilor Deținuți Politici din România.

4.5. Legea nr. 189 din 2 noiembrie 2000 privind aprobarea Ordonanței de Guvern nr. 105 din 30 august 1999 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice și principalele drepturi reglementate

Inițial, Ordonanța nr. 105 din 30 august 1999 a vizat modificarea și completarea Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi

persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri.

Prin Legea nr. 189 din 2 noiembrie 2000 privind aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 105/1999 pentru modificarea și completarea Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, cu modificările ulterioare, denumirea ordonanței a fost modificată în sensul că aceasta va avea următorul titlu: *“Ordonanță privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice”*.

Potrivit art. 1 din ordonanța amintită, *“(1) Beneficiază de prevederile prezentei ordonanțe persoana, cetățean român, care în perioada regimurilor instaurate cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 a avut de suferit persecuții din motive etnice, după cum urmează:*

- a) a fost deportată în ghetouri și lagăre de concentrare din străinătate;*
 - b) a fost privată de libertate în locuri de detenție sau în lagăre de concentrare;*
 - c) a fost refugiată, expulzată sau strămutată în altă localitate;*
 - d) a făcut parte din detașamentele de muncă forțată;*
 - e) a fost supraviețuitoare a trenului morții;*
 - f) este soțul sau soția persoanei asasinate ori executate din motive etnice sau în urma masacrelor îndreptate împotriva populației minoritare, dacă ulterior nu s-a recăsătorit;*
 - g) a fost evacuată din locuința pe care o deținea.*
- (2) De aceleași drepturi beneficiază, la cerere, și persoanele care aveau domiciliul pe teritoriul statului român sau pe teritoriile românești vremelnice ocupate de către alte state, indiferent dacă localitatea în care au fost refugiate, expulzate sau strămutate se afla sub administrație românească ori sub*

administrația acelor state, ale căror cereri anterioare au fost soluționate prin hotărâri de respingere ale comisiei prevăzute la art. 7 alin. (1) și alin. (11). ”

Potrivit art. 2 din actul normativ amintit, (1) Persoanele care s-au aflat în situațiile prevăzute la art. 1 alin. (1) lit. a) și b) au dreptul la o indemnizație lunară de 400 lei pentru fiecare an de deportare ori de detenție.

**) Pentru persoanele care s-au aflat în situațiile prevăzute la art. 1 alin. (1) lit. a) și b), drepturile se acordă începând cu data de 1 iulie 2017.)*

(2) Persoanele care s-au aflat în situațiile prevăzute la art. 1 alin. (1) lit. c), d) și g) au dreptul la o indemnizație lunară de 250 lei pentru fiecare an de strămutare, de muncă forțată sau de evacuare din propria locuință.

**) Pentru persoanele care s-au aflat în situațiile prevăzute la art. 1 alin. (1) lit. d) drepturile se acordă începând cu data de 1 iulie 2017, iar pentru persoanele care s-au aflat în situațiile prevăzute la art. 1 alin. (1) lit. c) și g) drepturile se acordă începând cu data de 1 ianuarie 2018.*

(3) Persoanele care s-au aflat în situațiile prevăzute la art. 1 alin. (1) lit. e) au dreptul la o indemnizație lunară de 400 lei.

**) Pentru persoanele care s-au aflat în situațiile prevăzute la art. 1 alin. (1) lit. e), drepturile se acordă începând cu data de 1 iulie 2017.*

Conform art. 5 și art. 6 din ordonanță, persoanele prevăzute la art. 1 și 3 vor beneficia de prevederile ordonanțe cu începere de la data de 1 a lunii următoare celei în care a fost depusă cererea și de următoarele drepturi:

- a) asistență medicală și medicamente, în mod gratuit și prioritar, atât în tratament ambulatoriu, cât și pe timpul spitalizărilor;
- b) transport urban gratuit cu mijloace de transport în comun aparținând unităților cu capital de stat (autobuz, troleibuz, tramvai, metrou);
- c) 6 călătorii dus-întors gratuite, anual, pe calea ferată română, cu clasa I;
- d) 6 călătorii dus-întors gratuite, anual, cu mijloacele de transport auto sau, după caz, cu mijloace fluviale de la localitatea de domiciliu la reședința de județ, pentru persoanele care nu au posibilitatea să călătorească pe calea ferată;

- e) un bilet pe an, gratuit, pentru tratament într-o stațiune balneoclimaterică;
- f) scutire de plata taxelor de abonament pentru radio și televizor;
- g) prioritate la instalarea unui post telefonic, precum și scutire de plata taxei de abonament;
- h) acordarea, la cerere, cu titlu gratuit, a unui loc de veci.

Perioada în care persoana persecutată din motive etnice nu s-a putut încadra în muncă, ca urmare a unei invalidități de gradul I sau II survenite ca urmare a persecuției, constituie vechime în muncă și se ia în considerare la stabilirea pensiei și a celorlalte drepturi ce se acordă în funcție de vechimea în muncă.

4.6. Legea nr. 309 din 22 mai 2002 privind recunoașterea și acordarea unor drepturi persoanelor care au efectuat stagiul militar în cadrul Direcției Generale a Serviciului Muncii în perioada 1950-1961 și principalele drepturi reglementate

Prin Legea nr. 309 din 22 mai 2002 privind recunoașterea și acordarea unor drepturi persoanelor care au efectuat stagiul militar în cadrul Direcției Generale a Serviciului Muncii în perioada 1950-1961, s-au stabilit niște drepturi pentru cetății români care au efectuat stagiul militar în detașamentele de muncă din cadrul Direcției Generale a Serviciului Muncii în perioada 1950-1961.

Astfel, potrivit art. 1, **persoanele care s-au aflat în situația prevăzută la art. 1 au dreptul la o indemnizație lunară, neimpozabilă, de 5 lei pentru fiecare lună de stagiul miliar efectuat în cadrul Direcției Generale a Serviciului Muncii.**

Totodată, în art. 2 se stabilesc drepturi și pentru soția celui decedat în sensul că aceasta va beneficia, de o indemnizație lunară egală cu 50% din indemnizația ce s-ar fi cuvenit soțului decedat, în condițiile, neimpozabilă, începând cu data de întâi a lunii următoare depunerii cererii, dacă ulterior nu s-a recăsătorit.

Potrivit art. 5, persoanele prevăzute la art. 1 vor beneficia de prevederile legii cu începere de la data de întâi a lunii următoare depunerii cererii, precum și de următoarele drepturi:

a) asistență medicală și medicamente în mod gratuit, atât în tratamentul ambulatoriu, cât și în timpul spitalizării;

b) scutirea de la plata taxei de abonament la radio și televizor. De aceste drepturi beneficiază și văduvele supraviețuitoare ale persoanelor care s-au aflat în situația prevăzută la art. 1, care nu s-au recăsătorit,

Potrivit art. 6 din actul normativ menționat, stabilirea și plata drepturilor prevăzute de această lege se fac de către casele teritoriale de pensii și a municipiului București. Stabilirea situațiilor prevăzute în lege se face de către comisia, care funcționează în cadrul caselor teritoriale de pensii și a municipiului București, pentru aplicarea prevederilor Ordonanței Guvernului nr. 105/1999 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice, aprobată și modificată prin Legea nr. 189/2000, cu modificările ulterioare. Din comisia mai sus menționată face parte și un reprezentant al centrului militar teritorial. Stabilirea drepturilor prevăzute de această lege se face, la cerere, pe baza înscrisurilor din livretele militare, din adeverințele eliberate de centrele militare județene sau de UM 02405 Pitești.

4.7. Codul Fiscal (Legea nr. 227/2015) - modul în care a influențat în mod negativ unele drepturi ale beneficiarilor Decretul-lege nr. 118/2010

Art. 8 alin. (1) din Decretul-lege nr. 118/2010 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, care prevedea faptul că, *“persoanele aflate într-una dintre situațiile prevăzute la art. 1 sunt scutite de plata taxelor și impozitelor*

locale,” este abrogat în prezent de art. 502 alin. (1), punctul 7 din Titlul XI din Codul Fiscal (Legea nr. 227/2015).

Or, în situația dată, abrogându-se dispozițiile art. 8 alin. (1) din Decretul-lege nr. 118/2010, **se abroga implicit și dreptul persoanelor prevăzute la art. 5 (soțul sau soția celui decedat) de a mai beneficia de scutirea taxelor și impozitelor locale, întrucât art. 8 alin. (3) din Decretul-lege nr. 118/1990 prevede că, “de drepturile prevăzute la alin. (1) și (2) beneficiază și persoanele prevăzute la art. 5”.**

În prezent, Codul Fiscal (Legea nr. 227/2015) prevede în mod expres scutirea de anumite taxe și impozite locale pentru beneficiarii Decretului-lege nr. 118/2010. Astfel, art. 62 lit. (v) coroborat cu pct. 3 alin. (1), XV litera o) din Secțiunea 2, Cap. I, Titlul IV a Normelor Metodologice de aplicare a Legii nr. 227/2015 privind Codul Fiscal, **aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 1/2016, stipulează că nu sunt impozabile veniturile reprezentând avantaje în bani și/sau în natură, stabilite potrivit legii și primite de persoanele persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, deci indemnizațiile acordate în baza Decretului-lege nr. 118/2010 sunt scutite de impozit.**

Astfel, potrivit art. 62 lit. (v) din Codul fiscal, “În înțelesul impozitului pe venit, următoarele venituri nu sunt impozabile: (...) v)veniturile reprezentând avantaje în bani și/sau în natură, stabilite potrivit legii, primite de persoanele cu handicap, veteranii de război, invalizii, orfanii și văduvele de război, accidentații de război în afara serviciului ordonat, persoanele persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, cele deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, persoanele care au efectuat stagiul militar în detașamentele de muncă din cadrul Direcției Generale a Serviciului Muncii în perioada 1950-1961 și soțiile celor decedați, urmașii eroilor-martiri, răniții și luptătorii pentru victoria Revoluției Române din Decembrie 1989 și pentru revolta muncitorească anticomunistă de la Brașov

din noiembrie 1987, precum și persoanele persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice;

Conform pct. 3 alin. (1), XV litera o) din Secțiunea 2, Cap. I, Titlul IV a Normelor Metodologice de aplicare a Legii nr. 227/2015 privind Codul Fiscal, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 1/2016, *“(1) În categoria veniturilor neimpozabile prevăzute la art. 62 lit. a) din Codul fiscal se cuprind veniturile obținute de persoanele fizice, potrivit legii, cum sunt(...)”*:

XV. o) indemnizațiile acordate în baza Decretului-Lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, cu modificările și completările ulterioare;”

Legea nr. 112/2016 privind aprobarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 41/2015 pentru modificarea și completarea unor acte normative, precum și pentru reglementarea unor măsuri bugetare, modifică Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal, stabilind anumite scutiri și/sau reduceri pentru: mijloacele de transport (art. 469 alin. (1), lit. c), certificate, avize și autorizații (art. 476 alin. (1), lit. b).

Dispozițiile art. 469 alin. (1) lit. c) din Codul fiscal au fost modificate prin Legea nr. 145 din 20 iunie 2018 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 18/2018 privind adoptarea unor măsuri fiscal-bugetare și pentru modificarea și completarea unor acte normative, în sensul că *“Nu se datorează impozitul pe mijloacele de transport pentru:*

c) mijloacele de transport aflate în proprietatea sau coproprietatea persoanelor prevăzute la art. 1 și 5 din Decretul-lege nr. 118/1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare, și a persoanelor fizice prevăzute la art. 1 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, aprobată cu modificări și

completări prin Legea nr. 189/2000, cu modificările și completările ulterioare, pentru un singur mijloc de transport, la alegerea contribuabilului;”(forma în vigoare a textului la data redactării prezentului raport)

În prezent, dispozițiile art. 476 alin. (1), lit. b) din Codul fiscal stabilesc următoarele: *“Sunt scutite de taxa pentru eliberarea certificatelor, avizelor și autorizațiilor următoarele: b)certIFICATELE, avizele și autorizațiile ai căror beneficiari sunt persoanele prevăzute la art. 1 al Decretului-lege nr. 118/1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare;”*

Prin OUG nr. 84/2016 pentru completarea Legii nr. 227/2015 privind Codul fiscal, s-a stabilit că scutirea de impozit se aplică pentru întreaga proprietate în situația în care unul dintre soți este beneficiarul Decretului-lege 118/2010, cu excepția situației în care proprietatea aparține mai multor proprietari, caz în care scutirea nu se acordă pentru cota-parte deținută de terți -art. 456 alin. 1 lit. s) și alin. 5 lit. b) - scutirea se acordă pentru întreaga clădire de domiciliu deținută în comun cu soțul sau soția, pentru clădirile aflate în proprietatea persoanelor menționate la alin. (1) lit. s) și t). În situația în care o cotă-parte din clădirea de domiciliu aparține unor terți, scutirea nu se acordă pentru cota-parte deținută de acești terți.

În prezent, potrivit art. 456 lin. (1) lit. s) din Codul fiscal, așa cum a fost modificat prin Art. I din Legea 145/2018, (1) *Nu se datorează impozit/taxă pe clădiri pentru: s)clădirea folosită ca domiciliu aflată în proprietatea sau coproprietatea persoanelor prevăzute la art. 1 și 5 din Decretul-lege nr. 118/1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare, și a persoanelor fizice prevăzute la art. 1 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 189/2000, cu modificările și completările ulterioare;”*

4.8. Legislația în domeniul retrocedării - modul în care a influențat în mod negativ unele drepturi ale beneficiarilor Decretul-lege nr. 118/2010

Legea nr. 10/2001 a instituit o procedură administrativă în vederea restituirii în natură a imobilelor preluate în mod abuziv, cu sau fără titlu valabil, de către stat sau de către alte persoane juridice, în perioada 6 martie 1945 – 22 decembrie 1989, indiferent de destinația imobilelor, deținute, la data intrării în vigoare a legii, de persoanele juridice prevăzute la art. 21 alin. (1). Regula instituită de lege în această materie o reprezintă restituirea în natură a imobilelor, excepția fiind despăgubirea prin echivalent în cazurile expres prevăzute de lege. Potrivit art. 1 alin. (2) din Legea nr. 10/2001, dacă restituirea în natură nu era posibilă, se stabileau măsuri reparatorii prin echivalent, care constau în compensare cu alte bunuri ori servicii oferite în echivalent de deținător, cu acordul persoanei îndreptățite, în acordare de acțiuni la societăți comerciale tranzacționate pe piața de capital, de titluri de valoare nominală folosite exclusiv în procesul de privatizare sau de despăgubiri bănești.

Declanșarea procedurii instituite de acest act normativ are loc pe calea unei notificări adresate, de către persoana îndreptățită, unității deținătoare. Ca toate actele normative care au reglementat procesul de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv, pentru evitarea perpetuării stării de incertitudine în ceea ce privește situația juridică a unor asemenea imobile, și Legea nr. 10/2001 a avut o aplicabilitate limitată în timp, legiuitorul stabilind un termen de decădere în interiorul căruia persoanele îndreptățite au putut formula notificări.

Astfel, art. 22 din Legea nr. 10/2001 a instituit un termen de 6 luni de la data intrării sale în vigoare, timp în care trebuia depusă o notificare, termenul fiind prelungit de două ori cu câte 3 luni, expirând la un an după intrarea în vigoare a legii, și anume la data de 14 februarie 2002.

Noua lege adoptată în materia restituirii imobilelor preluate abuziv, și anume Legea nr. 165/2013, nu a modificat art. 22 din Legea nr. 10/2001, deci

nu a instituit un nou termen de depunere a notificărilor de către persoanele îndreptățite, în locul termenului încheiat la data de 14 februarie 2002. În aceste condiții, la data adoptării Legii nr. 165/2013 termenul de depunere a notificărilor nu mai era în derulare.

Prin urmare, toate persoanele care au depus notificări în termenul legal se află într-o situație juridică identică, și anume au dobândit vocația fie la restituirea în natură a imobilelor preluate abuziv, fie la măsuri reparatorii prin echivalent, care pot consta și în compensare cu alte bunuri ori servicii oferite, în echivalent, de deținător.

Or, prin art. 1 alin. (2), (3) și art. 50 lit. b) din Legea nr. 165/2013, legiuitorul a stabilit că, atunci când restituirea în natură a imobilelor preluate în mod abuziv nu mai este posibilă, - *în situația în care titularul a înstrăinat drepturile care i se cuvin potrivit legilor de restituire a proprietății, singura măsură reparatorie care se acordă este compensarea prin puncte*- singura măsură reparatorie, în echivalent, care se acordă este compensarea prin puncte, fiind eliminată compensarea cu alte bunuri ori servicii oferite în echivalent de deținător.

Din analiza situației actuale, singurul criteriu de diferențiere între persoanele îndreptățite la restituirea în natură sau la măsuri reparatorii prin echivalent, aflate în situații identice, apare ca fiind soluționarea cu întârziere a notificărilor de către unitățile deținatoare. Or, o simplă situație de fapt nu poate fi calificată drept un criteriu obiectiv și rezonabil de diferențiere și nu poate justifica, pe plan legislativ, tratamentul diferențiat aplicabil persoanelor îndreptățite, aflate în situații identice.

Din această perspectivă, noua reglementare tinde să genereze discriminări între persoanele îndreptățite la restituirea în natură a bunurilor ce fac obiectul notificărilor, care, după intrarea în vigoare a modificărilor, vor beneficia doar de restituirea în natură sau măsura reparatorie în echivalent, care constă în compensarea prin puncte.

Caracteristica raporturilor juridice create, în baza Legii nr. 10/2001, între titularii notificărilor și persoanele juridice deținătoare ale imobilelor ce fac obiectul legii, este aceea că, odată înregistrată notificarea, în condițiile legii, pentru fostul proprietar se naște dreptul de a redobândi în natură imobilul sau de a primi despăgubiri, iar, pentru unitatea deținătoare se naște obligația de a emite, în termen de 60 de zile, decizia sau dispoziția privind restituirea sau propunerea acordării despăgubirilor.

Motivat de faptul că unitățile deținătoare nu au soluționat notificările depuse în termenul legal, persoanele îndreptățite au formulat, înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 165/2013, cereri de chemare în judecată, solicitând instanțelor să se pronunțe asupra notificărilor.

Însă, prin art. 33 din Legea nr. 165/2013, legiuitorul a stabilit că entitățile investite de lege au obligația de a soluționa cererile formulate potrivit Legii nr. 10/2001, republicată, cu modificările și completările ulterioare, înregistrate și nerezolvate până la data intrării în vigoare a acestei legi și de a emite decizie de admitere sau de respingere a acestora, astfel: a) în termen de 12 luni, entitățile investite de lege care mai au de soluționat un număr de până la 2.500 de cereri; b) în termen de 24 de luni, entitățile investite de lege care mai au de soluționat un număr cuprins între 2.500 și 5.000 de cereri; c) în termen de 36 de luni, entitățile investite de lege care mai au de soluționat un număr de peste 5.000 de cereri.

După cum se poate observa, termenul inițial de 60 de zile, instituit prin art. 25 din Legea nr. 10/2001, de la înregistrarea notificării sau, după caz, de la data depunerii actelor doveditoare în care unitatea deținătoare era obligată să se pronunțe, prin decizie sau, după caz, prin dispoziție motivată, asupra cererii de restituire în natură, a fost modificat, iar noile termene curg de la data de 1 ianuarie 2014. Pe fondul noilor reglementări (coroborarea dispozițiilor art. 4 cu art. 33 din Legea nr. 165/2013), instanțele judecătorești au respins ca prematur

introduse acțiunile, deși cererile de chemare în judecată au fost formulate în anii precedenți, anterior intrării în vigoare a noului act normativ.

În cele mai multe cauze aflate pe rolul instanțelor de judecată, judecătoria, în aplicarea art. 4 din Legea nr. 165/2013 coroborat cu art. 33 din același act normativ au ridicat, din oficiu, excepția prematurității acțiunilor formulate potrivit Legii nr. 10/2001. Urmare a excepțiilor formulate, Curtea Constituțională, s-a pronunțat în sensul neconstituționalității, astfel:

Prin Decizia nr. 88/2014, a constatat că *“dispozițiile art. 4 teza a doua din Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România sunt constituționale în măsura în care termenele prevăzute la art. 33 din aceeași lege nu se aplică și cauzelor în materia restituirii imobilelor preluate abuziv, aflate pe rolul instanțelor la data intrării în vigoare a legii”*.

Ulterior, prin Decizia nr. 210/2014, Curtea Constituțională statuează că *“dispozițiile art. 4 teza a doua raportate la cele ale art. 1 alin. (2) din Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, în redactarea anterioară modificării acestor prevederi prin Legea nr. 368/2013 pentru modificarea și completarea Legii nr. 165/2013, sunt neconstituționale”*.

Printr-o altă decizie, Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și constatat că *prevederile art. 4 teza a doua sunt constituționale în măsura în care termenele prevăzute la art. 34 alin. (1) din aceeași lege nu se aplică și cauzelor în materia restituirii imobilelor preluate abuziv, aflate pe rolul instanțelor la data intrării în vigoare a legii* (Decizia 269/2014).

Capitolul 5. CAZUISTICA INSTITUȚIEI AVOCATUL POPORULUI

5.1. Disfuncționalități administrative

Demersurile întreprinse pentru soluționarea petițiilor persoanelor persecutate, din motive politice, de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945

Prin cazurile pe care urmează să le prezentăm, dorim să subliniem disfuncționalități administrative, care au condus la încălcări ale dreptului la un nivel de trai decent, dreptului la ocrotirea sănătății sau egalitatea în drepturi. Din demersurile efectuate de Avocatul Poporului, rezultă lipsa capacității administrației publice din România de a răspunde exigențelor persoanelor fizice. Implicarea administrației publice este una mai degrabă reactivă, decât proactivă, existând cazuri în care autoritățile administrației publice locale și funcționarii publici sunt nesiguri, iar capacitatea managerială de implementare a responsabilităților descentralizate este insuficient întărită.

Asociația Foștilor Deținuți Politici din România a învederat, în cadrul unei întâlniri cu Avocatul Poporului, domnul Victor Ciorbea, aspecte aduse și la cunoștința Guvernului României și care vizează, printre altele, faptul că:

- persoanele cărora li se adresează Decretul-lege nr. 118/1990 beneficiază doar de **anumite medicamente gratuite** (și asta **numai pentru substanța de bază**, diferența de cost fiind suportată de către beneficiari);
- beneficiarilor Decretului-lege nr. 118/1990 li se acordă **un număr foarte mic de bilete pentru tratament într-o stațiune balneoclimaterică**; în plus, acestea se acordă la un loc cu biletele destinate altor categorii de beneficiari, cei cărora biletele le-au fost atribuite având în vedere dispozițiile Ordinului nr. 62/2005 al Președintelui C.N.P.P (**N.B. acesta**

stabilea, la nivelul anului 2015, criteriile în baza cărora se acordă pensionarilor bilete la tratament; în prezent, le stabilește Ordinul nr. 129/2017 al Președintelui CNPP).

- beneficiarii întâmpină dificultăți referitoare la vizarea lunară și/sau trimestrială a legitimațiilor de transport, în condițiile în care celelalte categorii de pensionari nu au o astfel de obligație;
- modificarea legislației fiscale are implicații asupra unor dispoziții din Decretul-lege nr. 118/1990.

5.2. Cazuistică

Menționăm că toate atât petițiile și răspunsurile instituției Avocatul Poporului menționate în această secțiune sunt raportate la legislația în vigoare la momentul formulării petiției, respectiv redactării răspunsului către petenți

Printr-o petiție adresată instituției Avocatul Poporului, petentul aprecia că Legea nr. 221/2009 este blocată, motiv pentru care solicită să i se transmită dacă legea menționată mai este valabilă, a fost blocată sau anulată, întrucât tribunalele nu mai primesc dosare și nici nu dau explicații.

În virtutea dreptului la informație, s-a adus la cunoștință petentului că **Legea nr. 221/2009** privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, cu modificările și completările ulterioare, **este în vigoare.**

În completare, însă s-a precizat că, prin Deciziile nr. 1358/2010 și nr. 1360/2010, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, cu numărul 761 din data de 15 noiembrie 2010, Curtea Constituțională a constatat că prevederile art. 5 alin. (1) lit. a) teza întâi din Legea nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, cu modificările și

completările ulterioare, sunt neconstituționale.

Ca urmare a deciziilor pronunțate, **trimiterile la lit. a) alin. (1) al art. 5 din lege rămân fără obiect**, prin declararea art. 5 alin. (1) lit. a) teza întâi din Legea nr. 221/2009 ca fiind neconstituțional.

Deciziile menționate s-au comunicat celor două Camere ale Parlamentului și Guvernului, în vederea punerii de acord a prevederilor declarate neconstituționale cu dispozițiile Constituției, în conformitate cu prevederile art. 147 din Legea fundamentală.

Din verificările efectuate, nu s-a constatat existența unor dispoziții legale (în vigoare) care să le înlocuiască pe cele declarate neconstituționale.

În completare, s-a adus la cunoștința petentului că, prin Decizia nr. 12 din 19 septembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 789 din data de 7 noiembrie 2011, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, ca urmare a recursului în interesul legii, declarat de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Colegiul de conducere al Curții de Apel București și Colegiul de conducere al Curții de Apel Galați, privind soluționarea acțiunilor întemeiate pe dispozițiile art. 5 alin. (1) din Legea nr. 221/2009, a stabilit că, *urmare a deciziilor Curții Constituționale nr. 1.358/2010 și nr. 1.360/2010, dispozițiile art. 5 alin. (1) lit. a) teza I din Legea nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora și-au încetat efectele și nu mai pot constitui temei juridic pentru cauzele nesoluționate definitiv la data publicării deciziilor instanței de contencios constituțional în Monitorul Oficial.*

Cu atât mai mult, dispozițiile art. 5 alin. (1) lit. a) teza I din Legea nr. 221/2009 nu mai pot constitui temei juridic pentru eventuale acțiuni adresate instanțelor de judecată, întrucât acestea și-au încetat efectele prin declararea lor ca neconstituționale.

Prin urmare, dispozițiile Legii nr. 221/2009 produc efectele juridice avute în vedere de legiuitor, cu excepția dispozițiilor declarate neconstituționale.

O altă categorie de petiții înregistrate la instituția Avocatul Poporului vizează situația beneficiarilor Legii nr. 189/2000 privind aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 105/1999 pentru modificarea și completarea Decretului - lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, cu modificările ulterioare.

Concret, nemulțumirea acestora a vizat prevederile Legii nr. 227/2015 privind Codul fiscal care au modificat textele de lege mai sus indicate, începând cu data de 1 ianuarie 2016.

Petenții au fost informați în legătură cu dispozițiile Codului Fiscal aplicabile la momentul transmiterii sesizărilor, dispoziții care nu mai prevedeau scutirea de la plata impozitelor și taxelor locale pentru beneficiarii Legii nr. 189/2000 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive etnice de guvernele instaurate în România, în perioada septembrie 1940 - martie 1945.

Astfel, la capitolul referitor la scutirile de impozite datorate administrațiilor locale, Legea nr. 227/2015 privind Codul Fiscal făcea trimitere doar la categoriile de persoane prevăzute de Decretul-lege nr. 118/1990, excluzând beneficiarii Legii nr. 189/2000 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive etnice de guvernele instaurate în România, în perioada septembrie 1940 - martie 1945.

Cu acea ocazie, au fost învederate petenților dispozițiile art. 502 alin. (1) pct. 16 din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal (lege organică), conform căroră: „*orice alte dispoziții contrare prezentului Cod fiscal se abrogă de la data intrării sale în vigoare.*”

Prin apariția Legii nr. 112/2016 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 41/2015 pentru modificarea și completarea unor acte normative, precum și pentru reglementarea unor măsuri bugetare, noile

prevederi ale Codului fiscal - care au în vedere situația beneficiarilor Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, cu modificările ulterioare și ai Legii nr. 189/2000 privind aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 105/1999 pentru modificarea și completarea Decretului-lege nr. 118/1990, au fost modificate după cum urmează:

- art. 456 alineatul (1) litera s): clădirea folosită ca domiciliu, aflată în proprietatea sau coproprietatea persoanelor prevăzute la art. 1 al Decretului-lege nr. 118/1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare, și a persoanelor fizice prevăzute la art. 1 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 189/2000, cu modificările și completările ulterioare;

- art. 464 alineatul (1) litera s): terenul aferent clădirii de domiciliu, aflat în proprietatea sau coproprietatea persoanelor prevăzute la art. 1 al Decretului-lege nr. 118/1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare, și a persoanelor fizice prevăzute la art. 1 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 189/2000, cu modificările și completările ulterioare;

- art. 469 alin. (1) litera c): mijloacele de transport aflate în proprietatea sau coproprietatea persoanelor prevăzute la art. 1 al Decretului-lege nr. 118/1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare, și a persoanelor fizice prevăzute la art. 1 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 189/2000, cu modificările și completările ulterioare, pentru un singur mijloc de transport, la alegerea contribuabilului;

- art. 476 alineatul (1) litera b): certificatele, avizele și autorizațiile ai căror beneficiari sunt persoanele prevăzute la art. 1 al Decretului-lege nr. 118/1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare, și a persoanelor

fizice prevăzute la art. 1 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 189/2000, cu modificările și completările ulterioare;

- art. 485 alineatul (1) litera b): persoanele prevăzute la art. 1 al Decretului-lege nr. 118/1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare, și persoanele fizice prevăzute la art. 1 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 189/2000, cu modificările și completările ulterioare.

Toate modificările de mai sus au fost indicate tuturor petenților care ne-au sesizat după data de 30 mai 2016.

O petentă ne-a solicitat informații referitoare la modalitatea prin care ar putea să beneficieze de despăgubiri sau alte drepturi, având în vedere că instanța de judecată a constatat, prin hotărâre judecătorească, caracterul politic al măsurii arestării și internării într-o colonie de muncă a tatălui acesteia, decedat în anul 1953.

Aceasta a fost informată asupra faptului că, în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 761, din data de 15 noiembrie 2010, au fost publicate Deciziile Curții Constituționale nr. 1358/2010 și nr. 1360/2010 referitoare la admiterea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 5 alin. (1) lit. a) teza întâi din Legea nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989.

Astfel, potrivit art. 5 alin. (1) din Legea nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989 “Orice persoană care a suferit condamnări cu caracter politic în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989 sau care a făcut obiectul unor măsuri administrative cu caracter politic, precum și, după decesul acestei persoane, soțul sau descendenții acesteia până la

gradul al II-lea inclusiv pot solicita instanței prevăzute la art. 4 alin. (4), în termen de 3 ani de la data intrării în vigoare a prezentei legi, obligarea statului la: **acordarea unor despăgubiri pentru prejudiciul moral suferit prin condamnare**. La stabilirea cuantumului despăgubirilor se va ține seama și de măsurile reparatorii deja acordate persoanelor în cauză, în temeiul Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, cu modificările și completările ulterioare, și al Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 214/1999, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 568/2001, cu modificările și completările ulterioare;

Potrivit dispozițiilor Legii nr. 221/2009, chiar dacă acțiunea prin care se solicită instanței constatarea caracterul politic al condamnării este imprescriptibilă, ***dreptul la despăgubiri a fost declarat neconstituțional***.

Totodată, petenta a fost informată și asupra drepturilor prevăzute de Decretul-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate, din motive politice, de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, referitoare la indemnizația lunară acordată titularului, în funcție de perioada de persecuție din motive politice (ani, luni, zile sau, după caz, sumă fixă), indemnizație în sumă fixă, stabilită prin lege, pentru urmași (soțul /soția), alte facilități.

În cazul celor decedați, urmașii acestora au dreptul la pensie de urmaș în condițiile legii, cu luarea în calcul a vechimilor stabilite potrivit Decretului-lege nr. 118/1990.

Un petent a sesizat instituția Avocatul Poporului cu privire la faptul că este beneficiar al Decretului-lege nr.118/1990, iar, conform Deciziei emise de Agenția Națională pentru Prestații Sociale Covasna, se stabilește că

„drepturile se acordă începând cu data de 01.09.2009 și se plătesc prin Casa Județeană de Pensii Covasna”, ca urmare a Deciziei Curții de Apel Brașov, prin care s-a stabilit că petentul a suferit persecuții politice în sensul art.1 alin.(1) lit.d) din Decretul-lege nr.118/1990. În acest context, petentul se considera îndreptățit ca, retroactiv, să beneficieze și de celelalte drepturi reglementate de Decretul-lege nr.118/1990, inclusiv de scutirea de la plata impozitelor și taxelor locale.

Aspectele semnalate au fost analizate în contextul unei posibile încălcări a dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică, prevăzute de art.52 din Constituția României, republicată.

Au fost solicitate informații de la Primăria Comunei Cernat, respectiv de la Prefectul Județului Covasna în legătură cu soluționarea celor pretinse de către petent. Ca urmare a demersurilor Biroului Teritorial Brașov al instituției Avocatul Poporului, Primăria Comunei Cernat, respectiv Prefectul Județului Covasna ne-au comunicat că petentul este scutit de la plata tuturor impozitelor și taxelor locale prevăzute de art. 284 alin.(1) din Codul Fiscal, cu modificările și completările ulterioare. În ceea ce privește data de la care i se aplică aceste scutiri, se consideră că aceasta ar fi data de întâi a lunii următoare celei în care a fost depusă cererea și documentele justificative pentru scutirile anterior menționate.

Pentru recunoașterea retroactivă a scutirii de la plata impozitelor și taxelor prevăzute de Codul Fiscal, este necesară precizarea expresă în hotărârile judecătorești pronunțate. În caz contrar, scutirile se acordă începând cu luna următoare celei în care se prezintă actele prin care se atestă situația respectivă.

Întrucât Comuna Cernat nu a fost parte în procesul soluționat, aceasta nu poate fi obligată la plata retroactivă a sumelor de bani solicitate de către petent.

Un petent a relatat faptul că dorește ca instituția Avocatul Poporului să se pronunțe asupra unor prevederi din Ordonanța de Urgență a Guvernului

nr. 214 din 29 decembrie 1999 privind acordarea calității de luptător în rezistența anticomunistă, persoanelor condamnate pentru infracțiuni săvârșite din motive politice, persoanelor împotriva cărora au fost dispuse, din motive politice, măsuri administrative abuzive, precum și persoanelor care au participat la acțiuni de împotrivire cu arme și de răsturnare prin forță a regimului comunist instaurat în România, astfel cum aceasta a fost modificată prin Legea nr.568/2001.

Astfel, prin art.1 punctul 8 din legea anterior menționată, a fost inserată litera f) la art.3 din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr.214/1999, fiind astfel recunoscută calitatea de luptător în rezistența anticomunistă persoanelor supuse măsurii administrative abuzive de a fi „exmatriculat din școli, licee și facultăți”. Petentul preciza că, în temeiul art.14 din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr.214/1999, persoanele care, în baza probelor prezentate la Comisia pentru constatarea calității de luptător în rezistența anticomunistă, au obținut această calitate, beneficiază de drepturile prevăzute de Decretul-lege nr.118/1990. Petentul aprecia că unele direcții de muncă județene acordă toate drepturile prevăzute atât la art.6, cât și la art.3 din același Decret-lege nr.118/1990, pe când alte direcții de muncă județene, fără niciun motiv, refuză acordarea și a drepturilor prevăzute de art.3 din Decretul-lege nr.118/1990, ceea ce apreciază domnia sa ca fiind o situație discriminatorie.

În consecință, a solicitat ca instituția Avocatul Poporului să se pronunțe asupra modului de interpretare și aplicare a art.14 din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr.214/1999, și anume dacă persoanele nominalizate prin Legea nr.568/2001 „exmatriculați din școli, licee și facultăți” pot beneficia de toate drepturile prevăzute de Decretul-lege nr.118/1990, inclusiv cele prevăzute la art.3.

Față de toate aceste împrejurări, în ceea ce privește drepturile persoanelor care au calitatea de luptător în rezistența anticomunistă, precum și cele din rezistența armată care au participat la acțiuni de împotrivire cu arma și de

răsturnare prin forță a regimului comunist, petentului i s-a precizat că acestea beneficiază, în temeiul art.7 alin.1 lit.b) din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr.214/1999 și de drepturile prevăzute în Decretul-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate, din motive politice, de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, cu modificările ulterioare.

Astfel, așa cum se observă din dispozițiile anterior menționate, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 214/1999, cu modificările și completările ulterioare, nu reglementează anumite limitări în acordarea acestor drepturi, ca urmare, acestea sunt reglementate de Decretul-lege nr.118/1990.

Conform art. 4 din Decretul-lege nr.118/1990, republicat, persoanele care s-au aflat în situațiile prevăzute la art. 1 alin. (1) lit. a), b) și e) și alin. (2) (din Decretul-lege nr.118/1990) au dreptul la o indemnizație lunară de 200 lei pentru fiecare an de detenție, strămutare în alte localități, deportare în străinătate sau prizonierat, indiferent dacă sunt sau nu sunt pensionate. Persoanele care s-au aflat în una dintre situațiile prevăzute la art. 1 alin. (1) lit. c) și d) au dreptul la o indemnizație lunară de 100 lei pentru fiecare an de internare abuzivă în spitalele de psihiatrie sau de domiciliu obligatoriu, indiferent dacă sunt sau nu sunt pensionate.

Cazul mai sus menționat a fost soluționat de instituția Avocatul Poporului în cursul anului 2014, ulterior, în anul 2016, Legea 69/2015 pentru modificarea Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, a majorat indemnizațiile cuvenite beneficiarilor decretului mai sus indicat la 400 lei, respectiv 200 lei, legiuitorul făcând un gest reparatoriu față de această categorie, în condițiile în care Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 83/2014 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2015 prevedea că nivelul acestor indemnizații va rămâne același, până în anul 2017.

Un petent ne-a prezentat întrebarea adresată ziarului la care lucrează, de către domnul Florin, (nume fictiv), cu domiciliul în SUA, și anume: “În condițiile în care beneficiaz de pensie de stat (de vârstă), se aplică prevederile art. 8? Adică se impozitează pensia?” [cu referire la art. 8 alin. (1) din Decretul-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate, din motive politice, de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, cu modificările și completările ulterioare]. Petentul a precizat faptul că solicitare a fost formulată „în baza Legii 544/2001”.

Petentului i s-au învederat dispozițiile art. 2 lit. b) din Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public, cu modificările și completările ulterioare, care stabilește că: “*prin informație de interes public se înțelege orice informație care privește activitățile sau rezultă din activitățile unei autorități publice sau instituții publice, indiferent de suportul ori de forma sau de modul de exprimare a informației*”.

Astfel, solicitarea sa nu a vizat o informație de interes public, ci calificarea juridică, încadrarea în drept a unei situații de fapt prezentate de către petent.

În vederea clarificării situației prezentate de către petentul Florin, i-am comunicat faptul că alin. (1) al art. 8 din Decretul-lege nr. 118/1990 a fost abrogat de pct. 7 al alin. (1) al art. 502 din Legea nr. 227 din 8 septembrie 2015 privind Codul fiscal, publicată în Monitorul Oficial nr. 688 din 10 septembrie 2015.

Scutirile acordate beneficiarilor Decretului-lege nr. 118/1990 pentru impozitele și taxele locale sunt reglementate de Codul fiscal distinct, pentru fiecare tip de impozit/taxă în parte.

Impozitul pe pensii nu intră în categoria impozitelor și taxelor locale, ci este un impozit pe venit. Art. 60 din Codul fiscal stabilește contribuabilii care

sunt scutiți de la plata impozitului pe venit, iar beneficiarii Decretului-lege nr. 118/1990 nu se regăsesc în textul de lege indicat.

Un petent și-a exprimat nemulțumirea în legătură cu prevederile art. 10 lit. a) și c) din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 84/2012 privind stabilirea salariilor personalului din sectorul bugetar în anul 2013, prorogarea unor termene din acte normative, precum și unele măsuri fiscal-bugetare, precum și ale art. 14 lit. a) și c) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 103/2013 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2014, precum și alte măsuri în domeniul cheltuielilor publice.

Motivele de nemulțumire enunțate în conținutul petiției sunt legate de faptul că, deși Decretul-lege nr. 118/1990 și Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 105/1999 stabilesc că indemnizațiile ce se acordă, potrivit acestor acte normative, vor fi indexate odată cu indexările aplicate pensiilor și celorlalte drepturi de asigurări sociale de stat, prin intermediul celor două ordonanțe de urgență criticate, aceste indemnizații au fost menținute la nivelul acordat pentru luna decembrie 2012, respectiv, pentru luna decembrie 2013.

A solicitat instituției Avocatul Poporului să analizeze și să intervină în spiritul legii, chiar și la Curtea Constituțională, cu privire la aspectele enunțate. A precizat, de asemenea, că dorește să fie luate măsurile ce se impun pentru a fi indexate indemnizațiile pe anul 2013 și 2014, în aceeași proporție ca și pensiile.

Până la data la care petentul s-a adresat instituției noastre, Curtea Constituțională a fost sesizată cu privire la neconstituționalitatea prevederilor art. 10 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 84/2012 (dosar nr. 617D/2013). Potrivit informațiilor publicate pe site-ul www.ccr.ro, în data de 27.02.2014, Curtea Constituțională s-a pronunțat în sensul respingerii acestei excepții.

De asemenea, în mod constant, Curtea s-a pronunțat în sensul respingerii excepțiilor care vizau prevederi referitoare la plafonarea sau suspendarea unor

indemnizații acordate în temeiul unor legi speciale (Decizia nr. 1576/2011, Decizia nr. 554/2013).

Cazul mai sus menționat a fost soluționat de instituția Avocatul Poporului în cursul anului 2014, și ulterior, în anul 2016, Legea 69/2015 pentru modificarea Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate, din motive politice, de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, a majorat indemnizațiile cuvenite beneficiarilor decretului mai sus indicat la 400 lei, respectiv 200 lei.

Un petent și-a exprimat nemulțumirea generată de faptul că în cazul său, Casa Județeană de Pensii Iași nu i-a comunicat, până la data sesizării instituției Avocatul Poporului, un răspuns la cererea sa prin care a solicitat acordarea drepturilor prevăzute la art. 8 alin. (2) lit. d) al Decretului-lege nr. 118/1990, respectiv, un bilet pe an, gratuit, pentru tratament într-o stațiune balneoclimaterică.

Prin urmare, petentul a solicitat comunicarea unui răspuns la cererea formulată, prin care să se dispună aprobarea unui bilet pe an, gratuit, pentru tratament într-o stațiune balneoclimaterică.

Față de aspectele sesizate, Biroul Teritorial Iași al instituției Avocatul Poporului s-a adresat Casei Județene de Pensii Iași, iar ca urmare a demersurilor întreprinse s-au comunicat următoarele:

Potentul nu beneficiază de drepturi de pensie din sistemul public (este pensionar din sistemul militar și beneficiar de indemnizație acordată conform prevederilor Decretului-lege nr. 118/1990, stabilită și achitată tot de către Casa Sectorială de Pensii).

Începând cu data de 01.01.2016, au intrat în vigoare prevederile Legii nr. 223/2015 privind pensiile militare de stat, cu modificările și completările ulterioare și, ca urmare, sistemul pensiilor militare de stat este un sistem

neintegrat în sistemul public de pensii, noile prevederi legislative conducând la o serie de modificări în ceea ce privește acordarea biletelor de tratament balnear pentru beneficiarii de pensii neintegrate în sistemul public.

Acordarea biletelor pentru tratament balnear pentru anul 2016 se face cu respectarea criteriilor stabilite prin Ordinul nr. 38 din 04.02.2016, conform căruia pot beneficia de tratament balnear prin sistemul organizat și administrat de Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice doar persoanele care au calitatea de: pensionar al sistemului public de pensii; asigurat al sistemului public de pensii; beneficiar al prevederilor unor legi speciale, care reglementează dreptul la un bilet de tratament balnear prin sistemul public de pensii.

*Petentul a solicitat un bilet de tratament balnear Casei Județene de Pensii Iași, formularul de cerere completat și semnat de către acesta specificând faptul că persoana primește o adresă de înștiințare la domiciliu numai în condițiile în care cererea este soluționată **favorabil și primește repartiție pentru un bilet de tratament balnear.***

Deopotrivă, precizările referitoare la modul de acordare a biletelor de tratament balnear pentru pensionarii din sistemul pensiilor militare de stat au venit ulterior înregistrării cererii petentului.

Urmare a prezentării la ghișeul de bilete de tratament din cadrul Casei de Pensii Iași, petentul a fost îndrumat să se adreseze Casei Sectoriale de Pensii în vederea obținerii unui bilet de tratament balnear.

O petentă a susținut că este proprietara imobilului înscris în CF XXX nr. topo XXX, casă de locuit și teren în suprafață de 200 mp din anul 1973 și folosește un teren aferent casei în suprafața de 355 mp, aflat în proprietatea Statului Român.

Petenta era beneficiară a Decretului lege nr. 118/1990, conform căruia este scutită de la plata impozitelor și taxelor locale.

Petenta susținea că a solicitat scutirea de la plata impozitului pentru întreaga suprafață, dar beneficiază de scutire doar pentru cei 200 mp.

În conformitate cu art. 284 alin.(1), (6) și (7) din Codul Fiscal, persoanele fizice beneficiare ale Decretului-lege nr.118/1990, sunt scutite de impozitul pe clădiri pentru o singură locuință, situată la adresa de domiciliu, și pentru impozitul pe terenul aferent acesteia.

Petenta și-a exprimat nemulțumirea cu privire la refuzul Primăriei municipiului Oradea de a acorda scutirea și pentru suprafața de 355, întrucât această suprafață face parte din terenul aferent casei de locuit.

Față de cele de mai sus, Avocatul Poporului s-a adresat Primăriei municipiului Oradea.

Autoritatea sesizată a comunicat temeiul de drept care reglementează situația juridică a petentei, respectiv, art. 284 alin. (7) din Legea nr. 571/2003 privind Codul Fiscal, care prevede scutirea de la plata impozitului pe teren și nicidecum a taxei pe teren așa cum este aceasta reglementată prin art. 256 alin. (3).

În condițiile în care legiuitorul intenționa acordarea scutirii de la plata taxei pe teren, acest aspect s-ar fi regăsit la art. 257 – „*Scutiri*„ - articol unde se prevede în mod expres scutirea de la plata impozitului pe teren și nu a taxei pe teren proprietate de stat aflat în folosință. Prin sintagma „*în condiții similare impozitului pe teren*” se înțelege similitudinea doar în ceea ce privește modul de calcul al taxei pe teren și al impozitului pe teren și nicidecum acordarea scutirii în condiții similare. În ceea ce privește noțiunea de teren aferent clădirii utilizate ca domiciliu, aceasta se referă strict la terenul reprezentând amprenta pe sol a clădirii și la căile de acces.

Totodată, se menționa că art. 284 alin. (5) din Legea 571/2003 privind Codul Fiscal prevede clar că „*în cazul unei clădiri, teren sau al unui mijloc de transport...scutirea fiscală se aplică integral pentru proprietățile deținute în comun de soți*”, text imperativ regăsit și în art. 256 alin. (4) al aceluiași act

normativ în vigoare, respectiv „în cazul terenului care este deținut în comun de două sau mai multe persoane, fiecare proprietar datorează impozit pentru partea din teren aflată în proprietatea sa.”

Un petent, în calitate de reprezentant al Asociației Refugiaților de Război Botoșani, a sesizat instituția Avocatul Poporului în legătură cu o posibilă încălcare a art. 47 din Constituția României, privind dreptul la un nivel de trai decent.

Din conținutul petiției și a actelor anexate, a rezultat că petentul era nemulțumit de răspunsul primit din partea Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice referitor la aplicarea dispozițiilor art. 5 lit. e) din Legea 189/2000 privind aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 105/1999 pentru modificarea și completarea Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate, din motive politice, de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, cu modificările ulterioare.

În acest sens, s-a menționat că în răspunsul transmis de autoritatea de mai sus că, acordarea biletelor de tratament (inclusiv cele pentru persoanele strămutate în altă localitate) se efectuează potrivit Legii nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, cu modificările și completările ulterioare, precum și în baza Ordinului nr. 39/2014 emis de Casa Națională de Pensii Publice, în limita fondurilor aprobate prin bugetul asigurărilor sociale de stat.

Văzând dispozițiile art. 121 lit. a) din Legea nr. 263/2010, cu modificările și completările ulterioare, care prevăd că „În sistemul public de pensii, în afara pensiilor, se mai pot acorda, în condițiile prezentei legi, următoarele prestații: tratament balnear, altul decât cel care, potrivit legii și se suportă de la bugetul Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate, pentru asigurați și pensionari”, precum și dispozițiile art. 5 lit. e) din Legea 189/2000, cu

modificările și completările ulterioare, referitoare la persoanele care au fost strămutate în altă localitate decât cea de domiciliu și care au dreptul la un bilet pe an, gratuit, pentru tratament într-o stațiune balneoclimaterică, **s-a constatat faptul că acestea reglementează două situații juridice diferite. Astfel, în primul caz este reglementat modul de acordare a prestațiilor privind tratamentul balnear pentru persoanele care au calitatea de asigurat sau pensionari, iar prin Legea nr. 189/2000, cu modificările și completările ulterioare, sunt acordate anumite drepturi, inclusiv acela de a beneficia de un bilet gratuit, pe an, pentru tratament, acelor persoane care au fost strămutate în altă localitate decât cea de domiciliu.** Astfel, s-a considerat că Legea nr. 189/2000, cu modificările și completările ulterioare, are caracterul unei legi speciale, motiv pentru care s-a apreciat că persoanele care au fost strămutate în altă localitate au dreptul de a beneficia de un bilet gratuit pe an, pentru tratament, fără ca acest drept să fie supus altor condiționalități.

Față de toate aceste împrejurări, s-a sesizat Casa Națională de Pensii Publice și s-a solicitat să comunice instituției Avocatul Poporului informațiile pe care le deține în legătură cu cele prezentate, precum și eventualele măsuri dispuse.

Prin răspunsul transmis, autoritatea mai sus menționată a comunicat temeiul de drept care reglementează situația semnalată de petent și a invocat, de asemenea, dispozițiile art. 2 din Hotărârea Guvernului nr. 54/2015 privind acordarea prestațiilor sub forma biletelor de tratament balnear, pentru anul 2015, prin sistemul organizat și administrat de Casa Națională de Pensii Publice, în unitățile de tratament balnear, proprietate a Casei Naționale de Pensii Publice, potrivit cărora în anul 2015 a fost asigurat un număr maxim de 59.641 de locuri la tratament balnear. Acestui număr i-a fost adăugat, până la nivelul sumelor prevăzute cu această destinație în bugetul asigurărilor sociale de stat pe anul 2015, numărul de locuri la tratament balnear contractat de alți operatori economici interesați.

A învedereat, de asemenea, dispozițiile art. 4 ale actului normativ mai sus menționat, conform cărora biletele de tratament balnear se acordă gratuit categoriilor de persoane beneficiare ale prevederilor unor legi speciale, cu caracter reparatoriu, stabilind în acest sens o cotă de maximum 15% din totalul numărului de bilete. Numărul de bilete și procentul mai sus indicate au fost menținute și pentru anul 2016.

După trecerea în revistă a tuturor categoriilor de beneficiari ai biletelor de tratament, autoritatea a comunicat faptul că numărul biletelor alocate este total insuficient, raportat la nevoile efective.

Nu în ultimul rând, ne-a informat faptul că, potrivit criteriilor de acordare a biletelor de tratament balnear prin sistemul organizat și administrat de Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, aprobate prin Ordinul nr. 62/2005 al Președintelui C.N.P.P., biletele de tratament se pot acorda numai în limita numărului locurilor la tratament balnear, finanțat din bugetul asigurărilor de stat. Numărul total al biletelor acordate cu titlu gratuit se împarte pe serii, proporțional cu numărul total al persoanelor beneficiare de prevederile unei legi cu caracter special.

Cu această ocazie, petentul a fost informat că pentru anul 2016, din fondurile alocate prin legile bugetului asigurărilor sociale de stat, se contractează aproximativ 220.000 bilete de tratament, din care 33.000 bilete gratuite, iar potrivit tuturor legilor cu caracter reparatoriu, un număr de 1.600.000 de persoane ar trebui să beneficieze de acestea.

În consecință, criteriile pe baza cărora se acordă bilete de tratament balnear se aprobă anual prin ordin. Numărul total al biletelor acordate cu titlu gratuit se împarte pe serii, proporțional cu numărul total al persoanelor beneficiare de prevederile cu caracter special.

Față de toate aceste împrejurări, deși petentul reprezenta o altă organizație decât cea a foștilor deținuți politici, aceasta este guvernată tot de o lege cu caracter reparatoriu, persoanele vizate de norma legală, potrivit

dispozițiilor art. 5 lit. e) din Legea 189/2000 privind aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 105/1999 pentru modificarea și completarea Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, cu modificările ulterioare, **beneficiind, printre altele, de un bilet pe an, gratuit, pentru tratament într-o stațiune balneoclimaterică.**

Tratamentul legislativ este aplicabil și foștilor deținuți politici, beneficiari ai Decretului-lege nr. 118/1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare, respectiv ai dispozițiilor art. 5 lit. e) din Legea 189/2000 privind aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 105/1999 pentru modificarea și completarea Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate, din motive politice, de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, cu modificările ulterioare.

Având în vedere premisele legislative identice pentru ambele categorii de beneficiari, s-a opinat în sensul necesității modificării conținutului instrumentului normativ privind criteriile de acordare a biletelor de tratament prin sistemul organizat și administrat de Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice și punerea acestuia în acord cu actele normative cu caracter reparator.

Capitolul 6. REVENDICĂRI ALE PERSOANELOR PERSECUTATE DIN MOTIVE POLITICE

6.1 Revendicări ale foștilor deținuți politici

Prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 46/2016 pentru completarea Legii nr. 227/2015 privind Codul fiscal și ulterior prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 84/2016 pentru modificarea și completarea unor acte normative din domeniul financiar-fiscal, s-au făcut modificările care se impuneau pentru ca, în caz de coproprietate, soții/soțiile beneficiarilor legii să nu plătească parte din aceste impozite (clădiri și terenuri), **deși unele neconcordanțe între cele două acte normative mai pot da naștere încă la interpretări.**

AFDPR considera că abrogarea art.8 alin.(1) din Decretul-lege nr. 118/1990 a condus la lipsirea de conținut a dispozițiilor art. 5 privind soțul/soția celui decedat de a fi scutit/ consacrată de taxele și impozitele locale, astfel că persoanele prevăzute la art. 5 nu sunt scutite de taxele și impozitele locale.

Redăm, în cele ce urmează, memoriul formulat de către reprezentanții AFDPR și adresat domnului Secretar General al Guvernului, astfel cum a fost publicat în Buletinul Informativ al Asociației din 11 octombrie 2016.

“Domnului Secretar al Guvernului, Florin Marius TACU

Domnule Secretar General,

Prin prezenta vă comunicăm problemele, pentru a căror rezolvare solicităm sprijinul Guvernului României.

Respectarea art.8 alin.2) lit.a) din Decretul lege nr.118/1990 care prevede ”asistență medicală și medicamente, în mod gratuit și prioritar, atât în ambulatoriu, cât și pe timpul spitalizărilor”.

În prezent se acordă anumite medicamente gratuite (numai pentru substanța de bază, diferența fiind suportată de noi) și analize în limita unor sume acordate de casele de asigurări de sănătate și care sunt total nesatisfăcătoare.

Respectarea art.8 alin.2) lit.d) din Decretul lege nr.118/1990, care prevede „acordarea unui bilet gratuit pe an pentru tratament într-o stațiune balneoclimaterică”.

În prezent se acordă un număr foarte mic de bilete, la un loc cu celelalte categorii de beneficiari ai unor astfel de bilete, după criterii pe care nu le cunoaștem, ori aceste tratamente, în mod uzual, trebuie repetate an de an.

Se încalcă prevederile Decretului lege nr.118/1990, care prevede acordarea „transport urban gratuit cu mijloacele de transport în comun etc.”.

Respectarea art. 8 alin.(2) lit.b) din Decretul lege nr.118/1990, care prevede acordarea „transport urban gratuit cu mijloacele de transport în comun etc.”.

În prezent, se acordă această gratuitate, dar cu vizarea lunară și/sau trimestrială a legitimațiilor, spre deosebire de pensionari care nu beneficiază de Decretul lege nr.118/1990 care trebuie să-și vizeze legitimațiile anual sau le au pe viață. Propunem acordarea unor legitimații pe viață, cu fotografie, care să fie valabile în toate localitățile din România.

Respectarea art. 8 alin.(3) corelat cu prevederile art.8 alin. (1) care din păcate, a fost abrogat prin Legea nr.227/2015, privind Codul fiscal.

Art.8 alin. (1) (abrogat prin Legea nr.227/2015) prevedea că persoanele aflate în una din situațiile prevăzute la art.1 sunt scutite de plata taxelor și impozitelor locale. În prezent, în cazul acestora, Codul Fiscal prevede în mod expres, scutirea de diferitele taxe locale.

De asemenea, prin OUG nr.46/2016 s-a stabilit că scutirea de impozit se aplică pe întreaga proprietate în cazul că unul din soți este beneficiarul Decretului lege nr.118/1990.

Problema este că, abrogând art.8 alin.(1) este abrogat și dreptul persoanelor prevăzute la art.5 (este vorba de soțul sau soția celui decedat) de a fi scutite de taxele și impozitele locale, deoarece la art.8 alin.(3) se prevede că “de drepturile prevăzute la alin.(1) și (2) beneficiază și persoanele prevăzute la art.5. Abrogând art.8 alin.1, referirea la acesta de la art.8 alin.(3) nu mai are obiect, astfel că persoanele prevăzute la art.5 nu sunt scutite de taxele și impozitele locale.

Deși chiria pentru spațiul în care funcționăm este una modică, am dori ca acest spațiu să ne fie pus la dispoziție de către autoritățile locale, în mod gratuit.

Dorim să se introducă mai multe ore în programa școlară, pentru studiul istoriei recente, cu referire expresă la crimele comise de regimul comunist, de la instalarea sa la 6 martie 1945 până la Revoluția din Decembrie 1989.”

La acel moment, AFDPR solicita amendarea Decretului-lege nr.118/1990 prin care să se introducă drept beneficiari de drepturi și copiii foștilor deținuți politici și ai deportaților. “Este nedrept ca aceștia să nu beneficieze de acest Decret-lege, întrucât au suferit împreună cu părinții lor și nu s-au bucurat de nici cea mai mică facilitare din partea Statului Român-Buletinul Informativ nr. 31/19.09.2016)”

Până la promovarea reglementărilor mai sus contestate de către persoanele vătămate într-un drept sau interes legitim, instanțele de judecată au pronunțat mai multe sentințe cu caracter reparatoriu.

Potrivit plângerilor făcute de AFDPR, ulterior Deciziei nr. 1358/2010 a Curții Constituționale **“hotărârile de respingere a cererilor de despăgubiri au curs pe bandă rulantă”**. Lipsa de unitate în practica instanțelor, existența a două etape în activitatea acestora, cu modalități diferite de soluționare a unor cereri de același tip, deși constatate, au rămas neremediate.

Astfel, de exemplu :

Alexandru Mihalcea, student la Filosofie, secția Ziaristică (*Universitatea București*), a fost arestat în anul IV, împreună cu colegul său Florin Constantin Pavlovici. După o anchetă dură, au fost condamnați la patru ani pentru „calomnii la adresa artei, literaturii și scriitorilor progresiști de după 23 August” (sentința penală nr. 636/19.06.1959). După zece ani de la condamnare justiția comunistă i-a achitat, în urma recursului extraordinar, din oficiu, al procurorului general, care descoperise că fuseseră condamnați pe nedrept. *Tribunalul Suprem* a constatat inexistența infracțiunii și atât. Anii furați din viață, suferințele din închisoare, deznădejdea familiilor, supravegherea perpetuă, dificultățile reinserției sociale n-au interesat pe nimeni. Au suportat mult timp consecințele etichetei de „*dușman al poporului*”. Nu și-au găsit serviciu, erau etichetați și stigmatizați. Prin cererea nr. 7461/118/2007, Alexandru Mihalcea a solicitat Tribunalului Constanța, instanță de fond, obligarea statului român la plata unor daune morale și materiale, cerere admisă. Ziaristul persecutat și-a pledat cauza în fața judecătorilor *Curții Constituționale*, unde fusese trimis dosarul. *Curtea de Apel Constanța* și, în ultimă instanță, *Înalta Curte de Casație și Justiție* la data de 31.05.2012, au respins cererea ca nefondată. La capătul a cinci ani de procese, conform aprecierilor intimatului, reprezentanți ai Parchetului și ai Finanțelor nu au ezitat să-i atribue „*intenția de a se îmbogăți fără just temei*”. „*Nu a contat nici măcar faptul că însăși justiția comunistă rejudecase, fără ca eu să fi solicitat, procesul și mă declarase, caz rarissim, nevinovat. Fără îndoială, respingerea acțiunii mele (și a celorlalți foști deținuți) a fost pricinuită de amestecul factorului politic în actul de justiție,*” afirmă Alexandru Mihalcea.

AFDPR susține în continuare, în contradictoriu cu opinia Curții Constituționale, teza (la care a achiesat și instituția Avocatul Poporului) potrivit căreia Decretul - lege nr. 118/1990 a rezolvat doar asigurarea unei protecții sociale minimale pentru foștii deținuți politici - prin indemnizațiile acordate. Acestea nu pot acoperi și reparațiile materiale și morale de care ar trebui să

beneficieze foștii deținuți politici. Propunerile formulate de asociație viza următoarele modificări:

“La art.1 alin (3) din proiectul de lege, se precizează că “negarea crimelor comunismului și a existenței victimelor regimului totalitar comunist este interzisă”.

Art. 2 alin. (1) Victimelor regimului totalitar comunist le sunt garantate în mod distinct și independent următoarele categorii de drepturi bănești: despăgubiri pentru prejudiciile materiale sunt destinate să repare prejudiciile materiale ale victimelor, compensații bănești pentru prejudiciile morale suferite, indemnizații de securitate socială și alte drepturi.

Art. 2 alin. (2) Despăgubirile pentru prejudiciile materiale sunt destinate să repare prejudiciile materiale ale victimelor, fiind reglementate la art. 5 alin 1, lit. b) din Legea nr 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989.

Art. 2 alin. (3) Compensațiile bănești pentru prejudiciile morale sunt menite, în principal, să aline suferințele morale deosebite și de durată ale victimelor iar în plan secundar, să ofere satisfacție morală acestora.

Art. 2 alin. (4) Drepturile de securitate socială cuprind indemnizațiile lunare, gratuitățile la medicamente și asistență medicală, scutirile de la plata anumitor taxe și alte asemenea drepturi, expres reglementate în lege, în favoarea victimelor.

Art. 2 alin. (5) Este interzisă diminuarea oricăroră dintre aceste drepturi, pe considerentul exercitării lor concomitente, deoarece scopurile pentru care acestea au fost recunoscute, sunt distincte.”

În proiectul de lege, este introdusă asumarea răspunderii morale de către Stat, pentru prejudiciile morale cauzate prin măsuri penale sau administrative arbitrare.”

Comparând textul legii, propus de inițiatori, cu forma adoptată de Senat, **AFDPR a identificat diferențe mai ales cu privire la categoriile de victime care trebuie să beneficieze de reparații morale.** Senatul nu a ținut cont de amendamentele propuse de AFDPR, de includere a familiilor în rândul beneficiarilor legii, golind-o, în mare parte, de conținut. **Conducerea AFDPR a depus la Comisia Juridică a Camerei Deputaților un set de amendamente menite a rezolva diferențele dintre cele două formulări ale legii, în cele două camere ale Parlamentului.**

Amendamentele se găsesc pe site-ul AFDPR, la rubrica Buletin Informativ, sub titlul „*Amendamente la varianta de la Senat*”.

În concluzie, potrivit opiniei AFDPR, însoțită și de inițiatorii Plx 244/2011, în practica legislativă, „*indemnizația lunară*” constituie un drept de securitate socială și nu o reparație morală, astfel:

- **Drepturile de securitate și de protecție socială se acordă în scopul ocrotirii persoanelor persecutate politic de regimul comunist și a familiilor acestora, care au suferit grave discriminări sociale și profesionale, ceea ce a determinat restrângerea veniturilor acestora și ale familiilor lor. Mulți nu au putut să-și practice profesia până în 1990. Pensiile foștilor deținuți politici sunt mult mai mici decât ale foștilor gardieni și ale șefilor închisorilor, care i-au bătut și supus anilor de teroare.**
- **Compensațiile bănești pentru daune morale, și nu indemnizațiile sociale, sunt cele care trebuie calculate pe numărul de zile de detenție sau măsuri administrative coercitive și în comparație cu alte categorii de luptători, împotriva regimului comunist (spre exemplu, revoluționarii)**
- **Așa cum s-a statuat în jurisdicția internațională, victimelor comunismului trebuie să li se recunoască aceleași drepturi cu cele ale**

persoanelor condamnate pe nedrept, pentru că au fost supuse la tratamente inumane, tortură și discriminare pe criterii politice.

- **Menținerea erorii legislative constând în neacordarea de compensații bănești proporționale pentru prejudiciile morale suferite de victimele regimului totalitar echivalează cu negarea crimelor comunismului și a statutului de victimă atribuit persoanelor persecutate politic de statul totalitar.**

AFDPR a criticat și prevederile Legii nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România.

Cu titlu de exemplu, a fost prezentat cazul domnului Pavel Corbu, în vârstă de 82 de ani, membru al AFDPR Neamț, căruia i se tergiversează soluționarea dosarului depus la Autoritatea Națională pentru Restituirea Proprietăților (A.N.R.P.). Dosarul său, privind restituirea bunurilor imobile preluate abuziv în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989, a presupus restituirea prin echivalent, suma de care trebuia să beneficieze urmând să-i fie acordată eşalonat în trei tranșe, **în ciuda nevoii urgente dovedite de beneficiar prin documentele medicale depuse**, atestând starea gravă de sănătate a fiului său, ce necesită o intervenție chirurgicală în străinătate. Din compensația bănească, în cuantum de 45.000 de Euro, mai are de primit 18.000 Euro. Iar operația de care are nevoie fiul său se efectuează la Viena și costă 60.000 Euro, sumă pe care Pavel Corbu ar putea-o strânge în șapte ani din veniturile sale de pensionar și indemnizația de fost deținut politic.

Alte legi care au acordat drepturi persoanelor persecutate politic de dictatura comunistă și care au fost retrase sau modificate în defavoarea beneficiarilor, precum Legea 145/1997 - Legea asigurărilor sociale de sănătate - la art.6 alin. (1) lit.d) ca și noua lege a sănătății, Legea 95/2006 -

Legea privind reforma în domeniul sănătății - la art.213 alin.(1) lit.c) stabilea că:

Următoarele categorii de persoane beneficiază de asigurare, fără plata contribuției: „persoanele ale căror drepturi sunt stabilite prin Decretul-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate, din motive politice, de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate și constituite în prizonieri, prin Legea nr. 44/1994 privind veteranii de război, precum și unele drepturi ale invalizilor și văduvelor de război, precum și persoanele prevăzute la art. 2 din Legea nr. 42/1990 pentru cinstirea eroilor-martiri și acordarea unor drepturi urmașilor acestora, răniților, precum și luptătorilor pentru victoria Revoluției din decembrie 1989, dacă nu realizează alte venituri decât cele provenite din drepturile bănești acordate de aceste legi, precum și cele provenite din pensii.”

Conform Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 107/2010 privind modificarea și completarea Legii 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății s-a eliminat prevederea: „*precum și cele provenite din pensii*”, astfel că, prin această modificare a Legii 95/2006, marea majoritate a beneficiarilor Decretului-lege nr.118/1990 erau obligați la plata contribuțiilor de asigurări de sănătate, **fapt apreciat, la acea dată, de AFDPR, ca fiind nelegal.**

Conform dispozițiilor din Articolului unic alin. (1) lit.d) din **Legea nr.225 din 28 iulie 2015 privind anularea contribuției de asigurări sociale de sănătate pentru anumite categorii de persoane fizice:**

(1) Se anulează contribuția de asigurări sociale de sănătate datorată începând cu 1 ianuarie 2012 și până la data intrării în vigoare a prevederilor art. I pct. 17 și 18 din Ordonanța Guvernului nr. 4/2015 pentru modificarea și completarea Legii nr. 571/2003 privind Codul fiscal, aprobată prin Legea nr. 178/2015, de către următoarele categorii de persoane fizice:

(...)

d) persoanele ale căror drepturi sunt stabilite prin Decretul-lege nr.118/1990, privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat cu modificările și completările ulterioare, prin Legea nr.51/1993, privind acordarea unor drepturi magistraților care au fost înlăturați din justiție pentru considerente politice în perioada anilor 1945-1989, cu modificările ulterioare, prin Ordonanța Guvernului nr.105/1999 privind acordarea unor drepturi persoanelor de către regimurile instaurate în România cu începerea de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr.189/2000, cu modificările și completările ulterioare, prin Legea nr.44/1994, privind veteranii de război, precum și unele drepturi ale invalizilor și văduvelor de război, republicată, cu modificările și completările ulterioare prin Legea nr.309/2002, privind recunoașterea și acordarea unor drepturi persoanelor care au efectuat stagiul militar în cadrul Direcției Generale a Serviciului Muncii, în perioada 1950-1961, cu modificările și completările ulterioare, precum și persoanelor prevăzute în art.3 alin.(1) lit. b) pct.1 din Legea Recunoaștinței pentru Victoria Revoluției Române din Decembrie 1989 și pentru Revolta muncitorească anticomunistă de la Brașov, din noiembrie 1987, nr.341/2004 cu modificările și completările ulterioare, **pentru veniturile acordate în baza acestor legi sau, după caz, pentru venitul bază de calcul reprezentat de salariu de bază minim brut pe țară stabilit în baza art.296³² Legea nr.571/2003 cu modificările și completările ulterioare, dacă nu au realizat alte categorii de venituri pentru care s-a datorat contribuția.**”

Deoarece majoritatea membrilor asociației beneficiază de unul sau mai multe drepturi prevăzute în actele normative de mai sus, **AFDPR a solicitat Ministerului Finanțelor Publice să precizeze „care sunt categoriile de venituri care înlătură aplicarea dispozițiilor art. unic (1), lit. d) din Legea nr.225/2015,**

sau să ne indicați dispozițiile legale în vigoare în care sunt prevăzute aceste categorii de venituri.”

“Analiza temeinică a actelor legislative pe linie de asigurări de sănătate cu baze Legea nr.95 și legi rezultate de pe aceasta, pe care s-a emis Legea nr.225/28 iulie 2015, scot în evidență o atitudine neprietenoasă, chiar ostilă față de persoanele protejate prin Decretul-lege nr.118/1990, reactualizat în 2015-07-01, victime ale regimului comunist demonstrată clar prin reformularea părții finale ale al. d) al Legii nr.225 ajungându-se prin interpretarea unor acte legislative dintre care subliniem art.296³² Legea 571/2006 și art.213 Legea 95/2006 – cert legale – pentru aplicarea cărora s-a emis Ordinul M F 2202/19 august 2015, la blocarea legii, motivându-se cu al. 6) art.224 Legea 95/2006 - MO 652/28.08.2015.”- Buletin Informativ AFDPR nr. 36/11.10.2016.

În prezent, potrivit art. 224 alin. (1) din Legea nr. 95/2006, “Următoarele categorii de persoane beneficiază de asigurare, fără plata contribuției, în condițiile art. 154 din Legea nr. 227/2015, cu modificările și completările ulterioare(...)persoanele ale căror drepturi sunt stabilite prin Decretul-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, cu modificările și completările ulterioare, prin Legea nr. 51/1993 privind acordarea unor drepturi magistraților care au fost înlăturați din justiție pentru considerente politice în perioada anilor 1945-1989, cu modificările ulterioare, prin Ordonanța Guvernului nr. 105/1999 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 189/2000, cu modificările și completările ulterioare, prin Legea nr. 44/1994 privind veteranii de război, precum și unele drepturi ale invalizilor și văduvelor de război, republicată, cu modificările și completările ulterioare, prin Legea nr. 309/2002 privind

recunoașterea și acordarea unor drepturi persoanelor care au efectuat stagiul militar în cadrul Direcției Generale a Serviciului Muncii în perioada 1950-1961, cu modificările și completările ulterioare, precum și persoanele prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. b) pct. 1 din Legea recunoaștinței pentru victoria Revoluției Române din Decembrie 1989, pentru revolta muncitorească anticomunistă de la Brașov din noiembrie 1987 și pentru revolta muncitorească anticomunistă din Valea Jiului-Lupeni - august 1977 nr. 341/2004, cu modificările și completările ulterioare, pentru drepturile bănești acordate de aceste legi;”

Conform art. 154 alin.(1) din Codul fiscal “Următoarele categorii de persoane fizice sunt exceptate de la plata contribuției de asigurări sociale de sănătate: **d)** persoanele ale căror drepturi sunt stabilite prin Decretul-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, cu modificările și completările ulterioare, prin Legea nr. 51/1993 privind acordarea unor drepturi magistraților care au fost înlăturați din justiție pentru considerente politice în perioada anilor 1945-1989, cu modificările ulterioare, prin Ordonanța Guvernului nr. 105/1999 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 189/2000, cu modificările și completările ulterioare, prin Legea nr. 44/1994 privind veteranii de război, precum și unele drepturi ale invalizilor și văduvelor de război, republicată, cu modificările și completările ulterioare, prin Legea nr. 309/2002 privind recunoașterea și acordarea unor drepturi persoanelor care au efectuat stagiul militar în cadrul Direcției Generale a Serviciului Muncii în perioada 1950-1961, cu modificările și completările ulterioare, precum și persoanele prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. b) pct. 1 din Legea recunoaștinței pentru victoria

Revoluției Române din Decembrie 1989 și pentru revolta muncitorească anticomunistă de la Brașov din noiembrie 1987 nr. 341/2004, cu modificările și completările ulterioare, pentru drepturile bănești acordate de aceste legi; ”

Prin adresele transmise Secretarului General al Guvernului și Ministrului Finanțelor Publice 3741 și 3742 din 14 mai 2018, Președintele Asociației Foștilor Deținuți Politici din România, domnul Octav Bjoza a solicitat în mod expres modificarea Decretului- lege nr. 118/1991, anexând și un proiect de lege în acest sens.

În expunerea de motive la propunerea legislativă mai sus menționată, se arată următoarele:

“Propunerea legislativă pe care o supunem atenției dumneavoastră are ca obiect modificarea și completarea Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri-în sensul restabilirii unei echități de natură morală și materială pentru cei care și-au sacrificat viața în închisorile și lagărele comuniste pentru apărarea libertății, demnității și credinței străbune ale poporului român.

Simbol al luptei anticomuniste și al rezistenței împotriva sistemului comunist, foștii deținuți politici, cei care au îndurat ani de temniță în numele libertății, ca și cei deportați și strămutați prin măsuri administrative abuzive, nu au beneficiat, ei și familiile lor, de un sprijin real din partea statului român, a patriei pentru care s-au jertfit, sau, în cele mai dramatice cazuri au plătit cu viața.

Romania este un stat membru al Uniunii Europene. Revenirea noastră în marea familie europeană, desprinderea țării de sistemul criminal comunist, impus de Rusia sovietică, se datorează în mare măsură luptei duse pe parcursul a peste patru decenii de cei mai demni fii ai poporului nostru. În lumina acestui

adevăr de necontestat, prin măsurile pe care le propunem, nu facem altceva decât să recunoaştem sacrificiul lor în consonanță cu gratitudinea și respectul pe care se cuvine să le acordam celor ce s-au împotrivit prin toate mijlocele asasinării morale a societății românești. Apartenența noastră la Uniunea Europeană ne obligă să ținem cont de o serie de declarații și rezoluții referitoare la asigurarea reparațiilor cuvenite victimelor regimului totalitar comunist. Pentru exemplificare amintim de: **Rezoluția 1096 din 1996 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei privind “Măsurile de eliminare a moștenirii fostelor sisteme totalitare comuniste”** și de **Rezoluția 1481 din 2006 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei privind “Necesitatea condamnării internațional a crimelor regimurilor comuniste totalitare”**. În baza acestor acte cu caracter de recomandare pentru statele membre ale Consiliului Europei, la care România a aderat, este necesar ca persoanele nevinovate care au fost persecutate pentru fapte, care ar fi considerate legale într-o societate democratică, să fie reabilitate, să le fie restituite proprietățile confiscate și, atât timp cât victimele regimului comunist sau familiile lor mai sunt în viață, să poată primi compensații pentru daunele morale suferite.

Se cuvine a adăuga la exemplele de mai sus și :”Raportul final al Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România” în baza căruia în data de 18 decembrie 2006, Președintele României în fața Parlamentului, a condamnat regimul comunist declarând-l ilegal și criminal. În discursul său, Președintele României condamna politica de anihilare a unor întregi categorii sociale în numele luptei de clasă, spunând: “Cei mai de seamă reprezentanți ai elitelor din România au fost eliminați fie prin asasinat, fie prin deportare, înțemnițare, munca forțată sau marginalizare. S-a recurs la o logică a vinovăției colective și persecutarea familiilor celor bănuți de intenții sau de acțiuni anticomuniste. S-a recurs la criterii aberante pentru a distruge șansele copiilor din familiile cu “origine nesănătoasă” de a studia în învățământul superior. “

Și ca o consecință firească, Președintele declara:

“În numele Statului român, îmi exprim regretul și compasiunea pentru victimele dictaturii comuniste. În numele Statului român, cer scuze celor care au suferit, familiilor lor, tuturor celor care, într-un fel sau altul, și-au văzut destinele ruinate de abuzurile dictaturii.”

Acest regret și aceasta compasiune este întărită de Președinte când spune:

“Susțin solicitările foștilor deținuți politici legate de recunoașterea publică a tragediei prin care au trecut. “

Pentru aceasta recunoaștere se impune luarea unor măsuri reparatorii, cum ar fi:

- majorarea pensiilor foștilor deținuți politici și a urmașilor direcți ai acestora prin acordarea unei pensii suplimentare;*
- acordarea unor indemnizații retroactive compensatorii;*
- acordarea a cât mai multe gratuități (asistența medicală și medicamente, transport urban și interurban, compensații la căldura, energie electrică, apă, gaz metan etc.)*

Din păcate, de la data condamnării comunismului și până în prezent, nu s-a produs nici o îmbunătățire semnificativă în viața foștilor deținuți politici în timp ce numărul lor s-a micșorat în mod dramatic fiind pe cale de dispariție. Din cei cca 150 de mii de foști deținuți politici care mai erau în viață în 1990, an în care a apărut Decretul-lege nr. 118, mai supraviețuiesc astăzi mai puțin de 2000. Marea majoritate a beneficiarilor acestui Decret-lege (cca. 35 de mii) este constituită din deportați, strămutați, și soțiile celor decedați, numărul acestora scăzând anual într-o proporție alarmantă. Spre exemplu, din cele peste 44.000 de persoane deportate (strămutate) în Bărăgan în perioada 1951-1956 au mai rămas în viață cca. 6-7 mii.

Singura încercare, eșuată de altfel, de a aduce reparațiile cuvenite pentru suferințele îndurate de sutele de mii de victime ale regimului comunist s-a

datorat apariției **Legii 221/2009**, în baza căreia persoanele în cauză se puteau adresa justiției, în procese individuale, cerând reparații morale și materiale în conformitate cu prevederile acestei legi. Din păcate, în cca. un an de la apariția acestei legi, Curtea Constituțională consideră ca art.5 lit. a) din lege, cel care se referă la acordarea de compensații bănești pentru daune morale, ca neconstituțional, motivul principal invocat fiind existența **Decretului-lege 118/1990**, pe care Curtea Constituțională îl consideră ca fiind de aceeași speță cu legea în cauză și care, chipurile, ar fi tot o lege de reparații morale. Ori, aici ne găsim într-o gravă eroare de interpretare a spiritului celor două acte normative. **Decretul-lege 118/1990** intră, în mod exclusiv, în sfera legilor de securitate socială, și se aplică în scopul ocrotirii sociale a victimelor regimului comunist, aflate în viață, care datorită persecuțiilor politice, vădit nedrepte, au fost grav discriminate social și profesional, ceea ce a avut ca efect limitarea și restrângerea majoră a veniturilor materiale a acestora și ale familiilor lor, timp îndelungat, în toată perioada comunistă. De asemenea, se are în vedere faptul ca deținuții politici au depus muncă forțată perioade îndelungate, în condiții inumane, pentru care nu au fost niciodată remunerați, iar statul a profitat de munca acestora. De asemenea, deportații au trudit în IAS-urile din Bărăgan, inclusiv bătrânii și copii, pe bani puțini, atât cât să supraviețuiască.

Pentru a aduce clarificările de ordin juridic privind diferențele dintre cele două legi, la care facem referire, și de a da răspuns la obiecțiile Curții Constituționale, venind în ajutorul victimelor regimului totalitar comunist, un grup de parlamentari au depus o inițiativă legislativă în luna decembrie 2010. Această inițiativă, cunoscută ca proiectul PL-x 244/2011, timp de șase ani nu a primit nici o soluție din partea Parlamentului României iar răbdarea posibililor beneficiari al acestui proiect a ajuns la limita suportabilității. Și ca batjocora să continue, Comisia juridică a Camerei Deputaților, în noua sa configurație, a decis să acorde aviz de respingere acestei inițiative legislative, invocând

decizia Curții Constituționale, care rămâne valabilă și în noul context de legiferare.

De aceea, noi semnatarii acestui proiect de lege, în situația în care se persistă în ideea ca Decretul-lege 118/1990 este o lege din domeniul reparațiilor morale, consideram că acesta trebuie fundamental modificat, în așa fel, încât de el să **beneficieze și urmașii celor care au fost victime dovedite ale regimului comunist indiferent că acestea mai sunt în viață sau au decedat**, cei mai mulți chiar înainte de 1989. Numai așa Decretul Lege nr.118/1990 ar putea aduce, oarecum, reparații pentru daunele morale suferite de opozanții regimului comunist și ale victimelor acestui regim criminal.

Facem de la început precizarea ca modificările și completările aduse legii pornesc de la forma ultimei republicări a Decretului-lege 118/1990 în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.631 din 22 septembrie 2009.

Ce își propune prezenta inițiativă legislativă:

1. Definirea mai riguroasă a categoriilor de beneficiari ai legii, fără a elimina nici o persoana care și-a obținut statutul de beneficiar anterior prezentei inițiative legislative. (a se vedea art.1 în varianta nouă).

2. Introducerea în rândul beneficiarilor și a altor categorii care, în mod greșit, n-au beneficiat de nici o reparație din partea statului român cum ar fi **copiii foștilor persecutați politici**, în perioada în care părinții erau în detenție, sau, au decedat în detenție ori în alte împrejurări legate de lupta lor împotriva comunismului. De un nou tratament se vor bucura și soții (soțiile) celor decedați în împrejurările definite în art.1 alin.(1) și alin.(2). A se vedea, cu precădere, art.5 din prezenta inițiativă în comparație cu prevederile art.5 din actualul decret-lege.)

3.Introducerea în rândul beneficiarilor la art. 1 alin. (1) lit. f) a **“participanților la acțiuni de împotrivire cu arma și de răsturnare prin forță a regimului comunist”**. Introducerea acestei categorii este legal definită prin

Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 214/1999, cu modificările și completările ulterioare.

4. Organizarea textului legii grupând pe articole și aliniate prevederile de același tip, astfel:

-Art. 1 : stabilește categoriile de beneficiari în noua lor definiție;

-Art.11 : stabilește vechimea în muncă și modul de calcul al punctului de pensie pentru perioada în care persoana beneficiară a avut statutul de persecutat politic, dovedit ca atare;

-Art.4 : stabilește indemnizațiile cuvenite persoanelor încadrate în art. 1, alin. (1) și (2) raportate la salariul minim brut pe economie;

-Art.5 : stabilește noile indemnizații cuvenite soțiilor și copiilor celor încadrați la art. 1, alin. (1) și (2);

-Art.8 : stabilește drepturile, altele decât indemnizațiile;

Nota 1:

Litera f) a art .8 din prezentul proiect legislativ se bazează pe prevederea articolul VII6 din Legea 127/2013.

Nota 2:

1.Un număr de articole din actuala lege vor fi abrogate pe considerentul că prevederile acestora se regăsesc în alte articole după reorganizarea textului actual.

2.Unele articole se vor abroga întrucât acestea nu mai sunt actuale sau au fost abrogate anterior prin decizia Curții Constituționale nr.55/2000. (a se vedea art.14 din legea actuala).

3.Facem mențiunea ca nici un drept câștigat prin actuala lege nu va fi eliminat ci, din contră, beneficiarii noii legi vor beneficia și de alte drepturi, așa cum rezultă din prezentul proiect legislativ. ”

Propunerea legislativă are următorul conținut:

“Art. 1 Decretul-lege nr.118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere

de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 631 din 22 septembrie 2009, cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează :

1. La articolul 1, aliniatul (1) se redefinește, se modifică și se completează și va avea următorul cuprins :

“(1) Se consideră persecutat din motive politice și victimă a dictaturii comuniste, instaurată cu începere de la 6 martie 1945, beneficiind de prevederile prezentei legi, acea persoana care s-a găsit în una din următoarele situații:

a) a executat o pedeapsă privativă de libertate, din motive politice, în baza unei hotărâri judecătorești rămasa definitivă sau a fost lipsită de libertate în baza unui mandat de arestare preventivă pentru infracțiuni politice;

b) a fost privată de libertate în locuri de deținere în baza unor măsuri administrative cu caracter politic sau ca o prelungire a perioadei de detenție la sfârșitul executării acesteia; a fost reținută pentru cercetări de către organele de represiune;

c) a fost internată în spitale de psihiatrie;

d) a avut stabilit domiciliu obligatoriu;

e) a fost strămutată într-o altă localitate;

f) a participat în acțiuni de împotrivire cu arma și de răsturnare prin forță a regimului comunist.”

2. La articolul 1, aliniatul (2), teza introdactivă se modifică după cum urmează :

“(2) Se consideră persecutat din motive politice și victimă a dictaturii comuniste, beneficiind de prevederile prezentei legi și persoana care :”

3. La articolul 1, după aliniatul (2), se va introduce un nou aliniat, aliniatul (21), cu următorul cuprins :

“(21) Beneficiază, în mod corespunzător, de toate prevederile prezentei legi și soții (soțiile) și copiii celor prevăzuți în alin.(1) și alin.(2) “

4. Aliniatele (3),(4),(5) și (6) se vor reformula și vor constitui un nou articol — art. 11 cu următorul cuprins :

“Art. 11

(1) Fiecare an în care o persoană s-a găsit în una din situațiile prevăzute la art. 1 alin. (1) și alin. (2) se consideră vechime în muncă un an și șase luni.

(2) Se consideră vechime în muncă și perioadele în care o persoană aflată în una din situațiile prevăzute în art. 1 alin. (1) și alin. (2) nu s-a putut încadra în muncă, ca urmare a unei invalidități de gradul 1 sau 2 survenite în timpul în care s-a aflat în acea situație, sau ulterior, dacă dovedește că aceasta s-a produs din cauza sau în legătură cu relele tratamente la care a fost supusă.

(3) Persoanele care fac dovada printr-o hotărâre judecătorească de constatare, că nu au putut să-și exercite profesia sau, după caz, ocupația pe perioada în care au fost persecutate din motive politice, beneficiază de vechime în muncă pe perioada respectivă.

(4) Perioadele stabilite în conformitate cu alin. (1)-(3) vor fi încadrate cu salariul mediu brut pe economie, din anii respectivi, și vor fi luate în calculul punctajului cu ocazia pensionării.

5. Articolul 2 se abrogă.

6. Articolul 4 se modifică și va avea următorul cuprins:

(1) Persoanele care s-au aflat în situațiile prevăzute la art. 1, alin. (1) lit. a), b), e) și f) și alin. (2) au dreptul la o indemnizație lunară egală cu 40% din salariul minim brut pe economie pentru fiecare an petrecut în situațiile respective, indiferent dacă sunt sau nu sunt pensionate.

(2) Persoanele care s-au aflat în situațiile prevăzute la art. 1, alin. (1), lit. c) și

d) au dreptul la o indemnizație lunară egală cu 25% din salariul minim brut pe economie pentru fiecare an petrecut în situațiile respective, indiferent dacă sunt sau nu sunt pensionate.

(3) *Indemnizațiile prevăzute în aceasta lege se actualizează odată cu creșterea salariului minim brut pe economie.*

(4) *Indemnizațiile acordate în baza prezentului decret-lege sunt neimpozabile și nu afectează alte drepturi.”*

7. Articolul 5 se modifică și va avea următorul cuprins:

Art. 5

(1) Soțul (soția) și copiii celui ucis sau exterminat în timpul rezistenței armate anticomuniste sau, ca urmare a participării la demonstrații, răzcoale țărănești sau alte forme de luptă împotriva comunismului, a celui executat cu sau fără sentințe de condamnare la moarte pentru o infracțiune cu caracter politic și a celui care a decedat în timpul anchetelor securității sau în timpul executării pedepsei sau măsurii administrative, vor beneficia, fiecare, de o indemnizație lunară egală cu salariul mediu brut pe economie avut în vedere la fundamentarea bugetului de asigurări sociale pe anul în curs.

(2) Copiii minori la data la care unul sau ambii părinți s-au aflat în una din situațiile prevăzute la art.1, alin. (1) și (2) vor beneficia de o indemnizație lunară cuvenită părintelui, calculată conform art.4, optându-se pentru varianta cea mai favorabilă.

(3) Copiii născuți în închisoare, în lagăre, în deportare, în strămutare sau în domiciliu obligatoriu vor beneficia de o indemnizație lunară egală cu cea cuvenită mamei pe toată perioada în care aceasta s-a aflat în una din situațiile prevăzute la art. 1 alin. (1) și (2) sau pentru perioada în care ei înșiși s-au aflat în atare situație, la alegere.

(4) Copiii născuți după eliberarea părintelui din situațiile prevăzute la art. 1 alin. (1) și (2) vor beneficia de o indemnizație lunară egală cu 50% din indemnizația părintelui calculată conform art.4.

(5) Soțul (soția) celui decedat după eliberarea din închisoare, spitale de psihiatrie, după întoarcerea din strămutare, din deportare, din prizonierat sau după încetarea măsurii de stabilire a domiciliului obligatoriu, va beneficia de o

indemnizație lunară egală cu 50% din indemnizația de care ar fi beneficiat titularul, dacă ulterior nu s-a căsătorit, dar nu mai puțin decât indemnizația corespunzătoare pentru un an petrecut în atare situație.

(6) Beneficiază de indemnizația prevăzută la alin. (5) și soțul (soția) celui decedat în condițiile corespunzătoare acestui alineat și care, din motive de supraviețuire, a fost nevoit (ă) să divorțeze de cel închis, internat abuziv în spitale de psihiatrie, deportat, strămutat, prizonier sau căruia i s-a stabilit domiciliu obligatoriu, dacă nu s-a recăsătorit și dacă poate face dovada ca a conviețuit cu victima până la decesul acesteia. ”

8. Articolul 6 se modifică și va avea următorul cuprins:

Art. 6

În situațiile în care ambii soți s-au aflat într-una din situațiile prevăzute la art. 1, alin.(1) și alin.(2), soțul supraviețuitor va beneficia de o indemnizație pentru perioada proprie sau pentru jumătate din cea cuvenită soțului (soției), la alegere. ”

9. Articolul 8 se modifică, se completează și va avea următorul cuprins:

Art. 8

Persoanele aflate în una din situațiile prevăzute la art. 1 vor beneficia de următoarele drepturi :

- a) scutire de plata impozitelor și taxelor locale;*
- b) asistență medicală și medicamente, în mod gratuit și prioritar, atât în tratament ambulatoriu, cât și pe timpul spitalizărilor, atât în unități spitalicești de stat cât și private;*
- c) transport urban gratuit cu mijloacele de transport în comun aparținând societăților cu capital de stat sau privat (autobuz, troleibuz, tramvai, metrou). În acest scop se vor elibera legitimații cu fotografie ce vor putea fi folosite în orice localitate din țară, acestea având un caracter permanent, pe tot timpul vieții titularului;*

d) douăsprezece călătorii gratuite, anual, pe calea ferată română, cu clasa 1, pe toate categoriile de trenuri de persoane, cu mijloacele de transport auto sau cu mijloacele de transport fluviale, după caz, la alegere, folosirea acestora fiind posibilă și de către însoțitori, în cadrul numărului de călătorii stabilit pentru titular;

e) în cadrul numărului de călătorii stabilit pentru titular conform lit. d) tichetele de călătorie pot fi ridicate și folosite de către alte persoane mandatate de titular să le reprezinte interesele, pe bază de împuternicire cu dată certă însoțită de o copie a actului de identitate al titularului, nefiind necesară prezența titularului în momentul realizării călătoriei;

f) un bilet pe an, gratuit, pentru tratament într-o stațiune balneoclimaterică;

g) scutire de plata taxelor de abonament pentru radio și televizor;

h) scutire de taxa de abonament la un post de telefonie fixă;

i) acordarea la cerere, cu titlu gratuit, a unui loc de veci;

j) prioritate la repartizarea de către consiliile locale a unei locuințe din fondul locativ de stat;

10. Articolul 9 se abrogă (cuprins în art.8, lit. j))

11. Articolul 10 se modifică și va avea următorul cuprins:

Art. 10

(1) Beneficiază de prevederile prezentului decret-lege și persoanele prevăzute la art.1 cu domiciliul în străinătate, indiferent dacă și-au păstrat sau nu cetățenia.

(2) Dovedirea situațiilor prevăzute la art. 1 se face, de către persoanele interesate, cu acte oficiale eliberate de către organele competente, iar în cazul în care nu este posibil, prin orice mijloc de probă prevăzut de lege. Actualii beneficiari ai decretului-lege își păstrează statutul obținut.

(3) Cererile pentru stabilirea drepturilor prevăzute de prezentul decret-lege, se vor depune la Agențiile de plăți și inspecție socială județene și ale

municipiului București, care sunt obligate să se pronunțe asupra acestora în termen de 30 de zile printr-o decizie motivată. Împotriva deciziei persoana interesată poate face contestație potrivit Legii contenciosului administrativ. “

(4) Dacă o persoană se găsește în două sau mai multe situații prevăzute la art.1, beneficiază de drepturile oferite de fiecare situație în parte, dacă acestea nu sunt concomitente.

(5) Consiliile locale, Casele de pensii județene și ale municipiului București, Casele de asigurări de sănătate județene și ale municipiului București vor pune în aplicare toate prevederile prezentei legi, ce aparțin domeniilor lor de activitate.”

12. Articolul 11 se abrogă (este cuprins în art. 11, alin. (3).

13. Articolul 12 se abrogă (prevederile sunt cuprinse în art. 10)

14. Articolul 14 se abrogă.

15. După articolul 14 se introduce art.141 cu următorul cuprins:

“Art. 141

Consiliile locale ale municipiilor pe raza cărora funcționează filiale sau subfiliale ale Asociației Foștilor Deținuți Politici și ale Deportaților, sau sedii centrale ale acestora, vor atribui spații corespunzătoare cu scutire de la plata taxelor, impozitelor și chiriilor pe perioada existenței acestora.”

Art. II. Decretul-lege nr.118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura comunistă instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.631 din 23 septembrie 2009 cu modificările și completările ulterioare și cu modificările aduse de prezenta lege, se va publica în Monitorul Oficial al României, Partea I, dându-li-se textelor o nouă numerotare.”

6.2 Revendicări ale refugiaților de dincolo de Prut și Nistru

Cu acest prilej, subliniem și **situația refugiaților de dincolo de Prut și Nistru**, ai căror reprezentanți s-au întâlnit în cursul anului 2018 cu Avocatul Poporului, domnul Victor Ciorbea.

Asociația Națională a Refugiaților de dincolo de Prut și Nistru (ANRPN), prin vocea domnului doctor inginer Aurel Marian, președinte, s-a arătat nemulțumită de faptul că **grupul social pe care îl reprezintă nu este definit de Legea nr. 189/2000 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 105/1999**¹¹⁷ *privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice*. Membrii asociației au solicitat modificarea cadrului legal care reglementează aceste situații, subliniind faptul că, spre deosebire de celelalte categorii de refugiați și evacuați, basarabienii și transnistrenii, originari din acele locuri, nu s-au întors la casele lor, au pierdut bunuri, au lăsat în urmă familii și s-au confruntat cu un regim ostil.

Cu prilejul întâlnirilor avute, au transmis Avocatului Poporului expunerea de motive și propunerea de modificare a Legii 189/2000 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice ale căror texte le redăm mai jos:

“EXPUNERE DE MOTIVE

pentru modificarea Legii 189/2000 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice.

¹¹⁷ Inițial ordonanța a avut denumirea: *Ordonanța nr. 105/1999 pentru modificarea și completarea Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri*, iar foștii refugiați de peste Prut și Nistru au primit drepturile stabilite prin lege în baza Decretului-lege nr. 118/1990.

Legea 189/2000, cu toate că a apărut cu 10 ani după primele legi reparatorii (ex. Legea 118/1990,) include grave erori privind considerarea specificității grupurilor sociale la care se referă alterând reala istorie și datele caracteristice care definesc aprecierea drepturilor diferitelor grupuri sociale beneficiare.

Astfel, în cadrul articolului 1 la punctele a),b),c),d) și e) sunt specificate categoriile de persoane care beneficiază de prevederile acesteia. La articolul 2 sunt precizate indemnizațiile lunare pentru fiecare an de detenție, de deportare sau de strămutare în alte localități indicând perioada care se determină ca începând de la data deportării/strămutării persoanei vizate și care se termină prin considerarea sfârșitului exodului, pentru toate categoriile sociale indicate data de 6 martie 1945. Se poate remarca ca în textul legii nu este specificată data sfârșitului real al deportării sau strămutării.

Considerând că grupurile sociale care cad sub prevederile legii nu sunt omogene prin structură, istorie și parcursul evenimentelor se pot distinge următoarele situații:

- cei care au fost deportați în ghetouri și lagăre de concentrare au fost ridicați în anul 1941 și s-au întors în anii 1944-1945;*
- refugiații din Ardeal au plecat în refugiu în 1940 și s-au întors în 1944-1945 la casele lor;*
- toate celelalte categorii menționate în lege au revenit la locurile de baștină până în martie 1945.*

În ce privește situația refugiaților și evacuaților din cele trei guvernăminte din est. Basarabia, Bucovina și Transnistria aceasta este cu totul diferită față de alte categorii. Evacuările din aceste teritorii s-au făcut sub ordonanța Marelui Stat Major nr. 1111 (A,B,C- indicatori pentru fiecare guvernământ) în mod ordonat; în paralel existând și un puternic flux de refugiați neordonat.

Structura refugiaților din est include pe de o parte (a) pe cei născuți în țară și plecați în zona estică în anul 1941/42 sau în anii 1930-1940, pe de altă parte (b) persoanele originare din zonele evacuate inclusiv acelea care au funcționat în administrația română în perioada 1941 -1944.

Acestui grup social (b) nu i se poate defini o perioadă pentru care se poate aplica legea întrucât refugiul are un început dar nu are un sfârșit care să fie momentul întoarcerii la locurile de baștină și care există pentru toți ceilalți beneficiari ai actului normativ.

Mai mult atitudinea guvernului comunist față de această categorie de refugiați a fost absolut represivă. Astfel la 11 decembrie 1944, în urma ordinului Comandamentului Aliat se trece la arestarea persoanelor “născute în URSS” și returnarea lor în spațiul sovietic. În anii 1944-1946 au fost arestate în jur de 100.000 de persoane, ceea ce a dus la “dezmembrarea familiilor și un val de sinucideri” (citată din scrisoarea regelui Mihai I către președintele Roosevelt). Cei născuți în URSS au fost în continuare victime ale tuturor formelor de marginalizare și restricții în toată perioada comunistă, pe plan social, administrativ, învățământ, deplasări în străinătate, mai mult presiunea restricțiilor a funcționat și după anul 1963 - perioadă de relaxare a actelor punitive ale statului din considerente politice. Nimic din avutul acestor oameni nu a fost recuperat iar legăturile familiare în cele mai multe cazuri distruse.

Spre exemplificare remarcăm atitudinea antisocială a regimului față de acest grup social prin faptul că prima categorie menționată în decretul de dislocare a populației ‘Periculoase’ din sudul Banatului (1951) a fost cea a “basarabienilor”, ca și categoria celor vizați de înrolare în Detașamentele de Muncă (1951-1961)- replica “națională “ a Gulagurilor sovietice pentru industrializare-.

Pentru a evita prevederile legale privind durata refugiului s-a considerat că refugiații din est “născuți în URSS” au intrat în țară în aprilie

1944 și că acesta s-a încheiat la data de 6 martie 1945, adică un refugiu de doar un an de zile, ceea ce, pentru acest grup social frizează absurdul.

Adevăratul sfârșit al refugiului pentru acest grup ar putea fi doar după anul morții lui Stalin (1953) după care represiunea sovietică a mai slăbit. Reîntoarcerea până la această dată însemna o probabilă deportare în Siberia sau o posibilă condamnare pentru internare în Gulag (cu o durată "standard" de 10 ani.

O altă completare a legii se referă la art.5 lit.h) privind acordarea unui loc de veci. Pentru a preveni dispariția locurilor de veci acordate și a da astfel posibilitatea rudelor din Moldova și Ucraina să găsească mormintele membrilor lor de familie se propune acordarea încadrarea acestora în categoria mormintelor protejate având un statut specific.

PROPUNERE

privind modificarea Legii 189/2000 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice, cu referire la persoanele evacuate și refugiate din teritoriile din est în anii 1940 și 1944

Art. 1

Ordonanța Guvernului nr. 105 din 30 august 1999 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 426 din 31 august 1999, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 189/2000, cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

Art.2

La articolul 1 se introduce alin. h cu paragrafele:

h.1¹ "a fost evacuată sau refugiată din Bucovina, Basarabia și Transnistria în anii 1940 și 1944, înregistrată în actele personale ca fiind "născut în URSS".

h.2. "Perioada pentru care se stabilește indemnizația pentru situația prevăzută în art.1 alin. (h1) este de la 15.03-1944 la 05.03-1953.

h.3 "Indemnizație lunară pentru fiecare an al perioadei prevăzute la alin.h2 este de 350 lei"

h4 "Persoanele prevăzute în Decretul- lege 118/1990 prin art. 1(1) c), d) și e) nu vor beneficia de indemnizația prevăzută mai sus pentru perioada efectului Decretului-lege "

La articolul 5 se adaugă al. i

i) "Persoanele prevăzute la art. 1 alin h vor beneficia în afară de prevederile prezentei legi privind acordarea la cerere, cu titlu gratuit a unui loc de veci; și de asigurarea pentru locurile de veci acordate a unui regim de protecție (mormânt protejat)".

Capitolul 7. DEMERSURI ALE INSTITUȚIEI AVOCATUL POPORULUI

În cadrul activității desfășurate, instituția Avocatul Poporului a primit numeroase plângeri din partea persoanelor persecutate politic sau urmași ai acestora, formulate, atât în nume propriu, cât și prin asociațiile constituite de aceștia, fie în scris, fie în cadrul audiențelor acordate de Avocatul Poporului sau de alți reprezentanți ai instituției.

Sesizările primite relevă existența unei stări de nemulțumire la nivel național. Autorii acestor petiții apreciază că textele legiferate sunt, din mai multe puncte de vedere, neconstituționale, discriminatorii, vădit nelegale și date cu încălcarea gravă a normelor obligatorii adoptate de Uniunea Europeană și cu nesocotirea jurisprudenței Curții Constituționale a României. Asociația Foștilor Deținuți Politici din România a învederat în cadrul unor întâlniri cu Avocatul Poporului, domnul Victor Ciorbea, aspecte aduse și la cunoștința Guvernului României și care vizează numeroase ilegalități, lacune legislative etc. Nemulțumiri au fost exprimate și cu prilejul întâlnirilor avute cu reprezentanții instituției Avocatul Poporului și Asociația Națională a Refugiaților de dincolo de Prut și Nistru.

Astfel, din discuțiile purtate și din cazuistica instituției Avocatul Poporului, a rezultat că există probleme de natură să afecteze drepturile foștilor deținuți politici și a altor categorii de persoane persecutate politic de regimul comunist.

a) În context, reiterăm că dată fiind existența Deciziilor nr. 1354/2010, nr. 1358/2010 și nr. 1360/2010, ale Curții Constituționale, **în anul 2012, Avocatul Poporului, a întocmit și transmis președinților celor două camere ale Parlamentului, precum și Primului Ministru un Raport special privind**

lacuna legislativă creată ca urmare a declarării ca neconstituțional a art. 5 alin. (1) lit. a) teza întâi din Legea nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 – 22 decembrie 1989, și pentru suspendarea aplicării unor dispoziții din titlul VII al Legii nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente, cu modificările și completările ulterioare, în care propune crearea unui cadru legislativ menit să prevadă reparații pentru suferințele cauzate de regimul comunist din perioada 6 martie 1945- 22 decembrie 1989.

Astfel, în Raportul menționat, Avocatul Poporului, având în vedere:

- dispozițiile art. 147 alin. (1) din Constituție și
- Rezoluțiile Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, amintite în prezentul Raport special, precum și
- situația acțiunilor în justiție întemeiate pe dispozițiile declarate neconstituționale, aflate în curs de soluționare pe rolul instanțelor de judecată, care se respingeau ca urmare a caracterului obligatoriu *erga omnes* al deciziilor instanței de contencios constituțional și
- imposibilitatea formulării de noi acțiuni în vederea obținerii unor despăgubiri de persoanele vizate de Legea nr. 221/2009,

a considerat că se impune cât mai curând cu putință, legiferarea unor dispoziții care să înlocuiască prevederile art. 5 alin. (1) lit. a) teza întâi din Legea nr. 221/2009, declarate neconstituționale.

O primă propunere a Avocatului Poporului a vizat modificarea art. 5 alin. (1) lit. a) teza întâi din Legea nr. 221/2009, astfel: (1) „Orice persoană care a suferit condamnări cu caracter politic în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989 sau care a făcut obiectul unor măsuri administrative cu caracter politic, precum și, după decesul acestei persoane, soțul sau descendenții acesteia până la gradul al II-lea inclusiv pot solicita instanței prevăzute la art. 4 alin. (4), în termen de 3 ani de la data intrării în vigoare a

prezentelor dispoziții, obligarea statului la: a) „acordarea de compensații bănești pentru prejudiciile morale, cauzate de condamnările cu caracter politic sau de măsurile administrative cu caracter politic. Pentru sume mai mari de 50 000 de lei, plata se face în tranșe egale, în termen de 5 ani de la pronunțarea hotărârii judecătorești definitive și irevocabile.”

O altă soluție avansată de Avocatul Poporului în Raportul special amintit a fost aceea a finalizării procedurilor parlamentare în cazul Proiectului de Lege privind regimul juridic al drepturilor cuvenite victimelor regimului totalitar comunist PL-x nr. 244/09.05.2011, desigur, într-o formulare care să răspundă atât deciziilor Curții Constituționale, cât și exigențelor impuse de art.138 alin. (5) din Constituție.

La data întocmirii prezentului Raport special, Proiectul de Lege privind regimul juridic al drepturilor cuvenite victimelor regimului totalitar comunist PL-x nr. 244/09.05.2011, se află la comisii la Camera Deputaților (ultimul punct de vedere fiind transmis de către Guvern în 24.03.2017).

În context, menționăm faptul că Senatul a adoptat Proiectul mai sus menționat, în 4.05.2011, art. 5 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 221/2009, modificându-se și completându-se după cum urmează:

“Partea introductivă și litera a) ale alineatului (1) al articolului 5 vor avea următorul cuprins:

(1) Orice persoană care a suferit condamnări cu caracter politic, în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, poate solicita instanței competente, în termen de 3 ani de la data intrării în vigoare a prezentei legi, obligarea statului la:

a) acordarea de compensații bănești pentru prejudiciile morale, cauzate de detenția politică personală, constând într-o sumă egală cu echivalentul a 24 de mii de euro pentru fiecare an de condamnare efectuat. Pentru sume cuvenite mai mari de 100 de mii de euro plata se face în două tranșe egale, în

interiorul a doi ani după pronunțarea hotărârii judecătorești definitive și irevocabile."

b) Prin adresa Avocatului Poporului nr. 17467/02.10.2018, înregistrată la Casa Națională de Asigurări de Sănătate, sub nr. RV 979/0410.2018, s-a solicitat comunicarea actelor normative în materia asigurărilor sociale de sănătate cu referire la aplicarea Decretului-Lege nr. 118 din 30 martie 1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare, având în vedere elaborarea de către instituția Avocatul Poporului a unui Raport special privind drepturile foștilor deținuți politici.

Ca urmare a solicitării Avocatului Poporului, **Casa Națională de Asigurări de Sănătate, ne-a comunicat următoarele:**

„I. Precizări prealabile

Prin dispozițiile art. 8 din Decretul-Lege nr. 118/1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare, este reglementat dreptul persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, la asistență medicală și medicamente, în mod gratuit și prioritar, atât în tratamentul ambulatoriu, cât și pe timpul spitalizărilor.

Totodată este de observat că potrivit art. 1 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 170/1999 privind acordarea, în mod gratuit, a asistenței medicale, medicamentelor și protezelor pentru unele categorii de persoane prevăzute în legi speciale, cu modificările și completările ulterioare, persoanele ale căror drepturi sunt stabilite prin acte normative speciale beneficiază de drepturile acordate asiguraților, în condițiile prevăzute de actele normative care reglementează materia asigurărilor sociale de sănătate, de actele normative prin care au fost instituționalizate și în conformitate cu prevederile Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 170/19995 cu modificările și completările ulterioare.

Prin dispozițiile art. 5 lit. a) și b) din nr. 170/1999, cu modificările și completările ulterioare, se prevede faptul că persoanele persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, beneficiază de:

“a) asistență medicală gratuită;

b) medicamente, în mod gratuit și prioritar, atât în tratament ambulatoriu, prevăzute în 'Lista cuprinzând denumirile comune internaționale ale medicamentelor din Nomenclatorul de produse medicamentoase de uz uman de care beneficiază asigurații pe bază de prescripție medicală, cu sau fără contribuție personală’, cât și pe timpul spitalizării în condițiile Contractului-cadru privind condițiile acordării asistenței medicale în cadrul sistemului de asigurări sociale(...) “

Analizând aceste ultime dispoziții legale, se poate constata că legiuitorul a înțeles să reglementeze drepturile conferite persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, numai cu respectarea dispozițiilor cuprinse în Legea nr. 95/2006, republicată, cu modificările și completările ulterioare, Contractul cadru privind condițiile acordării asistenței medicale în cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate, Normele de aplicare a Contractului-cadru și Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 170/1999, cu modificările și completările ulterioare, ceea ce înseamnă că voința legiuitorului este în sensul acordării asistenței medicale și medicamentelor din Fondul național unic de asigurări sociale de sănătate, în condițiile reglementate de actele normative anterior invocate.

II. Considerații generale privind sistemul de asigurări sociale de sănătate și cadrul normativ incident în materie

În conformitate cu dispozițiile Legii-cadru nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, republicată, cu modificările și completările ulterioare, coroborate cu reglementările Hotărârii Guvernului nr. 144/2010 privind organizarea și funcționarea Ministerului Sănătății, cu modificările și completările ulterioare, Ministerul Sănătății, în calitate de autoritate centrală în domeniul sănătății publice, are atribuții în ceea ce privește elaborarea politicilor, strategiilor și programelor din domeniul sănătății populației, la nivel național, regional și local.

În domeniul sanitar, Casa Națională de Asigurări de Sănătate aplică politicile și programele Guvernului în coordonarea Ministerului Sănătății, având competență specifică pe domeniul administrării sistemului de asigurări sociale de sănătate.

Precizăm faptul că în concordanță cu dispozițiile art. 1 alin. (5) din Constituția României, republicată, în România respectarea Constituției a supremației sale și legilor este obligatorie”.

Totodată, art. 34 din Constituție, prevede că: „(1) Dreptul la ocrotirea sănătății este garantat. (2) Statul este obligat să ia măsuri pentru asigurarea igienei și a sănătății publice. (3) Organizarea asistenței medicale și a sistemului de asigurări sociale pentru boală, accidente, maternitate și recuperare, controlul exercitării profesiilor medicale și a activităților paramedicale, precum și alte măsuri de protecție a sănătății fizice și mentale a persoanei se stabilesc potrivit legii. “

Astfel, potrivit Legii fundamentale, organizarea sistemului de asigurări sociale de sănătate se stabilește în condițiile legii, respectiv prin legislația primară, Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 562 din 28 august 2015, precum și prin legislația secundară, reprezentată de acte normative subsecvente și acte administrative cu caracter normativ în domeniul

sănătății, elaborate în temeiul acestei legi, care s-au raportat la prevederile legii fundamentale a statului.

Legea nr. 95/2006, republicată, cu modificările și completările ulterioare, reglementează la Titlul VIII, sistemul asigurărilor sociale de sănătate din România și cuprinde prevederi exprese cu privire la statutul de asigurat, drepturile și obligațiile asiguratului, documentele prin care se atestă calitatea de asigurat, pachetul de servicii medicale de bază, modalitatea de acordare și de decontare a acestor servicii, precum și modelul de contract de furnizare de servicii medicale care se încheie între furnizori și casele de asigurări de sănătate, așa cum sunt prevăzute de:

Contractul-cadru privind condițiile acordării asistenței medicale în cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate, respectiv, Hotărârea Guvernului nr. 140/2018 pentru aprobarea pachetelor de servicii și a Contractului cadru care reglementează condițiile acordării asistenței medicale, a medicamentelor și a dispozitivelor medicale în cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate pentru anii 2018 - 2019, cu modificările și completările ulterioare;

Normele metodologice de aplicare a Contractului-cadru, în speță, Ordinul ministrului sănătății și al președintelui Casei Naționale de Asigurări de Sănătate nr. 397/836/2038 privind aprobarea Normelor metodologice de aplicare în anul 2018 a Hotărârii Guvernului nr. 140/2018, cu modificările și completările ulterioare.

III. În cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate, **drepturile acordate persoanelor prevăzute de Decretul lege nr. 118/1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare, sunt reglementate prin dispozițiile Legii nr. 95/2006, republicată, cu modificările și completările ulterioare, Hotărârii de Guvern nr. 140/2018, cu modificările și completările ulterioare, Ordinului ministrului sănătății și al președintelui Casei Naționale de Asigurări de Sănătate nr. 397/836/2018 cu modificările**

și completările ulterioare și Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 170/1999, cu modificările și completările ulterioare.

Este important de precizat, faptul că din dispozițiile Legii nr. 95/2006, republicată, cu modificările și completările ulterioare, rezultă că legiuitorul a înțeles să facă o distincție, pe de o parte, cu privire la statutul de asigurat exceptat de plata contribuției de asigurări sociale de sănătate și pe de altă parte, cu privire la calitatea de persoană asigurată, prevăzută în legile speciale și beneficiară de gratuitate suportată din Fondul național unic de asigurări sociale de sănătate, în condițiile Legii nr. 95/2006, republicată, cu modificările și completările ulterioare, precum și în condițiile Contractului-cadru și a Normelor de aplicare a Contractului-cadru.

1. Sub aspectul statutului de asigurat al categoriei de persoane persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, categorie prevăzută de Decretul-lege nr. 118/1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare și exceptată de la plata contribuției de asigurări sociale de sănătate, menționăm prevederile art. 224 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 95/2006, republicată, cu modificările și completările ulterioare, prin raportare la art. 154 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare, care stabilesc în mod expres faptul că persoanele ale căror drepturi sunt stabilite prin Decretul-lege nr. 118/1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare, sunt exceptate de la plata contribuției de asigurări sociale de sănătate, pentru drepturile bănești acordate de decretul-lege anterior invocat.

Prin urmare, legiuitorul a instituit în semn de recunoștință, în favoarea acestor categorii de persoane asigurate, dreptul de a beneficia, în condițiile Contractului-cadru și ale Normelor de aplicare a Contractului cadru, de servicii medicale, medicamente și dispozitive medicale fără plata contribuției la Fondul național unic de asigurări sociale de sănătate,

pentru drepturile bănești acordate de Decretul-lege nr. 118/1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

*2. Având în vedere cea de-a doua distincție făcută de legiuitor, referitoare la aspectul **calității de persoană asigurată**, prevăzută în Decretul-lege nr. 118/1990 republicat, cu modificările și completările ulterioare și beneficiară de drepturile de asigurare corelative calității de asigurat se impune a stabili în continuare, în ce condiții beneficiază în mod gratuit, persoanele vizate de actul normativ anterior invocat, de asistență medicală, medicamente și dispozitive medicale a căror decontare se suportă din bugetul Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate.*

2. a) Astfel, este de precizat faptul că în conformitate cu prevederile art. 219 alin. (1) din Legea nr. 95/2006, republicată, cu modificările și completările ulterioare, asigurările sociale de sănătate reprezintă principalul sistem de finanțare a ocrotirii sănătății populației care asigură accesul la un pachet de servicii de bază pentru asigurați în mod echitabil și nediscriminatoriu.

Dispozițiile art. 230 alin. (1) din Legea nr. 95/2006, republicată, cu modificările și completările ulterioare, coroborate cu dispozițiile Hotărârea Guvernului nr. 140/2018, cu modificările și completările ulterioare, prevăd foarte clar că asigurații au dreptul de a beneficia de pachetul de servicii de bază, în condițiile legii mai sus menționată, ale Contractului cadru și Normelor de aplicare a Contractului cadru.

Cu privire la aspectul asistenței medicale gratuite suportată din Fond, pentru categoriile de persoane prevăzute în Decretul-lege nr. 118/1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare, menționăm că art. 206 alin. (1) din Anexa 2 la Contractul cadru privind condițiile acordării asistenței medicale în cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate pentru anii 2018 -2019, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 140/2018, stipulează că:

„Pentru categoriile de persoane prevăzute în legi speciale, care beneficiază de asistență medicală gratuită suportată din Fond, în condițiile stabilite de reglementările legale în vigoare, casele de asigurări de sănătate decontează suma aferentă serviciilor medicale furnizate prevăzute în pachetul de servicii medicale de bază, care cuprinde atât contravaloarea serviciilor medicale acordate oricărui asigurat cât și suma aferentă contribuției personale prevăzute pentru unele servicii medicale ca obligație de plată pentru asigurat, în condițiile prevăzute în norme. “

Totodată este de menționat faptul că art. 5 lit. a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 170/1999, cu modificările și completările ulterioare, stabilește că persoanele prevăzute de Decretul-lege nr. 118/1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare, beneficiază de asistență medicală gratuită.

Referitor la aspectul acordării gratuite a asistenței medicale persoanelor prevăzute de Decretul-Lege nr. 118/1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare, menționăm faptul că legiuitorul a avut în vedere:

pe de o parte, exceptarea de la plata contribuției de asigurări sociale de sănătate a persoanelor la care am făcut referire mai sus;

și pe de altă parte, suportarea asistenței medicale din Fond, în condițiile stabilite de Contractul cadru privind condițiile acordării asistenței medicale în cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate și Normele de aplicare a acestuia.

2. b) Cu privire la aspectul acordării de dispozitive medicale pentru persoanele prevăzute în legi speciale (implicit și de prevederile Decretului-Lege nr. 118/990, republicat, cu modificările și completările ulterioare), care beneficiază de gratuitate suportată din FNUASS în condițiile prevederilor legale în vigoare, sunt de menționat reglementările care privesc decontarea contravalorii dispozitivului medical și a sumei de închiriere a dispozitivului medical, respectiv, art. 168 alin. (3) și alin. (4) din Anexa 2 la Contractul-

cadru privind condițiile acordării asistenței medicale în cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate pentru anii 2018 - 2019, aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 140/2018, potrivit căroră:

Art. 168 alin. (3): „Pentru persoanele prevăzute în legi speciale, care beneficiază de gratuitate din Fond în condițiile prevederilor legale în vigoare, în situația în care pentru un dispozitiv medical prețurile de vânzare cu amănuntul ale tuturor furnizorilor de dispozitive medicale aflați în relație contractuală cu aceeași casă de asigurări de sănătate sunt mai mari decât prețul de referință al acestui dispozitiv medical, casa de asigurări de sănătate decontează contravaloarea dispozitivului medical la prețul cel mai mic de vânzare cu amănuntul. În situația în care pentru un dispozitiv medical prețurile de vânzare cu amănuntul ale tuturor furnizorilor de dispozitive medicale aflați în relație contractuală cu aceeași casă de asigurări de sănătate sunt mai mici sau mai mari decât prețul de referință, casele de asigurări de sănătate decontează integral prețul de vânzare cu amănuntul al dispozitivului medical dacă acesta este mai mic decât prețul de referință, respectiv prețul de referință, dacă prețul de vânzare cu amănuntul al dispozitivului medical este mai mare decât prețul de referință.”

Art. 168 alin. (4): „Pentru persoanele prevăzute în legi speciale, care beneficiază de gratuitate din Fond în condițiile prevederilor legale în vigoare, în situația în care pentru un dispozitiv medical sumele de închiriere ale tuturor furnizorilor de dispozitive medicale aflați în relație contractuală cu aceeași casă de asigurări de sănătate sunt mai mari decât suma de închiriere a acestui dispozitiv medical, stabilită conform metodologiei aprobate prin ordin al președintelui Casei Naționale de Asigurări de Sănătate, casa de asigurări de sănătate decontează suma de închiriere cea mai mică. În situația în care pentru un dispozitiv medical sumele de închiriere ale tuturor furnizorilor de dispozitive medicale aflați în relație contractuală cu aceeași casă de asigurări de sănătate sunt mai mici sau mai mari decât suma de închiriere stabilită conform

metodologiei aprobate prin ordin al președintelui Casei Naționale de Asigurări de Sănătate, casele de asigurări de sănătate decontează integral suma de închiriere a dispozitivului medical, dacă aceasta este mai mică decât suma de închiriere stabilită conform metodologiei aprobate prin ordin al președintelui Casei Naționale de Asigurări de Sănătate, respectiv suma de închiriere stabilită conform metodologiei aprobate prin ordin al președintelui Casei Naționale de Asigurări de Sănătate, dacă suma de închiriere a dispozitivului medical este mai mare.”

2. c) Menționăm că pentru serviciile medicale din pachetul de bază în asistenta medicală stomatologică tarifele prevăzute în Anexa 14 la Ordinul ministrului sănătății și al președintelui Casei Naționale de Asigurări de Sănătate nr. 397/836/200, cu modificările și completările ulterioare, se suportă de către casele de asigurări de sănătate în proporție de 100% pentru persoanele ale căror drepturi sunt stabilite prin Decretul- lege nr. 118/1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare. (pct. 7 de la Cap, A din Anexa 14 la Ordinul 397/836/2018).

2. d) Totodată, este de precizat faptul că pentru persoanele ale căror drepturi sunt stabilite prin Decretul-lege nr. 118/1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare, partea de contribuție personală a asiguratului pentru serviciile de recuperare medicală. medicină fizică și de reabilitare acordate în sanatoriile balneare/secțiile sanatoriale balneare din spitale se suportă din FNIJASS. (art. 1 alin. (4) din Anexa 34 la Ordinul 397/836/2018).

2. e) Cu privire aspectul acordării în mod gratuit a medicamentelor a căror decontare se suportă din bugetul Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate, pentru categoriile de persoane prevăzute în legi speciale stabilite de reglementările legale în vigoare precizăm următoarele:

Potrivit art. 241 alin. (1) din Legea nr. 95/2006, republicată, cu modificările și completările ulterioare, “asigurații beneficiază de medicamente

cu sau fără contribuție personală, pe bază de prescripție medicală pentru medicamentele cuprinse în lista de medicamente prevăzută la art. 242”, în speță, Lista cuprinzând denumirile comune internaționale corespunzătoare medicamentelor de care beneficiază asigurații, cu sau fără contribuție personală, pe bază de prescripție medicală, în sistemul de asigurări sociale de sănătate, precum și denumirile comune internaționale corespunzătoare medicamentelor care se acordă în cadrul programelor naționale de sănătate, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 720/2008, cu modificările și completările ulterioare.

În completarea dispozițiilor anterior precizate, prevederile art. 241 alin. (3) din legea cadru în sistemul asigurărilor sociale de sănătate, stipulează că: “Modalitățile de prescriere și eliberare a medicamentelor se prevăd în contractul-cadru și în normele sale de aplicare, precum și în hotărârea Guvernului privind aprobarea programelor naționale de sănătate și în normele tehnice de realizare ale acestora. “

În acest context, se impune menționarea dispozițiilor alin. (4) de la articolul mai sus invocat, potrivit căruia, “prescrierea medicamentelor se face cu respectarea protocoalelor terapeutice, elaborate de comisiile de specialitate ale Ministerului Sănătății, aprobate prin ordin al ministrului sănătății și al președintelui CNAS, iar pentru medicamentele care nu au protocol terapeutic prescrierea se face cu respectarea indicațiilor dozelor și contraindicațiilor din rezumatul caracteristicilor produsului în limita competenței medicului prescriptor. “

Prin prisma celor de mai sus, este semnificativ de precizat, faptul că art. 244 alin. (2) din Legea nr. 95/2006, republicată, cu modificările și completările ulterioare, prevede că:

(2) Valoarea medicamentelor prevăzute la art. 242 alin. (1), prescrise pentru tratamentul afecțiunilor persoanelor prevăzute la art. 224 alin. (1) lit. d) și e),

se suportă din fond, la nivelul prețului de referință, în condițiile contractului-cadru și ale normelor sale de aplicare.

În completarea dispozițiilor anterior precizate, art. 156 alin. (4) din Anexa 2 la Contractul-cadru care reglementează condițiile acordării asistenței medicale, a medicamentelor și a dispozitivelor medicale în cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate pentru anii 2018-2019, aprobat prin H.G. nr. 140/2018, cu modificările și completările ulterioare, precizează că:

„(4) Pentru persoanele prevăzute în legile speciale, care beneficiază de gratuitate suportată din Fond, în condițiile legii, casele de asigurări de sănătate suportă integral contravaloarea medicamentelor al căror preț pe unitatea terapeutică este mai mic sau egal cu prețul de referință, corespunzătoare medicamentelor cuprinse în sublistele pentru care se calculează preț de referință pentru forme farmaceutice asimilabile, cu respectarea prevederilor referitoare la prescrierea medicamentelor.”

Prin raportare la cele precizate mai sus, în conformitate cu prevederile art.1 alin. (9) lit. c) din Anexa 36 de la Ordinul ministrului sănătății și al președintelui Casei Naționale de Asigurări de Sănătate nr. 397/836/2018, cu modificările și completările ulterioare, „prescripțiile medicale aferente medicamentelor în regim de compensare 100% din prețul de referință se eliberează în următoarele situații:

c) pentru persoanele prevăzute în legile speciale, cu respectarea prevederilor referitoare la prescrierea medicamentelor”.

În raport de obiectul solicitării adresate CNAS trebuie avută în vedere și reglementarea de la punctul 4 lit. h) din Capitolul II. Titlul I “Modul de completare a formularului de prescripție medicală electronică pentru medicamente cu și fără contribuție personală componenta prescriere” de la Anexa 2 din Ordinul ministrului sănătății și al președintelui CNAS nr. 674/252/2012, cu modificările și completările ulterioare, potrivit căreia:

“% Preț 'ref. “ - se notează, după caz; procentul corespunzător de compensare (90%, 50%, 100% sau 20% din prețul de referință) al medicamentelor corespunzătoare DCI-urilor din sublistele A, B, C (secțiunea C1) și D; .) procentul de compensare 100% din prețul de referință aferent sublistelor A, B, C (secțiunea C1) și D pentru categoriile de asigurați beneficiari ai legilor speciale (veterani, revoluționari, persoane cu handicap etc.)(.. .) “.

Totodată, este de menționat faptul că dispozițiile art. 5 lit. b) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 170/1999, cu modificările și completările ulterioare, prevăd că persoanele persecutate din motive politice dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și cele deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, beneficiază de “medicamente, în mod gratuit și prioritar, atât în tratament ambulatoriu, prevăzute în «Lista cuprinzând denumirile comune internaționale ale medicamentelor din Nomenclatorul de produse medicamentoase de uz uman de care beneficiază asigurații pe bază de prescripție medicală, cu sau fără contribuție personală», cât și pe timpul spitalizării, în condițiile Contractului-cadru privind condițiile acordării asistenței medicale în cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate.”

Prin prisma celor de mai sus, este de reținut că legiuitorul condiționează acordarea gratuită a medicamentelor pentru persoanele menționate mai sus, în sensul că nu orice medicament se poate acorda gratuit, în tratament ambulatoriu, ci numai medicamentele prevăzute în “Lista cuprinzând denumirile comune internaționale ale medicamentelor din Nomenclatorul de produse medicamentoase de uz uman de care beneficiază asigurații pe bază de prescripție medicală, cu sau fără contribuție personală”, iar pe timpul spitalizării medicamentele se acordă în condițiile Contractului-cadru privind condițiile acordării asistenței medicale în cadrul sistemului de asigurărilor sociale de sănătate.

În concluzie, având în vedere esența considerentelor expuse în prezenta adresă și coroborând reglementările actelor normative în materia asigurărilor sociale de sănătate cu referințe de aplicare la Decretul-Lege nr. 118 din 30 martie 1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare, precizăm că persoanele prevăzute de actul normativ anterior invocat, beneficiază de drepturile de asigurări sociale de sănătate la care am făcut trimitere în cuprinsul prezentei adrese, în condițiile Legii nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, republicată, cu modificările și completările ulterioare și a actelor normative subsecvente care reglementează materia asigurărilor sociale de sănătate.”

La o solicitare asemănătoare, Ministerul Sănătății, prin adresa nr. SP11559/31.10.2018, a indicat următoarele actele normative în materia asigurărilor sociale de sănătate cu referințe de aplicare la Decretul-Lege nr. 118 din 30 martie 1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare:

“Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 170/1999 privind acordarea, în mod gratuit, a asistentei medicale, medicamentelor și protezelor pentru unele categorii de persoane prevăzute în legi speciale, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr.783/2001, cu modificările și completările ulterioare - art.2 lit.c);

- Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, republicată, cu modificările și completările ulterioare - art.224 alin.(1) lit.d), art.244 alin.(2);

- Legea nr.227/2015 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare - art. 154 alin.(1) lit.d);

- Hotărârea Guvernului nr. 140/2018 pentru aprobarea pachetelor de servicii și a Contractului cadru care reglementează condițiile acordării asistenței medicale, a medicamentelor și a dispozitivelor medicale în cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate pentru anii 2018-2019, cu modificările și completările ulterioare -Anexa nr.2, art.156 alin.(4);

- *Ordinul ministrului sănătății și al președintelui Casei Naționale de Asigurări de Sănătate nr.397/836/2018 privind aprobarea Normelor metodologice de aplicare în anul 2018 a Hotărârii Guvernului nr. 140/2018 pentru aprobarea pachetelor de servicii și a Contractului-cadru care reglementează condițiile acordării asistenței medicale, a medicamentelor și a dispozitivelor medicale în cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate pentru anii 2018 - 2019, cu modificările ulterioare — Anexa nr. 14, Anexa nr.34 art. 1 alin. (4), Anexa nr.36 art. 1 alin. (9) lit. c), Anexa nr. 40 pct.VI, art. 8 alin. (3). ”*

Capitolul 8. CONCLUZII

După 1989, legiuitorul s-a preocupat de reglementarea unor norme referitoare la reparațiile pentru suferințele cauzate de regimul comunist din perioada 6 martie 1945- 22 decembrie 1989.

În acest sens, au fost adoptate reglementări privind:

1. restituirea bunurilor mobile și imobile preluate abuziv și, în măsura în care acest lucru nu mai este posibil, acordarea de compensații pentru acestea;

2. reabilitarea celor condamnați din motive politice;

3. acordarea de indemnizații, de despăgubiri pentru daunele morale suferite și de alte drepturi.

Relevante în această materie sunt: prevederile **Decretului-lege nr. 118/1990** privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicată, cu modificările și completările ulterioare, **Legea nr. 221/2009** privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989, cu modificările și completările ulterioare, **Legea nr. 189/2000** privind aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 105/1999 pentru modificarea și completarea Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, cu modificările ulterioare, precum și **Legea nr. 309/2002** privind recunoașterea și acordarea unor drepturi persoanelor care au efectuat stagiul militar în cadrul Direcției Generale a

Serviciului Muncii în perioada 1950-1961, cu modificările și completările ulterioare.

De asemenea, în materia restituirilor au fost adoptate mai multe acte normative privind retrocedarea bunurilor imobile confiscate sau naționalizate în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989. Astfel, prin **Legea fondului funciar nr. 18/1991**, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1 din 5 ianuarie 1998, cu modificările și completările ulterioare, s-a recunoscut dreptul la restituirea terenurilor, iar prin **Legea nr. 1/2000** pentru reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole și celor forestiere, s-a recunoscut dreptul la despăgubiri în caz de imposibilitate a restituirii integrale în natură. De asemenea, prin **Legea nr. 112/1995** pentru reglementarea situației juridice a unor imobile cu destinația de locuințe, trecute în proprietatea statului, și ulterior prin **Legea nr. 10/2001** privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, a fost stabilit dreptul la restituire în natură, iar în măsura în care aceasta nu este posibilă, dreptul la măsuri reparatorii prin echivalent, asupra imobilelor preluate abuziv de stat în perioada comunistă.

Totodată, cetățenii aparținând minorităților naționale au beneficiat de reglementări speciale în materia restituirii proprietăților, potrivit **Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 83/1999** privind restituirea unor bunuri imobile care au aparținut comunităților cetățenilor aparținând minorităților naționale din România, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

Este de remarcat faptul că deși prin **Decretul-lege nr. 118/1990**, s-au stabilit o serie de drepturi pentru persoanele persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și pentru cele deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, în decursul timpului aceste drepturi au fost condiționate, diminuate sau anulate, prin diverse acte normative *(legile emise în materie fiscală sau care privesc dreptul de proprietate, legea sănătății, legea privind sistemul unitar de pensii,*

Contractul cadru privind condițiile acordării asistenței medicale în cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate, Normele de aplicare a Contractului-cadru etc. ordine, instrucțiuni sau alte acte normative).

În pofida faptului că aceste drepturi se regăsesc în mare parte în Decretul-lege nr. 118/1990, în realitate, prin reglementările cuprinse în alte acte normative emise în cele mai variate domenii, acestea au fost diminuate, practic până desființarea acestora.

Este adevărat că prin unele acte normative, în special din ultimii ani, unele dintre aceste discriminări, "amputări" au fost înlăturate parțial sau chiar total, iar anumite indemnizații au fost majorate.

Un moment important în care s-a conturat ideea acordării unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri a fost *Raportul de condamnare a comunismului din anul 2006*, precum și *Rezoluția 1481 din 2006 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei privind "Necesitatea condamnării internațional a crimelor regimurilor comuniste totalitare"*.

În acest context, a fost adoptată și **Legea nr. 221/2009** privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989, cu modificările și completările ulterioare, prin care s-au legiferat măsuri reparatorii, inclusiv acordarea de despăgubiri morale pentru persoanele care au suferit condamnări cu caracter politic și măsuri administrative asimilate acestora.

Inițial, prin art. 5 alin. (1) lit. a) din **Legea nr. 221/2009**, s-a stabilit acordarea de despăgubiri pentru prejudiciul moral suferit, fără instituirea vreunei limite a cuantumului despăgubirilor, ținându-se seama numai de măsurile reparatorii deja acordate în temeiul Decretului-lege nr. 118/1990 și al Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 214/1999, privind acordarea calității de

luptător în rezistența anticomunistă persoanelor condamnate pentru infracțiuni săvârșite din motive politice persoanelor împotriva cărora au fost dispuse, din motive politice, măsuri administrative abuzive, precum și persoanelor care au participat la acțiuni de împotrivire cu arme și de răsturnare prin forță a regimului comunist instaurat în România, cu modificările și completările ulterioare.

Sub **pretextul impactului semnificativ asupra bugetului de stat**, care ar fi generat implicații financiare suplimentare asupra cheltuielilor bugetare, ca urmare a plății despăgubirilor pentru prejudiciul moral suferit prin condamnare, stabilite în baza Legii nr. 221/2009, **Guvernul de atunci a adoptat Ordonanța de urgență nr. 62/2010** pentru modificarea și completarea Legii nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, și pentru suspendarea aplicării unor dispoziții din titlul VII al Legii nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente, **prin care a stabilit plafoane maxime a cuantumului despăgubirilor acordate pentru prejudiciul moral suferit. Aceste plafoane erau derizorii:**

Astfel, acordarea unor despăgubiri pentru prejudiciul moral suferit prin condamnare se făcea în cuantum de până la:

- 1. 10.000 de euro pentru persoana care a suferit condamnarea cu caracter politic în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989 sau care a făcut obiectul unor măsuri administrative cu caracter politic;*
- 2. 5.000 de euro pentru soțul/soția și descendenții de gradul I;*
- 3. 2.500 de euro pentru descendenții de gradul al II-lea;"*

În urma excepției de neconstituționalitate formulate de Avocatul Poporului cu privire la neconstituționalitatea art. I pct. 1 și art. II din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 62/2010, prin Decizia nr.

1354/2010, instanța de contencios constituțional a admis excepția de neconstituționalitate, reținând în esență, că:

- *prin dispozițiile legale criticate se creează premisele unei discriminări între persoane;*
- *prevederile legale criticate încalcă principiul neretroactivității;*
- *normele legale înfrâng prevederile art. 115 alin. (6) din Constituție și ale art. 1 alin. (5) din Legea fundamentală.*

Totodată, în decizia menționată, Curtea Constituțională a reținut că în materia despăgubirilor acordate prin legi cu caracter reparatoriu, limitele valorii acestora și criteriile de care trebuie să se țină seama în aprecierea lor sunt stabilite în mod suveran de legiuitor, având în vedere posibilitățile economice și financiare existente, dar cu respectarea principiului egalității cetățenilor în fața legii și a autorităților.

Ulterior, prin Deciziile nr. nr. 1358/2010 și nr. 1360/2010, Curtea Constituțională a constatat că prevederile art. 5 alin. (1) lit. a) teza întâi din **Legea nr. 221/2009** privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, cu modificările și completările ulterioare, sunt neconstituționale.

În esență, din deciziile menționate reies următoarele:

- *în domeniul acordării de despăgubiri pentru daunele morale persoanelor persecutate din motive politice în perioada comunistă există reglementări paralele, și anume, pe de o parte, **Decretul-lege nr.118/1990**, republicat, și **Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 214/1999** și pe de altă parte, **Legea nr. 221/2009**;*
- *prin introducerea posibilității moștenitorilor de gradul II de a beneficia de despăgubiri pentru daune morale suferite de persoanele persecutate de regimul comunist, legiuitorul s-a îndepărtat de la principiile*

care guvernează acordarea acestor despăgubiri, și anume cel al echității și dreptății;

- reglementarea criticată nu respectă regulile de tehnică legislativă - *“aceste despăgubiri sunt menite a produce satisfacția morală a recunoașterii faptelor nelegale, a încălcărilor drepturilor omului, comise în perioada comunistă, iar nu a compensa în bani suferința persoanelor persecutate. Prin urmare, reglementarea criticată nu a fost temeinic fundamentată.”*

- *lipsa de claritate și previzibilitate a dispozițiilor art. 5 alin. (1) lit. a) referitoare la acordarea despăgubirilor din Legea nr. 221/2009 a condus la aplicarea incoerentă a acestora, (...) ceea ce reprezintă o aplicare excesivă și nerezonabilă;*

- *prin Decretul-lege nr. 118/1990, legiuitorul a stabilit condițiile și cuantumul indemnizațiilor lunare, astfel încât intervenția sa prin art. 5 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 221/2009, după 20 ani de la adoptarea primei reglementări cu același obiect, aduce atingere valorii supreme de dreptate, una dintre valorile esențiale ale statului de drept, astfel cum este proclamată în prevederile art. 1 alin. (3) din Constituție.*

Prin Legea nr. 69/2015 pentru modificarea Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, intrată în vigoare de la 1 iulie 2015, **s-au majorat (dublat practic) indemnizațiile pentru persoanele vizate de actul normativ menționat de la 100 lei la 200 lei, respectiv de la 200 lei la 400 lei**, în funcție de criteriile stabilite prin Decretul-lege nr. 118/1990.

Codul Fiscal (Legea nr. 227/2015) prevede în mod expres scutirea de anumite taxe și impozite locale pentru beneficiarii Decretului-lege nr. 118/2010. Astfel, art. 62 lit. (v) coroborat cu pct. 3 alin. (1), XV litera o) din Secțiunea 2, Cap. I, Titlul IV a Normelor Metodologice de aplicare a Legii nr. 227/2015 privind Codul Fiscal, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 1/2016, stipulează

că nu sunt impozabile veniturile reprezentând avantaje în bani și/sau în natură, stabilite potrivit legii și primite de persoanele persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, deci indemnizațiile acordate în baza Decretului-lege nr. 118/2010 sunt scutite de impozit.

Conform pct. 3 alin. (1), XV litera o) din Secțiunea 2, Cap. I, Titlul IV a Normelor Metodologice de aplicare a Legii nr. 227/2015 privind Codul Fiscal, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 1/2016, *“(1) În categoria veniturilor neimpozabile prevăzute la art. 62 lit. a) din Codul fiscal se cuprind veniturile obținute de persoanele fizice, potrivit legii, cum sunt(...):*

XV. o) indemnizațiile acordate în baza Decretului-Lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, cu modificările și completările ulterioare;”

Dispozițiile art. 476 alin. (1), lit. b) din Codul fiscal stabilesc următoarele: *“Sunt scutite de taxa pentru eliberarea certificatelor, avizelor și autorizațiilor următoarele: b) certificatele, avizele și autorizațiile ai căror beneficiari sunt persoanele prevăzute la art. 1 al Decretului-lege nr. 118/1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare;”*

Potrivit art. 456 lin. (1) lit. s) din Codul fiscal, așa cum a fost modificat prin Art. I din Legea 145/2018, (1) *Nu se datorează impozit/taxă pe clădiri pentru: s) clădirea folosită ca domiciliu aflată în proprietatea sau coproprietatea persoanelor prevăzute la art. 1 și 5 din Decretul-lege nr. 118/1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare, și a persoanelor fizice prevăzute la art. 1 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 189/2000, cu modificările și completările ulterioare”*

Potrivit art. 469 alin. (1) lit. c) din Codul fiscal *”Nu se datorează impozitul pe mijloacele de transport pentru:*

(...)

c)mijloacele de transport aflate în proprietatea sau coproprietatea persoanelor prevăzute la art. 1 și 5 din Decretul-lege nr. 118/1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare, și a persoanelor fizice prevăzute la art. 1 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 189/2000, cu modificările și completările ulterioare, pentru un singur mijloc de transport, la alegerea contribuabilului...

Prin Legea nr. 234/2016 pentru modificarea art. 2 din Legea nr. 309/2002 privind recunoașterea și acordarea unor drepturi persoanelor care au efectuat stagiul militar în cadrul Direcției Generale a Serviciului Muncii în perioada 1950-1961, s-au modificat și indemnizațiile pentru persoanele care au efectuat stagiul militar în detașamentele de muncă din cadrul Direcției Generale a Serviciului Muncii în perioada 1950-1961 (de la 15.000 lei (vechi) pentru fiecare lună de stagiul militar efectuat în cadrul Direcției Generale a Serviciului Muncii, la 5 lei (Ron).

De asemenea, **prin Legea nr. 126/2017 pentru modificarea Ordonanței Guvernului nr. 105/1999 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice, s-au modificat și indemnizațiile pentru această categorie de persoane, acestea acordându-se diferențiat, după criteriile stabilite de ordonanța de urgență amintită (400 lei pentru fiecare an de deportare ori de detenție, sau 250 lei pentru fiecare an de strămutare, de muncă forțată sau de evacuare din propria locuință).**

Din păcate, deși indemnizațiile pentru persoanele vizate de actele normative mai sus menționate au suportat unele majorări, acestea sunt ne semnificative în raport de nevoile celor în cauză, au fost ignorați copiii lor, care au pățimit și ei toată viața, pentru a nu mai menționa faptul că s-au creat, tot timpul, discriminări nejustificate și inacceptabile între aceste

categorii de luptători anticomuniști și cei la care se referă prevederile Legii nr. 341 din 12 iulie 2004 a recunoștinței pentru victoria Revoluției Române din Decembrie 1989, pentru revolta muncitorească anticomunistă de la Brașov din noiembrie 1987 și pentru revolta muncitorească anticomunistă din Valea Jiului - Lupeni - august 1977.

În acest context, apreciem că este imperios necesară revizuirea legislației în materie, astfel cum arătăm la propuneri.

Capitolul 9. PROPUNERI PRIVIND ÎMBUNĂTĂȚIREA CADRULUI LEGISLATIV ȘI A ACTIVITĂȚII ADMINISTRAȚIEI PUBLICE ÎN MATERIE

9.1 Propuneri care vizează legislația în materie

Având în vedere cele constatate de Avocatul Poporului cu ocazia redactării prezentului raport special și în mod special, lipsa unor reglementări unitare, coerente și previzibile în scopul reabilitării sau primirii de compensații pentru suferințele politice, economice, sociale, morale și materiale ale persoanelor persecutate de regimul instaurat în România după anul 1944, apreciem că este oportun ca **legiuitorul să aibă în vedere crearea unui cadru legislativ adecvat menit să asigure respectarea efectivă a drepturilor și libertăților prevăzute în Constituția României, deciziile Curții Constituționale și documentele internaționale pentru această categorie de persoane.**

I.1 Astfel, o propunere a Avocatului Poporului pentru rezolvarea acestei situații ar fi aceea a adoptării unui act normativ unic prin care să se stabilească un regim juridic comun, în principal, în sensul acordării aceluiași drepturi sau cel puțin a unor drepturi similare, pentru toate persoanele persecutate de regimul politic comunist.

O asemenea soluție ar fi justificată, în esență, de următoarele aspecte:

a) **Suferințele persoanelor persecutate politic de regimul comunist care, în urma opresiunilor la care au fost supuse, au îndurat chinuri de neimaginat, mulți dintre aceștia pierzând-și viața sau suportând grave discriminări economice, sociale și morale, cu urmări pentru tot restul existenței acestora și a familiilor lor, inclusiv a copiilor**

În acest context, apreciem că este necesar ca persoanele persecutate de regimul politic comunist să fie reabilitate, să le fie restituite proprietățile confiscate sau să fie despăgubite cu prioritate, în cazul în care restituirea în natură nu mai este posibilă, și, atât timp cât acestea sau familiile lor (soții, copii) mai sunt în viață, să poată primi compensații pentru daunele inclusiv morale suferite, în condiții care să le garanteze o ocrotire egală și eficace contra oricărei discriminări.

De subliniat este faptul că în timp, numărul acestor persoane s-a diminuat în mod considerabil. Astfel, din cei aproximativ 150 000 mii de foști deținuți politici care mai erau în viață în anul 1990, astăzi supraviețuiesc mai puțin de 2000. Marea majoritate a beneficiarilor Decretului-lege nr. 118/1990, (circa 35 000 mii) este constituită din deportați, strămutați, și soțiile celor decedați, numărul acestora scăzând anual într-o proporție alarmantă. Spre exemplu, din cele peste 44.000 de persoane deportate (strămutate) în Bărăgan în perioada 1951-1956 au mai rămas în viață aproximativ 6-7 000.

Prin măsura pe care o propunem, nu facem altceva decât să recunoaștem sacrificiul persoanelor persecutate politic de regimul comunist și să arătăm respectul ce li se cuvine celor care s-au împotrivit măsurilor impuse de acest regim, care, prin temnițele, "experimentele" (de tipul fenomenului Pitești, canalul Dunăre- Marea Neagră etc. a fost adesea, cel puțin la nivelul la cruzimii și sălbăticiei Gulagului sovietic.)

b) Dispozițiile Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri și prevederile Legii nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989

În materia acordării unor drepturi persoanelor persecutate de regimul comunist, se poate constata că există o serie de acte normative cu caracter reparatoriu pentru anumite categorii de persoane care au avut de suferit atât din punct de vedere economic, moral, cât și social, ca urmare a persecuției politice la care au fost supuse de regimul comunist.

În principiu, deși prin **Decretul-lege nr. 118/1990** sunt consacrate drepturile de care beneficiază persoanele persecutate din motive politice, deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, din păcate, sunt o multitudine de exemple, care limitează sau desființează practic aceste drepturi, după cum am menționat mai sus.

Astfel, cu titlu de exemplu, se poate reține că: **facilitățile fiscale sunt prevăzute de Codul de procedură fiscală, restituirea în natură a bunurilor confiscate și despăgubirea pentru acestea sunt stabilite prin legile adoptate în materia proprietății, beneficiile legate de respectarea dreptului la sănătate sunt prevăzute de legea sănătății, biletele de tratament țin de legea privind sistemul unitar de pensii etc.** Totodată, subliniem faptul că în baza actelor normative emise de legiuitor sunt emise o serie de hotărâri de guvern, ordine ale miniștrilor, instrucțiuni etc. care condiționează sau pur și simplu anulează ceea ce se recunoaște de drept prin legea/legile speciale.

Concludente în acest sens sunt prevederile **Decretului-lege nr. 118/1990** privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri și dispozițiile Legii nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989.

Aceste acte normative stabilesc o serie de drepturi, cum ar fi: dreptul la o indemnizație lunară de 400 lei pentru fiecare an de detenție, strămutare în alte localități, deportare în străinătate sau prizonierat;

dreptul la o indemnizație lunară de 200 lei pentru fiecare an de internare abuzivă în spitalele de psihiatrie sau de domiciliu obligatoriu (art. 4 din Decretul-lege nr. 118/1990); asistență medicală și medicamente, în mod gratuit și prioritar, atât în tratament ambulatoriu, cât și pe timpul spitalizărilor; transport urban gratuit cu mijloacele de transport în comun aparținând societăților cu capital de stat sau privat (autobuz, troleibuz, tramvai, metrou); douăsprezece călătorii gratuite, anual, pe calea ferată română, la clasa I, pe toate categoriile de trenuri de persoane, cu mijloace de transport auto sau cu mijloace de transport fluviale (art. 8 din Decretul-lege nr. 118/1990); soțul (soția) celui decedat, din categoria celor dispăruți sau exterminați în timpul detenției, internați abuziv în spitale de psihiatrie, deportați, prizonieri sau cărora li s-a stabilit domiciliu obligatoriu, precum și soțul (soția) celui decedat după ieșirea din închisoare, din spitalul de psihiatrie, după întoarcerea din strămutare, din deportare, din prizonierat sau după încetarea măsurii de stabilire a domiciliului obligatoriu au dreptul la o indemnizație lunară de 400 lei, neimpozabilă, dacă ulterior nu s-au recăsătorit (art. 5 din Decretul-lege nr. 118/1990); acordarea de despăgubiri reprezentând echivalentul valorii bunurilor confiscate prin hotărâre de condamnare sau ca efect al măsurii administrative, dacă bunurile respective nu i-au fost restituite sau nu a obținut despăgubiri prin echivalent în condițiile Legii nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989, republicată, cu modificările și completările ulterioare, sau ale Legii nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente, cu modificările și completările ulterioare; [art. 5 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 221/2009]; repunerea în drepturi, în cazul în care prin hotărârea judecătorească de condamnare s-a dispus decăderea din drepturi sau degradarea militară [art. 5 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 221/2009].

Cele două acte normative consacră o serie de drepturi persoanelor persecutate din motive politice de regimul comunist, care, potrivit deciziilor pronunțate de Curtea Constituțională **nu sunt clare și previzibile.**

c) Deciziile Curții Constituționale nr. 1358/2010 și nr.1360/2010

În Decizia nr. 1358/2010, Curtea Constituțională a constatat că scopul *acordării de despăgubiri pentru daunele morale suferite de persoanele persecutate în perioada comunistă este nu atât repararea prejudiciului suferit, prin repunerea persoanei persecutate într-o situație similară cu cea avută anterior - ceea ce este și imposibil, ci finalitatea instituirii acestei norme reparatorii este de a produce o satisfacție de ordin moral, prin înseși recunoașterea și condamnarea măsurii contrare drepturilor omului, principiu care reiese din actele normative interne, fiind în deplină concordanță cu recomandările Adunării Parlamentare a Consiliului Europei.*

Instanța de contencios constituțional reține, de asemenea, că *despăgubirile pentru daunele morale suferite în perioada comunistă trebuie să fie drepte, echitabile, rezonabile și proporționale cu gravitatea și suferințele produse prin aceste condamnări sau măsuri administrative.*

În Decizia nr. 1360/2010, Curtea Constituțională a constatat că *reglementarea criticată încalcă și normele de tehnică legislativă, prin crearea unor situații de incoerență și instabilitate, contrare prevederilor Legii nr. 24/2000, republicată.*

Astfel, potrivit art. 2 alin. (1) din acest act normativ, tehnica legislativă asigură sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației, precum și conținutul și forma juridică adecvate pentru fiecare act normativ, iar art. 14 - "Unicitatea reglementării în materie" prevede că reglementările de același nivel și având același obiect se cuprind într-un singur act normativ. În același sens, art. 16, cu denumirea marginală "Evitarea paralelismelor", stabilește că în procesul de legiferare este interzisă instituirea acelorași reglementări în două sau mai multe acte normative, iar în cazul existenței unor paralelisme,

acestea vor fi înlăturate fie prin abrogare, fie prin concentrarea materiei în reglementări unice.

Or, Curtea observă că - în domeniul acordării de despăgubiri pentru daunele morale persoanelor persecutate din motive politice în perioada comunistă - există reglementări paralele, și anume, pe de-o parte, Decretul-lege nr. 118/1990, republicat și Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 214/1999, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 568/2001, cu modificările și completările ulterioare, iar, pe de altă parte, Legea nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989.

*Față de cele de mai sus, apreciem că actele normative cu incidență în acordarea drepturilor persoanelor persecutate politic de regimul comunist sunt insuficiente pentru a putea caracteriza norma legală ca fiind clară și previzibilă. De altfel, în sprijinul acestei susțineri se poate reține că *principiul legalității* presupune, printre altele, *existența unor norme de drept intern suficient de accesibile, precise și previzibile în aplicarea lor*, astfel cum reiese și din jurisprudența constantă a Curții Europene a Drepturilor Omului (Hotărârea din 5 ianuarie 2000 în Cauza Beyeler contra Italiei, Hotărârea din 23 noiembrie 2000 în Cauza Ex-Regele Greciei și alții contra Greciei, Hotărârea din 8 iulie 2008 în Cauza Fener Rum Patrikligi contra Turciei).*

În context, apreciem că în materia acordării drepturilor persoanelor persecutate de regimul politic comunist trebuie să existe o legislație clară, precisă, adecvată, proporțională și nediscriminatorie care să nu dea naștere la interpretări și aplicări diferite în practică, ceea ce ar putea conduce, între altele, la constatări ale violării drepturilor omului de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Prin urmare, considerăm că elaborarea unui act normativ unic sau cel puțin a unei legislații unitare, pentru toate persoanele persecutate politic ar trebui să se facă ținând seama în principal de:

- rezoluțiile Adunării Parlamentare a Consiliului Europei nr. 1.096 (1996) intitulată “Măsurile de eliminare a moștenirii fostelor sisteme totalitare comuniste” și nr. 1.481 (2006) intitulată “Necesitatea condamnării internaționale a crimelor comise de regimul comunist”. Potrivit acestor acte cu caracter de recomandare pentru statele membre ale Consiliului Europei (la care România a aderat prin Legea nr. 64/1993 pentru aderarea României la Statutul Consiliului Europei, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 238 din 4 octombrie 1993), având în vedere încălcarea drepturilor omului de către regimul comunist, este necesar ca persoanele nevinovate care au fost persecutate pentru fapte care ar fi considerate legale într-o societate democratică să fie reabilitate, să le fie restituite proprietățile confiscate (sau să primească compensații, dacă acest lucru nu mai este posibil) și, atât timp cât victimele regimului comunist sau familiile lor mai sunt în viață, să poată primi compensații pentru daunele morale suferite,

și

- Deciziile Curții Constituționale nr. 1354/2010, nr. 1358/2010 și nr.1360/2010 precum și de alte decizii relevante în materie.

De altfel, se poate reține că stabilirea unor drepturi și acordarea unor despăgubiri pentru persoanele persecutate de regimul politic comunist este la libera apreciere a legiuitorului, care - în temeiul art. 61 din Legea fundamentală, potrivit căruia “*Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării*”- este competent să stabilească condițiile și criteriile de acordare acestora. Însă, Parlamentul, elaborând politica legislativă a țării, este în măsură să opteze pentru adoptarea oricărei soluții legislative de acordare a unor măsuri reparatorii celor îndreptățiți

pentru daunele suferite în perioada comunistă, dar cu respectarea prevederilor și principiilor Constituției.

În concluzie, apreciem că un cadru legislativ unic sau, cel puțin, o reglementare unitară, clară, precisă, adecvată, proporțională și nediscriminatorie constituie situația ideală a restabilirii unei echități de natură morală și materială atât pentru cei care și-au sacrificat viața în închisorile și lagărele comuniste pentru apărarea libertății, demnității și credinței poporului roman, cât și pentru cei care au fost persecutați sub altă formă de regimul politic comunist *(au executat o pedeapsă privativă de libertate, în baza unei hotărâri judecătorești rămase definitive sau a fost lipsită de libertate, în baza unui mandat de arestare preventivă pentru infracțiuni politice; a fost privată de libertate, în locuri de deținere, în baza unor măsuri administrative sau pentru cercetări, de către organele de represiune; a fost internată în spitale de psihiatrie; a avut stabilit domiciliu obligatoriu; a fost strămutată într-o altă localitate; din motive etnice, au făcut parte din detașamentele de muncă etc.).*

În acest fel s-ar evita orice interpretare eronată, incorectă sau nedreaptă referitoare la drepturile care se cuvin persoanelor persecutate politic de regimul comunist.

2.În subsidiar, în măsura în care adoptarea unui asemenea act normativ nu ar fi posibilă:

- având în vedere strânsa legătură dintre prevederile Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri și dispozițiile Legii nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989;

- numeroasele decizii ale Curții Constituționale și ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, în legătură cu reglementările celor două acte normative;

- modificările legislative aduse acestora;

- lacuna legislativă creată ca urmare a deciziilor Curții Constituționale nr. 1354/2010, nr. 1358/2010 și nr.1360/2010 care nu a fost "acoperită" prin reglementările Parlamentului în materie;

- evitarea unor reglementări paralele;

- nepunerea în acord a deciziilor menționate de către legiuitor;

- propunerile asociațiilor persoanelor persecutate politic de regimul comunist, reținute în prezentul raport;

recomandăm elaborarea unei legi cu caracter reparatoriu în privința persoanelor aflate în ipoteza Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri **și a Legii nr. 221/2009** privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989, **ținând cont de toate aspectele menționate mai sus.**

II. Până la adoptarea unui act normativ unic sau a unei legislații unitare care să stabilească drepturi asemănătoare pentru toate categoriile de persoane persecutate de regimul politic comunist, propunem următoarele modificări și completări ale unor acte normative în vigoare:

a) Având în vedere dispozițiile art. 147 alin. (1) din Constituție, precum și Rezoluțiile Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, amintite în prezentul raport special, dar și situația acțiunilor întemeiate pe dispozițiile declarate neconstituționale, aflate în curs de soluționare pe rolul instanțelor de judecată, care se resping ca urmare a caracterului obligatoriu *erga omnes* al deciziilor

instanței de contencios constituțional și imposibilitatea formulării de noi acțiuni în vederea obținerii unor despăgubiri de persoanele vizate de Legea nr. 221/2009, considerăm că se impune legiferarea unor dispoziții care să înlocuiască prevederile art. 5 alin. (1) lit. a) teza întâi din Legea nr. 221/2009, declarate neconstituționale cu respectarea îndrumărilor Curții Constituționale.

b) De asemenea, ținând seama și de sesizarea Parlamentului de către Curtea Constituțională, o soluție pentru rezolvarea acestei situații ar fi finalizarea procedurilor parlamentare în cazul Proiectului de Lege privind regimul juridic al drepturilor cuvenite victimelor regimului totalitar comunist - PL-x nr. 244/09.05.2011 (*Proiectului de Lege privind regimul juridic al drepturilor cuvenite victimelor regimului totalitar comunist*), desigur, într-o formulare care să răspundă atât deciziilor Curții Constituționale, cât și exigențelor impuse de art.138 alin. (5) din Constituție.

2. În contextul lacunei legislative generate de deciziile Curții Constituționale se impune și eliminarea din art. 5 alin. (1) din Legea nr. 221/2009, în forma actuală, a sintagmei “în termen de 3 ani de la data intrării în vigoare a prezentei legi(...)” și stabilirea unui nou termen în care beneficiarii să aibă posibilitatea de a solicita instanței acordarea drepturilor de la data intrării în vigoare a noilor modificări.

3. Potrivit art. 122 alin. (1) din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, cu modificările și completările ulterioare, acordarea prestațiilor privind tratamentul balnear se face prin atribuirea de **bilete de tratament** solicitanților îndreptățiți, *în limita numărului de locuri asigurate în unități de tratament din proprietatea Casei Naționale de Pensii Publice, precum și a numărului de locuri contractate cu alte unități de profil și a sumelor alocate pentru această prestație prin legea bugetului asigurărilor sociale de stat*. Totodată, conform art. 124 din actul normativ menționat, *numărul biletelor de tratament balnear, inclusiv cele care se acordă gratuit categoriilor de*

persoane beneficiare ale unor legi cu caracter reparatoriu (și pentru foștii deținuți politici), precum și modul de acordare, de distribuire și de decontare a acestora se stabilesc, anual, prin hotărâre a Guvernului.

În condițiile date, în noua lege a pensiilor aflată în dezbaterea Parlamentului, considerăm că se impune introducerea unei prevederi care să consacre faptul că persoanele persecutate politic de regimurile totalitare să beneficieze de un bilet gratuit pe an, pentru tratament, fără ca acest drept să fie supus altor condiționalități.

4. În ceea ce privește acordarea asistenței medicale și a medicamentelor, în mod gratuit și prioritar, atât în ambulatoriu, cât și pe timpul spitalizărilor, dat fiind faptul că, în prezent, se acordă doar anumite medicamente gratuit (și numai pentru substanța de bază) și unele investigații medicale, doar în limita unor sume acordate de casele de asigurări de sănătate și care sunt total nesatisfăcătoare, propunem revizuirea prevederilor legale în materie pentru categoriile de persoane prevăzute de Decretul-lege nr. 118 din 30 martie 1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri sau de alte legi care vizează persoanele persecutate politic (ex. din motive etnice sau religioase ori care au suferit măsuri administrative cu caracter politic).

5. Abrogarea art.8 alin.(1) din Decretul-lege nr. 118/2018, cu modificările și completările ulterioare, a condus la lipsirea de conținut a dispozițiilor art. 5 din actul normativ menționat (este vorba de soțul sau soția celui decedat de a fi scutit de taxele și impozitele locale), astfel că persoanele prevăzute la art. 5 din Decretul-lege nr. 118/2018 nu sunt scutite de taxele și impozitele locale. Apreciem că, și în acest caz, este necesară o revizuire a legislației în ceea ce privește scutirea și a acestei categorii de la plata tuturor impozitelor și taxelor locale.

6. Emiterea unei ordonanțe de urgență de modificare a Decretului-lege nr. 118/2018, în sensul:

a) **actualizării indemnizațiilor cuvenite persoanelor vizate de decret la nivelul celor acordate beneficiarilor** Legii nr. 341/2004 a recunoștinței pentru victoria Revoluției Române din Decembrie 1989, pentru revolta muncitorească anticomunistă de la Brașov din noiembrie 1987 și pentru revolta muncitorească anticomunistă din Valea Jiului - Lupeni - august 1977;

b) acordării unor **indemnizații descendenților de gradul I ai persoanelor care fac obiectul Decretului-lege nr. 118/2018, la fel ca și în cazul celor vizati de** Legea nr. 341/2004 a recunoștinței pentru victoria Revoluției Române din Decembrie 1989, pentru revolta muncitorească anticomunistă de la Brașov din noiembrie 1987 și pentru revolta muncitorească anticomunistă din Valea Jiului - Lupeni - august 1977;

c) **exonerării de la plata sumelor reprezentând indemnizații acordate în temeiul Decretului-lege nr. 118/1990, sume considerate a fi încasate necuvenit și pe care beneficiarii trebuie să le restituie drept consecință a constatării, prin decizie, de către Casa de Pensii a Municipiului București sau de către casele județene de pensii ori alte instituții cu atribuții de control, a unor așa-zise prejudicii, generate, în special, de modul diferit de interpretare a sintagmei "domiciliu obligatoriu"**, existând deja un precedent care poate fi încadrat ca având un caracter discriminatoriu (a se vedea Art. II din *Legea nr. 237 din 10 octombrie 2018 pentru modificarea Ordonanței Guvernului nr. 105/1999 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice*).

Astfel, **textul poate avea, spre pildă, următoarea formulare:**

"I. (1) Se exonerarează de la plată sumele reprezentând indemnizații acordate în temeiul Decretului-lege nr. 118 din 30 martie 1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de

dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, cu modificările și completările ulterioare, sume considerate a fi încasate necuvenit și pe care beneficiarii trebuie să le restituie drept consecință a constatării, prin decizie, de către Casa de Pensii a Municipiului București sau casele județene de pensii ori alte instituții cu atribuții de control, a unor prejudicii.

(2) Sumele recuperate până la data intrării în vigoare a prezentei legi, ca urmare a deciziilor prevăzute la alin. (1), nu se restituie.

(3) La data intrării în vigoare a prezentei legi încetează plata de către beneficiari a sumelor reprezentând indemnizații acordate potrivit alin. (1), pentru care Casa de Pensii a Municipiului București sau casele județene de pensii ori alte instituții cu atribuții de control au constatat că au fost acordate cu crearea de prejudicii, precum și orice formă de recuperare a acestora. “

7. Construirea, dotarea și administrarea unor centre de îngrijire și asistență pentru persoanele beneficiare ale Decretului - lege nr. 118/1990 sau altor legi care vizează drepturile persoanelor persecutate politic (ex. din motive etnice, ori care au efectuat stagiul militar în detașamentele de muncă din cadrul Direcției Generale a Serviciului Muncii în perioada 1950-1961 etc.);

8. Modificarea Ordinului Ministrului Sănătății și al Președintelui Casei Naționale de Asigurări de sănătate nr. 397/836/2018 privind aplicarea Hotărârii Guvernului nr. 140 din 21 martie 2018 pentru aprobarea pachetelor de servicii **și a Contractului-cadru care reglementează condițiile acordării asistenței medicale, a medicamentelor și a dispozitivelor medicale în cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate pentru anii 2018-2019, în sensul recunoașterii asistenței medicale și medicamente, în mod gratuit și prioritar, atât în tratament ambulatoriu, cât și pe timpul spitalizărilor, așa cum prevede art.8 alin.(2) lit. a) din Decretul-Lege nr. 118 din 30 martie 1990, republicat, cu modificările și completările ulterioare.**

9. Față de faptul că, pe de o parte, **drepturile refugiaților de dincolo de Prut și Nistru nu sunt definite clar în Legea nr. 189/2000 care reglementează drepturile persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945, cu modificările și completările ulterioare, iar pe de altă parte, prin actualele reglementări, se iau în calcul unele drepturi doar pentru perioada 1944 -1945, considerăm că ar fi necesară promovarea unei legi speciale în domeniu.**

Având în vedere acest aspect, propunem ca, la stabilirea bazei de calcul al drepturilor de care beneficiază refugiații de dincolo de Prut și Nistru, să fie avută în vedere realitatea istorică și juridică care privește această categorie de beneficiari, începând cu data de 23 august 1944 și până în 1953.

10. Având în vedere suferințele îndurate de persoanele persecutate politic după 23 august 1944, precum și faptul că drepturile recunoscute acestora sunt neunitare și necorelate cu ale altor categorii de luptători împotriva regimului comunist, **propunem recunoașterea unor drepturi asemănătoare și a unor indemnizații stabilite la același nivel, sau în cuantum foarte judicios, corect, legal și echitabil corelat pentru toate persoanele persecutate de regimul comunist care au fost deținuți, prizonieri, privați de libertate în locuri de deținere în baza unor măsuri administrative sau pentru cercetări de către organele de represiune, internate în spitale de psihiatrie, au avut stabilit domiciliu obligatoriu, au fost strămutate într-o altă localitate, au fost deportate în străinătate după 23 august 1944; au suferit măsuri administrative cu caracter politic sau au fost persecutate din motive etnice sau religioase (cu titlu de exemplu: să beneficieze de aceleași drepturi atât persoanele strămutate într-o altă localitate cât și persoanele care au avut domiciliu obligatoriu în altă localitate).**

11. **Emiterea unei act normativ de modificare a Hotărârii Guvernului nr. 563/2014** privind organizarea și funcționarea Secretariatului de stat pentru recunoașterea meritelor luptătorilor împotriva regimului comunist instaurat în

România în perioada 1945-1989 republicată, în sensul înființării în cadrul acestuia a două structuri distincte pentru categoriile de persoane vizate de hotărârea de guvern amintită.

În opinia Avocatului Poporului, s-ar impune o structură pentru revoluționarii din decembrie 1989 și o structură pentru luptătorii în rezistența anticomunistă, foștii deținuți politici, precum și pentru persoanele care și-au jertfit viața sau au avut de suferit în urma revoltei muncitorești anticomuniste de la Brașov din noiembrie 1987, având în vedere, în mod deosebit faptul că aceste persoane fac obiectul unor acte normative distincte, cu drepturi diferite.

Propunem ca structurile nou înființate să aibă buget, sediu, și organigramă proprie, iar atribuțiile personalului și ale structurilor din cadrul acestuia să fie prevăzute în mod expres pentru fie categorie în parte, dat fiind specificul lor, inclusiv prin acordarea dreptului de control asupra punerii în aplicare a prevederilor legilor speciale.

12. Completarea art. 33 și a art. 34 din Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România după cum urmează:

Completarea art. 33 alin. (4) astfel:

(4) Cererile se analizează în ordinea înregistrării lor la entitățile prevăzute la alin. (1). Prin excepție, se analizează cu prioritate (...), cererile formulate de beneficiarii Decretului - Lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat și cererile formulate de beneficiarii Legii nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989.

Completarea art. 34 alin. (5) cu o nouă literă, lit. e) astfel:

(5) Prin excepție de la prevederile alin. (4), se soluționează cu prioritate:

(...)

e) dosarele în care s-au emis decizii privind propunerea acordării de despăgubiri/măsuri compensatorii pentru beneficiarii Decretului - Lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat și cererile formulate de beneficiarii Legii nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989.

9.2 Propuneri privind îmbunătățirea activității administrației publice locale și centrale:

1. Autoritățile administrației publice au obligația aplicării și monitorizării dispozițiilor legale referitoare la acordarea drepturilor cuvenite tuturor categoriilor care fac obiectul Decretului-lege nr. 118 din 30 martie 1990 și a celorlalte acte normative, privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri sau al altor legi care vizează persoanele persecutate politic (ex. din motive etnice, ori care au efectuat stagiul militar în detașamentele de muncă din cadrul Direcției Generale a Serviciului Muncii în perioada 1950-1961 etc.) Astfel, **nerespectarea acestei obligații poate atrage răspunderea administrativă, civilă sau penală, după caz.**

Autoritățile administrației publice implicate trebuie să dispună examinarea cu profesionalism a cererilor ce au ca obiect acordarea drepturilor stabilite prin legi sau alte acte normative.

Funcționarii publici sau salariații din cadrul administrației publice trebuie să beneficieze de programe de pregătire profesională continuă care să le asigure dezvoltarea competențelor profesionale.

2. Față de cazurile supuse atenției instituției Avocatul Poporului, acesta va analiza posibilitatea promovării unui recurs în interesul legii în scopul unificării practicii instanțelor de judecată, în cazul în care, unele dintre acestea decid, în mod expres, în conținutul hotărârilor pronunțate, neretroactivitatea scutirilor de la plata taxelor și impozitelor prevăzute de Codul Fiscal, stabilite în sarcina beneficiarilor.

Bibliografie selectivă:

1. Lavinia Stan, *Transitional Justice in Post-Communist Romania, The Politics of Memory*, Cambridge, University Press, 2015
2. Samuel Huntington, *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*, London: University of Oklahoma Press, 1991
3. Daniel Lăcătuș, *Fețele durerii. Apel la memorie*, Vol. I, Ed. StudIS, Iași, 2018
4. Anne Applebaum, *Gulagul*, trad. Simona-Gabriela Vărzan/Vlad Octavian Palcu, Ed. Humanitas, București, 2011
5. Ottmar Trușcă, *Un veac frământat. Germanii din România după 1918*, Editura ISPMN, Cluj-Napoca, 2018
6. Jean-Jacques Marie, *Gulagul*, traducere și note de Florin Constantiniu, Ed. Corint, București, 2001
7. Paul Johnson, *Stalin*, Ed. Humanitas, București, 2014
8. Paul, Andreescu, *Culorile suferinței*, Editura Ștef, Iași, 2013
9. Baurceanu, Ion, *O viață ratată. Un deținut politic în România, 1951-1964*, București, Editura Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2016
10. Constantin, Iulian, *Din lagărul România evadează morții*, București, Editura Sânziana, București, 2012
11. Orlea, Oana, *Întâlniri pe muchie de cuțit*, București, editura Corint, 2011
12. Zarojanu, Tudor Călin și Fulger, Cristian, *Seniorul Corneliu Coposu*, București, Editura Humanitas, 2014
13. Dan Lucinescu, *Părintele Arsenie Boca, un sfânt al zilelor noastre*, Editura SIAJ, București, 2009
14. Diaconescu, Ion, *Temnița. Destinul generației noastre*, București, Editura Nemira, București, 1998

15. Mihalcea, Alexandru, *Călău și Victimă*, Editura Ex Ponto, Constanța, 2015
16. Boia, Lucian, *Capcanele istoriei. Elita intelectuală românească între 1930 și 1950*, Ediția a III-a, revăzută și adăugită, București, Editura Humanitas, 2013
17. Ionescu-Gură, Nicoleta, *Stalinizarea României. Republica Populară Română 1948-1950: transformări instituționale*, editura Corint, București, 2005
18. Boia, Lucian; *Mitologia științifică a comunismului*, București, Humanitas, 1999
19. Boia, Lucian; *Miturile comunismului românesc*, București, Editura Nemira, 1998
20. Cioroianu, Adrian; *Pe umerii lui Marx. O introducere în istoria comunismului românesc*, Editura Curtea Veche, București, 2005
21. Victor Roșca, *Experimentul Tîrgșor*, București, Editura Curtea Veche, 2011
22. Andrei Muraru, *Dicționarul Penitenciarelor din România Comunistă (1945-1967)*, Editura Polirom, București, 2008, pg.98
23. Ioan Munteanu - *La pas prin reeducările de la Pitești, Gherla, Aiud*, Editura Majadahonda, București, 1997
24. Selejan, Ana; *Reeducare și prigoană. România în timpul primului război cultural, (1944-1948)*, vol. II, Sibiu, Editura Transib, 1993.
25. Tănase, Stelian; *Elite și societate. Gheorghe Gheorghiu-Dej-1948-1965*, București, Humanitas, 1998.
26. Tismăneanu, Vladimir; *Fantoma lui Gheorghiu-Dej*, București, Editura Univers, 1995
27. Tismăneanu, Vladimir, *Stalinism pentru eternitate. O istorie politică a comunismului românesc*, trad. C. Petrescu și Dragoș Petrescu, Iași, Editura Polirom, 2005

28. Paul Andreescu, *Culorile suferinței*, Vol .I, Ed. Stef, Iași, 2013
29. Robert Conquest, *Marea teroare. Procesul comunismului*, Editura Humanitas, București, 2012
30. Maria G. Brătianu - Gheorghe I. Brătianu, *Enigma morții sale*, Editura Fundației Academia Civică, 2003
31. Colecția revista: Arhivele Totalitarismului Anul VI, nr.21/1998 - Anul XXVI, nr. 98-99/2018, director Radu Ciuceanu, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, Academia Română
32. Colecția revista Historia: ianuarie 2002 – noiembrie 2018
33. Raportul Final al Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, 2006
(https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/RAPORT%20FINAL_%20CADCR.pdf)
34. Cicerone Ionițu, *Genocidul din România - Repere în procesul comunismului*, Apologeticum, 2006 ediție electronică
(www.procesulcomunismului.com)
35. Cicerone Ionițu, *Râmnicu Sărat – cea mai odioasă închisoare*, Revista Memoria, august 1991
36. Marius Ghilezan, Dilema veche, *Un aristocrat al spiritului*, revista Dilema Veche, 20 mai 2014
37. Avocatul Poporului, Rapoarte de activitate pentru anii: 2011, 2015, 2016, 2017, subcapitolele Fișe de caz, (<<http://www.avp.ro/index.php?lang=ro-ro>>, secțiunea: Rapoarte speciale)
38. Buletin informativ nr. 3/2013 al Instituției Avocatului Poporului, București, pct.9, Fișe de caz. (<http://www.avp.ro/Buletine-informative/buletin3-2013.pdf>)

Abrevieri:

P.N.Ț.C.D. - Partidul Național Tărănesc (Creștin și Democrat)

P.N.L. - Partidul Național Liberal

C.I.C.C.R. - Centrul de Investigare a Crimelor Comunismului din România

IICCMER - Institutului pentru Investigarea Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc

M.Ap.N – Ministerul Apărării Naționale

AFDPR - Asociația Foștilor Deținuți Politic

C.F.R. – Căile Ferate Române

F.S.N. – Frontul Salvării Naționale

URSS – Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste

C.C. P.M.R. – Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român

H.C.M. – Hotărârea Consiliului de Miniștri

C.A.P. – Cooperativa Agricolă de Producție

C.N.S.A.S. – Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității

C.I.A. – Central Intelligence Agency

C.N.P.P. – Casa Națională de Pensii Publice

CF – Cartea Funciară

A.F.D.B. – Asociația Foștilor Deținuți Politici București

A.N.R.P. – Autoritatea Națională pentru Restituirea Proprietăților

M.F.P. – Ministerul Finanțelor Publice

N.K.V.D – Narodnîi Komissariat Vnutrennihe Del (Comisariatul Poporului pentru Afaceri Interne)

C.E.K.A.- Comisia Extraordinară pe întreaga Rusie pentru combaterea contrarevoluției și sabotajului